

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντι

Περίοδος Β', τεύχος 318, Παρασκευή 6 Ιουνίου 1986

Δρχ. 100

ΣΚΑΝΔΑΛΟ «ΛΕΟΠΑΡΝΤ»:

Πώς παραδόθηκαν τα απόρρητα του ΓΕΣ στους γερμανούς βιομηχάνους

- ΛΗΜΝΟΣ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ ΝΗΣΟΙ
- ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ '86: Η ΝΕΑ ΒΟΥΛΗ
- ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΝΕΟΛΑΙΕΣ: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ
- Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΣΕ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ
- ΝΟΤΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ: ΕΙΔΕΧΘΗΣ ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ

ΦΑΚΕΛΟΣ TV

*Γκολ η πολυεθνική τηλεόραση:
Ούτε κρατική, ούτε ιδιωτική*

Βαγγέλης Παπαγιάννης '86

9η ΓΙΟΡΤΗ ΒΙΒΛΙΟΥ

5-16 ΙΟΥΝΙΟΥ

ΑΛΣΟΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗ

ΚΑΘΕ ΜΕΡΑ

6.30 μ.μ. – 10.30 μ.μ.

ΚΥΡΙΑΚΕΣ

10.30 π.μ. – 2.00 μ.μ.

&

6.30 μ.μ. – 10.30 μ.μ.

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΚΔΟΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΩΝ

ΑΘΗΝΩΝ

**Επισκεφτείτε το περίπτερο του περιοδικού μας
στην Έκθεση Βιβλίου στο Άλσος της Κηφισιάς**

Περίοδος Β'
• Τεύχος 318
Παρασκευή 4 Ιουνίου 1986
δρχ. 100

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΗ ΣΟΝΑΤΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΤ. ΛΥΓΕΡΟΣ	
Σε κρίση τακτικής η 'Αγκυρα	11
Δ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ	
Οι φυλές στο μονοπάτι του πολέμου	12
ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΛΙΑΚΟΣ	
Sic transl...	13
Δ. ΜΙΧΑΗΛ	
Το «οικοσύστημα» σε δυσλειτουργία	14
ΣΤ. ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ	
Για μια χούφτα Δήμους...	16
Γ.Φ.	
Η «άκομψη» παραίτηση Στ. Μανίκα	18
ΑΚΗΣ ΚΟΣΩΝΑΣ	
Το άρατο συνέδριο της ΟΝΝΕΔ	19
ΡΕΠΟΡΤΕΡ	
Συγκλίσεις, αποκλίσεις, αναμονές...	20
ΑΣΤ. ΣΤΑΓΚΟΣ	
Το 4ο συνέδριο του ΚΚΕ Εσ. και οι ανέντακτοι	21
ΒΑΣ. ΖΗΣΗΣ	
Το σκάνδαλο «Λέοπαρντ»	22
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΘΛΕΟΡΑΣΗ	
ΡΕΠΟΡΤΕΡ	
Η ιδιωτική τηλεόραση έφθασε και στην Ελλάδα	27
ΜΑΝ. ΧΑΙΡΕΤΑΚΗΣ	
Η διείσδυση της TV στην Ελλάδα	29
ΧΡ. Γ. ΛΑΖΟΣ	
Προγραμματισμός και εξουσία στην ελληνική τηλεόραση	32
Σ.Κ.	
Το σύνδρομο της «ιδεολογικής ντροπής»	36
ΑΜΑΛΙΑ ΒΑΝ ΧΕΝΤ	
Τουρκία: Οι απόπειρες «εκδημοκρατισμού» δεν ελέγχονται	38
ΡΟΛΦ ΠΟΛΕ	
Υπόθεση Βαλντζάμ	41
ΠΛΟΥΤΗΣ ΣΕΡΒΑΣ	
Ν. Αφρική: Φιλελεύθερες διακηρύξεις, βάναση πραγματικότητα	42
ΘΡ. ΓΙΑΤΣΙΟΣ	
Φεστιβάλ Καννών	48
ΑΝΝΥ ΒΙΤΣΕΝΤΖΟΥ	
Ολογραφικός κινηματογράφος	50
ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ	
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	
ΑΝΤΗΝΩΡ	
Δημοτικές εκλογές και «συγκλίσεις»	4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	6
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ	
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ	10
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	46
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	52
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	55

ΕΞΟΦΥΛΛΟ: ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΠΕΡΗΣ

ΤΕΣΣΕΡΙΣ μήνες πριν την 12η Οκτωβρίου των πολλαπλών σημαντικών δημοτικών εκλογών, οι ψηφίδες στο προεκλογικό μωσαϊκό έχουν ήδη σε μεγάλο βαθμό σχηματίσει τις βασικότερες παραστάσεις του, αφού το κοινό θα πρέπει να τις δει πριν αρχίσει η πολύμηνη καλοκαιρινή «έκλυση» του.

ΚΑΙ ΤΑ βασικότερα σκηνικά στην αναπαράσταση του Οκτωβρίου, γι' άλλη μια φορά είναι αυτά όπου παντρεύεται το μέγα πλήθος και τα πάθη του με την πολιτική κρίση και τη χρήση της: είναι η πρωτεύουσα, η συμπρωτεύουσα και το πάλοι ποτέ επίγειο της πρωτεύουσας. Στο τρίγωνο αυτό οριοθετείται η στρατηγική του κ. Μητσotάκη, ο οποίος ρητά διακήρυξε ότι χρησιμοποιεί την αυτοδιοίκηση και τις εκλογές των λειτουργιών της όχι ως αυτοφυές κέντρο πολιτικής εξουσίας, αλλά ως εφαλτήριο για το άλλο, το μεγάλο, το συγκεντρωτικό - κρατικό κέντρο εξουσίας: ο αρχηγός της ΝΔ επέλεξε ως Δημάρχους πρόσωπα κεντρικής πολιτικής εμβέλειας και τίμησε με συνέπεια την ιδεολογική παράδοση του συντηρητικού χώρου, που πάντα εξίσωνε την πολιτική και τη δημοκρατία της με το μόνο και πανίσχυρο κρατικό κέντρο επιβολής.

ΑΠΟ ΤΗ θέση του κληρονόμου των «δημοκρατικών δυνάμεων», το ΠΑΣΟΚ έκανε μια επιλογή για το κέντρο των κέντρων, την Αθήνα, που σημαδεύτηκε ήδη από μια πρώτη σειρά αντιφάσεων: το πρόσωπο της επιλογής του κατοπτρίζει όλα τα γνωρίσματα μιας μετριοπαθούς, έως συντηρητικής, αυστηρά «τοπικής» αντίληψης περί δημοτικών εκλογών, όμως το ίδιο αυτό πρόσωπο προτείνεται, ή μάλλον επιβάλλεται, από το κέντρο των κέντρων της κρατικής εξουσίας, δηλαδή τον κ. Παπανδρέου. Όμως, μολονότι το πρόσωπο του κ. Μπέη κατοπτρίζει αυτή τη συντηρητική, «δοκιμασμένη» παράδοση, και την «τοπική» αντίληψη περί των επικείμενων εκλογών, απ' την άλλη είναι πασιδηλο ότι οι εκλογές αυτές, όπως και όλες οι προηγούμενες του '75, του '78 και του '82, εντάσσονται ευθέως σε χειρισμούς και στρατηγικές περί και δια την κεντρική πολιτική εξουσία: για το κυβερνών κόμμα η μόνη ευστροφία που μπορεί να αξιωθεί στην επιλογή του κ. Μπέη είναι η ευστροφία του μέσου Έλληνας: να μην χάσουμε πολλά όπως κι αν έρθουν τα πράγματα. Και η ευστροφία αυτή εκπορεύεται ως γνωστόν από χρόνιες καταστάσεις ανασφάλειας, σπάνης πόρων και στέρησης σχεδίων.

ΣΤΟΝ ΤΡΙΤΟ πόλο του κομματικού συνεχούς, η Αριστερά παλιά και νέα, «μεγάλη» και «μικρή», σπεύδουσα ή αναμένουσα, δεν έχει κάνει ακόμα καμιά επιλογή, όντας συγχρόνως ο χώρος που συνιστά για τους δύο «μεγάλους» την κρίσιμη «μάζα χειρισμών» τους: η θέση της αυτή την αναγορεύει ίσως στον κατ' εξοχήν νομέα της πολιτικής πρωτοβουλίας, που συγχρόνως αποχωρίζεται από το γενικό πεδίο αυτής της πρωτοβουλίας και αναφέρεται αυστηρά στο δικό του εσωστρεφές πεδίο. Βεβαίως, προτάσεις για έξοδο από την εσωστρέφεια έχουν ήδη κατατεθεί, και ακόμα αναζητείται η διαδικασία κάποιων συνεκτιμήσεών τους.

ΙΣΩΣ ΕΙΝΑΙ η πρώτη φορά μετά το '74 που τα τμήματα αυτής της Αριστεράς καλούνται να αναμετρηθούν με την πρόκληση, τη δοκιμασία του έμπρακτου προσδιορισμού των όρων που θα τους επιτρέψουν ένα δικό τους πρώτο δείγμα γραφής για το πώς εννοούν και το πώς πράττουν μια κοινωνική ηγεμονία. Μια ηγεμονία σε συνθήκες κενού ή κρίσης παραδοσιακών ή νεότερων εκπροσωπήσεων.

ΑΥΤΗ Η πρόκληση εμπεριέχει και την άρση των παραδοσιακών τομών της μεταπολιτευτικής Αριστεράς.

αντι

Δημοτικές εκλογές και «συγκλίσεις»

ΤΟ ΝΕΦΟΣ —όχι του Τσερνομπίλ, αλλά *το δικό μας*...— έμελλε να γίνει και πάλι πρωτοσέλιδο θέμα τις μέρες αυτές, καθώς ΠΑΣΟΚ και Νέα Δημοκρατία ανακοίνωσαν ήδη τα ονόματα των υποψηφίων δημάρχων (για τις μεγάλες, τουλάχιστον, πόλεις) και όλα τα κόμματα ετοιμάζονται για τη μάχη των δημοτικών εκλογών.

Η ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ της μάχης αυτής ώθησε την κυβέρνηση, και ειδικότερα τον υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Ευ. Κουλουμπή, να ανασύρουν, για μια ακόμα φορά, το γνωστό «πακέτο μέτρων για την καταπολέμηση του νέφους», για να διαβεβαιώσουν τους Αθηναίους ή τους Θεσσαλονικείς ή τους άλλους ιθαγενείς, ότι η σοσιαλιστική κυβέρνηση αγρυπνεί, κηδεύει της υγείας και ευεξίας όλων των Ελλήνων και ότι, μέχρι το σωτήριο έτος... 2.000, χάρις στα μέτρα που πήραν ή θα πάρουν, νέφος πια δεν θα υπάρχει!

ΘΥΜΑΣΘΕ κάποιες άλλες διαβεβαιώσεις (Δεκέμβριος του 1984) του τότε «υπουργού παρά τω πρωθυπουργώ» Α. Τσοχατζόπουλου για το Μετρό; Η πρώτη σήραγγα, από τον σταθμό Αττικής προς Σεπόλια —μας είχε πει, τότε— θα διανοιγεί «προς το τέλος του 1985»... Και η γραμμή αυτή, μαζί με τη γραμμή Αιγάλεω - Πεντάγωνο, θα είναι οι δύο άξονες «άμεσης προτεραιότητας», που θα ολοκληρωθούν μέχρι το 1995... Αμέσως μετά —διευκρίνιζε ο «υπουργός παρά τω πρωθυπουργώ»— θ' αρχίσει η τεχνικοοικονομική «διερεύνηση» (διερεύνηση και όχι κατασκευή) τριών άλλων γραμμών, που θα ολοκληρωθούν το σωτήριο έτος «χ»...

ΣΤΟ ΙΔΙΟ περίπου στίλ, μίλησε και ο υπουργός Περιβάλλοντος Ευ. Κουλουμπής: Η καταπολέμηση του νέφους —μας είχε πει— είναι ένα πολύπλοκο θέμα. Και ναι μεν το ΠΑΣΟΚ θα έχει συμπληρώσει, τον ερχόμενο Οκτώβριο, πέντε χρόνια παραμονής του στην εξουσία, πλην, προτού πάρουμε οποιαδήποτε μέτρα, έπρεπε να ολοκληρωθούν σειρά μελετών (για το τι εκπέμπουν η βιομηχανία, το αυτοκίνητο και η κεντρική θέρμανση), προκειμένου να διαμορφωθεί «*μία βέλτιστη στρατηγική αντιρρύπανσης, που εντάσσεται στο Πενταετές πρόγραμμα, με προεκτάσεις μέχρι το έτος 2.000!*»

Εν ονόματι του θεσμού...

ΟΠΩΣ ΑΝΑΜΕΝΟΤΑΝ, τις κυβερνητικές ανακοινώσεις έσπευσαν αμέσως να εξάρουν η ΕΡΤ-1 και η ΕΡΤ-2, δίνοντας την αίσθηση ότι όλα θα πάνε καλά με το νέφος, ότι όλοι οι υποψήφιοι δήμαρχοι του ΠΑΣΟΚ θ' αγωνισθούν ερρωμένως κατά των ρύπων και —συνεπώς— δεν υπάρχει λόγος να μην υπερψηφισθούν από το εχέφρον εκλογικό σώμα! Άλλο τόσο, όμως,

τις κυβερνητικές ανακοινώσεις έσπευσε να εκμεταλλευθεί ο υποψήφιος για τον δήμο Αθηναίων, βουλευτής της Νέας Δημοκρατίας Μιλτ. Έβερτ: Η κυβέρνηση ανακάλυψε και πάλι το νέφος —είπε— μόλις η Νέα Δημοκρατία ανακοίνωσε τους υποψηφίους δημάρχους της για την Αθήνα, τον Πειραιά και τη Θεσσαλονίκη... Για ν' αντιμετωπισθεί το νέφος, χρειάζεται πολιτική βούληση, που δεν διαθέτει η κυβέρνηση, ενώ τη διαθέτει η Νέα Δημοκρατία... Συνεπώς, στις προσεχείς δημοτικές εκλογές, μην ψηφίσετε φιλοκυβερνητικούς δημάρχους, που ανέχονται τους κυβερνητικούς εμπαιγμούς και ταυτίζονται απολύτως με την κυβέρνηση, αλλά τους επιφανείς που επέλεξε η ηγεσία της Νέας Δημοκρατίας —Έβερτ, Ανδριανόπουλο, Κούβελα, Γεωργιάδη, Φιλιππίδη, κ.ά.

ΩΣΤΟΣΟ, και πολύ πέρα από την πρώτη αυτή αντιπαράθεση ΠΑΣΟΚ - Νέας Δημοκρατίας, με αφορμή το νέφος, γεγονός παραμένει η έντονη πολιτικοποίηση (διάβαζε κομματικοποίηση) των δημοτικών εκλογών από πλευράς των δύο «μονομάχων». Έτσι, προβλήματα όπως είναι η ανάπτυξη, η δημοκρατία, η συμμετοχή, η διαμόρφωση ενός ισχυρού κινήματος αυτοδιοίκησης που θ' αμφισβητεί τη συγκεντρωτική άσκηση της εξουσίας, προτάσεις για το ρόλο του θεσμού σε μια πορεία εκδημοκρατισμού του κράτους —όλα αυτά, δεν φαίνεται να συγκινούν το ΠΑΣΟΚ ή τη Νέα Δημοκρατία! Για τον Κ. Μητσοτάκη, το «*πρόβλημα των προβλημάτων*», σήμερα, είναι πώς να αναδειχθεί η Νέα Δημοκρατία πρώτο κόμμα σε μια σειρά μεγάλες πόλεις. Οπότε «*θα μπορούμε να διεκδικήσουμε τη διεύρεση βουλευτικών εκλογών, έως την άνοιξη του 1987*». Για το ΠΑΣΟΚ πάλι, το «*πρόβλημα των προβλημάτων*» είναι πώς —εν ονόματι του θεσμού της τοπικής αυτοδιοίκησης και φυσικά της... Αλλαγής— να μην χάσει κανένα από τους μεγάλους δήμους, εν ανάγκη παραχωρώντας κάποιες έδρες στο ΚΚΕ ή το ΚΚΕ Εσωτερικού. Από την πλευρά αυτή, είναι χαρακτηριστικό ότι μια πρώτη «*αυθόρμητη*» δήλωση του υπουργού Εσωτερικών Μ. Κουτσόγωργα για το ΚΚΕ Εσωτερικού («*το κόμμα αυτό είναι ανύπαρκτο*» και το «*παντοδύναμο ΠΑΣΟΚ δεν έχει ανάγκη ουδενός για να επιβεβαιώσει την παντοδυναμία του*»...) αποκηρύχθηκε, έμμεσα, από τον Α. Τσοχατζόπουλο και, λίγο αργότερα, από τον ίδιο τον υπουργό Εσωτερικών! (Φαίνεται πως κάποιος «*υπέμνησε*» ότι η δύναμη του ΚΚΕ Εσωτερικού, στην Αθήνα, δεν είναι καθόλου αμελητέα, αφού, στις δημοτικές εκλογές του 1982, είχε συγκεντρώσει ένα ποσοστό γύρω στο 7%).

ΩΣΤΟΣΟ, το ερώτημα που φαίνεται ν' απασχολεί, αυτή τη στιγμή, χιλιάδες δημότες, που δεν θέλουν να ψηφίσουν ούτε ΠΑΣΟΚ, ούτε Νέα Δημοκρατία (σε ορισμένα, τουλάχιστον, μεγάλα αστικά κέντρα), είναι αν και κατά πόσο θα υπάρξει

**Κυκλοφορεί ο 22ος τόμος του ANTI
που περιλαμβάνει τα τεύχη του Α' εξαμήνου 1985 (278-293).**

καποιας μορφής «σύγκλιση» μεταξύ ΚΚΕ, ΚΚΕ Εσωτερικού, ανέντακτων, ΣΣΕΚ και άλλων διαγραμμαμένων ή δυσαρεστημένων του ΠΑΣΟΚ, και αν οι δυνάμεις αυτές μπορούν να συμπέσουν στη στήριξη ενός κοινού υποψηφίου, που δεν θ' ανήκει σε κανένα από τα δύο ΚΚ. (Ενδεικτικά αναφέρεται το όνομα του Γ. Αρσένη ή του Θ. Κατριβάνου, παρά το γεγονός ότι ο πρώτος συγκεντρώνει τις προτιμήσεις των περισσότερων). Μια τέτοια συμπαράταξη —υποστηρίζει ο «Ριζοσπάστης»— αποτελεί έκφραση μιας θετικής πρωτοβουλίας, που θα βοηθήσει την Αριστερά να έρθει πιο κοντά στις ευρύτερες ριζοσπαστικές λαϊκές δυνάμεις του χώρου του ΠΑΣΟΚ, προσφέροντάς τους μια θετική διέξοδο, επωφελή για την τοπική αυτοδιοίκηση και τις γενικότερες πολιτικές εξελίξεις.

Η ΙΔΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ —απευθυνόμενη έμμεσα προς τους οπαδούς του ΚΚΕ Εσωτερικού— επιχειρεί ν' αμβλύνει τους δισταγμούς ή τις ταλαντεύσεις τους, γύρω από το ενδεχόμενο μιας τέτοιας σύγκλισης ή συμπαράταξης. Δεν πρόκειται —εξηγεί— για μια συμφωνία «εφ' όλης της ύλης», που θα ισοπεδώσει όλες τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των αριστερών δυνάμεων. Και το «ζητούμενο» στις δημοτικές εκλογές δεν είναι ούτε η «ευρωπαϊκή προοπτική», ούτε το Τσέρνομπιλ. Συνελώς...

ΑΥΤΟ ΤΟ «συνελώς» είναι, αυτή τη στιγμή, αντικείμενο έντονων διεργασιών, μέσα στους κόλπους του ΚΚΕ Εσωτερικού. Το πρώτο πρόβλημα, βέβαια, είναι η εξεύρεση «καινού υποψηφίου», με κάποια σημαντική ελκτική δύναμη, ικανή να εξασφαλίσει τη συμμετοχή της «συμπαράταξης» στον δεύτερο γύρο. Το δεύτερο πρόβλημα είναι αν φαλκιδεύεται η προοπτική του «νέου ευρύτερου κόμματος της Αριστεράς» —όπως ανέκυψε από το 4ο συνέδριο του ΚΚΕ Εσωτερικού— με την έστω μερική, έστω περιορισμένη, συνεργασία του ΚΚΕ Εσωτερικού με το ΚΚΕ. Πώς θ' αντιδράσουν οι, μέχρι χθες, οπαδοί της τάσης που εκφραζόταν με την «αναβάθμιση»; Παραμένει γεγονός, βέβαια, ότι «μερικές συνεργασίες» στο συνδικαλιστικό ή στο φοιτητικό ή στον τομέα της αυτοδιοίκησης, υπήρξαν, μέχρι σήμερα, μεταξύ ΚΚΕ και ΚΚΕ Εσωτερικού, παρά τις πολύ συγκεκριμένες διαφορές τους. Από την άλλη, ολόένα και περισσότεροι οπαδοί του ΚΚΕ Εσωτερικού φαίνεται να πειθόνται ότι «αυτόνομη κάθοδος του κόμματος» (για την οποία υπάρχει μια «κατ' αρχήν» απόφαση) δεν θα είχε να προσφέρει πολλά πράγματα στην υπόθεση της τοπικής αυτοδιοίκησης, καθώς η αντιπαλότητα μεταξύ ΠΑΣΟΚ - Νέας Δημοκρατίας και το ισχύον εκλογικό σύστημα, περιορίζουν, στο έπακρον, την αποτελεσματικότητα της παρέμβασης του ΚΚΕ Εσωτερικού. Κάτω από αυτά τα δεδομένα ο προβληματισμός και οι συσκέψεις συνεχίζονται.

Το «ζεστό» και το «κρύο»

ΕΝΑ ΔΕΥΤΕΡΟ στοιχείο, που σημάδεψε το δεκαπενθήμερο που κύλησε, είναι η νέα ένταση στις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Κάπου στο Καστρί ή στο υπουργείο Εξωτερικών ή στο ΓΕΕΘΑ, υπάρχουν επιτελείς που θέτουν το ερώτημα: *Πού το πάει η Άγκυρα; Και θα έχουμε, μήπως, ένα θερμό καλοκαίρι, καθώς ο Αύγουστος ενθαρρύνει —κατά κανόνα— τους τουρκικούς τυχοδιωκτισμούς στο Αιγαίο;*

ΣΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ αυτά, απαντούν κάποιοι άλλοι —οι λεγόμενοι «νοννεχείς»: «Οι Τούρκοι μπλοφάρουν» —«Οι Τούρκοι απλώς έχουν εξοργισθεί με την υπόθεση της Λήμνου» —«Οι Τούρκοι δεν θα διανοηθούν να προκαλέσουν τους Αμερικανούς, αφού η ρύθμιση της Λήμνου είναι ρύθμιση αμερικανική», κ.ά.

ΠΟΙΑ, ακριβώς, είναι αυτή η «ρύθμιση» φαίνεται πως πάρα πολλοί —ακόμα και ανώτατοι αξιωματούχοι του υπουργείου Εξωτερικών— δεν τη γνωρίζουν. Το μόνο γνωστό είναι ότι οι

**ΘΕΛΟΥΝ ΝΑ ΜΑΣ ΑΠΟΒΛΕΨΟΥΝ
ΜΕ ΤΟ ΜΟΥΝΤΙΑΛ!
ΑΛΛΑ ΕΜΕΙΣ Θ' ΑΝΤΙΣΤΑΘΟΥΜΕ
ΜΑΙΡΟΥΛΑ!!**

Αμερικανοί αποφάσισαν, επιτέλους, να «αξιοποιήσουν» την προσφορά μας, εφόσον —επί μήνες τώρα— τους λέμε: «*Ιδού ο στρατός σας, ιδού η Λήμνος σας!*» Οι Αμερικανοί κατέστησαν σαφές ότι αποφάσισαν να συμπεριλάβουν στον αμυντικό σχεδιασμό τους και τη Λήμνο, έτσι ώστε, σε ώρα πολέμου, να μπορούν να χρησιμοποιήσουν το αεροδρόμιο της για τη μεταφορά αμερικανικών στρατευμάτων στην Ευρώπη! Εκείνο που δεν είναι σαφές, είναι αν, στα λογής γυμνάσιό τους, στο Αιγαίο, θα περιλαμβάνουν και τη Λήμνο εφόσον —κατά τους κανόνες του ΝΑΤΟ— μια άσκηση θεωρείται «ώρα πολέμου».

ΟΠΩΣ ΚΑΙ αν έχει το πράγμα, η Άγκυρα φαίνεται ότι δεν έχει λόγους να αισθάνεται ιδιαίτερα ευτυχής: «*Αυτοί οι αχάριστοι Αμερικανοί, αυτός ο μουνταλάς ο Ρότζερς!*» Πολιτικά επιφωνήματα του είδους αυτού όμως (από πλευράς τουρκικού Τύπου, αλλά και Τούρκων επισήμων), είναι φυσικό να ικανοποιούν κάποιους «ημετέρους», οι οποίοι, έμπλεοι ενθουσιασμού, επιμένουν ότι οι Αμερικανοί, «*στον δρόμο προς τη Δαμασκό*» (και όχι προς τη... Λιβύη) «*είδαν φως και άκουσαν φωνή εξ ουρανού*» που τους είπε ότι οι Έλληνες είναι «*καλοί καγαθοί*» και ότι, ειδικά, το Καστρί παθαίνεται για τα «*ήρημα νερά*» και ότι «*δεν υπάρχει πρόβλημα που δεν λύνεται*»... Έτσι, για πρώτη φορά, είπαν να δυσαρεστήσουν τους Τούρκους (μια και οι... βιομήχανοι τους «*υπήρξαν προκλητικοί έναντι του κ. Σουλτς*»), ανακαλύπτοντας τη Λήμνο!

ΑΥΤΗ η ωραία «*μικρή ιστορία*» κυλάει, μέρες τώρα, από τις στήλες του καλού φιλοκυβερνητικού Τύπου, χωρίς κανείς ποτέ να σκεφθεί ότι το «ζεστό και κρύο» είναι πάγια πρακτική της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Πάντως, βέβαιο είναι, ο κ. Γ. Οζάλ, ο Τούρκος πρωθυπουργός, κατέβασε ελαφρώς τους τόνους του, συμβουλευόντας τους Έλληνες να είναι «*μετριοπαθείς*» και ν' αποφεύγουν τα «*σχήματα υπερβολής*». Ξέρει κανείς πότε το «ζεστό» γίνεται «κρύο» και το «κρύο» «ζεστό»;

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΕΚΑΜ:

«...Επαφίεται εις τον πατριωτισμόν των Ελλήνων»

Έτσι έκλεινε το κείμενο του Συντάγματος του 1952 στο ύστατο και ιστορικό 114 άρθρο του. Η τήρηση εκείνου του Συντάγματος εναποτίθετο στον πατριωτισμό των Ελλήνων, όπως και του σημερινού άλλωστε, με το άρθρο 120, όπου διαστέλλονται και κάποια όρια αντίστασης των πολιτών σε απόπειρες και ενεργείες παραβίασης και κατάλυσης του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Κάπου, αχνά, ίσως σε κάποια μεσοπρόθεσμη προοπτική, ο νέος νόμος για τις αστυνομικές ταυτότητες (όπου και ο αιγιματικός Ενιαίος Κωδικός Αριθμός Μητρώου) θα εγκαλέσει στην επικαιρότητα «μνήμες 114». Γιατί αν, όπως βάσιμα υποστηρίζουν έγκυροι πολιτειολόγοι και συνταγματολόγοι, το Σύνταγμα εκληφθεί όχι μόνο ως χάρτης μιας πολιτειακής οργάνωσης, αλλά και ως σύστημα προστασίας δικαιωμάτων, τότε παραβίαση αυτού του συστήματος σημαίνει αυτόχρονα προσφυγή στο σωστικό της δημοκρατικής νομιμότητας άρθρο 120.

Και δεν μπορεί παρά να προσβάλλονται ορισμένα στοιχειώδη δικαιώματα από την ψήφιση του νόμου - ΕΚΑΜ. Τα στοιχεία του πολίτη που «φορτώνονται» στο ηλεκτρονικό νούμερο της νέας ταυτότητάς του απτονται του «σκληρού πυρήνα» των δικαιωμάτων, όπως αυτών που αναφέρονται στο απαραβίαστο της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του ατόμου, στην ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, στην ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης (μια και η κυβέρνηση έκανε χειρονομία «καλής θέλησης» προς τη ΝΔ και δέχτηκε στον κωδικό της ταυτότητας να υπάρχει κάποια θέση όταν υποχρεωτικά θα δηλώνεις αν και σε τι θεό πιστεύεις...)· μέχρι και αν έκανες τη στρατιωτική σου θητεία θα μπορεί να περιλαμβάνεται στο ΕΚΑΜ (και αλίμονο στους αντιρρησίες συνείδησης).

Ίσως είναι ή μοιάζουν να είναι μακρινές οι συνέπειες εφαρμογής του νέου νόμου. Όμως δεν είναι μακρινή η ανάγκη για μια όσο το δυνατόν ευρύτερη ευαισθητοποίηση του κάθε πολίτη χωριστά — και γιατί όχι πολλών μαζί — όταν θα έρθει η ώρα να κληθεί «αρμοδίως» να δώσει πλειστες όσες πληροφορίες για την νέα «ηλεκτρονική» του ταυτότητα.

Τότε θα πρέπει, ως εξίσου αρμόδιος, να θυμηθεί το άρθρο 120 και να πράξει ανάλογα, πάλι ως αρμόδιος πολίτης.

ΠΡΟ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ

Η πρωτοβουλία του πρωθυπουργού να αναβαθμιστεί η κοινοβουλευτική βαθμίδα του πολιτεύματος, με την καθιέρωση συζητήσεων, σε επίπεδο πολιτικών αρχηγών, προ της ημερησίας διατάξεως και πάνω σε σημαντικά ζητήματα της πολιτικής ζωής, χαιρετίστηκε ως θετικότατη χειρονομία, πέρσι, από όλο το πολιτικό φάσμα.

Τα προβλήματα άρχισαν με την υλοποίηση αυτής της πρωτοβουλίας — ως συνήθως, άλλωστε. Πρώτα απ' όλα, ο κ. Παπανδρέου είχε προσδιορίσει οκτώ τέτοιες συζητήσεις, που θα έπρεπε να πραγματοποιηθούν μέχρι τη λήξη της βουλευτικής περιόδου· βρισκόμαστε κοντά στη λήξη της και οι συζητήσεις συμποσούνται, αίσίως, σε τρεις.

Έχουμε ήδη, μια πρώτη, ποσοτικού χαρακτήρα έκπτωση της αναβαθμιστικής του Κοινοβουλίου πρόθεσης του κ. Πρωθυπουργού. Όμως, δυστυχώς, υπάρχει και μια δεύτερη, ποιοτική έκπτωση, που διαγράφηκε αδρά πλέον με την τελευταία συζήτηση περί τρομοκρατίας.

Αυτή τη φορά, βεβαίως, η ευθύνη της έκπτωσης δεν χρεώνεται ετεροβαρώς στον κ. Παπανδρέου. Η συνολική εικόνα που έδωσαν όλοι σχεδόν οι πολιτικοί ηγέτες ελάχιστη σχέση είχε με κάποια δέοντα, κάποια κριτήρια και κάποιες αρχές που θα έπρεπε να διέπουν τέτοιου είδους συνεδριάσεις· αν φυσικά, δεχτούμε ότι οι συνεδριάσεις αυτού του είδους δεν γίνονται για τους βουλευτές, αλλά για τους πολίτες, προς τους οποίους και για λογαριασμό των οποίων η Βουλή θα έπρεπε να λειτουργεί σαν παραγωγός γνώσης, δημοκρατικής πολιτικής κουλτούρας και αρθρωμένης πολιτικής παρέμβασης. Αντί γι' αυτά, στη συζήτηση περί τρομοκρατίας οι ομιλητές - αρχηγοί κινήθηκαν μεταξύ στείρου αντιπολιτευτισμού, γενικής δογματικής, και επαγγελματικής ρουτίνας. Ο κ. Παπανδρέου όρισε «θεωρητικά» την τρομοκρατία υπερασπιζόμενος, εν παρόδω και «αντιδεξιά», τον κ... Βαλυράκη έναντι του Μητσστάκη ο οποίος γενικώς υπερασπίστηκε τη... Δύση· ο κ. Φλωράκης αποκάλυψε ότι πληροφορίες προς την ΚΥΠ διοχετεύονται ταυτοχρόνως προς τη CIA, ενώ ανέμιξε τους αναρχικούς για να κατηγορήσει τη «χρησιμοποίηση» τους από αστυνομικούς μηχανισμούς· ο κ. Κύρκος επέκρινε τα αυταρχικά συμπτώματα στην εσωτερική πολιτική της κυβέρνησης.

Και δεν φρόντισε να μιλήσει για την «ταμπακιέρα»: για τη δική μας εκδοχή περί «τρομοκρατίας», ΚΥΠ και CIA όπως εμφανίστηκε πέρσι το Σεπτέμβριο στο δίδυμο... Κριστάλλη - Μποχάν. Κανείς δεν είπε τίποτα για το «σύνδρομο Αλεξάκη». Κανείς δεν έθεσε το ζήτημα της συγκεκριμένης μορφής και ιδεολογίας που έχει αποκτήσει πια η συστηματική συνεργασία μας με τους «αντιτρομοκρατικούς» μηχανισμούς των ΗΠΑ, της Γερμανίας κτλ· κανείς δεν επερώτησε για τη στρατιωτική που έχει λάβει το «μέγα πλήγμα» κατά των τρομοκρατών, πρόθεσή της τον εντοπισμό / απομόνωση των «υπόπτων τρομοκρατίας» και στόχο της τη θωρακισμένη τάξη επί πάντων και κατά πλειόνων.

Όλα αυτά δεν χώραγαν σε μια συζήτηση που θύμιζε συνεδρίαση με τυπική, πληκτική, ημερησία διάταξη· μια συζήτηση όπου το μετά - από - αυτήν είναι το ίδιο με τον πριν - από - αυτήν, όπου η αποξένωση της Βουλής από το αντιπροσωπευόμενο σώμα της, λειτουργεί ενισχυτικά και ως όρος για την αποξένωση του εκτελεστικού από την κοινωνία.

Είναι ο Τρίτσης σφαγεύς;

«Σφαγέας ο Τρίτσης»! Με αυτό τον πρωτοσέλιδο τίτλο παρουσίασε ο «Ελεύθερος Τύπος» την απόφαση του υπουργού Παιδείας να μειώσει κατά 5.500 τους εισακτέους στα ΑΕΙ και τα ΤΕΙ. Υπερβολή; Κακόπιστη και δημαγωγική επίθεση; Σε πρώτη όψη σίγουρα. Όμως πίσω από την υπερβολή η Δεξιά ανταποδίδει στο ΠΑΣΟΚ αυτά που εισέπραξε όταν ήταν κυβέρνηση: την αλόγιστη και δημαγωγική υπεράσπιση του δικαιώματος του λαού στη μόρφωση, την ανέξοδη, λαϊκιστική ρητορεία, τις ψευδώνυμες υποσχέσεις για κατάργηση των εισαγωγικών εξετάσεων.

Σήμερα πλέον, όταν τα Πανεπιστήμια έχουν πάθει κυριολεκτικά συμφόρηση και οι πρυτανικές αρχές εκλιπαρούν «αμάν, όχι άλλους πρωτοετείς», το μέτρο του κ. Αν. Τρίτση εμφανίζεται λογικό. Ωστόσο δεν αποτελεί τίποτα περισσότερο από ένα ακόμα κατασταλακτικό μέτρο με το οποίο η κυβέρνηση επιχειρεί να λύσει βαθύτερα κοινωνικά προβλήματα. Και γι' αυτό το λόγο γρήγορα θα αποδειχθεί αναποτελεσματικό.

Το ζήτημα που η μείωση του αριθμού των εισακτέων αφήνει άλυτο είναι το κύριο, αυτό που ταλανίζει διδάσκοντες και διδασκόμενους. Και μπορεί να διατυπωθεί με το ακόλουθο απλό ερώτημα: τι είδους τίτλος είναι το πτυχίο; Είναι — όπως επιδιώκει να το κατοχυρώσει το «προσδευτικό» φοιτητικό κίνημα — μια ιδιότυπη άδεια ασκήσεως επαγγέλματος; Οπότε λογικά οι ενδιαφερόμενοι επιδιώκουν να καταστήσουν τους όρους με τους οποίους αποκτάται ευνοϊκότερους; Ή είναι το αποδεικτικό ότι ο κομιστής του πέρασε επιτυχώς από μια βαθμίδα Παιδείας;

Κοντολογίς, το ερώτημα είναι αν τα πανεπιστήμια θα χορηγούν αποδεικτικά με τα οποία θα νομιμοποιείται η επαγγελματική ικανότητα ή θα παρέχουν τίτλους σπουδών. Αν ισχύει το πρώτο, τότε οι φοιτητές δικαίως διεκδικούν τα αιτήματά τους

περίπου όπως και οι ταξιτζήδες. Δηλαδή, όσοι δεν έχουν ακόμα την άδεια κυκλοφορίας ταξί, ζητούν να δοθούν περισσότερες άδειες. Όταν την αποκτήσουν, γίνονται φανατικοί οπαδοί της κλειστής συντεχνίας. Αν ισχύει το δεύτερο, τότε η Κυβέρνηση οφείλει να επεξεργαστεί ένα πρόγραμμα με το οποίο θα απαντά στο πραγματικά δίκαιο αίτημα του λαού στη μόρφωση αποσυνδένοντας το από την επαγγελματική αποκατάσταση.

Για όσο διάστημα ο κ. Αν. Τρίτσης δεν θα έχει καθαρή στρατηγική, ο χαρακτηρισμός «σφαγέα» θα τον συνοδεύει μάλλον δίκαια.

ΜΟΝΟΛΟΓΟΥ ΑΘΥΡΜΑΤΑ

Ή, κουβέντα να γίνεται: τρεις μήνες μετά την «πρόταση της παλίρροιας», το διάλογο που πρότεινε ο κ. Παπανδρέου προς τα αριστερά (κυρίως) και τα δεξιά του (δευτερευόντως) από το «Πέλαγος» της Χαλκίδας: δυο μήνες μετά την απάντηση της αριστεράς και της δεξιάς στην πρόταση αυτή: τρεις μήνες πλήρους κενού, πτωχαλαζονικής, μεταφυσικής ή σιωπής μαθητευόμενου μάγου, αλλά και φατριαστικού αγώνα δρόμου μεταξύ νεόκοπων, αβέβαιων, ασταθών και υποβαθμισμένων στελεχών του «Κινήματος», που συναινούσαν, όμως, στην ανάγκη υπονόμευσης της όποιας διαδικασίας διαλόγου, και ιδού, στην πρώτη παρουσία της ανασχηματισμένης «Εξόρμησης» (Κυριακή 25 Μαΐου), ο πρωθυπουργός μετονομάζει την εγκαταλειμμένη «πρόταση διαλόγου» σε πρόταση συγκρότησης «μετώπου εθνικής ευθύνης». Χωρίς καμιά αναφορά στην «πρόταση της 9ης του Μάρτη», χωρίς καμιά έμμερη του αίσθησης της ανάγκης να πει κάτι για το πώς και γιατί εξέπεσε και, τελικά, απέπνευσε εκείνη η πρώτη πρόταση, ο κ. Παπανδρέου επιδεικνύει γι' άλλη μια φορά την ευρηματικότητά του, στο να εκφέρει κατά το δοκούν και κατά την υπάρχουσα ή ορατή συγκυρία —πολλές φορές δε ανεξάρτητα από αυτήν— μια σειρά εναλλακτικές ή και επάλληλες ρητορικές, αόριστες ώστε να μην εκβάλουν σε σχέδιο, και εκτός υπάρχοντος θεσμικού χώρου ώστε να μην επιδέχονται διαδικαστικό προσδιορισμό.

Διότι, στο «μέτωπο εθνικής ευθύνης» που προτείνει η, δίκην ανερμάτιστων εννοιών, «ατζέντα» περιλαμβάνει όσα περίπου περιλάμβανε η πρόταση της Χαλκίδας: «εθνικά θέματα», «πορεία ανάπτυξης», «στήριξη και διεύρυνση των δημοκρατικών θεσμών». Και ο κ. Παπαϊωάννου, στις 27 Μαΐου, έσπευδε να ενισχύσει λίγο την ευθυνολογική αυτή (νέα) πρόταση, λέγοντας ότι «Υπάρχει η πρόταση για τη διακομματική. Η απάντηση της ΝΔ δεν δόθηκε». Και δεν φρόντισε, έστω από λόγους τυπικής ευθιξίας, να αναφερθεί, να δικαιολογήσει, το τεράστιο κενό απουσίας και σιωπής του κόμματός του, απέναντι στις απαντήσεις των άλλων κομμάτων, που προ πολλού «δόθηκαν».

Κουβέντα να γίνεται. Κι άμα χρειαστεί, να χρησιμοποιείται κατά βούληση το κενό σώμα της, όταν «στενεύουν τα πράγματα». Να, με τις δημοτικές, με τους Αμερικανούς με τους Τούρκους.

Πες, πες, ίσως κάτι βγει. Το πρόβλημα αρχίζει από τότε που οι άλλοι απαντάνε κι εσύ δεν μιλάς, γιατί έχεις το διάλογο σαν μοιολογικό άθυρμα.

Το πρόβλημα αρχίζει στη σιωπή σου, που σε αναιρεί.

«Κι εγώ φτιάχνω κόμμα...»

«... μαζεύοντας εκατό υπογραφές», είπε σε εκείνη την αξέχαστη συνέντευξη Τύπου, πέρυσι τον Απρίλιο, ο κ. Παπανδρέου αναφερόμενος στο ΚΚΕ Εσωτερικού: ήθελε προφανώς να υπογραμμίσει, τότε, ότι οι δημοκρατικοί κανόνες παιχνιδιού, η κοινή αίσθηση περί δημοκρατικής πολιτείας, θα πρέπει να είναι ευθέως ανάλογη του... όγκου που καταλαμβάνει κάποια πολιτική οργάνωση στον κοινωνικό χώρο: αν το «εκτόπισμά της, π.χ., είναι τόσο τοις εκατό (όσο το ορίζουν κάποιοι...), τότε είναι κόμμα, αν είναι όμως λιγότερο, τότε το πολύ πολύ αξιώνεται το όνομα «συλλόγου». Στα βήματα του αρχηγού ακολούθησαν άλλοι, μεταξύ των οποίων και ο κ. Γιαννόπουλος, ο οποίος έθεσε και το όριο του 5% «και τότε συζητάμε με τους ευτραφείς του ΚΚΕ Εσωτερικού» (απευθυνόταν στον κ. Κύρκο, κάποιον κοντά στον περυσινό Οκτώβριο).

Όσο πιο «δυναμικός», όμως, είναι ο ομιλητής, άλλο τόσο ελαστικά είναι τα όρια, όχι μεταξύ συλλόγου και κόμματος, αλ-

λα μεταξύ ύπαρξης και ανυπαρξίας κάποιου πολιτικού φορέα. Και στους «δυναμικούς» έχει καταταχθεί ο κ. «πορτοκάλια και ντομάτες, κατά σκότους - φωτός», ο κ. Κουτσόγιωργας. Την περασμένη Παρασκευή, χαριτολογώντας είπε: «Το ΚΚΕ Εσωτερικού είναι ανύπαρκτο».

Αν το χιούμορ, εν γένει, έχει κάποια σχέση με χίλιες δυο κρυμμένες παραστάσεις που επιλεκτικά συνδηλώνονται στη χιουμοριστική φράση, το χιούμορ του υπουργού Εσωτερικών έχει πάντα περιεκτικότερη και άμεση σχέση με ανέκδοτες σκέψεις και τάσεις του. Γι' αυτό και η... χαριτολογία του περί ΚΚΕ Εσωτερικού, έχει ενδεικτική αξία για ένα γενικότερο σύνδρομο που τον διακρίνει: ο «φακελωμένος» αξιωματικός της Χωροφυλακής αρέσκειται στους μεγάλους, «αξιόλογους» όγκους —όπως το ΠΑΣΟΚ, π.χ.— και στην ισοπεδωτική στρατηγική, στη «δυναμική» εκκαθάριση λογαριασμών. Γι' αυτό και, μετά την «ανυπαρξία» του ΚΚΕ Εσωτερικού υπογράμμισε, «σοβαρά» αυτή τη φορά: «στις δημοτικές εκλογές, θα ξεπεράσουμε το ποσοστό του 1982. Είμαστε το ισχυρότερο κόμμα και δεν έχουμε ανάγκη να ζητήσουμε συνεργασία από κανέναν».

Ξέρετε, βέβαια, πού καταλήγει ο «ισχυρός και κατά μόνας πορευόμενος»...

Και ξέρετε και πού οδηγεί και το σύνολο, όταν ο ίδιος «κρατάει και τα γκέμια», —όπως θα 'λεγε και ο αρχιτέκτων του φωτεινού κι έρημου ήλιου...

ΥΓ: Μας πρόλαβε στο τυπογραφείο η «διευκρίνιση» που δόθηκε επίσημα για την έννοια της φράσης του κ. Κουτσόγιωργα. Στη «διευκρίνιση» αυτή λοιπόν, που παρουσιάστηκε τρεις ημέρες μετά τη «χαριτολογία» του υπουργού, λέγεται ότι ο τελευταίος αναφερόταν στις διαδικασίες μετεξέλιξης του ΚΚΕ Εσωτερικού σε άλλο πολιτικό φορέα. Για να σοβαρολογήσουμε λίγο: αν η μετεξέλιξη, σημαίνει και κατάσταση «περίπου αφάνειας», τι να πούμε τότε για τους μεταμορφισμούς του ΠΑΣΟΚ;

ΜΙΑ ΑΝΕΜΟΣΚΑΛΑ ΣΤΗΝ ΑΛΦΑΒΗΤΟ

Φαίνεται, πως τα εξαγόμενα της πολιτικής των τωρινών μας ιθυνόντων έχουν σαν προϋπόθεση, πλέον, την αποδέσμευσή τους από την ιδεολογία που κάποτε τα είχε αναγορεύσει ως προγραμματικούς στόχους του ΠΑΣΟΚ, και σαν όρο νομιμοποίησής τους τον εξοστρακισμό τους από τη συλλογική ιστορική μνήμη, που δημιουργήθηκε όταν εξαγγέλονταν, πάλι, ως προγραμματικοί στόχοι.

Ο λόγος περί της ΚΥΠ και περί των «φακέλων» αυτής και πάσης άλλης «αρμοδίου υπηρεσίας». Σάν αντιπολίτευση, το κυβερνών κόμμα είχε υιοθετήσει όλη τη φιλολογία της προδικτατορικής «ανιστόρητης αριστεράς» περί παρακράτους, αστυνομοκρατίας, στεγανών κτλ. Όταν ανέλαβε τη διακυβέρνηση της χώρας εξαγγείλε πολλάκις την... επικείμενη καταστροφή— δίκην λαϊκής απελευθερωτικής εορτής, μάλιστα— των φακέλων και την ανασυγκρότηση -εξυγίανση- εκδημοκρατισμό της ΚΥΠ. Το σημερινό τελικό εξαγόμενο στη διπλή αυτή επιχείρηση εκδημοκρατισμού είναι το εξής: οχτώ μήνες μετά την κατηγορηματική διαβεβαίωση του υπουργού ότι «μέσα στον Οκτώβρη» (εννοούσε του '85...) θα ήταν έτοιμος ο νόμος για την ανασυγκρότηση - «εθνοποίηση» της ΚΥΠ, κατατέθηκε επιτέλους στη Βουλή το σχετικό Νομοσχέδιο όπου το Κ γίνεται Ε, έτσι ώστε η Κρατική Υπηρεσία Πληροφοριών να λέγεται τώρα Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών (τέλοσπάντων, με τις ταλαιπωρίες της εθνικής μας ολοκλήρωσης, κάτι έχει μείνει ώστε να λέμε, και σήμερα ακόμα, κράτος και να μην εννοούμε έθνος, και το αντίστροφο: έτσι υπάρχει πάντα χώρος για επιδόσεις εθνικοφροσύνης...). Τώρα, γιατί ΕΥΠ και όχι ΚΥΠ; Για να υπογραμμισθεί, λέει η εισηγητική έκθεση, «η εξυπηρέτηση της εθνικής ασφάλειας, αποκλειστικά από εξωτερικούς κινδύνους». Οπότε, όμως, ανακύπτει και το ερώτημα: δύσκολο είναι να βρεθεί «δάχτυλος» των ξένων, στο πρόσωπο Έλληνα πολίτη; Δύσκολο είναι να «ριχτούν» κανα-δου ονόματα, τύπου Σερπετίσιου -Μπεχράκη; Μάλλον πολύ εύκολο.

Εξάλλου, πάντα υπάρχει το ΕΚΑΜ και, όπως γράφαμε και στο προηγούμενο τεύχος, πάντα υπάρχουν και οι φάκελοι: ο κ. Δροσογιάννης δήλωσε πολύ φόρτο εργασίας, για να μπορέσει να ασχοληθεί με το νομοσχέδιο καταστροφής των φακέλων.

Η αλλιώς, κάπως έτσι ένα δημοκρατικό —πάλι ποτέ— και ελευθερωτικό όραμα καταντάει κρατικός λόγος και συμφέρον, παραπέμποντας τη μνήμη των πολιτών στις «τεχνικές δυσκολίες», ή στην ανεμόσκαλα στα γράμματα της αλφαβήτου: τι κοστίζει ένα Ε αντί για ένα Κ;

Με την ανεμόσκαλα στον ώμο ξεκινάει κι ο Αλεξάκης για την Κερήνεια...

ΔΕΝ ΜΑΣ ΤΡΟΜΑΖΟΥΝ ΤΑ ΝΕΑ ΜΕΤΡΑ

Ότι η Ελλάδα διεκδικεί το ρεκόρ στα θανατηφόρα τροχαία ατυχήματα, είναι δυστυχώς πασίγνωστο. Ότι η Αθήνα, η Θεσσαλονίκη και κάμποσες επαρχιακές πόλεις πάσχουν από χρόνια και ανίατη κυκλοφοριακή συμφόρηση είναι επίσης γνωστό. Ότι αυτές οι πόλεις ενδεχομένως διαθέτουν το υψηλότερο ποσοστό φωτεινών σηματοδοτών είναι μάλλον άγνωστο. Αποτελεί όμως κοινή

πείρα το γεγονός ότι διαθέτουμε την πλέον αναποτελεσματική, την πλέον καχύποπτη απέναντι στον πολίτη και την πλέον αυταρχική Τροχαία Κινήσεως. Και αυτό το αποδεικνύουν τα τελευταία μέτρα. Τα απαριθμούμε:

- Οι οδηγοί πρέπει να έχουν μαζί τους το δίπλωμα οδήγησης, την άδεια κυκλοφορίας και το ασφαλιστήριο. Προφανώς όλοι είμαστε ύποπτοι για μια σειρά αδικημάτων και οφείλουμε να καταρρίπτουμε το μαχητό τεκμήριο ενοχής αποδεικνύοντας την αθωότητά μας. Η αφηρημάδα ποινικοποιείται και το πρόστιμο για όσους ξεχάσουν «τα χαρτιά» τους είναι 4.100 δρχ.

- Όσοι παρκάρουν παράνομα πληρώνουν 8.100 δρχ. πρόστιμο. Κι εδώ αρχίζουν τα δύσκολα. Για μια πόλη σαν την Αθήνα η μεταφορά από τον τόπο κατοικίας στον τόπο δουλειάς είναι καθημερινά μια μικρή Οδύσσεια. Κι αυτός που παρκάρει παράνομα δεν είναι παρά μια ανόητη και εξοτρεμμένη απόπειρα να βρει λύση σε ένα πρόβλημα που τον υπερβαίνει. Και προφανώς κανείς δεν είναι αντίθετος στα πρόστιμα. Εμείς απλώς υπενθυμίζουμε ότι σε λίγο έρχονται εκλογές και ότι ο Μπέης είναι ικανός να φτάσει μέχρι το Καστρί για να σταματήσει ένα πρόστιμο. Αν η κυβέρνηση ήθελε να λύσει το πρόβλημα και όχι να ποινικοποιήσει τον πολίτη είχε και άλλες λύσεις στη διάθεσή της:

- να περιορίσει τους επαγγελματίες της συμφόρησης, δηλαδή τους ταξιτζήδες. 17.500 «δημόσιοι λειτουργοί» στους δρόμους —όπως τους αποκάλυψε ο Άκης Τσοχατζόπουλος— δημιουργούν μόνον αυτοί το πρόβλημα. Όταν κανεβαίνουν σε απεργία, τα λεωφορεία του ΟΑΣ αυξάνουν τη μέση ωριαία ταχύτητά τους κατά 15-20 χλμ. Ας απαγορεύσει λοιπόν στους ταξιτζήδες —αυτούς τους διαμορφωτές της κοινής γνώμης— να κυκλοφορούν εντός του δακτυλίου.

- να προβεί σε γενναίες πεζοδρομήσεις —η Πανεπιστημίου είναι καλό παράδειγμα— και να κάνει μια εκστρατεία υπέρ των πεζών και της πεζοπορίας.

- αλλά το σπουδαιότερο να αρχίσει κάποτε την κατασκευή του μετρό.

Αντί γι' αυτό επιλέγει τη γνωστή μέθοδο της έντασης της καταστολής —«ο Έλληνας είναι αδιόρθωτος, θέλει βουδδισμό»— και κυριολεκτικά υποβάλει το υπέρπον κλίμα του εκφασισμού.

Όσο για τους εθνικούς δρόμους, εκεί που όμως απαιτείται αστυνόμευση, η Τροχαία παίζει κλέφτες κι αστυνόμους. Την αράζει πίσω από τους θάμνους με ένα ραντάρ, κοτσάρε και κάμποσα όρια ταχύτητας που δεν ανταποκρίνονται σε τίποτα, και ανάλογα με τις διαταγές, ή αφήνει τον κόσμο να σκοτώνεται με την ησυχία του ή κόβει αράδα τα πρόστιμα. Κι όμως είναι εντελώς προφανές πως οι εθνικοί δρόμοι δεν επαρκούν για τον αριθμό των αυτοκινήτων που κινούνται. Χρειάζονται μεγάλα έργα αντίστοιχα με εκείνα του Καραμανλή της επάρατης θετίας. Μέχρι τότε, όλοι θα αναπτύξουμε την αλληλεγγύη των οδηγών: αναβόσβημα στα φώτα για να κόψουν οι αμέριμνοι οδηγοί ταχύτητα επειδή υπήρχε μπλόκο στο επόμενο χιλιόμετρο, προσπέρασμα από δεξιά κι όποιον πάρει ο χάρος, τσαλιμάκια για να βλέπει η γκόμενα και μετάνοιες στο στρατηγό για να σβήσει το πρόστιμο.

Εδώ είναι Μπαλκάνια δεν είναι παίξε γέλασε!

Και μ' αυτό δυστυχώς εννοούμε ότι η εξουσία είναι Μπαλκάνια κι όχι ο απλός πολίτης.

ΤΟ ΠΑΣΟΚ ΣΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ

ή

Πώς καταστρέφεται μια παραλία

Πάλι λάθος κάνετε. Οι παραπάνω φωτογραφίες δεν αφορούν τη διεύρυνση της εθνικής οδού Αθη-

νών - Λαμίας. Πρόκειται για τη «βελτίωση» του χωματόδρομου πλάτους 3,5 μέτρων, που ξετυλί-

γεται στη βόρεια παραλία της Σαντορίνης. Το πώς η «βελτίωση» έχει οδηγήσει στη διάνοιξη ε-

νός καινούργιου δρόμου που σε πολλά σημεία ξεπερνά τα 10 μέτρα σε πλάτος (λεωφόρος δηλαδή), είναι κάτι που στις μέρες μας θα μπορούσε να γίνει. Λίγο οι δημοτικές εκλογές, λίγο οι πασοκικές υπηρεσίες, λίγο κάποιοι ξενοδοχοί που έχουν υποβάλλει σχέδια για ξενοδοχεία εκεί κοντά αρκούν απ' ό,τι φαίνεται για να καταστραφεί μια από τις ωραιότερες παραλίες της Σαντορίνης. Πόσοι άραγε θα βρεθούν που να μπορούν να απολαύσουν τα μπάνια τους με μια λεωφόρο ταχείας κυκλοφορίας να περνάει λίγα μέτρα πέρα από το κεφάλι τους; Και αν θα βρουν βέβαια κάποιαν άκρη για να εξαπλώσουν στην παραλία, μια που τα μπάζα της λεωφόρου έχουν καλύψει την περιοχή μέχρι τη θάλασσα, στο πιο ωραίο σημείο της παραλίας, στο γνωστό Κουλούμπο...

Ο ΕΜΠΡΗΣΜΟΣ ΤΗΣ «ΕΞΟΡΜΗΣΗΣ»

Δυστυχώς ο εμπρησμός των τυπογραφείων της «Εξόρμησης» επιβεβαιώνει την εικόνα του φαύλου κύκλου, που όσο αναπαράγεται, πολύ φοβούμαστε ότι θα έχει και άλλες επιπτώσεις. Δεν θα σταματήσει την αστυνομική καταστολή μια τέτοια ενέργεια, ούτε είναι δυνατόν να γίνουν αποδεκτές πράξεις που θέλουν να δώσουν, υποτίθεται, «μαθήματα» σ' εκείνους που επέλεξαν τελικά μια συγκεκριμένη, αυταρχική και βίαιη πολιτική αντιμετώπισης των κοινωνικών φαινομένων.

Το βέβαιο είναι ότι οι «ηττημένοι» σε μια τέτοια «σύγκρουση» δεν θα είναι οι δυνάμεις της καταστολής, ούτε όσοι «αγανακτισμένοι» και μη «πολίτες» σιγοψιθυρίζουν το θαυμασμό τους για τις ικανότητες των στρατηγών. Ο κύκλος της βίας τελειωμό δεν έχει. Και στο βαθμό που τροποποιηθεί ή πάρει και άλλες μορφές τότε δεν θα είμαστε μόνο θεατές φαινομένων, αλλά και ανήμποροι ίσως να αποτρέψουμε άλλες, πλέον επικίνδυνες καταστάσεις. Αν η παθητικότητα και η σιωπή μπορούν να βολεύονται στις εικόνες από το παγκόσμιο κύπελλο στο Μεξικό, κλείνοντας τα μάτια σ' όσους όχι μόνο εκεί, αλλά και στα 2/3 περίπου της γης, ζητούν «φασόλια και όχι γκολ», δεν θα τις «ταράζουν» τέτοιου τύπου «αντιστάσεις».

Μπορεί κάποιος να ισχυρίζεται τα αντίθετα, όμως οι «εμπρησμοί» ως πρακτική, ελάχιστα βήματα απέχουν από μια άλλου «τύπου» σύγκρουση.

ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ

Όσο και αν οι περίπολοι των ΜΑΤ-ΜΕΑ προσπαθούν να φιμώσουν τη ζωή μιας περιοχής, η ζωή αυτή με ό,τι έχει μέσα της δεν μπορεί να νεκρωθεί. Διαμαρτυρίες και αντιστάσεις στη «νέα επιχείρηση Εξαρχειών» εκφράστηκαν από πολλές πλευρές. Αξίζει όμως να επισημανθεί ιδιαίτερα μια που φαίνεται να θεωρείται περιθωριακή. Φοιτητές της Αρχιτεκτονικής Σχολής του ΕΜΠ έθεσαν σε λειτουργία ραδιοφωνικό σταθμό —ελπίζουμε ότι ακόμα θα εκπέμψει— διαμέσου του οποίου προβάλλουν τις απόψεις τους και διεκδικούν να έχουν θέση στην ανάπλαση του χώρου των Εξαρχειών που προετοιμάζει ο κ. Κουλουμπής. Έχει διπλή σημασία αυτή η πρωτοβουλία:

Πρώτο: γιατί μια μερίδα φοιτητών που σε ένα χώρο όπως το ΕΜΠ, δίπλα στη διαβόητη πλέον πλατεία, διεκδικεί να έχει άποψη για την περιοχή και τα σχέδια ανάπλασής της.

Δεύτερο: γιατί μια μερίδα αριστερών φοιτητών προσπαθούν να διαμορφώσουν γνώμη έτσι ώστε να προσεγγίσουν τη σχέση που πρέπει να έχει το πανεπιστήμιο με την κοινωνία.

Ας ελπίσουμε ότι η πρωτοβουλία αυτή δεν θα μείνει στο περιθώριο, ούτε θα διακοπεί από τις «εντός και εκτός» αντιδράσεις όσων ακόμα θέλουν να κρατούν κλειστά τα μάτια στις νέες πραγματικότητες που διαμορφώνονται.

Η επικαιρότητα της «Αλληλεγγύης»

Η σύλληψη του Ζμπίγκνε Μπούζακ ενός από τους ηγέτες της παράνομης «Αλληλεγγύης», με την κατηγορία ότι είχε δεσμούς με δυτικές υπηρεσίες πληροφοριών, ένα μήνα πριν το συνέδριο του Ενοποιημένου Εργατικού Κόμματος της Πολωνίας, το πρώτο μετά τις εργατικές κινητοποιήσεις της περιόδου 1980-81, αν μη τι άλλο φέρνει και πάλι στην επικαιρότητα όλη τη συζήτηση που είχε ανοίξει με τη δημιουργία της «Αλληλεγγύης» στην Πολωνία. Συζήτηση η οποία δεν έθιγε μόνο ορισμένα χαρακτηριστικά των χώρων του υπαρκτού σοσιαλισμού, αλλά τα κρίσιμα προβλήματα του σοσιαλισμού και των θέσεων της Αριστεράς απέναντι στα ζητήματα που έθεσε η «Αλληλεγγύη» όσο διάστημα ήταν νόμιμη. Η πορεία αυτών των, ιστορικής σημασίας, κοινωνικών και πολιτικών διαδικασιών διεκόπη με τις γνωστές εξελίξεις και η «τάξη βασιλεύει» στην Πολωνία του Γιαρουζέλσκι. Όμως αυτό δεν σημαίνει ότι τα όσα έθεσε η «Αλληλεγγύη» ανήκουν στο παρελθόν. Διατηρούν ακέραιη την επικαιρότητά τους και είναι αυτά που θα καθορίσουν και τις δυνατότητες της Αριστεράς να διαμορφώσει τις θέσεις της για το σοσιαλισμό.

«ΚΟΝΤΡΑ ΚΑΙ ΕΝΑΝΤΙΑ»

Το κύριο άρθρο του προηγούμενου τεύχους μας, ενόχλησε σφόδρα τον *Δεκαπενθήμερο Πολίτη* και μάλιστα σε πολλά επίπεδα. Επιστημολογικά, είναι πλήρες αντιφάσεων. Ιδεολογικά, μυρίζει αντικομμουνισμό. Πολιτικά, εννοεί τα σχέδια του κ. Φλωράκη. Ενδοκομματικά, στηρίζει τη μετεξέλιξη και μάχεται την αναβάθμιση. Κοινωνικά, του λείπουν οι καλοί τρόποι γιατί προσβάλλει ευθέως τον μισό κόσμο της ανανεωτικής αριστεράς.

Είναι φανερό πως ο *Δεκαπενθήμερος Πολίτης* βρίσκεται στην ακριβώς αντίπερα όχθη: χειρίζεται τη φορμαλιστική λογική, ευδιάζει κομμουνισμό, ευνοεί τον κ. Φαράκο, στηρίζει την αναβάθμιση και μάχεται τη μετεξέλιξη, προσβάλλει ευθέως τον άλλο μισό κόσμο της ανανεωτικής αριστεράς. Αν αυτά διεκδικεί ο *Δεκαπενθήμερος Πολίτης*, ευχαρίστως του τα παραχωρούμε. Αν όχι, προς τι αυτή η μεροληπτική και εμπάθης ανάγνωση του κύριου άρθρου μας;

Η μακροθυμία του να μας αφήνει διέξοδο να αναγνωρίσουμε το λάθος μας και να διαγνώσουμε τις αιτίες του μας συγκινεί αλλά δεν μας πείθει. Γιατί το παράδειγμα του Γαλιλαίου που τη γλίτωσε μ' αυτήν την τακτική είναι πολύ παλιό: πολύ πιο πρόσφατο είναι του Ζηνόβιεφ που η αυτοκριτική του δεν τον γλίτωσε. Χαμένοι για χαμένοι λοιπόν εμμένουμε στις απόψεις μας «κόντρα και ενάντια» (για να τσιτάρουμε και μεις κάτω) στην εμπάθεια του *Δεκαπενθήμερου Πολίτη* που είναι μεν κατανοητή αλλά δεν παύει να είναι αδικαιολόγητη.

ΠΙΟ ΗΞΥΧΑ
ΒΡΕ ΠΑΙΔΙΑ...
ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΣ
ΠΟΥ ΚΟΙΜΑΤΑΙ!!

ΔΗΜΑΡΧΙΑ

του Γιάννη Ιωάννου

2.6.86
ΙΩΑΝΝΟΥ

Σε κρίση τακτικής έχει περιέλθει η 'Αγκυρα

του Σταύρου Λυγερού

Ένταση και νευρικότητα επικρατούν στην 'Αγκυρα τον τελευταίο καιρό σ' ό,τι αφορά τις εξελίξεις στα ελληνο - τουρκικά. Η τουρκική ηγεσία έχει περιέλθει σε κρίση τακτικής, η οποία αποκτά πρόσθετη σημασία από το γεγονός ότι η εσωτερική πολιτική ζωή της Τουρκίας έχει εισέλθει σε μια περίοδο ασάφειας. Η καλλιέργεια όλα αυτά τα χρόνια ενός κλίματος έντασης, που σ' ορισμένες περιπτώσεις προσλαμβάνει πολεμικούς τόνους, έχει μετατρέψει ζητήματα όπως αυτό της Λήμνου, σε προβλήματα αιχμής. Η τουρκική ηγεσία έχει αρχίσει να χάνει τον έλεγχο των χειρισμών και των επιπτώσεων, όχι μόνο λόγω των πιέσεων της κοινής γνώμης, αλλά και γιατί τα θέματα της εξωτερικής πολιτικής και ιδιαίτερα η ελληνοτουρκική διένεξη εμπλέκονται ολοένα και περισσότερο στον εσωτερικό πολιτικό ανταγωνισμό.

Η εξωτερική πολιτική της 'Αγκυρας, αλλά και η τουρκική κοινή γνώμη, καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό από το «σύνδρομο της Κύπρου». Παρότι η τουρκική άρχουσα τάξη χαρακτηρίζεται από ένα δομικό συντηρητισμό, οι στόχοι και οι χειρισμοί στα εξωτερικά θέματα συχνά ολισθαίνουν σε αμετροεπή επίπεδα. Οι ελληνικές αντιστάσεις και η καταγγελία του τουρκικού επεκτατισμού, καθώς και τα εμπόδια που παρεμβάλλει η Αθήνα σε διάφορα διεθνή μέτωπα, βιώνονται τραυματικά. Σύμφωνα με μαρτυρίες ξένων ανταποκριτών από την Τουρκία, η θερμοκρασία εμφανίζεται πολύ ανεβασμένη.

Παρά τα ανοίγματα και κάποιες επιτυχίες της 'Αγκυρας στις εξωτερικές σχέσεις της, το πάγωμα που έχει επιβάλλει η ελληνική διπλωματία σε μια σειρά θεμάτων, δυσχεραίνει την προώθηση των τουρκικών σχεδίων:

- Οι διμερείς σχέσεις παραμένουν ουσιαστικά παγωμένες μετά την ανακήρυξη του ψευδοκράτους. Η πολιτική των «κλάδων ελαίας» του Οζάλ δεν στάθηκε ικανή να παρασύρει την Αθήνα σε διάλογο, παρά τις πολύπλευρες πιέσεις.

- Στο χώρο της ΕΟΚ, η Τουρκία διαπιστώνει ότι παρά τις φιλότιμες προσπάθειες των φίλων της, οι κοινοτικοί θεσμοί δίνουν τη δυνατότητα στην Ελλάδα να μπλοκάρει την αναθέρμανση των σχέσεων, αν προηγουμένως δεν ικανοποιηθούν οι ελληνικοί όροι.

Στο Κυπριακό, η σθεναρή αντίσταση της ελληνικής πλευράς φαίνεται να ματαιώνει —τουλάχιστον προσωρινά— τη δρομολόγηση μιας εξαιρετικά ευνοϊκής για τους Τούρκους συνομοσπονδιακής λύσης.

Η αδυναμία της τουρκικής ηγεσίας να προωθήσει τις επεκτατικές βλέψεις της, την έχουν οδηγήσει σε κρίση τακτικής. Η αναθέρμανση των σχέσεων με πολλές ευ-

ρωπαϊκές χώρες και με το Συμβούλιο της Ευρώπης, δεν φαίνονται ικανές να εξουδετερώσουν το ελληνικό εμπόδιο στην ΕΟΚ. Η δυνατότητα αναγνώρισης του ψευδοκράτους από δυο τρεις ισλαμικές χώρες, είναι ένα πλεονέκτημα, αλλά υπάρχει ο κίνδυνος να προκαλέσει ανεπιθύμητες παρενέργειες. Σωστά, η 'Αγκυρα υπολογίζει ότι η αναγνώριση του ψευδοκράτους συνεπάγεται σκληρή δοκιμασία για την επισφαλή ενότητα του ελληνικού εσωτερικού μετώπου και επιθέσεις εναντίον της κυβέρνησης Παπανδρέου. Ωστόσο, στην τουρκική πρωτεύουσα φοβούνται μήπως η αναγνώριση εξωθήσει τους Ελληνοκυπρίους σε στενότερη και θεσμική αμυντική σύνδεση με την Ελλάδα.

Η ένταξη της Λήμνου σε αμερικανικό σχέδιο ενίσχυσης των δυνάμεων στο μέτωπο της Θράκης σε περίπτωση πολέμου, ξεχειλίσει το ποτήρι. Ο τουρκικός Τύπος πλημμύρισε από δημοσιεύματα που δεν στρέφονταν μόνο εναντίον της Ελλάδας και του Παπανδρέου. Ο στρατηγός Ρότζερς κατηγορήθηκε ευθέως και βίαια για σκευωρία σε βάρος της Τουρκίας. Στο στόχαστρο μπήκαν και οι ΗΠΑ και το ΝΑΤΟ (ο Ετσεβίτ ζήτησε επαναθεώρηση των σχέσεων), αν και η τουρκική άρνηση απέτρεψε την ένταξη του νησιού και στους συμμαχικούς «στόχους δυνάμεων», που εγκρίθηκαν στην υπουργική σύνοδο.

Το νέο, όμως, είναι ότι οι βολές στράφηκαν και εναντίον της τουρκικής ηγεσίας. Ο Εβρέν, εμμέσως πλην σαφώς, κατηγορήθηκε γιατί υπέγραψε την περιφημη «συμφωνία Ρότζερς», με την οποία η Ελλάδα επέστρεψε στο στρατιωτικό σκέλος της Συμμαχίας. Αντιπολιτευόμενοι κύκλοι απέδωσαν εκείνον τον κατ' αυτούς λανθασμένο χειρισμό, στην απουσία δημοκρατικών θεσμών και κοινοβουλευτικού ελέγχου.

Το γεγονός ότι ο Τύπος δραματοποίησε αυτές τις εξελίξεις και προφήτευσε κακά για την Τουρκία, τα οποία θα προέλθουν από την ελληνο - αμερικανική προσέγγι-

ση, δεν είναι άσχετο με το κλίμα που επικρατεί πια και στην κοινή γνώμη. Η τάση να ξεμπερδέυουμε με την Ελλάδα και το «δαίμονα Παπανδρέου» κερδίζει συνέχεια έδαφος. Η εύκολη νίκη στην Κύπρο έχει επιδράσει διεγερτικά, σε σημείο να υποτιμώνται σοβαρά οι καταστροφικές συνέπειες —και για τους δυο λαούς— μιας πολεμικής περιπέτειας.

Μέσα σ' αυτό το κλίμα λαμβάνουν χώρα και οι εξελίξεις στην εσωτερική πολιτική σκηνή της Τουρκίας. Ο Εβρέν εμφανίζεται αποδυναμωμένος, να έχει χάσει τον έλεγχο του στρατού. Η επαναδραστηριοποίηση των Ντεμιρέλ και Ετσεβίτ, καθώς και τα αυξημένα προβλήματα του Οζάλ, ενισχύουν την πολιτική ασάφεια που αυτή την περίοδο επικρατεί στην Τουρκία. Ασάφεια που πηγάζει πρωτίστως από τα σημάδια αποσταθεροποίησης του δίδυμου Εβρέν - Οζάλ και από τα ερωτηματικά για τη στάση του στρατού.

Δεν είναι τυχαίο που ο Ουλουσού, ο πιατός του Εβρέν (πρώην πρωθυπουργός και νυν βουλευτής), διάλεξε τώρα τη στιγμή για να διαφοροποιήσει τη στάση του από την κυβέρνηση και να μιλήσει ευθέως για επίθεση στα ελληνικά νησιά. Ούτε είναι τυχαίο, ότι εδώ και ενάμιση μήνα περίπου, ο Οζάλ έχει αντικαταστήσει τους «κλάδους ελαίας» με απειλές. Σε ομιλία του στην πόλη Ισπάρτα έφτασε να πει ότι τα ελληνικά νησιά είναι «πάτρια τουρκικά εδάφη» και να χρησιμοποιήσει αγοραίο λεξιλόγιο στις αναφορές του στην ελληνική κυβέρνηση και τον πρωθυπουργό.

Η κυβέρνηση του Οζάλ κατηγορείται για χαλαρή στάση απέναντι στην Ελλάδα και ιδιαίτερα απέναντι στις αμερικανικές πιέσεις για παραχωρήσεις στην Ελλάδα. Στο θέμα της Λήμνου τον κατηγορήσαν ότι το υποβάθμισε και ότι απέφυγε να στραφεί εναντίον της Ουάσιγκτον, πράγμα που είναι και αλήθεια. Η κυβέρνηση και ειδικά ο υπουργός Άμυνας Γιαβουζτούρκ, μίλησε για μεγάλη διπλωματική νίκη αναφερόμενος στη μη ένταξη της Λήμνου στα νατοϊκά σχέδια, σε αντίθεση μ' αυτούς που τόνισαν την καθοριστική σημασία της αμερικανικής αναγνώρισης των ελληνικών θέσεων για τη Λήμνο.

Εντασσομένη μέσα σ' αυτό το κλίμα η συνέντευξη του Οζάλ, μοιάζει περισσότερο με προσπάθεια απολογίας και προσγείωσης του θέματος. Προσπάθεια που προφανώς αποσκοπεί στην αντίκρουση των αντιπολιτευτικών επικρίσεων κι όχι σε μια νηφάλια προσέγγιση. Το γεγονός, ωστόσο, ότι για έναν τέτοιο σκοπό καταφεύγει σε πολεμικές συγκρίσεις και στην υπογράμμιση της υπεροχής της τουρκικής δύναμης σε αντιπαράθεση με την ελληνική αδυναμία, είναι ενδεικτικό και ταυτόχρονα πολύ διδακτικό. □

Οι φυλές στο μονοπάτι του πολέμου

του Δημήτρη Ψυχογιού

Η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας είχε αρνηθεί προ δεκαετίας ν' αναγνωρίσει το «κράτος του Τσιρώνη». Με την προτροπή του Βήματος και με πρόσχημα την παρενόχληση των περιόικων από τα μεγάφωνα που είχε εγκαταστήσει ο ιδιόρρυθμος γιατρός, τα ΜΑΤ της εποχής εισέβαλαν στο διαμέρισμά του. Ο Τσιρώνης, ακολουθώντας το παράδειγμα τόσων ηρώων που εξυμνούν τα σχολικά βιβλία, προτίμησε να πεθάνει παρά να παραδώσει την εστία του. Έτσι, χάρις στο πτώμα του γιατρού —που δεν είχε συμβιβαστεί με το καθεστώς της Μακρονησου πριν 40 χρόνια και κυνηγήθηκε, που δεν υποτάχθηκε στη χούντα πριν από 20 και με αεροπειρατεία εγκατέλειψε οικγενειακά την Ελλάδα των συνταγματαρχών— απεκατεστάθη η εδαφική ακεραιότητα της Ελληνικής Δημοκρατίας και η γαλήνη της γειτονιάς.

Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, πιστή στην υπόσχεσή της για «περήφανη εξωτερική πολιτική», αρνείται κι αυτή ν' αναγνωρίσει τα ψευδοκράτη του Ντενκτάς και των Εξαρχείων. Ο στρατηγός Αντώνης Δροσογιάννης, για λόγους ανεξάρτητους από τη θέλησή του, έδωσε τόπο στην οργή και έκανε στραβά μάτια για το πρώτο. Είναι φανερό όμως πως η τιμή του ως πολέμαρχου είχε τραφεί. Κι έτσι τα σπασμένα τα πλήρωσε το ψευδοκράτος των Εξαρχείων. Έγκυρο κύκλο υποστηρίζουν πως ο κ. Δροσογιάννης βρήκε αυτή τη διέξοδο, που του επιτρέπει να ολοκληρώσει ενδόξως τη στρατιωτική του καριέρα, όταν διάβασε στο Βήμα τις προτροπές της εφημερίδας να παραπεμφθούν στο δικαστήριο με την κατηγορία της εσχάτης προδοσίας οι Εξαρχειώτες πολίτες που τα είχαν κάνει γυαλιά-καρφιά κατά την επίσκεψη του νεοφασίστα Λεπέν στην Αθήνα. Αφού δεν του επέτρεπαν να αντιμετωπίσει όπως αυτός ήξερε και ήθελε τον εξ ανατολών κίνδυνο, και αφού η φιλελεύθερη διάνοηση συναινούσε, απεφάσισε να κατατροπώσει τον εκ της πλατείας πορευόμενον. Και μια που υπήρχε η δοκιμασμένη εξωτερική πολιτική που εφαρμόστηκε εναντίον του κράτους του Τσιρώνη βγήκαν τα παλιά επιτελικά σχέδια από τα συρτάρια και εν τω άμα εκτελέστηκαν. Επειδή όμως το ΠΑΣΟΚ δεν είναι ΝΔ να αφήνει καμμένη γη πίσω του όταν αποσύρει τα στρατεύματά του από τις κατακτημένες χώρες, ετοίμασε στα γρήγορα ο κ. Κουλουμπής ένα πρόγραμμα που θα αξιοποιήσει το αργό παραγωγικό δυναμικό πολιτικών μηχανικών, αρχιτεκτόνων, οικοδόμων.

Ως πολέμαχος ο κ. Δροσογιάννης τίμησε εαυτόν στο πεδίο της μάχης. Εν ριπή οφθαλμού οι εχθρικές δυνάμεις εξαφανίστηκαν και το ψευδοκράτος κατελύθη. Αι ημέτεροι δυνάμεις ελέγχουν πλήρως το χώρο της πλατείας και τις παρόδους και οι πολεοδόμοι μπορούν να ασχοληθούν ανεμπόδιστοι με τα ειρηνικά αναπτυξιακά έργα τους. Θύματα δεν υπήρξαν και δεν παρατηρήθηκαν παρά οι συνήθεις ακρότητες των στρατευμάτων κατοχής.

Τα προβλήματα όμως τώρα αρχίζουν για το στρατηγό: το αντίπαλο κράτος μπορεί να καταλύθηκε, οι πολίτες του όμως πέρασαν στον ανταρτοπόλεμο, στον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα όπως θα έλεγε και το ΠΑΣΟΚ. Με τα κλασικά χαρακτηριστικά του: οι γυναίκες δημόσια παθητική αντίσταση, οι άτρες παράνομη ενεργητική που για την ώρα περιορίζεται σε εμπρησμούς αλλά κανείς δεν ξέρει πού μπορεί να φθάσει. Η Ελληνική Δημοκρατία δεν έχει αυτή τη φορά να αντιμετωπίσει έναν εξεγερμένο γιατρό που διακήρυττε πως στις εκλογές του έκλεψαν 300.000 ψήφους και προτίμησε το θάνατο από τον εξευτελισμό της παράδοσης αλλά εξεγερμένες φυλές που αρνούνται να δεχθούν την ήττα τους, που απειλούν αγώνα μέχρι εσχάτων, που διαθέτουν κι αυτές πολέμαρχους —έμπειρους μάλιστα όπως έχουν δείξει οι προηγούμενες εχθροπραξίες Ε¹

λάδος - Εξαρχείων.

Το παράδειγμα όμως του Αφγανιστάν διδάσκει πως οι δυνάμεις κατοχής δεν μπορούν εύκολα να καταστείλουν εξεγέρσεις πρωτόγονων πολέμαρχων που οι φυλές τους ακολουθούν και τους εμπιστεύονται. Όλα δείχνουν ότι έχουμε μπροστά μας μια συνεχή διαδικασία κλιμάκωσης των εχθροπραξιών. Η πιθανή ανάπαυλα του καλοκαιριού (λόγω του ότι οι πολεμοχαρείς φυλές θα ξεχυθούν στις πλαζ του Αιγαίου και του Ιονίου) δεν θα πρέπει να μας ξεγελάσει —ούτε και το στρατηγό: το φθινόπωρο προβλέπεται θερμό, και ίσως ο χειμώνας να είναι ακόμη περισσότερο αν ακολουθήσουν στο μονοπάτι του πολέμου και τα μεμονωμένα κλαν της «17 Νοέμβρη» και του ΕΛΑ.

Με άλλα λόγια μπροστά στο στρατηγό ανοίγεται πεδίο δόξης λαμπρό. Θα ήταν υπερβολή να ισχυριστούμε πως μόνος του το δημιούργησε για να κερδίσει νέες δάφνες: χρόνια τώρα η ΝΔ και οι εφημερίδες της ζητούν επί πίνακι το σκαλπ όλων των Εξαρχειωτών· οι παραδοσιακοί φιλελεύθεροι τους θεωρούν απλώς έσχατους προδότες που τους αξίζουν ισόβια δεσμά· οι κομμουνιστές τους θέλουν προβοκάτορες που υπονομεύουν τον πάντα συνεχιζόμενο αγώνα της εργατικής τάξης· οι σοσιαλιστές τους αντιμετωπίζουν σαν εχθρικό κράτος που επιβουλεύεται το δικαιωμένο αγώνα των μη προνομιούχων. Μόνοι ψύχραιμοι οι προοδευτικοί δημοσιογράφοι τους παρατηρούν και τους κατατάσσουν σε αγγλοσαξωνικές ανθρωπολογικές αντικειμενικές τυπολογίες, προσέχοντας να μην τους πάρουν τα σκάγια των μεν ή των δε.

Εν τω μεταξύ ο κ. Τρίτσης μειώνει τον αριθμό των εισακτέων, που έτσι κι αλλιώς θα μείνουν κι αυτοί άνεργοι αφού ο κ. Σημίτης σταθεροποιεί την οικονομία αυξάνοντας «ελαφρά» την ανεργία· η γενική γραμματεία Νέας Γενιάς συνταράσσεται και αναδομείται λόγω της ιστορικής της τη νεολαία υπόθεσης της Μπιενάλε νέων καλλιτεχνών που θα επιλύσει τις εικαστικές ανησυχίες των ημετέρων νέων —αφού το μακαρία τη λήξει υπουργείο είχε προηγουμένως φροντίσει να επιλύσει τα γλωσσικά, φυσιολατρικά και δωδεκανησιακά προβλήματά τους στο Ζάππειο, το Σμόλικα, τη Χάλκη. Κάποιοι άλλοι νέοι όμως γράφουν στο φαλλό τους τα κυρίως ενδιαφέροντα των κομματικών γραφειοκρατειών, σιχαινόνται τους γονείς και τη μίξερια τους, μισούν τους μπάτσους, ελπίζουν αοριστως να πιάσουν την καλή, αγωνιούν για το μέλλον της ομάδας τους, ενδιαφέρονται ελάχιστα για το δικό τους, αγαπούν το ροκ, τους έρχεται εμετός με το τσάμικο, αισθάνονται ασφαλέστεροι μέσα στην παρέα τους παρά στην οικογένειά τους, δεν θέλουν να ξέρουν το χωριό του πατέρα τους, είναι σκληροί με τις γκόμενες και βίαιοι με τους αντιπάλους. Η ανατρεπτική των κρατούσων αξιών προσωπική συλλογιστική τους ταιριάζει ως προς τους στόχους με την πολιτική οπτική των διανοουμένων αντιεξουσιαστών που υπήρξαν οι πρώτοι έποικοι της πλατείας: *θάνατος στ' αφεντικά δεξιά κι αριστερά*. Η όσμωση των δύο χώρων έγινε πάνω σ' αυτή τη μίνιμουμ πλατφόρμα και οδήγησε στις κοινές πρακτικές που πυροδοτούσε η αυταρχική πολιτική της σοσιαλιστικής μας κυβέρνησης. Κι έτσι η βία της πλατείας απέκτησε τον ειδικό εκείνο χαρακτήρα που επέβαλε στο στρατηγό να αναλάβει δράση. Έγινε *πολιτική*, ξέφυγε από τα αποδεκτά πλαίσια του χουλιγκανισμού άλλων πλατειών ή των γηπέδων που δεν ενοχλεί παρά όσους την υφίστανται: ενοχλούσε πλέον το κράτος. Κι αυτό βάλθηκε να κόψει την κορυφή του παγόβουνου, νομίζοντας πως έτσι θα το βουλιάξει. Το μόνο που καταφέρνει βέβαια είναι να το κάνει ν' αναδυθεί λίγο περισσότερο.

Είναι μάλλον μάταιο να ελπίζει κανείς ότι σ' αυτή την ηλικία ο κ. Δροσογιάννης μπορεί να αλλάξει απόψεις και να ανεχθεί «το δικαίωμα στη διαφορά». Είναι επίσης μάταιο να ελπίζουμε ότι η κυβέρνηση θα καταλάβει ότι τα κοινωνικά προβλήματα δεν λύνονται με τη βία. Ίσως όμως δεν είναι αργά να θυμίσουμε σε όσους παίρνουν το μονοπάτι του πολέμου και σε όσους παρακολουθούν γοητευμένοι την κλιμάκωση της βίας πως οι μάχες που δίνονται στο πεδίο που επιβάλλει ο αντίπαλος είναι συνήθως οδυνηρά χαμένες. Η υπενθύμιση προφανώς δεν αφορά όσους, πολέμαρχους ή ιδεολόγους, γοητεύονται απλώς από την κλαγγή των όπλων κι αδιαφορούν για τα θύματα και τις συνέπειες των πολέμων.

Sic transit gloria mundis...

του Κυριάκου Λιάκου

Ουδέποτε το παγκόσμιο προλεταριάτο είχε τόσες κοινές δραστηριότητες και ενδιαφέροντα όσο τώρα που τα παιδιά του από διάφορες χώρες με τα εθνικά τους χρώματα στις φανέλες, υπό τα διαφημιστικά εμβλήματα των πολυεθνικών γιγάντων και σε μια εξίσου γιγάντια διοργάνωση της σού - μπιζνες, αγωνίζονται στο Μουντιάλ τον υπέρ πάντων αγώνα για την ανάδειξη της καλύτερης Εθνικής ποδοσφαιρικής ομάδας στον κόσμο.

Το ποδόσφαιρο έχει οριστικά επικρατήσει ως ο πιο αποδοτικός εθνικά και πιο αποτελεσματικός διεθνώς μηχανισμός ενοποίησης του θεάματος και υποκατάστασης της —ανάγκης— συμμετοχής στην ανθρώπινη κοινότητα με τη βύθιση στο σχήμα του οπαδού - θεατή - ακροατή, στο γήπεδο ή στο σαλόνι, στην καφετέρια ή το μπαρ, ακόμα και στο θέατρο, όπου οι ευφύεις και προσαρμοστικοί επιχειρηματίες έχουν τοποθετήσει ήδη γιγαντοοθόνες.

Βέβαια, από την ρωμαϊκή εποχή ειθίσται οι διανοούμενοι να μεμψιμοιρούν για τις αγελαίες προτιμήσεις του όχλου προς το επιφανειακό και εντυπωσιακό και την απώθησή του από το ουσιαδές και απαιτητικό.

Πράγματι, λίγο απέχει το γεγονός ότι όλες οι μεγάλες πνευματικές διοργανώσεις σε όλο τον κόσμο ρύθμισαν τα προγράμματά τους σε απόσταση ασφαλείας από το Μουντιάλ από τις περιφημες αποχωρήσεις των ρωμαίων θεατών από δραματική παράσταση υπέρ σχοινοβατικού θιάσου εποχής.

Είναι βέβαιο ότι το φαινόμενο αυτής της καθολικής επικράτησης του ποδοσφαίρου ως κυρίαρχης μορφής εκτονωτικού θεάματος απαιτεί πολύ λεπτότερα εργαλεία ανάλυσης από κατηγοριοποιήσεις τύπου Γουσταύου Λε Μπον.

Γιατί το ποδόσφαιρο έχει και την ομορφιά του και νομιμοποιητικά υπέρ αυ-

τού επιχειρήματα. Διότι ενμέρει το ποδόσφαιρο είναι πολυεπενδυτικό άθλημα και πολυσυλλεκτικού χαρακτήρα θέαμα.

Είναι περίπου η ιδανική αναπαράσταση των συγκρούσεων του βίου και των ιδεολογιών του.

Είναι ταυτόχρονα μπιζνες, επιστήμη, οργάνωση. Είναι παράλληλα χώρος ομαδικής πειθαρχίας αλλά και ατομικής χάρης. Είναι χώρος που διαιτητεύεται και διέπεται από αρχές και κανόνες, αλλά η αναρχία και η υπονομευτική δράση έχουν τεράστια περιθώρια δράσης. Είναι ορθολογικό στην τελετουργία του αλλά στεγάζει τους μεγάλους μύθους ταυτόχρονα. Το Καλό και το Κακό, η Μοίρα και η Τύχη, εγκατοικούν στο γήπεδο ταυτόχρονα με το 4-3-3 και τον εσμό των προπονητών, αναλυτών, φυσιολόγων, ψυχολόγων, που είναι σήμερα αναγκαίοι σε κάθε ομάδα που σέβεται τον εαυτό της.

Όλα αυτά βέβαια είναι η άλλη όψη του νομίσματος. Το σίγουρο είναι ότι αυτό το νόμισμα εισάγεται στο χρηματιστήριο από την άλλη του όψη. Από το γεγονός δηλαδή ότι το ποδόσφαιρο, επειδή ακριβώς είναι όλα αυτά μαζί αλλά συντελείται με την ελεγχόμενη και παθητική σχέση του θεατή ως προς τα δράματα, λειτουργεί τελικά διασφαλιστικά, πράγματι εκτονώνοντας στο συμβολικό πεδίο την πίεση της καθημερινότητας, αποδίδοντας τον θεατή καθαρμένο απ' τις εντάσεις του στο τμήμα της παραγωγικής μηχανής όπου έχει καταδικαστεί να προσφέρει την εργατική του δύναμη.

Αλλού βέβαια, ανάλογα με το επίπεδο ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων που θα 'λεγαν οι μαρξιστές, ο ρόλος του ποδοσφαίρου είναι πιο σύνθετος, συμπυκνώνοντας εθνικές προσδοκίες, ενσωματώνοντας φυλετικές διαπάλες, ενσωματώνοντας κρατικές στρατηγικές, δρών-

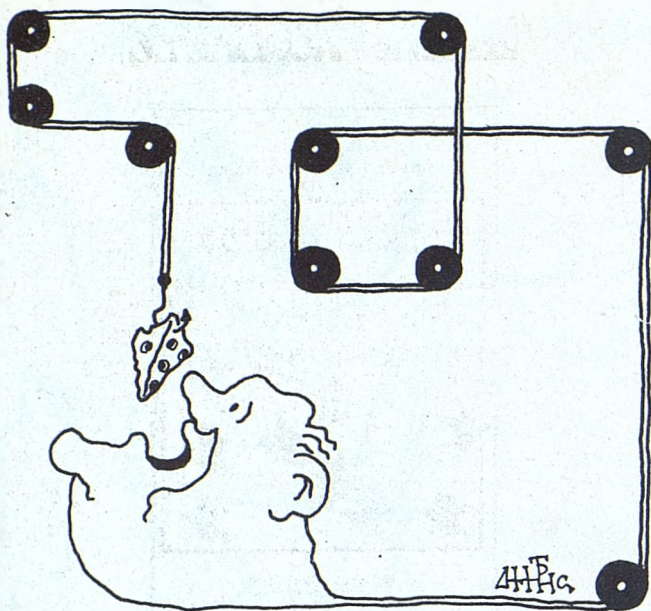
τας άλλοτε εναντίον του ιμπεριαλισμού και των συμμάχων του, άλλοτε υπέρ του εθνικισμού και των παρεπομένων του.

Σίγουρα όμως πάντα υποκλύποντας εν συνόλω στους νόμους του θεάματος, αποδειχνοντας για άλλη μια φορά ότι η πορεία της ανθρώπινης χειραφέτησης θα πρέπει να περάσει από πολλές και επώδυνες συμπληγάδες.

Έτσι αυτές τις μέρες, που το Μουντιάλ έχει στην Ελλάδα μεγαλύτερη ακροαματικότητα από τις συζητήσεις για την οικονομική πολιτική ή της πολιτικές ελευθερίες, που εκτόπισε τη ραδιενέργεια από την καθημερινότητα, την ώρα που στην Ισπανία οι σοσιαλιστές οργανώνουν τις προεκλογικές τους συγκεντρώσεις με τεράστια βίντεο που δείχνουν το Μουντιάλ ώστε να προσελκύσουν τον κόσμο, μάλλον πρέπει να σκεφτούμε και πάλι πόσες πιθανότητες έχουν οι σκληροί αυτού του κόσμου να κερδίσουν έστω και για λίγο κάποιο χώρο και χρόνο στη ζωή μας.

Γιατί μάλλον το Μουντιάλ επέτρεψε ως στιγμιαίο άλλοθι να θυμηθούμε τις απέραντες παραγκουπόλεις της Λατινικής Αμερικής, την απόλυτη φτώχεια της Αφρικής, τις οργανωμένες σού - μπιζνες της Δύσης, και τις κρατικές επιχειρήσεις της Ανατολής.

Ας ελπίσουμε ότι, σοφότεροι μετά την εκτόνωση, θα μπορούμε να πούμε ότι και το Μουντιάλ θα ενταχθεί σε εκείνα που παρέρχονται, από τη στιγμιαία δόξα του κόσμου τούτου... L I

Το «οικοσύστημα» σε δυσλειτουργία

του Δ. Μιχαήλ

Η πρώτη επέτειος της «δεύτερης και πιο κρίσιμης νίκης της Αλλαγής, για το χτίσιμο της νέας Ελλάδας» πέρασε την περασμένη Δευτέρα τελειώς απαρατήρητη. Δεν θέλησαν να θυμηθούν την επέτειο της 2ας Ιουνίου, παρά μόνο οι δεξιές εφημερίδες προκειμένου να χλευάσουν το προεκλογικό σύνθημα «για ακόμα καλύτερες μέρες».

Ο επινοητής του Κώστας Λαλιώτης βρίσκεται εδώ και οκτώ μήνες αναγκαστικά παροπλισμένος, ενώ φαίνεται να πληθαίνουν μέσα στο ΠΑΣΟΚ οι κεντρόφυγες τάσεις απέναντι στις κομματικές και κυβερνητικές πρακτικές.

Η κυβέρνηση κάνει όλο και περισσότερο «διακριτική» την παρουσία της και οι πάγιες αδυναμίες του πολιτικού μας βίου φαίνεται να εντείνονται:

- ενώ ανάμεσα στα δύο μεγάλα κόμματα υπάρχει όλο και μεγαλύτερη σύγκλιση απόψεων πάνω σε θέματα εξωτερικής πολιτικής, εντείνεται η διαμάχη γύρω από χειρισμούς και «αποχρώσεις» και οξύνεται για λόγους «εσωτερικής κατανώλησης»·
- το κοινοβούλιο όχι μόνο δεν αποτελεί πεδίο «διαλεκτικής σύνθεσης», αλλά ούτε καν χώρο διαλόγου των στενά κομματικών απόψεων και αντιλήψεων·
- η μονοπώληση της εξουσίας από τις ηγεσίες και των δύο μεγάλων κομμάτων φαίνεται να γίνεται υπόθεση ενός «οικονομικού συστήματος» γύρω από τους αρχηγούς, ενώ πολλαπλασιάζονται τα παραλυτικά φαινόμενα στην κοινωνία, στη διοίκηση και τους νέους θεσμούς·
- στην πολιτική ζωή κυριαρχούν οι προσωπικές ή παραταξιακές ψυχώσεις και διαφορές από το προδικτατορικό παρελθόν και όλοι ομιλούν για την «Ελλάδα του 2.000», χωρίς να μπορούν να προσφέρουν ευρύτερα αποδεκτές και πειστικές λύσεις για τα σημερινά προβλήματα του τόπου.

«Ενωτικά προσκλητήρια»...

Το ζοφερό πολιτικό τοπίο, ασφαλώς μπορεί να συμπληρωθεί με πολλά άλλα στοιχεία και διαπιστώσεις, όπως λ.χ. όσα αφο-

ρούν την αριστερά, τον πολιτικό της λόγο και τον κατακερματισμό της.

Ένας κατακερματισμός, που φαίνεται να συνεχισθεί και μπροστά στην ενωτική πρόκληση των δημοτικών εκλογών.

Σύμφωνα με τα σημερινά δεδομένα στις μεγάλες πόλεις το ΚΚΕ θα συνεργασθεί τελικά με τους πρώην ΠΑΣΟΚ συνδικαλιστές, το ΚΚΕ Εσωτερικού με την «Κίνηση των 18» και άλλες ίσως, ενώ η ΕΔΑ θα «συρθεί τελικά» σε συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ.

Έτσι, η συνεργασία και συνδιαλλαγή ανάμεσα σε όλα τα κόμματα της αριστεράς (και το ΠΑΣΟΚ) έχει αφαιρεθεί για τον δεύτερο γύρο των δημοτικών εκλογών, όταν πρόκειται από τα πράγματα να γίνει υποχρεωτική.

Είναι χαρακτηριστικό ότι το ίδιο μέλος του Εκτελεστικού Γραφείου, ο Ευρωβουλευτής κ. Χρήστος Παπουτσης ήταν εκείνος, που ανακοίνωσε στο Συνέδριο του ΚΚΕ Εσωτ. το λεκτικό «ενωτικό προσκλητήριο» και ο ίδιος επίσης, που άσκησε λίγες μέρες αργότερα σφοδρή κριτική στη φυσιογνωμία και πολιτική της κομμουνιστικής αριστεράς στη Θεσσαλονίκη.

Στα πλαίσια των ίδιων αμφίπλευρων ρόλων, οι κ. Τσοχατζόπουλος και Μένιος Κουτσόγιωργας, δραστηριοποιήθηκαν παρασκηνιακά για τις «ενωτικές» συνεργασίες με το ΚΚΕ αλλά στη βάση να διατηρηθούν τα «κεκτημένα» από το ΠΑΣΟΚ στις δημοτικές εκλογές του 1982, όταν το ΚΚΕ απώλεσε τη μεγάλη του επιρροή σε πολλούς Δήμους του Λεκανοπεδίου Αττικής. Ένας όρος, που δεν ήταν δυνατόν να γίνει δεκτός από τον κ. Χαρίλαο Φλωράκη. Ίσως είναι πρόωρο, αλλά θα πρέπει να επισημάνει κανείς ότι το ναυάγιο αυτών των προτάσεων συνεργασίας στην Αριστερά έδωσε κάποιο ειδικό χαρακτήρα πολιτικής πρωτοβουλίας στη Δεξιά, με την έννοια ότι η στενή κομματικοποίηση των δημοτικών εκλογών, που αποφάσισε με το τριδύμο Έβερτ - Ανδριανόπουλου και Κούβελα, αποτελεί τη μόνη υπαρκτή «πολιτική πρόταση» σήμερα. Επιπλέον με δεδομένη την προτίμηση του ΠΑΣΟΚ στις διπολικές και διλημματικές καταστάσεις, δεν αποκλείεται τελικά οι δημοτικές εκλογές να προοιωνίζουν μια νέα παρατεταμένη προεκλογική περίοδο ολόκληρο το καλοκαίρι και το φθινόπωρο.

... και «διμέτωση αναμέτρηση»

Το νέο και εξαιρετικά ενδιαφέρον δεδομένο από τη διαφανόμενη σύγκρουση των «δύο κόσμων» είναι ότι —όπως έχει φανεί μέχρι σήμερα τουλάχιστον— η προσπάθεια του κ. Μητσοτάκη να αποκομίσει πολιτικά κέρδη από τον πρώτο γύρο των δημοτικών εκλογών (χωρίς να ενδιαφερθεί για συμμαχίες ευρύτερου χαρακτήρα, τοπικά προγράμματα και προβλήματα, τους θεσμούς καθ' αυτούς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης) δεν έχει προκαλέσει ακόμα «κλίμα αντιδεξιού μετώπου και συσπείρωσης». Όχι μόνο επειδή οι δημοτικές εκλογές έχουν άλλο χαρακτήρα από τις βουλευτικές, αλλά και επειδή —όπως λ.χ. στην περίπτωση του κ. Μιλτ. Έβερτ— φαίνεται ισχυρή η πεποίθηση ότι τα αποτελέσματα του πρώτου γύρου στην Αθήνα θα αφορούν περισσότερο τα εσωκομματικά της «Νέας Δημοκρατίας».

Όπως διαμορφώνονται σήμερα τα πράγματα, το ΠΑΣΟΚ θα αναγκασθεί στις δημοτικές εκλογές να δώσει ένα «διμέτωπο αγώνα», όσο και εάν δεν δείχνει να στέφεται από πλήρη επιτυχία η επιδίωξη του ΚΚΕ να σχηματισθεί ένα «αντικυβερνητικό και αντιπασοκικό μέτωπο». Από τα προσκλητήρια του «εθνικού διαλόγου» της Χαλκίδας έως την ανάγκη της «διμέτωσης αναμέτρησης», η απόσταση είναι μεγάλη και πάνω απ' όλα αποκαλύπτει ότι το ΠΑΣΟΚ προκειμένου να πείσει για τις «ενωτικές» του διαθέσεις χρειάζεται πλέον να κάνει πρώτα το ίδιο, τις αναγκαίες χειρονομίες και πράξεις. Δεν έχει πλέον εγ-

κυρότητα ο πολιτικός του λόγος στα θέματα αυτά. Κι ας επιμείνει για το αντίθετο σε πρόσφατο άρθρο του ο κ. Δημ. Ρόκος, που συχνά έχει δώσει δείγματα ενός περισσότερο σύνθετου πολιτικού προβληματισμού.

Κι αυτό γιατί το ΠΑΣΟΚ εξακολουθεί να αντιλαμβάνεται κατά το γνωστό ηγεμονικό τρόπο τα προβλήματα συνεργασίας με τους άλλους κομματικούς σχηματισμούς (χαρακτηριστική περίπτωση, ο τρόπος που διέκοψε τη συζήτηση ο κ. Α. Τσοχατζόπουλος με την αντιπροσωπεία της ΕΔΑ για την υποψηφιότητα του κ. Θ. Κατριβάνου) καθώς και εκείνα στα οποία δοκιμάζεται η ευαισθησία του σε θέματα δημοκρατικών διαδικασιών (τηλεόραση, κανονισμός Βουλής, συζητήσεις σε επίπεδο αρχηγών κομμάτων, διακομματικές επιτροπές κτλ.).

Πράξη και θεωρία του ηγεμονισμού

Η πάγια συμπεριφορά αυτή συνδυάζεται τον τελευταίο καιρό με δύο φαινόμενα μέσα στους ηγετικούς κύκλους του ΠΑΣΟΚ και της κυβέρνησης.

Το ένα είναι η εκχώρηση κάθε εξουσίας από τα συλλογικά όργανα (Εκτελεστικό, καθοδηγητικές επιτροπές, υπουργικό συμβούλιο, ΚΥΣΥΜ) στο λεγόμενο «αρχηγικό οικοσύστημα» κατά τρόπο «πειθαρχικό» και η εντεινόμενη δοξαστική προσωπολατρία, την οποία δεν προκαλεί ηθελημένα και πάντοτε ο κ. Α. Παπανδρέου. Τελευταίο δείγμα αυτού του «προβληματισμού» το άρθρο του κ. Κ. Σκανδαλίδη για την ιδιότητα του κ. Α. Παπανδρέου ως «Εθνικού Ηγέτη» και η σχετική απαντητική αρθρογραφία του κ. Λυκ. Κομίνη στην «Πρώτη».

Αν ο κ. Μητσοτάκης αγωνίζεται να κατευνάσει τις αρχηγικές αμφισβητήσεις εναντίον του, ο κ. Α. Παπανδρέου —όπως αποκαλύπτουν ορισμένα παρασκηνακά δεδομένα— φαίνεται ν' αρχίζει να αντιμετωπίζει τις απαρχές μιας αμφισβήτησης, που θέτει τέρμα στην προσωπική του πολιτική ασυλία μέσα στο ΠΑΣΟΚ.

Το δεύτερο φαινόμενο, που συνδέεται με τον ηγεμονισμό και το «οικοσύστημα» αφορά τις αντιλήψεις, που αρχίζουν να διαμορφώνονται μέσα στο ΠΑΣΟΚ και την κυβέρνηση για το λαό ως παράγοντα της αλλαγής, για τη δυναμική της κοινωνίας και τη σχέση της με την «φωτισμένη» κυβερνητική εξουσία. Όλο και πληθαίνουν οι αντιλήψεις —που αρχίζουν και βλέπουν το φως της δημοσιότητας, υπαινικτικά αλλά σαφώς, και σε κομματικά κείμενα— ότι οι αντιδράσεις στην κυβερνητική πολιτική, ιδιαίτερα «στα μέτρα λιτότητας» της 11ης Οκτωβρίου, υποδηλώνουν ένα χάσμα ανάμεσα στο λαό και τη «σοσιαλιστική Αλλαγή» της ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ και της κυβέρνησης. Ένα χάσμα, που οφείλεται —κατά τη λογική των υποστηρικτών της άποψης αυτής— ότι ο λαός επιθυμεί τη διατήρηση των κεκτημένων της πρώτης τετραετίας και όχι τους δύσκολους στόχους της δεύτερης και γενικότερα της σοσιαλιστικής Αλλαγής. Ότι ο λαός επιθυμεί τη «στασιμότητα» προσκολλημένος σε στενά συντεχνιακές αντιλήψεις.

Τέτοιες αντιλήψεις αποτελούν το πρώτο βήμα για τη διάσταση ανάμεσα στην κοινωνία και στην εξουσία, αποτελούν την άλλη όψη του νομισματος, στην οποία απεικονίζεται η άποψη της Δεξιάς, που όλο και πληθαίνει στα φιλικά της έντυπα, ότι «τι έχει πάθει ο λαός μας και δεν αντιδρά» και τις γνωστές... παβλωφινές αναφορές.

Δεν πρόκειται ασφαλώς για το πρώτο ή το τελευταίο δείγμα υποτίμησης της αξίας και του ρόλου του λαϊκού παράγοντα από τα δύο μεγάλα κόμματα. Αποτελεί όμως, κατά τη γνώμη μας, το περισσότερο καθοριστικό.

Η υποτίμηση αυτή είναι το «άνωτερο στάδιο» μιας πορείας, που είχε παλαιότερα γνωρίσματα την κολακεία του λαϊκού παράγοντα, τον —ηθελημένο κατακερματισμό— και τον αποπροσανατολισμό του. Συγκαλυμμένο βέβαια κάτω από ωραιοποιητικούς λόγους «εν όψει εκλογών».

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

Πέντε ενότητες διηγημάτων: Το ριζιμίο λιθάρι, δύο συνθέσεις για κιθάρα, οι ρίζες των μπουζουκιών, παρένθεση με πλαγιάουλους, τρεις άλλες ιστορίες

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

umberto ceroni Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

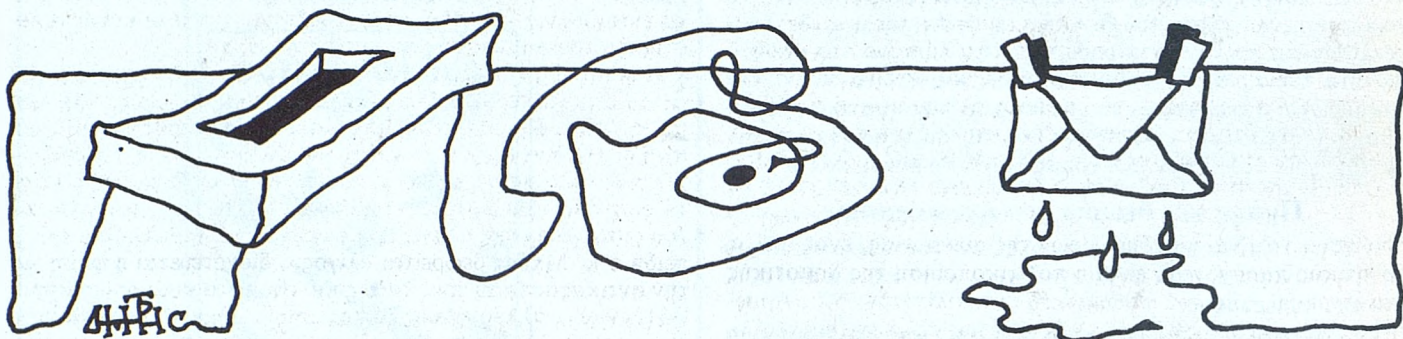
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΝΙΚΟΣΤΟΣ
ΧΟΥΤΣ
ΝΟΚ
ΣΠΙΝΟΖΑ
ΡΑΙΜΠΝΙΤΣ
ΒΙΚΟ
ΜΟΝΤΕΣΚΙΕ
ΧΙΟΥΜ
ΡΟΥΣΣΩ
ΚΑΝΤ
ΧΕΓΚΕΛ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

Τα κόκκινα τηλέφωνα ανάβουν, για μια χούφτα Δήμους...

του Στέλιου Κούλογλου

Αν κάτι αποδεικνύουν οι σκληρότατες διαπραγματεύσεις και τα «αναμμένα» κόκκινα τηλέφωνα των επιτελείων της Αριστεράς ενόψει των δημοτικών εκλογών, είναι ότι η πολιτική κατάσταση έχει ριζικά αλλάξει, μέσα σε τέσσερα χρόνια: το 1982, το ΠΑΣΟΚ απέρριπτε χωρίς πολλή συζήτηση κάποιες κρούσεις του ΚΚΕ για κοινή κάθοδο στις δημοτικές εκλογές, και προχωρούσε σε μία λεόντεια — αλλά όχι άσχετη με το συσχετισμό των δυνάμεων— συμμαχία με το ΚΚΕ Εσ. Ήταν η περίφημη περίοδος «του ΠΑΣΟΚ και των άλλων δημοκρατικών δυνάμεων».

Εν έτει 1986 τα πράγματα δεν παρουσιάζουν καμιά ομοιότητα: το ΠΑΣΟΚ, πριν τρεις μήνες περίπου, και με τις δημοτικές στον ορίζοντα, απήλυθε πρόταση διαλόγου και συνεργασίας στην Αριστερά, αλλά οι άλλες δημοκρατικές δυνάμεις δείχνουν αρκετά χειραφετημένες ως προς το κυβερνών κόμμα, και αρκετά συμπιλωμένες μεταξύ τους, ενώ οι μη «δημοκρατικές δυνάμεις» διεκδικούν μία πολιτική νίκη.

ΚΚΕ: ΥΠΟΧΩΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

Αν το 1982 το ΚΚΕ εξασφάλιζε την ιδεολογική του συνοχή απέναντι σε ένα επικίνδυνο αριστεροφρόνιο ΠΑΣΟΚ με την αυτόνομη κάθοδο, το 1986 φαίνεται να την αποκτά με την πρόταση για την ενότητα της Αριστεράς. Οι «αριστεροί» ή κατά άλλους δογματικοί του κόμματος θέλοντας να δώσουν «ένα γερό χαστούκι» στη σοσιαλδημοκρατική στροφή του κ. Παπανδρέου και οι «ανανεωτικοί», διαβλέποντας στη συμμαχία της Αριστεράς, κάποιες «στρατηγικές προοπτικές». Έτσι μόλις την Κυριακή ο Χαρ. Φλωράκης επιχειρώντας ένα ακόμη εντυπωσιακό άνοιγμα, διασκέδαζε τους «λογικούς φόβους» μικρότερων δυνάμεων ότι θα καπελωθούν, επιμένοντας στην «αυτοτέλεια και το σεβασμό της φυσιογνωμίας της κάθε δύναμης». Και ο ασχοληθείς με την αρθρογραφία για το Τσερνομπίλ κ. Θ. Καρτερός, τόνιζε τις ίδιες μέρες στον Πειραιά, ότι για την ενότητα της Αριστεράς, θα πρέπει να γίνουν και παραχωρήσεις.

Οι παραχωρήσεις αυτές δεν είναι, από πλευράς ΚΚΕ, καθόλου αμελητέες: στις συζητήσεις που έγιναν με το ΚΚΕ Εσ. ο κ. Μ. Ανδρουλάκης δεν επέμενε ιδιαίτερα στην υποστήριξη της υποψηφιότητας του κ. Δρεττάκη ως κοινού υποψηφίου για τον Δήμο της Αθήνας, μιας και «σύντροφοι της άλλης πλευράς», θεωρούσαν τον τέως υπουργό ως αρκετά συνδεδεμένο με το ΚΚΕ. Αντίθετα, το νέο αναπληρωματικό μέλος του Πολιτικού Γραφείου, συμφωνούσε, όχι μόνο με την υποψηφιότητα του γραμματέα της ΕΔΑ κ. Θ. Κατριβάνου αλλά και με την υπόδειξη μιας προσωπικότητας της Ανανεωτικής Αριστεράς. Εκτι-

μάται ότι, ανεξάρτητα από τις αρχικές επιφυλάξεις που εξέφρασε, το ΚΚΕ θα μπορούσε να συγκαταθέσει τελικά και στην υποψηφιότητα του κ. Χρ. Αργυρόπουλου, προέδρου της Αδέσμευτης Κίνησης Ειρήνης. (Η σχετική συζήτηση πάντως, ήταν περισσότερο «θεωρητική», αφού ο κ. Αργυρόπουλος σε συνάντηση με το Ε.Γ. του ΚΚΕ Εσ., αρνήθηκε την πρόταση).

Τα περισσότερα προβλήματα για το ΚΚΕ θα εμφανίζονταν σε περίπτωση γενικότερης συμφωνίας στο Δήμο της Θεσσαλονίκης, όπου και η Τοπική του Οργάνωση έχει συνεργαστεί στενά με τον σχεδόν βέβαιο υποψήφιο του ΠΑΣΟΚ πρότανη κ. Δ. Φατούρο, στις πανεπιστημιακές εκλογές, χωρίς όμως να είναι και αζεπέραστα, αφού το ΚΚΕ Εσ. απέρριψε εξ αρχής κάθε λύση «πακέτου συμφωνιών». Αντίθετα τα πραγματικά κρίσιμα προβλήματα ξεκινούν από μία ενδεχόμενη άρνηση του ΚΚΕ Εσ.: ο κ. Μ. Δρεττάκης πιθανότατα δεν θα δεχθεί να υποστηρίξει αποκλειστικά από το ΚΚΕ, και το τελευταίο αναγκαστικά μάλλον θα επιλέξει έναν κομματικό υποψήφιο, όπως είναι η βουλευτής κ. Μ. Δαμανάκη. Η αυτόνομη κομματική κάθοδος είναι πάντως αρκετά επικίνδυνη, όχι μόνο επειδή αντιστρατεύεται την κεντρική γραμμή, αλλά και επειδή μία πρόσφατη σφυγμομέτρηση της «ΕΥΡΩΔΗΜ» που θα δημοσιευθεί τις επόμενες μέρες παρουσιάζει το ΚΚΕ σε πτώση, σε αντίθεση με το ΚΚΕ Εσ. και περιέργως (;) με το ΠΑΣΟΚ. Και πολλοί αποδίδουν αυτό το αποτέλεσμα όχι μόνο στην πτωτική τάση του ΚΚΕ στα μεγάλα αστικά κέντρα, αλλά και στη στάση του απέναντι στα γεγονότα του Τσερνομπίλ.

ΚΚΕ ΕΣ.: Η ΕΡΩΜΕΝΗ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΑΔΙΑΘΕΤΗ

Το ΚΚΕ Εσ. από την πλευρά του, μοιάζει σαν μία περιζήτητη ερωμένη, που δυστυχώς είναι αδιάθετη: πραγματικά, ενώ η πολιτική συγκυρία είναι εξαιρετικά ευνοϊκή, το ΚΚΕ Εσ. βρίσκεται αντικειμενικά σε αδυναμία να την εκμεταλλευθεί πλήρως αφού το Συνέδριό του έχει μόλις τελειώσει, και τα μέτωπα δεν έχουν ακόμη ξεκαθαριστεί.

Η υπέρ του νέου φορέα ηγεσία του ΚΚΕ Εσ. είναι υποχρεωμένη να πάρει υπόψη της διαφορετικούς και αντιφατικούς παράγοντες πριν αποφασίσει: την πίεση που εξασκούν σε μία μερίδα της εκλογικής του βάσης οι φιλοενωτικές προτάσεις του ΚΚΕ. Τις πιέσεις του ΠΑΣΟΚ, που απειλεί ότι —σε περίπτωση μη συνεργασίας μαζί του, και κυρίως συνεργασίας με το ΚΚΕ— δεν θα υποστηρίξει τους νυν δημάρχους του ΚΚΕ Εσ., στη Ν. Σμύρνη ή στα Γιάννενα. Την εσωτερική αντιπολίτευση που δικαίως παλεύει για τους δικούς της σκοπούς (είναι εδώ χαρακτηριστικό ότι το γραφείο του Γεν. Γραμματέα στην πλατεία Κουμουνδούρου δεν έχει ακόμη εκκενωθεί, με αποτέλεσμα ο κ.

Κύρκος να στεγάζεται ακόμη στο γραφείο που είχε ως ευρωβουλευτής) αλλά και παραδοκεί να ασκήσει κριτική σε μια ενδεχόμενη απόκλιση από τις κομματικές αρχές.

Μία παρόμοια «απόκλιση», θα ήταν ίσως και η υποστήριξη στην Αθήνα του τέως υπουργού κ. Γερ. Αρσένη, για την οποία δεν είχε αντίρρηση και το ΚΚΕ, που εκτιμά ότι σε κάθε περίπτωση η Αριστερά θα μπορούσε να περάσει στο δεύτερο γύρο, υποσκελίζοντας τον κ. Δ. Μπέη. Ανεξάρτητα πάντως από το πολλαπλό ενδιαφέρον που θα παρουσίαζε ένα τέτοιο ενδεχόμενο, αφού για πρώτη φορά το ΠΑΣΟΚ θα έμπαινε στο γνωστό δίλημμα δεξιά ή αριστερά, ο τέως υπουργός αρνήθηκε κατ' αρχήν την πρόταση, σε μια επικοινωνία με την ηγεσία του ΚΚΕ: Ε.σ. Φαίνεται ότι ο κ. Αρσένης δεν εκτιμά ότι η πολιτική του πρόταση για την υπέρβαση του ΠΑΣΟΚ θα εξυπηρετείτο από μια συμμαχία στην οποία ο ίδιος δεν θα είχε τη δυνατότητα να καθίσει την πολιτική και τη στελέχωση της. Αν όμως το προηγούμενο είναι και θέμα όρων της συμφωνίας, ένας άλλος αρνητικός παράγοντας είναι η πολιτικοποίηση της δημοτικής αναμέτρησης από την αξιωματική αντιπολίτευση: ο κ. Αρσένης θα παρουσιάζονταν ενάντια στη δεξιά, αλλά και ενάντια όχι πια στον κ. Μπέη ως υποστηριζόμενο από το ΠΑΣΟΚ, αλλά ενάντια στο ίδιο το ΠΑΣΟΚ.

Με βάση όλα τα προηγούμενα δεδομένα, το ΚΚΕ Ε.σ. φαίνεται να προσανατολίζεται —αρχικά τουλάχιστον— σε μία αυτόνομη κίνηση, με παράλληλη προσπάθεια εκμετάλλευσης της ευνοϊκής πολιτικής συγκυρίας, μέσα από μερικές συμμαχίες σε μικρότερους δήμους, χωρίς αυτό να αποκλείει κάποιες «εκπλήξεις» και για τους μεγαλύτερους. Ο πονοκέφαλος, στα πλαίσια πάντα της αυτόνομης κίνησης είναι τώρα η επιλογή μιας ευρύτερης προσωπικότητας στην Αθήνα, ενώ στη Θεσσαλονίκη, η υποψηφιότητα του κ. Στέλιου Νέστορα εκπληρώνει τόσο την εμμονή στις ανανεωτικές αντιλήψεις όσο και την ανάγκη υποστήριξης μιας προσωπικότητας με γενικότερη εμβέλεια, που μπορεί να αποσπάσει ψήφους και από τους δυσαρεστημένους ψηφοφόρους του ΠΑΣΟΚ.

ΠΑΣΟΚ: ΣΕ ΘΕΣΗ ΑΜΥΝΑΣ

Εν τω μεταξύ στο ΠΑΣΟΚ παρατηρείται μία ενδιαφέρουσα αντιστροφή ρόλων: η υποψηφιότητα του κ. Δ. Μπέη θα ανακοινωθεί από τον ίδιο τον πρωθυπουργό, χωρίς καν να ενημερωθεί το Εκτελεστικό Γραφείο. Ο κ. Μένιος Κουτσόγιωργας, που ενδιαφέρεται για την ανάπτυξη ενός αυτοδύναμου πλέγμα-

τος εξουσίας, θα πείσει τον κ. Παπανδρέου, τόσο με το επιχειρηματικό ότι δεν πρέπει να μπούμε σε περιπέτειες όσο και με τη μεταφορά της επιμονής του σημερινού Δημάρχου της Αθήνας, ότι θα κατέβει είτε τον υποστηρίζει το ΠΑΣΟΚ, είτε όχι. Από την άλλη πλευρά οι «κομματικοί» θα αντιδράσουν, άλλοι ανοικτά και άλλοι περισσότερο συγκεκαλυμμένα, ενώ θα ναυαγήσουν οι συνομιλίες για την υποστήριξη του κ. Θ. Κατριβάνου, παρότι ο κ. Αλευράς είχε πείσει ακόμη και τον κοινοβουλευτικό εκπρόσωπο του ΚΚΕ κ. Καλούδη για την από κοινού υποστήριξη του σημερινού γραμματέα της Ε.Δ.Α.

Η εμφάνιση του κ. Μ. Έβερτ στο προσκήνιο, θα αλλάξει ριζικά τις τοποθετήσεις. Ο κ. Κουτσόγιωργας θεωρεί την απόφαση της Νέας Δημοκρατίας σαν μία καλή ευκαιρία για την ανάπτυξη του «αντιδεξιού κινήματος», ενώ συγχρόνως ετοιμάζονται νέες «καμπάνιες» ενόψει πάντα του έτους 2.000 μ.Χ. κατά τη διάρκεια των οποίων θα μάθουμε την ιστορία του μπαμπά του υποψηφίου της «Νέας Δημοκρατίας». Παράλληλα, και επειδή ο κ. Μπέης θεωρείται «λίγος», διοχετεύεται η φήμη για την αντικατάστασή του, καθώς και ονόματα κομματικών υποψηφίων στις άλλες πόλεις (όπως του κ. Ακριτίδη στη Θεσσαλονίκη) που θα «μπορούσαν να σηκώσουν το βάρος του αντιδεξιού αγώνα». Από την πλευρά τους οι «κομματικοί» αναγκάζονται να υπεραμυνθούν του αγώνα για την Τοπική Αυτοδιοίκηση —και συνεπώς και του κ. Μπέη—, προκειμένου να αποφύγουν να θεθούν για μία ακόμη φορά υπό τον αντιδεξιό κ. Κουτσόγιωργα.

Είναι στα πλαίσια αυτού του «αγώνα» που ο σημερινός υπουργός Εσωτερικών δηλώνει ότι «το ΚΚΕ Ε.σ. είναι ανύπαρκτο», για να το ανακαλύψει ανασκευάζοντας τη δήλωσή του τρεις μέρες αργότερα και μετά από αρκετές πιέσεις, πολύ περισσότερο όταν το «ανύπαρκτο» ΚΚΕ Ε.σ. πολιορκείται σκληρά τις τελευταίες μέρες από το ΠΑΣΟΚ: όχι τόσο για την υποστήριξη του κ. Δ. Μπέη («κάτι τέτοιο δεν το λιάμε ούτε να το συζητήσουμε», έλεγε μέλος του Ε.Γ.), όσο για την με κάθε τρόπο —και με όχι λίγα ανταλλάγματα— αποτροπή της συμμαχίας με το ΚΚΕ.

Σε κάθε περίπτωση, είναι το ΠΑΣΟΚ που από το 1982 μέχρι σήμερα, έχει περάσει από την επίθεση στην άμυνα. Το αν θα καταφέρει να παρουσιάσει ένα αξιόλογο ποσοστό στις μεγάλες πόλεις —τη στιγμή μάλιστα που στην Αθήνα ο στρατηγός κ. Δροσογιάννης έχει μπερδέψει το λόγο του Στρέφη με τον... Γράμμο και το Βίτσι είναι ένα ερώτημα. Αν όχι τότε, οι αλλαγές στο πολιτικό σκηνικό, όπως διαγράφονται από τη σύγκριση '82-'86, θα μετατραπούν σε γοργές πολιτικές εξελίξεις.

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΑΘΗΝΑ 1983

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131
τηλ. 72.29.237

ΠΙΕΤΡΟ ΙΝΓΚΡΑΟ

Η κρίση
και ο τρίτος δρόμος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΣΕΙΡΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ • ΑΘΗΝΑ 1983

Η «άκομψη» παραίτηση Μανίκα και η κομψή τακτοποίηση των μηχανισμών

Η παραίτηση του Γενικού Γραμματέα του Υφυπουργείου Νέας Γενιάς, **Στέφανου Μανίκα** δεν θα πρέπει να αποτέλεσε έκπληξη για όσους παρακολουθούν τις εξελίξεις στο ΠΑΣΟΚ και την κυβέρνηση. Ο Στ. Μανίκας είχε εργασθεί ως σύμβουλος στο ίδιο υφυπουργείο την εποχή που υφυπουργός ήταν ο **Κ. Λαλιώτης** και ήταν από τους περισσότερο στενούς συνεργάτες του. Προβλήματα ουσιαστικά με το σημερινό υφυπουργό **Γ. Παπανδρέου** φαίνεται ότι δεν υπήρχαν και μάλλον υπήρχε μια καλή συνεργασία. Βέβαια, δευτερεύοντα προβλήματα είχαν δημιουργηθεί με κορυφαίο αυτό της γνωστής συνέντευξης Τύπου στη Θεσσαλονίκη καθώς και μικροπροβλήματα με το προσωπικό. Αν κρίνουμε μάλιστα από μείζονα θέματα όπως π.χ. το νομοσχέδιο για τα *ναρκωτικά* δημιουργήθηκαν αντιθέσεις, όχι όμως μεταξύ των στελεχών του υφυπουργείου Ν. Γενιάς, αλλά με άλλους φορείς διαμόρφωσης της κυβερνητικής πολιτικής. Έτσι, στο συγκεκριμένο θέμα το υφυπουργείο π.χ. τάχθηκε υπέρ της αποποινικοποίησης του χρήστη ελαφρών ναρκωτικών και της διάκρισης *σκληρών* και *μαλακών*, ενώ αυτές οι απόψεις συνάντησαν την αντίθεση των υπουργείων Υγείας και Δημόσιας Τάξης.

Ένας από τους βασικούς παράγοντες αντίδρασης στις προτάσεις του Υπουργείου Υγείας ήταν η Γενική Γραμματεία της Νέας Γενιάς της οποίας οι απόψεις υιοθετήθηκαν από το υφυπουργείο. Πολιτικές συνεπώς διαφωνίες επί ουσιαστικών θεμάτων φαίνεται ότι δεν υπήρχαν. Αλλά ούτε και θέμα επάρκειας του Στ. Μανίκα στη θέση του Γ.Γ. τέθηκε.

Στο θέμα της Χάλκης, όσο και σε πρωτοβουλίες - καμπάνιες του υφυπουργείου που είχε την ευθύνη ο ίδιος (π.χ. για την ελεύθερη ραδιοφωνία ή την προστασία νέων μοτοσυκλετιστών) δεν είχαν προκύψει διαφωνίες ή αντιθέσεις.

Ποιοι επομένως λόγοι οδήγησαν τον Γ. Παπανδρέου να ζητήσει — και μάλιστα «*άκομψα*» — την παραίτηση του Στ. Μανίκα και πώς αποφάσισε ο τελευταίος να διευκολύνει τον προϊστάμενό του; Από μια μερίδα του Τύπου η ενέργεια αυτή εντάχθηκε σε μία «*σύγκρουση Γ. Παπανδρέου - Κ. Λαλιώτη*» στην οποία κέρδισε ο πρώτος με αποτέλεσμα να αρχίσει μια διαδικασία «*απολαλιωτοποίησης*». Έτσι ερμηνεύθηκε και η παραίτηση Μανίκα και από πολλές πλευρές, κάτω απ' αυτό το πρίσμα,

σχολιάστηκαν οι επιπτώσεις στη Ν. ΠΑΣΟΚ.

Μια τέτοια ερμηνεία όμως υποβαθμίζει τις ίδιες τις εξελίξεις στο ΠΑΣΟΚ και την κυβέρνηση και κυρίως δεν λαμβάνει υπόψη καθόλου τη θέση τώρα του κόμματος και των σχέσεών του με την κυβέρνηση. Μετά την αναδόμηση του ΕΓ, την απομάκρυνση Λαλιώτη και τον τελευταίο ανα σχηματισμό της κυβέρνησης η θέση του κόμματος έχει υποβαθμισθεί, όπως και έχουν τροποποιηθεί τόσο οι σχέσεις του με την κυβέρνηση, όσο και με τους κοινωνικούς χώρους με τρανό παράδειγμα τον συνδικαλιστικό χώρο κυρίως των εργαζόμενων, αλλά και τον φοιτητικό, όπως φάνηκε στις τελευταίες σπουδαστικές εκλογές. Οι νέες σχέσεις συνεπώς που διαμορφώνονται και οι ανακατατάξεις που επήλθαν στο κυβερνητικό συνασπισμό εκφράστηκαν και στην περίπτωση Μανίκα. Ο Στ. Μανίκας είχε μπει στο υφυπουργείο κάτω από συσχετισμούς εντελώς διαφορετικούς από τους σημερινούς. Στο βαθμό που αυτοί οι συσχετισμοί τροποποιήθηκαν και άλλαξαν, ήταν φυσικό να «*επιθυμεί*» ο Γ. Παπανδρέου και την έκφραση αυτών των αλλαγών στο επίπεδο των συνεργατών του. Έτσι, ο μέχρι τότε ΓΓ δεν μπορούσε να συνεχίσει να λειτουργεί στην ίδια θέση.

Ένα πρώτο επομένως συμπέρασμα είναι ότι το κόμμα υποχωρεί, ενώ ο Γ.Α. Παπανδρέου αναδεικνύεται ως *νέο κέντρο εξουσίας* στον κυβερνητικό συνασπισμό. Και αυτό είναι μία ένδειξη των ισορροπιών που διαμορφώνονται στο κυβερνητικό επίπεδο, αλλά ταυτόχρονα — και εδώ είναι το κύριο — του ρόλου του κόμματος και των σχέσεών του με την κυβέρνηση αλλά και με κοινωνικές δυνάμεις. Χαρακτηριστικό είναι ότι σύμφωνα με ορισμένους το ΕΓ του ΠΑΣΟΚ δεν εγνώριζε για την απομάκρυνση Μανίκα, ενώ απ' ό,τι έχει γίνει γνωστό έως τώρα, δεν αντέδρασε ούτε μετά την απομάκρυνση. Διαφορετικές εκδοχές υπάρχουν στο αν εγνώριζε το θέμα ο πρωθυπουργός. Σύμφωνα με την πρώτη ούτε ο πρωθυπουργός ήταν γνώστης, ενώ σύμφωνα με άλλη εκδοχή, αν δεν έδωσε την έγκρισή του ο κ. Α. Παπανδρέου τουλάχιστο κάλυψε την απομάκρυνση Μανίκα.

Σε όλα τα παραπάνω υπάρχει και μια διαφορετική εκτίμηση η οποία θεωρεί ότι οι λόγοι της παραίτησης θα πρέπει να αναζητηθούν απλά και μόνο σε *τεχνικούς*

λόγους ανεξάρτητα από την «*άκομψη*» στάση που κράτησαν και οι δύο πλευρές. Δεν υπήρξαν ούτε πολιτικές διαφωνίες τονίζεται απ' αυτή την πλευρά, ούτε διαφωνίες σε ζητήματα πολιτικής του υφυπουργείου. Άρα είναι αδιανόητο να συζητείται σοβαρά η εκδοχή «*απολαλιωτοποίησης*» που παρουσιάστηκε σε μερίδα του Τύπου. Ούτε υπάρχει θέμα υποβάθμισης του κόμματος και διαμόρφωσης νέων συσχετισμών.

Και σ' αυτή την περίπτωση όμως δεν αναιρείται η διαπίστωση της ενίσχυσης του ρόλου του αρμόδιου υφυπουργού για την απόλυτη επιλογή συνεργατών, που εκφράζουν το διαφορετικό συσχετισμό και την πολιτική που διαμορφώνεται σε κυβερνητικό επίπεδο.

Μια άλλη σημαντική πλευρά είναι οι επιπτώσεις που έχει — μετά την απομάκρυνση Λαλιώτη — και η απομάκρυνση Μανίκα στον κομματικό μηχανισμό και ιδιαίτερα στη Ν. ΠΑΣΟΚ της οποίας ο τελευταίος ήταν γραμματέας για μία επταετία περίπου από το 1976 μέχρι το 1983. Είναι γνωστά τα προβλήματα που υπάρχουν στο χώρο της Ν. ΠΑΣΟΚ τόσο από την πορεία της μετά το '81 και την εμπειρία του υφυπουργείου Ν. Γενιάς, όσο και σήμερα με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει και τα προβλήματα παρέμβασης και διαμόρφωσης πολιτικής που έχουν προκύψει. Το «*πολιτικό ζητούμενο*» είναι σήμερα το κύριο πρόβλημα. Όχι μόνον επειδή το πρόβλημα αυτό αναδείχθηκε από τις φοιτητικές εκλογές, αλλά επειδή είναι καθοριστικό για τη συγκρότηση μιας πολιτικής νεολαίας, η οποία στο βαθμό που παραπαίει δεν μπορεί παρά να μετατραπεί σε απολογητή της κυβέρνησης χωρίς καμία δυνατότητα παρέμβασης.

Είναι φυσικό η απομάκρυνση Μανίκα, εξαιτίας και της επιρροής που είχε, να επισράχθηκε σαν μείωση του βάρους της νεολαίας στα πλαίσια της κυβερνητικής πολιτικής και ιδιαίτερα του πλέον «*ειδικού*» χώρου του αρμόδιου υφυπουργείου. Στο βαθμό που αυτό συμβαίνει — και είναι λογικό — είναι επόμενο να δημιουργείται μια κατάσταση στη Ν. ΠΑΣΟΚ που αναγκαστικά θα οδηγήσει ή στο να συζητηθούν επί της ουσίας τα πολιτικά προβλήματα ή στο να παρακαμφθούν στα πλαίσια της γενικότερης υποβάθμισης του κόμματος. Σήμερα φαίνεται να είναι λιγότερο πιθανόν, από ότι στο παρελθόν, να τεθεί ο προβληματισμός στελεχών που διατηρούν μια «*προοδευτική εστία*» στο χώρο της νεολαίας. Μερικοί βέβαια θεωρούν ότι είναι δυνατή η διαμόρφωση μιας νέας πολιτικής για τη νεολαία. Αυτό όμως προϋποθέτει και μια διαφορετική σχέση με κοινωνικούς χώρους, όχι μόνο της νεολαίας, αλλά συνολικά του κόμματος. Τούτο με δεδομένη την τωρινή κατάσταση φαίνεται ιδιαίτερα δύσκολο αν όχι αδύνατο γιατί μια τέτοια αναπροσαρμογή θα σημαίνει και ριζικά διαφορετική λειτουργία του κόμματος. Κάτι τέτοιο όμως δεν αφορά μόνον τη νεολαία. Απλούστατα: οι επιπτώσεις στη νεολαία είναι πολύ ευδιάκριτες.

Γ.Φ.

Το αίρατο Συνέδριο της ΟΝΝΕΔ

Δύο γραμμές και δύο τάσεις στην ηγεσία της ΟΝΝΕΔ για το Συνέδριο

Ήταν αναποφάσιτος ο πρόεδρος της ΝΔ Κώστας Μητσοτάκης. Πότε έπρεπε να γίνει το συνέδριο της ΟΝΝΕΔ, πριν ή μετά το συνέδριο του κόμματος; Οι ίδιες οι συνθήκες του έδειξαν ότι πρέπει να γίνει μετά, «ίσως, και αμέσως μετά, πάντως πριν τις δημοτικές εκλογές του Οκτωβρίου», έτσι οι τοπικές και νομαρχιακές οργανώσεις της νεολαίας της Νέας Δημοκρατίας μπήκαν σε προσυνεδριακές διαδικασίες που ήδη έχουν ολοκληρωθεί.

Συνέδριο όμως δεν γίνεται και καλά πληροφορημένες πηγές αναφέρουν ότι «μέσα στο κόμμα αλλά και στη νεολαία υπάρχουν κάποιιοι που επηρεάζουν τον Μητσοτάκη με αποτέλεσμα το συνέδριο ν' αναβάλλεται διαρκώς». Ο αρχηγός της ΝΔ έχει δημόσια δεσμευτεί ότι «το συνέδριο της νεολαίας θα γίνει οπωσδήποτε», αφού πρέπει ν' αποκτήσει και η νεολαία εκλεγμένη διοίκηση. Έχει επίσης δεσμευτεί και ο διορισμένος πρόεδρος της ΟΝΝΕΔ Βαγγέλης Μείμαράκης τονίζοντας παράλληλα σε προσκεϊμένους του κύκλους ότι «δεν ενδιαφέρεται ο ίδιος για την εκλογή του στην προεδρία, αφού έχει κιόλας ξεπεράσει το όριο των 32 χρόνων που ο ίδιος έθεσε για συμμετοχή στη νεολαία».

Σύμφωνα με στοιχεία του ΑΝΤΙ οι εσωκομματικές προσυνεδριακές διαδικασίες έχουν ολοκληρωθεί και στα τρία κύρια επίπεδα:

- Τοπικές και Νομαρχιακές επιτροπές έχουν εκλέξει τους αντιπροσώπους τους και τους προέδρους. Επίσης έχουν εκλεγεί και οι γραμματείς του Λεκανοπεδίου.

- Στο Επαρχιακό, οι διαδικασίες έχουν ολοκληρωθεί εδώ κι ένα χρόνο, σ' όλους τους νομούς της χώρας.

- Στο Σπουδαστικό και στο Φοιτητικό τελείωσαν τους πρώτους μήνες του '86.

«Δεν υπάρχει καμιά εκκρεμότητα» τονίζει από ηγετικό στέλεχος της ΟΝΝΕΔ, που διευκρινίζει παράλληλα ότι «αν το συνέδριο δεν γίνει τώρα, μέσα στο καλοκαίρι, δεν πρόκειται να γίνει ποτέ, μια και ακολουθούν δημοτικές εκλογές και ζητήματα άλλης προτεραιότητας για το κόμμα».

Για την ανάγκη συγκλησης συνεδρίου έχουν μιλήσει όλοι στην ΟΝΝΕΔ. Το Φεβρουάριο του 1982 ο τότε πρόεδρος Βασίλης Μιχαλολιάκος υπόσχεται ανοιχτές διαδικασίες που θα οδηγήσουν στο συνέδριο, και μια εβδομάδα αργότερα διαγράφει την προηγούμενη Εκτελεστική Επιτροπή (Δ. Ζακυνθινός, Γ. Βλάχος, Ευγ. Γιαννακόπουλος, Α. Χαριτωνίδης, Α. Ζαγορίτης). Οι τοπικές επιτροπές ακολουθούν κάποιες διαδικασίες για εκλογή αιρετών διοικήσεων, στέλνουν τις αποφάσεις τους στην Ε.Ε. κι ο Β. Μιχαλολιάκος συμπλέει με τον αντιπρόεδρο και επικεφαλής της ΠΟΑΠ Μάνο Μανωλάκο (τον επονομαζόμενο «στρατηγό») και απαντά με εγκυκλίους διορισμών.

- Το Νοέμβριο του 1984 —κι ενώ μετά τις ευρωεκλογές του Ιουνίου παραιτείται από την προεδρία του κόμματος ο Ευάγγελος Αβέρωφ — σημερινός αρχηγός της ΝΔ διορίζει άλλη Εκτελεστική Επιτροπή, μ' επικεφαλής τους Β. Μείμαράκη και Μ. Κοσσιώνη. Η ορ-

του Άκη Κοσσιώνη

γανωμένη βάση της ΟΝΝΕΔ εξεγείρεται κατά των δύο διορισθέντων απαιτώντας την επιστροφή «των αγωνιστών Μιχαλολιάκου και Μανωλάκου» ενώ δεν έχει ιδιαίτερα προβλήματα με την υπόλοιπη Ε.Ε., που αποτελείται από τους: Α. Ζαγορίτη, Γ. Βουλγαράκη, Γ. Αναγνωστάκο, Γ. Δελλάκη, Απ. Σιαμπάνη, Β. Σταθόπουλο, Κ. Μπαλλά και Α. Λυκουρέτσο.

- Στις 21/12/84, στη διάρκεια του χορού της ΟΝΝΕΔ, ο κ. Μητσοτάκης αποδεσμεύει για ένα τρίμηνο τον Β. Μείμαράκη απ' την υποχρέωση δρομολόγησης διαδικασιών που οδηγούν σε συνέδριο, ενώ στα μέσα Φεβρουαρίου '85 πραγματοποιείται κοινή σύσκεψη Κ. Μητσοτάκη - Ε.Ε. της ΟΝΝΕΔ στην οποία δεν συμμετέχει κανένας βουλευτής, παρά μόνο ο σημερινός ευρωβουλευτής κ. Βασιλειάδης με την τότε ιδιότητά του ως Γενικός Διευθυντής του κόμματος. Εκεί λαμβάνεται η απόφαση της διενέργειας εκλογών για την ανάδειξη διοικήσεων σε τοπικές και νομαρχιακές επιτροπές. Οι εκλογές αρχίζουν στις 23/2.

- Ένα μήνα αργότερα όλα σταματούν, αφού έχουμε μπει σε προεκλογική περίοδο, αλλά και μετά τις εκλογές της 2ας Ιουνίου τα επεισόδια στη νεολαία λόγω της ήττας της ΝΔ (διαγραφή Μανωλάκου και της ομάδας του), οι διαδικασίες εξακολουθούν να βρίσκονται στο ψυγείο. Σε συνεντεύξεις τους στη «Μεσημβρινή» οι Β. Μείμαράκης και Γ. Βουλγαράκης δεσμεύονται και πάλι για το συνέδριο, ενώ το ίδιο βγαίνει σαν αποτέλεσμα από τις στήλες της ίδιας εφημερίδας κατά την αντιπαράθεση Β. Μιχαλολιάκου - Β. Μείμαράκη.

- Αντί όμως για πραγματοποίηση συνεδρίου το φθινόπωρο, όπως είχε συμφωνηθεί δημόσια, τον Οκτώβριο του '85 έχουμε αντικατάσταση εκ νέου της Ε.Ε. Παραμένουν μόνο οι Β. Μείμαράκης και Γ. Βουλγαράκης (και ο Κ. Μπαλλάς σαν εκπρόσωπος της Θεσσαλονίκης), ενώ τα υπόλοιπα μέλη είναι οι: Σ. Μαύρος (υπεύθυνος Επαρχιακού), Δ. Τζαμτζής (υπ. Συνοικιακού), Χ. Τομπούλογλου (υπ. Ιδεολογικού), Κ. Δόλογλου (υπ. Οικονομικού), Μ. Παπαδόπουλος (υπ. Σπουδαστικού), Ν. Κορογιαννάκης (υπ. Μαθητικού), Κ. Μπαλλάς (Θεσσαλονίκη), Σ. Κορομάντζος (υπ. Δημ. Σχέσεων), Η. Αδαμόπουλος (υπ. Εργασιακού - Αγροτικού).

Ακολουθεί το συνέδριο του κόμματος της ΝΔ στη Θεσσαλονίκη (14-17 Φεβρουαρίου '86) και οι φοιτητικές εκλογές. Σήμερα το ζήτημα της οργάνωσης και πραγματοποίησης συνεδρίου στην ΟΝΝΕΔ, έχει ξαναγυρίσει επιτακτικά και τα περισσότερα μέλη της νεολαίας διερωτώνται «γιατί δεν προχωράμε ενώ οι διαδικασίες έχουν τελειώσει».

ΠΟΙΟΙ ΘΕΛΟΥΝ ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Δύο κυρίως τάσεις επηρεάζουν η μια θετικά και η άλλη αρνητικά την υπόθεση του Συνεδρίου. Η πρώτη (να γίνει το συνέδριο για ν' αποκτήσουμε αιρετή διοίκηση επιτέλους) εκ-

προσωπείται απ' τον αντιπρόεδρο της ΟΝΝΕΔ και υπεύθυνο Φοιτητικού Γ. Βουλγαράκη και η δεύτερη (είναι νωρίς για συνέδριο κι άλλωστε τα πράγματα στη νεολαία πάνε καλά) από τον πρόεδρο Β. Μείμαράκη. Ο τελευταίος έχει εύλογη ανησυχία για το κομματικό του μέλλον στο μέτρο που δεν έχει εξασφαλίσει από τον κ. Μητσοτάκη τη σίγουρη αποκατάστασή του. Έτσι, σύμφωνα με έγκυρους κύκλους φέρεται ικανοποιημένος να κατέχει τη θέση του προέδρου της ΟΝΝΕΔ, «μια θέση που του επιτρέπει να οργανώνει καλά τις εσωκομματικές του ισορροπίες». Στους αντιπάλους του συνεδρίου —αν και πολλοί παρουσιάζονται ως υποστηρικτές της ιδέας ανήκουν και οι ακροδεξιοί, που ακόμη και σήμερα διατηρούν μέρος της δύναμής τους, αφού ούτε ο κ. Μητσοτάκης μπόρεσε να τους απομακρύνει οριστικά. Είναι χαρακτηριστικό της δύναμης των «ακραίων δεξιών» που έχουν πάντα τις ελπίδες τους στο Β. Μιχαλολιάκο, ότι ελέγχουν το 70% του Σπουδαστικού και το 40% τουλάχιστον του Συνοικιακού της ΟΝΝΕΔ. Ως κύριοι εκπρόσωποι της ακροδεξιάς τάσης φέρονται οι Μ. Παπαδόπουλος (μέλος της σημερινής Ε.Ε.), Θ. Ροστέμης, Χρ. Λύτρας, Θ. Τσούχλος, Φ. Πατριανάκου, Γ. Βοϊδονικόλας, Απ. Σιαμπάνης και Γ. Δελλάκης.

Στην πλειοψηφία που τάσσεται υπέρ του συνεδρίου, πρωτοστατούν εκτός των μελών της Ε.Ε. Στ. Μαύρου, Χ. Τομπούλογλου και Ηλ. Αδαμόπουλου και οι: Ευγ. Παπαδόπουλος, Ν. Ταχιάς, Γ. Αλεβιζόπουλος, Κ. Χατζηδάκης, Γ. Φλέσσας, Φρ. Αρμάς, Στ. Καλέτσης, Κ. Μανούσος, Μπ. Κόκκινος, Κ. Γριβέας, Θ. Εξαδάκτυλος, Κ. Παπαδημητρίου. Σημειώνεται επίσης ότι από τις 732 από τις τοπικές οργανώσεις επαρχίας της ΟΝΝΕΔ ελέγχονται από την ανανεωτική τάση οι 650 περίπου, ενώ στο Φοιτητικό η επικράτησή τους είναι συντριπτική (ελέγχεται ολόκληρο πλην των Ιωαννίνων, όπου υπεύθυνος είναι ο έμπιστος του Β. Μιχαλολιάκου, Σ. Φλαμπουριάτης).

Η ανανεωτική τάση που σε μεγάλο βαθμό φαίνεται ότι επικράτησε στη νέα ηγετική δομή έχει πολλούς λόγους να θέλει το συνέδριο. Χαρακτηριστικά τονίζεται από κύκλους προσκεϊμένους σε ανανεωτικά ηγετικά στελέχη πως δεν θα ήταν επιθυμητή μια ακόμη αλλαγή στην Ε.Ε. χωρίς συνέδριο, πιο απλά ένας ακόμη διορισμός, στο βαθμό που οι διορισμοί δεν λύνουν τα χέρια της ηγεσίας στην ΟΝΝΕΔ αλλά την υποχρεώνουν σε μια σειρά συναλλαγών, και γεφυρωποιήσεων με δυνάμεις που διάκεινται εχθρικά «τόσο στην ανανέωση όσο και στη σημερινή πολιτική ηγεσία». Είναι αυτονόητο ότι η αρχή «ότι πει ο πρόεδρος» ισχύει πάντα. Έτσι, ακόμη κι οι φανατικοί υποστηρικτές της ιδέας του συνεδρίου αναγνωρίζουν στον Κ. Μητσοτάκη τον κυρίαρχο ρόλο, ελπίζοντας συγχρόνως ότι ο αρχηγός της ΝΔ δεν θα επηρεάζεται πάντα «από συμβούλους, που ουσιαστικά κάνουν μακροπρόθεσμα κακό στο κόμμα και στη νεολαία με τη διαρκή αναβλητικότητα και τις αλεπάλληλες υποχωρήσεις τους». □

Συγκλίσεις, αποκλίσεις, αναμονές

του Ρεπόρτερ

ΕΙΝΑΙ γεγονός ότι μετά την απόφαση του 4ου Συνεδρίου του ΚΚΕ Εσ. διαμορφώνεται μια νέα κατάσταση στο χώρο της Αριστεράς. Ήδη οι διεργασίες για τις δημοτικές εκλογές των οποίων οι επιπτώσεις σχολιάζονται σε άλλες σελίδες, δίνουν μια πρώτη εικόνα των πολιτικών απόψεων που διαμορφώνονται. Οι αποφάσεις όμως του ΚΚΕ Εσ. ανοίγουν κυρίως άλλες και πρωτόγνωρες διαδικασίες που έχουν επιπτώσεις όχι μόνον στην ανανεωτική Αριστερά και τους ανέντακτους.

ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ αντιδράσεις στις αποφάσεις αυτές είναι χαρακτηριστικές και του κλίματος που αρχίζει να επικρατεί. Κατ' αρχήν θα πρέπει να σημειωθεί ότι μια μεγάλη μερίδα ανένταχτων αντιμετώπισαν θετικά την απόφαση του ΚΚΕ Εσ. για το Ιδρυτικό Συνέδριο και τη δημιουργία νέου κόμματος της Αριστεράς. Ήδη, από την πλευρά της, η «κίνηση των 18» έχει προχωρήσει στη διατύπωση μιας κατ' αρχήν πρότασης για τη συγκρότηση της Πολιτικής - Οργανωτικής Επιτροπής που θα αναλάβει την οργάνωση του Ιδρυτικού Συνεδρίου και της οποίας η προσωρινή συγκρότηση αναμένεται να ανακοινωθεί μέσα στον Ιούνιο. Αντίστοιχη πρόταση διαμορφώνεται και από το ΚΚΕ Εσ. από την απόφαση του οποίου προφανώς θα κριθούν σε σημαντικό βαθμό και οι ουσιαστικές πλευρές της πορείας προς το Ιδρυτικό Συνέδριο.

ΑΠΟ ΤΙΣ μέχρι τώρα όμως αντιδράσεις δεν πρέπει να περάσουν απαρατήρητες τόσο η αποχώρηση μιας ομάδας στελεχών του «Ρήγα Φεραίου» που εξέφρασαν τη διαφωνία τους με τις αποφάσεις του Συνεδρίου, όσο και η κατάσταση στο ΚΚΕ Εσ. που είναι συνέχιση των διαφωνιών που ανέκυψαν για την προοπτική του. Βέβαια, όσα στελέχη υποστήριζαν την «αναβάθμιση» δεν ψήφισαν τον Α. Κύρκο στη θέση του Γραμματέα (πλην του Μπ. Δρακόπουλου) δεν αμφισβήτησαν όμως και την απόφαση για το Ιδρυτικό Συνέδριο γιατί συμφωνούν στην υπέρβαση του σημερινού σχήματος. Θεωρούν όμως αναγκαίο να υπάρχει και να διασφαλίζεται στη φυσιογνωμία και συνεπώς στον τίτλο του νέου κόμματος η κομμουνιστική συνιστώσα. Με δεδομένες έτσι τις «τάσεις» που διαμορφώθηκαν στο 4ο Συνέδριο του ΚΚΕ Εσ. αναμένεται ότι στην πορεία προς το

Ιδρυτικό Συνέδριο δεν θα τεθούν από την πλευρά της «αναβάθμισης» μόνο τα πολιτικά προβλήματα, αλλά και ζητήματα φυσιογνωμίας και τίτλου του νέου κόμματος. Αυτό προκύπτει και από σχετική συνέντευξη του πρώην γραμματέα της ΚΕ Γ. Μπανιά που δημοσιεύθηκε μετά το Συνέδριο στο περιοδικό «Δεκαπενθήμερος Πολίτης». Είναι βέβαια φανερό ότι κατά την πορεία προς το Ιδρυτικό Συνέδριο η συζήτηση επί της ουσίας της πολιτικής γραμμής, του προγράμματος και των θέσεων θα τροποποιήσει και τους υπάρχοντες συσχετισμούς. Η ανάγκη ακριβώς της δημιουργίας των προϋποθέσεων για μια τέτοια συζήτηση, διαφάνειας, σεβασμού της πολυμορφίας των ομάδων, κινήσεων, αγωνιστών και ανεξάρτητων αριστερών που θα δηλώσουν συμμετοχή στις διαδικασίες, επισημαίνεται από πολλές πλευρές.

ΠΡΟΣ ΤΟ παρόν δεν έχουν αποσαφηνιστεί τόσο η συγκρότηση της Πολιτικής Οργανωτικής Επιτροπής η οποία αναμένεται να έχει προσωρινό χαρακτήρα μέχρι την προκήρυξη του συνεδρίου, όσο και η διαδικασία συγκρότησης αντίστοιχων επιτροπών στους τόπους δουλειάς ή σε γεωγραφικά διαμερίσματα και σε μεμονωμένες περιοχές.

ΜΙΑ ΓΕΥΣΗ της «πρώτης του νέου κόμματος», όπως γράφτηκε, ήταν η συγκέντρωση του ΚΚΕ Εσ. στη Θεσσαλονίκη, με ομιλήτη το Α. Κύρκο. Η συγκέντρωση χαρακτηρίστηκε από αντικειμενικούς παρατηρητές θετική, και πράγματι ήταν μία μαζική και πυκνή συγκέντρωση. Αρνητική εντύπωση προκάλεσε πάντως η παρουσίασή της από την «Αυγή», που επανέλαβε πανομοιότυπα το διθυραμβικό τόνο του κομματικού Τύπου. Αλλά μια τέτοια αντίληψη, δεν μπορεί βέβαια να προϊδεάζει θετικά όσους προσβλέπουν σε νέο φορέα και νέες αντιλήψεις· και που πάντως επιμένουν να παρατηρούν τα συμβαίνοντα με νηφαλιότητα και «μετρημένη» αισιοδοξία.

ΤΗΝ ΑΝΑΓΚΗ «ανασύνταξης του πολιτικού κινήματος της Αλλαγής, τη δημιουργία νέου σοσιαλιστικού φορέα των εργαζομένων και του εργαζόμενου λαού» τονίζει και η «Σοσιαλιστική Συνδικαλιστική Εργατοϋπαλληλική Κίνηση» (ΣΣΕΚ) η οποία προετοιμάζεται για συ-

νέδριο μέσα στον Ιούνιο. Στην πορεία για το νέο φορέα τονίζονται από τη ΣΣΕΚ τα εξής: «είμαστε ριζικά αντίθετοι στις όποιες πρακτικές πρωτοβουλιών κορυφής, στις όποιες διαδικασίες πολιτικών κατασκευών, μακριά απ' το μαζικό κίνημα, μακριά από το λόγο και το ρόλο της πλατειάς μάζας των γνήσιων σοσιαλιστών, των αγωνιστών της Αριστεράς». Μέχρι τώρα η ΣΣΕΚ δεν έχει τοποθετηθεί στην απόφαση του ΚΚΕ Εσ. για το νέο κόμμα της Αριστεράς, αλλά όπως τόνισαν οι εκπρόσωποί της σε συνέντευξη Τύπου την προηγούμενη εβδομάδα θα προχωρήσουν σε συζητήσεις με άλλες κινήσεις. Προς αυτή την κατεύθυνση και με προϋποθέσεις τις οποίες διατύπωσαν, τονίστηκε ότι η ΣΣΕΚ «και πρέπει και μπορεί να πάρει θετική πρωτοβουλία παρεμβαίνοντας θετικά στις κοινωνικές και πολιτικές διαδικασίες. Η πρωτοβουλία αυτή» συνέχισαν «δεν μπορεί να έχει καμία σχέση με τη μεταβάπτιση της ΣΣΕΚ σε πολιτικό φορέα». Από τα όσα πάντως είναι γνωστά μέχρι τώρα, αντιμετωπίζεται με δυσπιστία η απόφαση του ΚΚΕ Εσ. για το Ιδρυτικό Συνέδριο και το νέο κόμμα, δεν αποκλείστηκε όμως ο διάλογος και το άνοιγμα μιας πολιτικής διαδικασίας.

Βέβαια, είναι νωρίς να διατυπωθούν κάποια συμπεράσματα πριν το Συνέδριο της ΣΣΕΚ, και την αποσαφήνιση των απόψεων που θα συζητηθούν εκεί.

ΓΕΓΟΝΟΣ πάντως είναι, ότι έχει ανοίξει μια διαδικασία ευρύτερη στο χώρο της Αριστεράς. Συζήτηση που διαμορφώνει μια νέα ριζικά κατάσταση. Η πρόταση για τη δημιουργία νέου κόμματος ανοίγει νέες δυνατότητες όχι μόνο συνάντησης, συνύπαρξης και δράσης, αλλά και πολιτικών τομών. Μένει να δούμε αν σ' αυτή τη δύσκολη, σύνθετη και με πολλά εμπόδια πορεία θα σταθούν ικανές οι δυνάμεις της αριστεράς, που δηλώνουν πως αγωνίζονται για «σοσιαλισμό με ελευθερία, δημοκρατία και αυτοδιαχείριση», να διαμορφώσουν και μια αριστερή εναλλακτική λύση στα κρίσιμα πολιτικά και κοινωνικά προβλήματα.

Στη συνέχεια, δημοσιεύουμε στα πλαίσια της συζήτησης για την Αριστερά, άρθρο του Αστέρη Στάγκου για το 4ο Συνέδριο του ΚΚΕ Εσ.

Το 4ο Συνέδριο του ΚΚΕ εσ. και οι ανέντακτοι

του Αστέρη Στάγκου

Το 4ο Συνέδριο του ΚΚΕ εσ. πέτυχε περίπου ένα οριστικό πολιτικό αποτέλεσμα. Βέβαια δεν δέχθηκε πλήρως την «εσωτερική δημοκρατία». Όμως όλες οι απόψεις — τόσο εκείνες που θεωρώ δικαίες, όσο και εκείνες που θεωρώ εσφαλμένες— ακούστηκαν κατά τη διάρκειά του με απόλυτη ελευθερία. Η τελική απόφαση (που διατύπωσε ο Κ. Φιλίνης) σε μία συμβιβαστική πρόταση που αφήνει το θέμα του τίτλου ανοικτό για το Ιδρυτικό Συνέδριο, την άνοιξη του 1987, είναι το καλύτερο που μπορούσε να ελπίζει κανείς. Αφού, δηλαδή, η απόφαση λέει ότι θα δημιουργηθεί ένα νέο κόμμα της Ανανεωτικής Αριστεράς, ότι στο νέο αυτό κόμμα θα επιδιωχθεί να αναγνωρίζονται *επίσημα τα ρεύματα* (κι όχι οι φράξεις) κι ότι το νέο κόμμα θα αναπτύξει πραγματικές σχέσεις με όλα τα νέα κοινωνικά κινήματα. Και ακόμη ότι το νέο κόμμα θα στηρίζεται ιδεολογικά στο *δημιουργικό μαρξισμό* και όχι στο μαρξισμό - λενινισμό, που είναι αποκλειστικό δημιούργημα του Στάλιν.

Αλλά το συνέδριο είχε και κακές πλευρές. Πρώτα απ' όλα στην προσυνεδριακή δουλειά. Στη διάρκεια της λήχθηκαν πολλά απαράδεκτα και ακολούθηθηκαν διαδικασίες, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την ψήφιση των συνεδρων που δεν προωθούν τη δημοκρατία. Ασχήμες, όμως διαπράχθηκαν και στο συνέδριο, και κυρίως στους διαδρόμους απ' όσα ακούστηκαν.

Το συνέδριο ανέδειξε μια «συμπαγή» και ισχυρή μειοψηφία, που έφτασε το 42,46% των συνεδρων. Η οποία ήταν δυστυχώς, πολύ, άκαμπτη. Ως της τελευταία στιγμή —ως την πρόταση του Ν. Βούτση. Και όπως φαίνεται αυτή τη στάση δεν έχει σκοπό να την εγκαταλείψει ούτε τώρα. Στη διαδικασία, απ' την άλλη μεριά, ακολουθήθηκε πολύ, σχεδόν υπέρμετρα, ιδίως απ' τη μεριά της «αναβάθμισης», η μεθοδολογία των φοιτητικών συνεδρίων —μεθοδολογία που δεν ταιριάζει καθόλου σε συνέδρια κομμάτων.

Τα γεγονότα αυτά μας αναγκάζουν να επαναλάβουμε ό,τι είχαμε πει σ' ένα άρθρο μας στο «Αντί» τις επόμενες εβδομάδες μετά τις εκλογές του 1981. Ότι, δηλαδή, το ΚΚΕ εσ. μόνο φαινομενικά ήταν ένα κόμμα, αλλά στην πραγματικότητα ήταν δύο κόμματα. Αυτό το έδειξε και το συνέδριο με την ένταση στην οποία το έσπρωξαν οι ηγέτες όλων των παρατάξεων. Αξίζει τον κόπο, για να μην πω είναι απαραίτητο, να το ξανασκεφθούν όλες οι ηγεσίες. Αν θέλουν, βέβαια, να αποφευχθεί η διάλυση του κόμματος. Για την οποία όλοι θα είναι υπεύθυνοι. Γιατί αν πραγματοποιή-

θει, *καμία* από τις δύο παρατάξεις, (τα δύο κόμματα θέλω να πω) δεν είναι ικανή να κάνει ένα κόμμα με τις ίδιες δυνάμεις της.

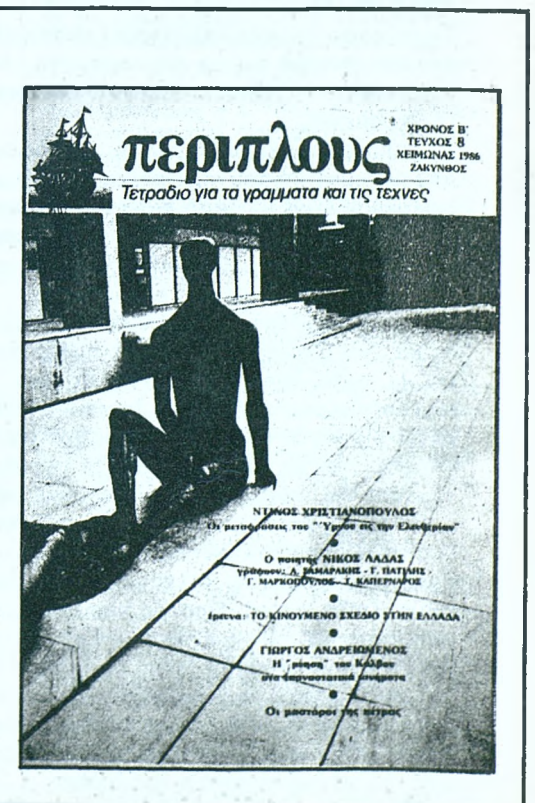
Ένα άλλο, που αναγκαζόμαστε να πούμε, έστω παρενθετικά, είναι ότι την ευκαιρία όλων των παρατάξεων θα τη δώσουν οι δημοτικές εκλογές. Όπως είναι γνωστό το ΚΚΕ εσ. με προηγούμενη απόφαση έλεγε ότι τουλάχιστον στους μεγάλους δήμους το κόμμα θα κατέβει αυτοτελώς. Αλλά αυτό πολύ πριν τις εκλογές. Τώρα φαίνεται ότι τα πράγματα άλλαξαν. Άλλοι υποστηρίζουν την προηγούμενη απόφαση, άλλοι πάλι θέλουν να κατέβει το ΚΚΕ εσ. σε συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ, κι άλλοι, αντίθετα, θέλουν συνεργασία με το ΚΚΕ. Αναγνωρίζουμε ότι το θέμα έχει μεγάλη τακτική και ίσως στρατηγική σημασία. Κυρίως όμως θα «σηματοδοτήσει» τη νέα πρωτοβουλία για το νέο κόμμα. Κι όλοι έχουν σοβαρούς λόγους για ό,τι υποστηρίζουν. Αν η ένταση όμως που επικράτησε στη διάρκεια του συνεδρίου, επαναληφθεί και στην περίπτωση αυτή, τούτο θα πει ότι μερικοί δεν διδάχθηκαν από την πείρα του συνεδρίου. Και θα πει, ακόμη, ότι δεν έμαθαν τι θα πει «δημοκρατική ηγεσία». Και θα προσφέρουν τα χερίστα στο κόμμα.

Το σημαντικό όμως είναι τι θα γίνει στην πορεία για το Ιδρυτικό Συνέδριο, πώς θα αντιμετωπίσει το ΚΚΕ εσ. αλλά και οι ανεξάρτητοι αριστεροί αυτή την πορεία; Είμαστε βέβαιοι ότι θα έχουμε και νέες συγκρούσεις, σ' όλη τη διαδρομή μέχρι την άνοιξη του 1987. Και αυτό μας φέρνει και στην «Κίνηση των 18», όπως συνηθίσαμε να λέγεται. Η «κίνηση των 18» δεν πρέπει να αυτοδιαλυθεί όπως ακούσθηκε, αλλά να διατηρηθεί. Και επιπλέον να παίξει ενεργό ρόλο στο να αρχίσουν να δουλεύουν και άλλες πρωτοβουλίες, έστω —και είναι φυσικό και θετικό αυτό— αν έχουν διαφορετικές απόψεις. Αλλά με ποιο στόχο, με ποια πολιτική; Στόχοι και πολιτική εφ' ανάγκης πρέπει να είναι περιορισμένα, αλλά ουσιαστικά, και πρέπει να είναι απολύτως διαφανή; εφ' ανάγκης περιορισμένα, αφού θα στηρίζονται στους στόχους της διακήρυξης. Και πρέπει να είναι απολύτως διαφανή, αφού η διαφάνεια αυτή, μπορεί να λειτουργήσει θετικά, αν δούμε την τροπή, την ένταση και την ακαμψία που διαμορφώθηκαν ως τώρα. Πρέπει όμως να κάνει και κάτι άλλο. Κατ' αρχήν δεν πρέπει να εμπλακεί —κατά το δυνατόν φυσικά, στις εσωτερικές διενέξεις του ΚΚΕ εσ. Θα πρέπει όμως να έχει καλές σχέσεις με τα ρεύματα και να προωθεί το διάλογο.

Αλλά ο ρόλος και η αποστολή της δεν περιορίζεται εδώ. Πηγαίνει μακρύτερα. Στην Πολιτική - Οργανωτική Επιτροπή που προορισμός της είναι να προετοιμάσει το Ιδρυτικό Συνέδριο. Σ' αυτή την πορεία πρέπει αδιάκοπα να θυμόμαστε ότι υπάρχουν διαφόρων ειδών ανέντακτοι, πολλοί, οι περισσότεροι ανώνυμοι, ανεξάρτητοι αριστεροί και αγωνιστές. Αλλά και πολλοί σύντροφοι που με καλή πίστη εντάχθηκαν στο ΠΑΣΟΚ και έχουν φύγει ή αντιμετωπίζουν κριτικά την πορεία του και άλλοι που αντιμετωπίζουν τα αδιέξοδα του ΚΚΕ.

Το σημαντικότερο είναι η αποστολή της Πολιτικής Επιτροπής που θα προετοιμάσει το Ιδρυτικό Συνέδριο για τη δημιουργία του νέου κόμματος και στην οποία θα συμμετέχουν στελέχη από το χώρο των ανεξάρτητων αριστερών. Δεν πρέπει να περιοριστεί αυτή η Επιτροπή στις θέσεις και το πρόγραμμα του ΚΚΕ εσ., αλλά να εξετασθούν νέες θέσεις και νέο πρόγραμμα. Εκεί βρίσκεται και το ουσιαστικό μέρος της συμβολής όσων προσυπέγραψαν τη διακήρυξη της «Κίνησης των 18». Γιατί στην *πολιτική γραμμή και στις θέσεις* θα κριθούν πολλά στην πορεία δημιουργίας του νέου κόμματος. Και εδώ χρειάζεται όλη η βοήθεια, που μπορεί να δώσει ο καθείς μας, χωρίς να απορρίψουμε ασυζητητί ό,τι θετικό έχει βγει έως τώρα από την εμπειρία του κινήματος.

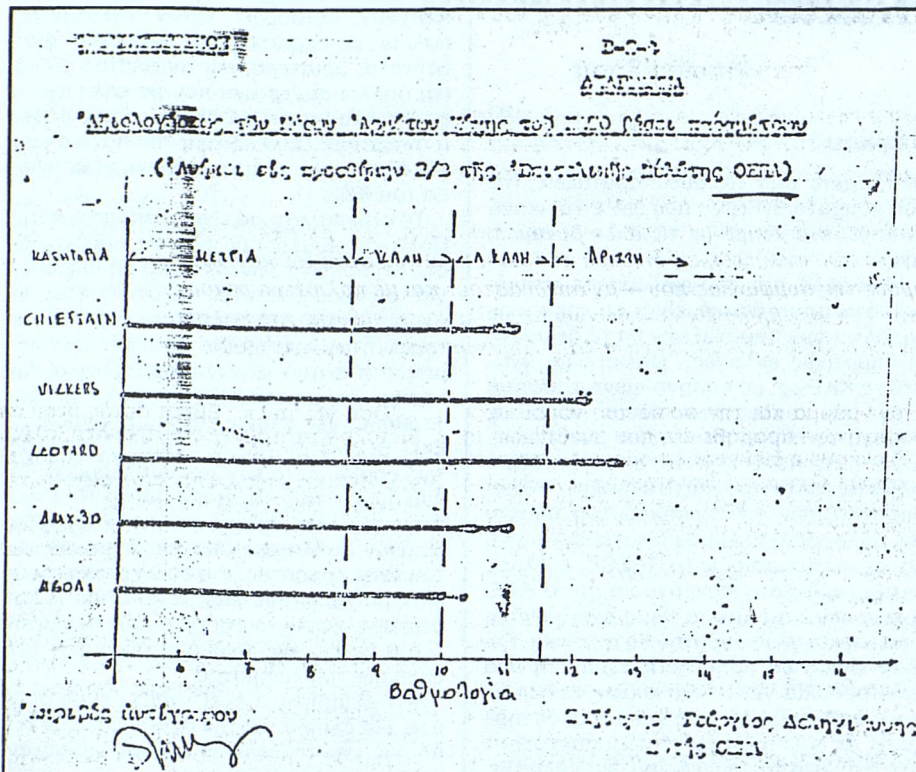
Αναμφισβήτητα έχει ανοίξει ένας δρόμος, μία ελπίδα για την Αριστερά στον τόπο μας. Δεν θα είναι ένα ακόμη λάθος, αν και τώρα χαθεί...

Κυκλοφορεί το 8ο τεύχος

Ληλατήθηκε το ΓΕΣ

και η «Κράους-Μαφάι» πλήρωσε γι' αυτό...

Το έγγραφο που βρέθηκε στα χέρια της «Κράους-Μαφάι» «ληλατήθεν» από τους φορμαμούς και τα αρχεία του ΓΕΣ.

Το έγγραφο που αποκαλύπτουμε είναι η αξιολόγηση των αρμάτων που συμμετείχαν στο διαγωνισμό για τη συμπαραγωγή. Αφορά τα επιχειρησιακά χαρακτηριστικά τους και συντάχθηκε εν έτει 1975, στηριγμένη κυρίως σε ξένες μελέτες, ιδίως του Οργκορμέβιτς.

Ο απόρρητος χαρακτήρας του εγγράφου, η γνησιότητα του οποίου επιβεβαιώθηκε από αξιωματικό που πήρε μέρος στη σύνταξη του εξηγείται από το γεγονός ότι η αξιολόγηση έγινε με βάση παραμέτρους που υπέβαλε η Διεύθυνση Τεθωρακισμένων του ΓΕΣ. Κάθε επιχειρησιακό χαρακτηριστικό των αρμάτων, δηλαδή, βαθμολογούνταν με διαφορετικό βαθμό και από το άθροισμα των βαθμών έβγαζε την κατάταξη.

Η «Κράους-Μαφάι» μπορούσε βεβαίως να γνωρίζει τα επιχειρησιακά χαρακτηριστικά. Δεν μπορούσε όμως να γνωρίζει τις παραμέτρους του ΓΕΣ που ήταν απόρρητοι. Γι' αυτό, τόσο η γερμανική εταιρεία όσο και οι συνεργάτες της στην Ελλάδα που υπέκλεψαν το έγγραφο ενέχονται τόσο για αφαίρεση και εκμετάλλευση απόρρητου εγγράφου όσο και για βιομηχανική κατασκοπεία. Γιατί εφόσον η γερμανική εταιρεία γνώριζε τα αποτελέσματα της αξιολόγησης μπορούσε να προσαρμόσει την τακτική της, κι αυτό, αν δεν κάνουμε λάθος, λέγεται και **αθέμιτος ανταγωνισμός**.

Η ύπαρξη του εγγράφου αυτού αποδεικνύει εξάλλου πόσο αλήθεια έχουν όλα όσα υποστηρίζει ο υποστράτηγος Τσάγκος με την επιστολή του που δημοσιεύσαμε στο προηγούμενο τεύχος. Και την αλήθεια που εμπεριέχεται σε δήλωση ότι έχουν κλαπεί και άλλα έγγραφα. Όσο για εκείνα που υπαινίχθηκαν σε κάποια «υστερόγραφα» και επιστολές του στρατηγού Γ. Τσάγκου που έχουμε στο αρχείο μας ότι κάποια έγγραφα είναι «πλαστά», στην περίπτωση του δημοσιευόμενου απορρήτου του ΓΕΣ δεν ισχύουν γιατί τη γνησιότητά του μας επιβεβαίωσε αξιωματικός που συμμετείχε στη σύνταξη του. Πώς όμως βρέθηκε αυτό το «απόρρητο» στα χέρια των εμπόρων όλων, στην «Κράους-Μαφάι», στα γερμανικά δικαστήρια και, τελικά, στα χέρια μας; Ας το διερευνήσει η δικαιοσύνη...

Αλλά επίσης, με ποιον τρόπο απαιτούσαν άραγε οι αντιπρόσωποι της «Κράους-Μαφάι» απόρρητα έγγραφα τόσο του ΓΕΣ όσο και του ΝΑΤΟ; Αρκούσαν άραγε για αυτό μόνο οι «φιλικές σχέσεις» που επικαλείται στην επιστολή του ο στρατηγός

Γιάννης Τσάγκος;

Ας δούμε όμως τι αναφέρεται στη δικογραφία της αγωγής Τσάκου στα γερμανικά δικαστήρια:

- «Όπως κατατέθηκε το Γενικό Επιτελείο Στρατού ληλατήθηκε και η «Κράους Μαφάι» πλήρωσε μετρητά γι' αυτό» (απόσπασμα από την υποστήριξη της αγωγής Β. Τσάκου)·

- «Σε αυτά και άλλα διαβαθμισμένα ως απόρρητα έγγραφα βάσισε την προσφορά της η Κ.Μ. (εννοεί την προσφορά που κατέθεσε ο κ. Θ. Λιακουνάκος το 1980) και εν απουσία συναγωνισμού, ο οποίος, αντιθέτως, θα απέβαινε προς όφελος της ελληνικής κυβέρνησης» (στο ίδιο).

Σε άλλο κείμενο της δικογραφίας αναφέρεται ότι:

- «Για να αποκτήσει τα παραπάνω η «Κράους-Μαφάι» πλήρωσε χρήματα για δωροδοκίες τα οποία συμπεριλήφθηκαν στο λογαριασμό της διαφήμισης του έτους 1981».

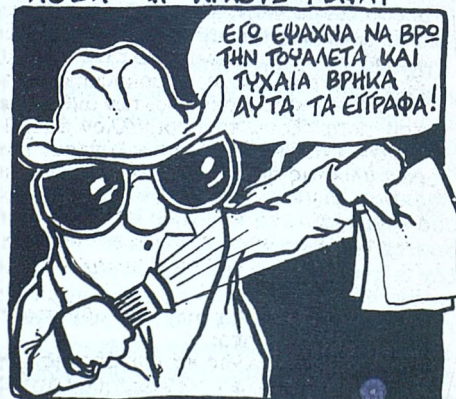
«Στην πραγματικότητα, η κατάταξη του «Λέοπαρντ» ως πρώτου στη λίστα της αξιολόγησης επιτελέστηκε αποκλειστικά και μόνο χάρις στις δικές μας (σσ. εννοεί την εταιρεία του Β. Τσάκου UGE) προσπάθειες και πρωτοβουλίες, μέσω εμπιστευτικής τεκμηρίωσης, η οποία είναι στην κατοχή της "Κράους-Μαφάι"» (ισχυρισμός του Β. Τσάκου στο γερμανικό δικαστήριο)·

- «Για να αντιμετωπίσουμε την κατάσταση εξασφαλίσαμε από τις Βρυξέλλες από μια συνάντηση εμπειρογνομόνων για ταנקς που έγινε στο αρχηγείο του ΝΑΤΟ, ένα αντίγραφο το οποίο σας το στείλαμε» (επιστολή του Β. Τσάκου προς την «Κράους-Μαφάι», 26.2.1981).

Όπως εξάλλου αποκαλύψαμε στο προηγούμενο τεύχος καταγγέλλθηκε ότι η «Κράους-Μαφάι» και οι αντιπρόσωποι της «υπέγραψαν συμφωνίες με 18 ανώτατους αξιωματικούς για την προώθηση των Λέοπαρντ».

Τι άλλο να προσθέσουμε άραγε σε όλα αυτά που ομολογούν οι ίδιοι οι άνθρωποι που ενέχονται στο σκάνδαλο;

ΑΘΩΑ Η ΚΡΑΟΥΣ-ΜΑΦΑΪ!

Ο κ. Ευ. Αβέρωφ και η γέφυρα προς τη γερμανική πολεμική βιομηχανία

του Βασίλη Ζήση

Το «απόρρητο» του ΓΕΣ και η αποκάλυψη της κλοπής και διοχέτευσής του στη γερμανική πολεμική βιομηχανία, όπως δημοσιεύεται στην προηγούμενη σελίδα, είναι μια μικρή μόνον πτυχή του σκανδάλου των «Λεοπαρντ». Σε τρία συνεχή τεύχη δημοσιεύουμε πτυχές αυτού του σκανδάλου χωρίς την παραμικρή —μέχρι στιγμής— αντίδραση.

Τα στοιχεία που υπάρχουν θα απασχολήσουν τις στήλες μας και στα προσεχή τεύχη. Σήμερα, εκτός από το ντοκουμέντο που αναφέρθηκε, δίνουμε κάποια ακόμα νέα στοιχεία που αφορούν τους οικονομικούς όρους της συμφωνίας που —αν συνδυαστούν και με παλιότερα ρεπορτάζ του «ΑΝΤΙ» (Αύγουστος - Σεπτέμβριος 1984)— δείχνουν ανάγλυφα τις ευθύνες της πολιτικής ηγεσίας που υπέγραψε τη σύμβαση (κυβέρνηση «Νέας Δημοκρατίας», Απρίλης 1981).

Για πολλούς και διάφορους λόγους —ισχυρά πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα, κορπορατισμός των αξιωματικών, συνενοχή σε αξιόποινα αδικήματα, αλλά κυρίως η ανάγκη διατήρησης του «στάτους» που διέπει ακόμα τις προμήθειες του ελληνικού στρατού— το πέπλο σιωπής που «κάποιοι» κρατούν επάνω από τις λεοπαρδάβεις που απειλούν να τους κατασπαράξουν, δεν έχει σηκωθεί ακόμα παρά μόνο σε μερικά σημεία του. Κυρίως στα σημεία εκείνα που αφορούν την εμπλοκή και την ενοχή ανώτατων αξιωματικών.

Αλλά οι αξιωματικοί, αυτοί δεν ενήργησαν «εξ ιδίας πρωτοβουλίας». Ενήργησαν είτε κάτω από την επιρροή εμπόρων όπλων είτε καλυπτόμενοι από τις εντολές του τότε πολιτικού προϊστάμενου τους, του κ. Ευάγγελου Αβέρωφ.

Εφόσον, λοιπόν, η μόνη επίσημη έρευνα που έχει διαταχθεί μέχρι στιγμής, αυτή της στρατιωτικής δικαιοσύνης, δεν μπορεί να αποδώσει ευθύνες στους κύριους υπεύθυνους και ενεχόμενους στο σκάνδαλο, δηλαδή στα «υψηλά ιστάμενα πολιτικά πρόσωπα» και στους εμπόρους όπλων, όλοι αυτοί μπορούν και αισθάνονται ασφαλείς ή και αισιόδοξοι αφού όσο ο «φάκελος Λεοπαρντ» παραμένει για τις αρχές κλειστός, μπορούν ακόμα να κάνουν «μπίζνες», όπως η προμήθεια των νέων αρμάτων μάχης που επιθυμεί το ΓΕΣ, οι προσφορές για τα οποία άνοιξαν πρόσφατα στο επιτελείο.

Τα νέα στοιχεία

Το ΑΝΤΙ συνεχίζει σήμερα την έρευνα για το σκάνδαλο, δημοσιεύοντας νέα στοιχεία για την εμπλοκή τόσο του κ. Αβέρωφ και άλλων συναδέλφων του στην τότε κυβέρνηση της «Νέας Δημοκρατίας», όσο και του κ. Λιακουδάκου και των ανθρώπων που απαρτίζουν το περιβάλλον του. Τα στοιχεία αυτά αν δεν αποκαλύπτουν πλήρως όλες τις σκοτεινές πτυχές του σκανδάλου, ρίχνουν τουλάχιστον φως στις δραστηριότητες των ενεχόμενων πολιτικών προσώπων και θέτουν το πλαίσιο για τη συνέχιση των ερευνών σε συγκεκριμένη πλέον κατεύθυνση.

Τα στοιχεία αυτά οδηγούν αβίαστα σε τρία συμπεράσματα:

Πρώτον: ο κ. Αβέρωφ και η κυβέρνηση της «Νέας Δημοκρατίας» προχώρησαν στην αγορά των «Λεοπαρντ» παραβιάζοντας και

το γράμμα και την ουσία του νόμου περί κρατικών προμηθειών που επιβάλλει τη διενέργεια διεθνούς μειοδοτικού διαγωνισμού. Όχι μόνο δεν προκήρυξαν διεθνή διαγωνισμό για μια αγορά αξίας πολλών δισεκατομμυρίων, αλλά το έκαναν, προφασιζόμενοι το «εθνικό συμφέρον» για λόγους που παραμένουν ακόμα σκοτεινοί και ασαφείς.

Δεύτερον: το οικονομικό σκέλος της συμφωνίας, την ευθύνη της διαπραγματεύσεως του οποίου είχαν οι κ. Μητσotάκης και Έβερτ, με τις ιδιότητες των τότε υπουργών Συντονισμού και Οικονομικών όχι μόνο δεν διασφαλίζει με κανέναν τρόπο τα συμφέροντα της χώρας μας, αλλά αντίθετα τα υπονομεύει. Το αποτέλεσμα ήταν να μην υλοποιηθεί το δάνειο που υποσχέθηκαν οι Γερμανοί και ούτε να έχει εκπληρωθεί κάποιο σοβαρό αντισταθμιστικό όφελος μέχρι τώρα. Αναφέρθηκαν μόνον η εξαγωγή κάποιας μικρής ποσότητας κρασιών και τα προϊόντα σιδηροκατασκευών μιας βιομηχανίας που είναι εγκαταστημένη στην Ήπειρο.

Τρίτον: για να διευκολυνθεί, η αγορά των «Λεοπαρντ», με τον τρόπο που έγινε τελικά, η εκτέλεση της παραγγελίας, που έγινε ύστερα από διακρατική συμφωνία, επειδή τα «Λεοπαρντ» είναι πατέντα του γερμανικού υπουργείου Άμυνας, ανατέθηκε στην «Κράους-Μαφά» και την αντιπρόσωπο της στην Ελλάδα, την ΑΧΧΟΝ του κ. Θ. Λιακουδάκου, με τον ισχυρισμό ότι είχε την «αποκλειστικότητα».

Πριν προχωρήσουμε, επισημαίνουμε ότι ο ρόλος που διαδραμάτισαν στην υπόθεση οι κ. Μητσotάκης και Έβερτ, δεν απασχόλησε τόσο πολύ τον Τύπο, όταν άνοιξε για πρώτη φορά ο «φάκελος Λεοπαρντ» πριν από διόμιση χρόνια. Ίσως επειδή οι πληροφορίες «διοχετεύθηκαν» σκόπιμα προς τη μια πλευρά, ίσως επειδή μαϊνόνταν τότε ο αγώνας για τη διαδοχή του κ. Αβέρωφ και επικράτησαν ως φαίνεται κάποιες εύλογες σκοπιμότητες.

Ωστόσο, η εμπλοκή των δύο πολιτικών ήταν όπως φαίνεται, ουσιαστική. Σε τηλεγράφημα της 31.1.85 (τρεις μήνες δηλαδή πριν από την υπογραφή της συμφωνίας), αποστολέας του οποίου είναι η UGE του κ. Τσάκου αναφέρεται επί λέξει: «*Σύμφωνα με αξιόπιστες πληροφορίες, το σχέδιο των «Λεοπαρντ» εξαρτάται τώρα αποκλειστικά από την απόφαση του υπουργού Συντονισμού (χρηματοδότηση - δάνειο)*».

Όσο για τον κ. Έβερτ αυτός ήταν που διέταξε να καταβληθούν προκαταβολές αξίας 70 δισ. μάρκων μέχρι το καλοκαίρι του 1981 πριν ακόμα παραλάβουμε ούτε ένα ταγκ. Γιατί αυτή η σπουδή;

Είναι τόσο απαράδεκτο το οικονομικό μέρος της συμφωνίας αγοράς, ώστε όπως μας ανέφερε ανώτατος αξιωματικός, και γνώστης της υπόθεσης, ο κ. Λαμπριδής υπέγραψε για λογαριασμό του κ. Αβέρωφ μια «*σύμβαση προσχώρησης στους όρους που ήθελαν οι Γερμανοί*». Αυτός είναι και ο λόγος που το υπουργείο Άμυνας, έχει υποχρέωση να δημοσιοποιήσει τη συμφωνία των «Λεοπαρντ» ώστε να αποτελέσει «παραδείγμα αποφυγής» για το μέλλον.

Η άλλη μεγάλη και σκοτεινή πτυχή του σκανδάλου είναι ο ρόλος που διαδραμάτισε ο κ. Λιακουδάκος. Και δεν μπορεί παρά να ήταν ιδιαίτερα σημαντικός ο ρόλος αυτός τη στιγμή που ο κ. Αβέρωφ δήλωνε το 1984 στο ΑΝΤΙ (τχ. 268) ότι «*δεν δικαιούται προμηθείας ο κ. Τσάκος. Άλλοι ήταν οι αντιπρόσωποι*». Ξεχνώντας βέβαια ο κ. Αβέρωφ ότι αυτός διέταξε το ΓΕΣ να διαπραγματευτεί την αγορά των ταγκ χωρίς αντιπροσώπους και μεσολαβητές και παρά το γεγονός ότι η συμφωνία δεν προβλέπει την καταβολή προμήθειας. Τι ανάγκασε άραγε τον κ. Αβέρωφ, έναν πρώην υπουργό Εθνικής Άμυνας, που θέλει να υπερηφανεύεται για το έργο που πρόσφερε, να δηλώσει δημοσίως ότι ένας εμπόρος όπλων δεν δικαιούται την προμήθεια που ζητούσε, «διευκολύνοντας», έτσι τον αντίπαλό του; Τη στιγμή, μάλιστα, που ήξερε ότι η δήλωση αυτή θα αξιοποιόταν καταλλήλως στα γερμανικά δικαστήρια, που δίκαιαν την αγωγή του κ. Τσάκου κατά της «Κράους-Μαφά»;

Οι ευθύνες του κ. Αβέρωφ

Το 1984 και κάτω από την πίεση του Τύπου, ο κ. Αβέρωφ δήλωνε δημοσίως ότι προχώρησε στην αγορά των «Λεοπαρντ» για να αντιμετωπίσει την «*εξ ανατολών απειλή*» και επειδή οι αξιωματικοί του ζητούσαν επειγόντως να αγοράσει νέα άρματα. Επέλεξε, έτσι τα «Λεοπαρντ» επειδή ήταν τα πιο ενδεδειγμένα και η προσφορά της «Κράους Μαφά» ήταν η καλύτερη.

Οι ισχυρισμοί αυτοί δεν ανταποκρίνονται με κανέναν τρόπο στην αλήθεια και σηκώνουν «πολύ νερό»:

Πρώτον: αμφισβητείται αν τα «Λεοπαρντ» ήταν τα πιο ενδεδειγμένα για την αντι-

μετώπιση της απειλής και το γεγονός ότι τα είχαν αγοράσει οι Τούρκοι δεν σημαίνει τίποτα. Διαθέτουμε μια σειρά στοιχεία που θέτουν «εν αμφιβολώ» το κατά πόσον ήταν επιτακτική η ανάγκη για την αγορά των «Λέοπαρντ». Γι' αυτό, άλλωστε και είχε σταματήσει το 1977 ο διεθνής διαγωνισμός, πράγμα που δεν θα συνέβαινε αν η χώρα μας δεν μπορούσε εκείνη τη στιγμή να αναχαιτίσει τα τουρκικά τεθωρακισμένα. Να τι υποστηρίζει για παράδειγμα επιστολή ανώτατου αξιωματικού ο οποίος γνωρίζει καλά την υπόθεση:

«Μετά την περίοδο της γνωστής πολιτικής "wait and see" η οποία κάλυψε περίπου τρία χρόνια ('78, '79, '80) προκειμένου η κυβέρνηση να αποφύγει τις γνωστές πολιτικές επιπτώσεις και συνεπείας ενόψει εντάξεως της χώρας στην ΕΟΚ, το θέμα επαναφέρθη υπό των αρμοδίων και τελικώς η θέση των ήτο αρνητική δια τους λόγους που σας ανέφερα κατά μήναν Οκτώβριον 1980. Οι λόγοι επαναλαμβάνω ότι ήταν:

α) το υψηλόν κόστος αγοράς και συντηρήσεως των «Λέοπαρντ»·

β) δεν υπήρχαν επιχειρησιακές ανάγκες, κατ' όσον τα 1.500 περίπου άρματα μάχης (εννοεί τα αμερικανικά M-48 και τα γαλλικά AMX-30) εξετιμώντο ως επαρκή δια την τυχόν αντιμετώπιση της από Ανατολάς απειλής·

γ) η δυσπιστία προς τον γερμανικό παράγοντα, ο οποίος εις περιπτώσιν συρράξεως με τους Ανατολικούς θα ήτο αναμφισβότως ο ρυθμιστής της καταστάσεως, πράγμα το οποίο έπρεπε να προβλεφθεί και να εκτιμηθεί.

Παρά τα ανωτέρω και του γεγονότος ότι επήλθε ρήξις εις τας σχέσεις της ηγεσίας, ως λέγεται, η διαταγή εδόθη από τα υψηλά κλιμάκια και η συμφωνία τελικώς υπεγράφη την 17η Απριλίου '81».

Δεύτερον: τόσο ο κ. Αβέρωφ όσο και τα μέλη των επιτροπών αγοράς προβάλλουν ως δικαιολογία της ανάθεσης της παραγγελίας στην «Κράους Μαφάι» τον ισχυρισμό ότι το «Λέοπαρντ» είχε επιλεγεί ως το καλύτερο κατά τις αξιολογήσεις που έγιναν μέχρι το 1977. Ούτε αυτός ο ισχυρισμός είναι αληθής:

Το «Λέοπαρντ» είχε βγει πρώτο μόνο στα επιχειρησιακά χαρακτηριστικά και όχι στην τιμή και την κατασκευασσιμότητα στην Ελλάδα, γεγονός που σημαίνει ότι η επιλογή του δεν ήταν καθόλου σίγουρη εφόσον αντικείμενο του διαγωνισμού που σταμάτησε οριστικά το 1977 — και ας υποστηρίξει το αντίθετο τόσο ο κ. Τσάκος όσο και ο κ. Αβέρωφ — ήταν η **κατασκευή ελληνικού άρματος**. Η προσφορά που είχε υποβάλει μέσω της UGE η «Κράους Μαφάι» το 1976 ήταν για τη συμπαραγωγή του άρματος, ενώ αυτή που υπέβαλε δια χειρός Θωμά Λιακουδάκου το 1980 ήταν για την **αγορά από τη Γερμανία**. Πρόκειται για δύο διαφορετικά πράγματα και η σύγχυση γίνεται σκόπιμα και για διαφορετικούς από την κάθε πλευρά λόγους.

Να τι αναφέρεται σε επίσημο ελληνικό έγγραφο με ημερομηνία 5.12.1980 που αφορά μια διαφορά της εταιρείας EVESAN του Βασιλείου Τσάκου με το ελληνικό Δημόσιο:

«Η ελβετική εταιρεία που αναφέρθηκε ανωτέρω (σ.σ.: εννοεί την ελβετική UGE του Τσάκου) υπέβαλε επισήμως προσφορά στο ελληνικό υπουργείο Εθνικής Άμυνας και αναμένει απάντησή, για την κατασκευή μεγάλης βιομηχανικής μονάδος για την παραγωγή τανκς, όπως εργοστα-

σίου για τη συναρμολόγηση αυτών των τανκς».

Μιλάμε λοιπόν για δύο διαφορετικά πράγματα. Το 1975 άρχισε διαγωνισμός για την κατασκευή αρμάτων μάχης στην Ελλάδα που σταμάτησε το 1977 και το 1980 ο κ. Αβέρωφ προχώρησε στην αγορά των τανκς, με τη βοήθεια της νέας προσφοράς της «Κράους Μαφάι» μέσω της ΑΧΧΟΝ. Η σύγχυση των δύο γεγονότων μόνο τον κ. Αβέρωφ και την ΑΧΧΟΝ ευνοεί, εφόσον με τον τρόπο αυτό «περνάει» ο ισχυρισμός ότι τα «Λέοπαρντ» είχαν επιλεγεί ως καλύτερα. Σημειώνουμε μόνο ότι ο πολιτικός υφιστάμενος του κ. Αβέρωφ που ήταν υπέρ της συμπαραγωγής χαρακτήρισε τη μεθόδευση της αγοράς των «Λέοπαρντ» «*αίσχος*».

Επιπλέον, ο ισχυρισμός τόσο του κ. Αβέρωφ όσο και των μελών της πενταμελούς επιτροπής αγοράς ότι τα «Λέοπαρντ» ήταν τα *καλύτερα* δεν στέκει με κανέναν τρόπο. Πώς άραγε το διαπίστωναν το 1981, τη στιγμή που από την προηγούμενη αξιολόγηση είχαν περάσει ήδη πέντε χρόνια; Διαβάζοντας μήπως ξένα στρατιωτικά περιοδικά, ή τα «προσπέκτους» της ΑΧΧΟΝ; Αντίθετα με όσα ισχυρίζονται, το 1981 είχαν αλλάξει όλα τα δεδομένα, γι' αυτό άλλωστε και η «Κράους Μαφάι» είχε σταματήσει να κατασκευάζει το «Λέοπαρντ Α1» που αγοράσαμε, αντικαθιστώντας το με το «Λέοπαρντ 2».

Για παράδειγμα, τα «Τσιφτέιν» είχαν εφοδιαστεί με νέα μηχανή, ισχύος 1000 ιππών, τα AMX-30 είχαν νέο κινητήρα, πυροβόλο και θωράκιση και το αμερικανικό M-60 (που δεν συμμετείχε στον αρχικό διαγωνισμό επειδή δεν μπορούσε να κατασκευαστεί στην Ελλάδα, εφόσον το σκάφος και ο πυριπίκος του ήταν «χυτά») είχε τα ίδια περίπου προσόντα με το «Λέοπαρντ», αλλά ήταν και κατά 1/3 και περισσότερο φτηνότερα.

Επιπλέον, στην αξιολόγηση της πρώτης επιτροπής όλα τα άρματα, είχαν αξιολογηθεί «*περίπου τα ίδια*» και είχε αφεθεί στην τότε πολιτική ηγεσία η ευθύνη της απόφασης. Η οποία, ως γνωστόν, σταμάτησε την υπόθεση.

Η «παράλειψη», λοιπόν, του διεθνούς διαγωνισμού είχε ως αποτέλεσμα — όπως κατατέθηκε και στα γερμανικά δικαστήρια — να υποστεί σημαντική βλάβη το συμφέρον της χώρας μας και να χαθεί η δυνατότητα να αγοράσουμε ένα άρμα όπως το θέλαμε εμείς και στην τιμή που μας συνέφερε.

Όλοι αυτοί οι λόγοι όπως και όσα αναφέρονται στην προηγούμενη επιστολή περί «ρυθμιστικού ρόλου» των Γερμανών ανάγκαζαν πολλούς επιτελείς να είναι αντίθετοι με την επιλογή του κ. Αβέρωφ. Δεν είναι έτσι τυχαίο ότι η πενταμελής επιτροπή αγοράς των «Λέοπαρντ» αποτελείτο κυρίως από αξιωματικούς που συμμετείχαν στις προηγούμενες επιτροπές, αλλά ήταν αντίθετοι στην ιδέα της συμπαραγωγής. Ούτε και το ότι ο πρόεδρος της ήταν ο υποστράτηγος **Τσατσούλης** που είναι ο ΠΕΜΠΤΟΣ στρατηγός του οποίου η κατάθεση χρησιμοποιήθηκε στα γερμανικά δικαστήρια (σ.σ. τον στρατηγό αυτό αναζητούσε το 1984 ο Τύπος επειδή είχαν διαρρεύσει μόνο οι καταθέσεις των τεσσάρων άλλων στρατηγών. (Γ. Τσάκος, Δ. Λαμπρίδης, Γρηγ. Πάτσιος και Σπ. Κοκονέτσος) οι οποίοι και ευνοούσαν τον κ. Τσάκο. Αντίθετα, όπως μάθιμε η κατάθεση του κ. Τσατσούλη ευνοεί την ΑΧΧΟΝ. Ο ίδιος πάντως υποστηρίζει ότι δεν κατέθε-

σε τίποτα άλλο από τη «διαδικασία της αγοράς».

Τα «αδιαμφισβήτητα»...

Όσον αφορά τα «*αδιαμφισβήτητα επιχειρησιακά χαρακτηριστικά*» των «Λέοπαρντ» έχουμε να επισημάνουμε τα παρακάτω:

Ο τύπος αυτός άρματος ξεκίνησε σαν γαλλογερμανική συμπαραγωγή, η οποία κατέληξε σε δύο διαφορετικά προϊόντα, το «Λέοπαρντ» και το AMX-30. Το «Λέοπαρντ», λόγω μεγέθους και βάρους, προορίζεται για τις μεγάλες πεδιάδες της Κεντρικής Ευρώπης, όπου το ΝΑΤΟ περιμένει να αντιμετωπίσει τις σοβιετικές «Ομάδες Μεραρχιών» και δεν συνιστάται ιδιαίτερα για τις ελληνικές στενωπούς. Έτσι τα χαρακτηριστικά του — που το κάνουν και ακριβότερο — δεν θεωρούνται από ειδικούς απαραίτητα για την Ελλάδα σε τέτοιο βαθμό, ώστε να δικαιολογείται η υπερογκή τιμή του.

Για παράδειγμα, οι επτά ρόδες που έχει στην κάθε ερπυστρία το «Λέοπαρντ», αντί των πέντε που έχουν άλλα, το κάνουν και το πιο μακρύ, άρα και πιο δυσκίνητο στις ελληνικές χαράδρες και κοιλάδες. Το μεγάλο κανόνι του, και το σκοπευτικό «*Λέιζερ*» των τριών χιλιομέτρων βεληνεκούς μπορεί να είναι καλό για την Κεντρική Ευρώπη, αλλά δεν θα τα χρειαστούν καθόλου οι Έλληνες σκοπευτές, που στο 99% των περιπτώσεων θα είναι αναγκασμένοι να σκοπεύουν «οπτικά» λόγω των μικρών αποστάσεων. Όσο για την ελαστικότητα της ανάρτησής του, λόγω των μεγάλων διαδρόμων της, δίνει πλεονεκτήματα μόνο σε ταχύτητες μεγαλύτερες των 50 μιλίων. Και ας μας πει κάποιος, πού θα «πιάνουν» σε ώρα μάχης τέτοια ταχύτητα. Και αν την «πιάνουν», αν θα αντέξει το πλήρωμα, λόγω συντονισμού.

Είναι χαρακτηριστική της αγοράς που έκανε ο κ. Αβέρωφ η φράση που μας είπε αξιωματικός που συμμετείχε στις διαπραγματεύσεις: «*Αγοράσαμε "μερσεντές"*». **Αλλά αξίζει να δαπανήσει κανείς τόσα εκατομμύρια για να την αγοράσει, όταν στην Ελλάδα δεν θα μπορούσε ποτέ να αξιοποιηθεί πλήρως τα πλεονεκτήματά της; Και όταν στην ίδια τιμή μπορούσαμε να αγοράσουμε δύο αυτοκίνητα».**

Τέταρον: αλλά αν ύστερα από όλα αυτά επιμένουν ακόμα ότι τα «Λέοπαρντ» ήταν τα πιο ενδεδειγμένα άρματα για τον ελληνικό στρατό, τότε γιατί η εκτέλεση της παραγγελίας ανατέθηκε μόνο στην «Κράους Μαφάι», με τον ισχυρισμό ότι αυτή έχει και την αποκλειστικότητα; Γιατί ο κ. Αβέρωφ δέχτηκε μόνο την προσφορά του κ. Λιακουδάκου και δεν διέταξε να διεξαχθεί έρευνα στη γερμανική αγορά; Όπου θα μάθαινε ότι το «Λέοπαρντ» μπορούν να το κατασκευάσουν και άλλες εταιρείες, όπως η ΚΡΟΥΠ-ΜΑΚ του Κιέλου, που κατασκευάζει και το άρμα περισυλλογής.

● **Άλλωστε η ΚΡΟΥΠ-ΜΑΚ έχει αναλάβει την εκτέλεση του 30% της παραγγελίας των «Λέοπαρντ» και παρέδωσε στο ελληνικό δημόσιο 33 άρματα, ενώ η Κράους Μαφάι παρέδωσε τα υπόλοιπα.**

Η πληροφορία αυτή έχει μεγάλη σημασία επειδή αποδεικνύει την προτίμηση του κ. Αβέρωφ και των επιτελών του στην «Κράους Μαφάι» και την ΑΧΧΟΝ, πέρα από κάθε δεοντολογία.

Σημειώνεται ότι η συμφωνία για την αγορά των αρμάτων είναι, όπως μας είπε ο κ. Λιακουδάκος το 1984, ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΗ, άρα η «Κράους Μαφάι» είναι εκτελεστής

της, όπως είναι και General Contractor του γερμανικού υπουργείου Άμυνας, πάντως του οποίου είναι τα «Λέοπαρντ».

Επιπλέον, όταν αγοράστηκε το «Λέοπαρντ Α1» η «Κράους Μαφάι» είχε αναλάβει την κατασκευή του «Λέοπαρντ 2». Μήπως λοιπόν πληρώσαμε με ένα ξεπερασμένο τεχνολογικά άρμα τις δαπάνες των επενδύσεων για το νέο άρμα που κατασκεύαζε η γερμανική εταιρεία; Πολύ θα θέλαμε να μάθουμε ποιοί συμμετέχουν στο νέο διαγωνισμό που γίνεται στο ΓΕΣ και περιλαμβάνει και το νέο άρμα της «Κράους Μαφάι».

Η σύμβαση τεμαχίζεται

Η άλλη σκοτεινή πτυχή του σκανδάλου είναι, όπως προαναφέραμε, το οικονομικό σκέλος της συμφωνίας, το οποίο διαπραγματεύθηκε ο κ. Μητσotάκης (ο οποίος «είχε και την αποκλειστική ευθύνη» ολόκληρης της συμφωνίας στη φάση εκείνη) και του κ. Έβερτ, ο οποίος διέταξε να καταβληθούν οι προκαταβολές.

● Ο κ. Μ. Έβερτ που πάντως ερωτήθηκε, δήλωσε στο ΑΝΤ1 ότι δεν υπάρχει δική του εντολή και υπογραφή για τέτοια καταβολή. Αλλά τότε ποιος υποκατέστησε τις αρμοδιότητές του;

Πριν προχωρήσουμε στην αποκάλυψη των λεπτομερειών αυτού του σκέλους πρέπει να σημειώσουμε ότι η εξασφάλιση δανείου για τη χρηματοδότηση της αγοράς των «Λέοπαρντ» και η εκπλήρωση «όφσετς» από μέρους της γερμανικής εταιρείας ήταν και οι όροι για τους οποίους τόσο ο κ. Αβέρωφ και οι συνάδελφοί του στην κυβέρνηση της «ΝΔ» όσο και το ΓΕΣ και οι επιτροπές διαπραγματεύσεων στήριξαν τα επιχειρήματά τους για την «προτίμηση» της «Κράους Μαφάι» και την ανάθεση της παραγγελίας σ' αυτήν. Τι έγινε όμως τελικά;

● Στην τελική συμφωνία δεν υπάρχει καμία αναφορά στο δάνειο, με αποτέλεσμα να μην υλοποιηθεί ποτέ. Το μόνο που έκαναν οι αρμόδιοι ήταν να στηριχθούν στην «επιστολή προθέσεων» του Απριλίου 1981 της «Κράους Μαφάι». Στην επιστολή αυτή αναφέρεται ότι η γερμανική εταιρεία «προτίθεται» να εξασφαλίσει τη χορήγηση δανείου μέσω κονσόρτσιουμ τραπεζών. Και για φανταστείτε σε ποιον ανατέθηκε η προσπάθεια για την εξασφάλιση του δανείου; Μα φυσικά στον κ. Λιακουδάκο. Ο οποίος δικαιολογούσε τότε την παρουσία του σε όλες τις φάσεις των διαπραγματεύσεων λέγοντας ότι «φροντίζει» για το δάνειο. Πόσο φρόντισε, τώρα, αυτό είναι άλλη υπόθεση.

Ο ίδιος πάντως μας είπε, εν έτει 1984, ότι τη χορήγηση του δανείου την «μπλοκάρισε» η Τράπεζα της Ελλάδας, «άγνωστο για ποιους λόγους». Μήπως επειδή «κάποιοι» είχαν κάθε λόγο να δοθεί προκαταβολή πριν γίνουν οι εκλογές του 1981, τις οποίες δεν περίμεναν να κερδίσουν; Και αν είναι έτσι, ποια είναι η ενέργεια που διευκολύνεται με την καταβολή προκαταβολής δηλαδή «ζωντανού χρήματος» και εμποδίζεται από το δάνειο; Εναπόκειται σε άλλους να απαντήσουν στο ερώτημα αυτό. Εμείς περιοριζόμαστε σήμερα στο να σημειώσουμε ότι με εντολή (του κ. Έβερτ;) προς την Τράπεζα της Ελλάδος, δόθηκαν οι προκαταβολές, που μέχρι τον Οκτώβριο του 1981 είχαν ξεπεράσει τα 70 εκατομμύρια μάρκα. Ενώ μέχρι το 1983 είχε καταβληθεί ολόκληρη σχεδόν η αξία των τανκς χωρίς να έχει ολοκληρωθεί και η παραλαβή τους.

Αξίζει εδώ να σημειωθεί ότι όταν ρωτή-

θηκαν οι επιτελείς που διαπραγματεύθηκαν τη συμφωνία «γιατί δεν συμπεριλήφθηκε η δέσμευση για το δάνειο» απάντησαν: «Το αμελήσαμε!» Αν είναι ποτέ δυνατόν...

● Το θέμα των αντισταθμιστικών οφελών καλύπτεται στην πραγματικότητα από ένα «ευχολόγιο». Η γερμανική εταιρεία δεν δεσμεύεται με κανέναν όρο για την παροχή τους. Και φυσικά, μέχρι σήμερα δεν έχει εκπληρωθεί κανένα από αυτά. Και όχι μόνο αυτό, αλλά Έλληνες κατασκευαστές που καταθέτουν προσφορές στην «Κράους Μαφάι» μέσω του αντιπροσώπου της κ. Λιακουδάκου, που έχει και την «ευθύνη» της εκτέλεσης των «όφσετς», εμπαιζονται με επιχειρήματα του τύπου «έχετε ακριβές τιμές» κτλ.

● Δεν εξασφαλίζεται η ομαλή ροή ανταλλακτικών για τα «Λέοπαρντ» από τη Γερμανία. Αυτό σημαίνει ότι όντως η Γερμανία μπορεί να παίξει αποφασιστικό ρυθμιστικό ρόλο σε περίπτωση ελληνοτουρκικής σύρραξης, ακινητοποιώντας, όποτε το θελήσει, τα τανκς της μιας πλευράς, αφού είναι γνωστό ότι το κάθε άρμα «χρειάζεται κατασβίδι» κάθε εννέα ώρες, κατά μέσο όρο. Έτσι, ο κ. Λιακουδάκος, που φυσικά θα έχει και την ευθύνη της ροής των ανταλλακτικών, αναδεικνύεται μέσω της απαράδεκτης συμφωνίας που υπέγραψαν οι κ. Αβέρωφ, Μητσotάκης και σία σε «στρατηγικό παράγοντα περιωπής».

● Δεν υποχρεώνεται η «Κράους Μαφάι» στη δωρεάν αποκατάσταση των κατασκευαστικών ατελειών των «Λέοπαρντ» που παρέδωσε. Και μια από αυτές ήταν και η κακή λειτουργία του συστήματος σκόπευσης των αρμάτων, με αποτέλεσμα να αποκλίνουν οι βολές τους, σε ταχύτητα 15 μιλίων. Την «ατέλεια» αυτή, αν είναι δυνατόν να χαρακτηριστεί με αυτή την ήπια λέξη η αδυναμία των «Λέοπαρντ» να σκοπεύουν εν κινήσει παρά τα όσα είχαν συμφωνηθεί διαπιστώθηκε από την επιτροπή που πήγε να παραλάβει τα πρώτα και η επιδιόρθωση της έγινε το αντικείμενο σκληρών διαπραγματεύσεων μεταξύ Γερμανών και κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ.

Γιατί σιωπούν;

Αυτές είναι μερικές από τις απαράδεκτες παραλείψεις και ατέλειες της συμφωνίας. Και μόνο η δημοσίευσή της θα δώσει τη δυνατότητα πλήρους και δημόσιου ελέγχου της, για να αποκαλυφθούν όλα όσα «σκοτεινά και περίεργα» σημειώθηκαν το 1981. Και νομίζουμε ότι η σημερινή ηγεσία του υπουργείου Εθνικής Άμυνας δεν έχει άλλη εκλογή από τη δημοσίευση της συμφωνίας. Το γεγονός ότι, ύστερα από κοινή φροντίδα Γερμανών και κυβέρνησης της «Νέας Δημοκρατίας», εμπεριέχει έναν όρο που προβλέπει ποινική ρήτρα για όποιον παραβιάσει το «απόρρητο» της, δεν πρέπει να εμποδίσει τη δημοσίευσή της.

Άλλωστε, το απόρρητο δεν έχει κανένα νόημα για τα τεχνικά χαρακτηριστικά των «Λέοπαρντ». Όποιο εγχειρίδιο και αν ανοίξουμε, θα τα βρούμε πλήρως αναλυμένα. Το «απόρρητο» έχει στόχο να καλύψει μόνο το απαράδεκτο οικονομικό τμήμα της συμφωνίας.

● Όταν ζητήσαμε τις ημέρες αυτές διευκρινίσεις για τους όρους της συμφωνίας και ειδικά το σημείο που αφορά την παρεμβολή της ΚΡΟΥΠ-ΜΑΚ του Κιέλου δεν μας παρασχέθηκε καμία πληροφορία. Επιμένουμε πάντως στο σημείο αυτό γιατί όπως θα αναλύσουμε σε επόμενο δημοσίευσμά μας πολλά από τα επιχειρήματα — συλλογισμούς των εμπόρων όπλων Λιακουδάκου - Τσάκου αλλά και της τότε πολιτικής ηγεσίας, α-νατρέπονται.

Η έρευνα που μετά από δυόμιση χρόνια συνεχίζει το «ΑΝΤ1», πιστεύουμε ότι όχι μόνον βρίσκεται στο σωστό δρόμο, αλλά αποσαφηνίζει το σενάριο του σκανδάλου των «Λέοπαρντ» στις βασικές του γραμμές. Αλλά προκύπτουν — το επαναλαμβάνουμε για πολλοστή φορά — σοβαρές πια οι ευθύνες για όλους εκείνους που καμώνονται πως δεν ξέρουν ή δεν άκουσαν τίποτα.

Καλά, ξέρουμε, η φωνή μας είναι μικρή. Αλλά και η σιωπή τους; □

ΤΖΩΝ ΜΠΕΡΤΖΕΡ Η ΕΙΚΟΝΑ ΚΑΙ ΤΟ ΒΛΕΜΜΑ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Φωτ. Αρτεμής

Το δύσκολο παρόν και το ζοφερό μέλλον

Ο Τύπος, τα πολιτικά κόμματα, ακόμα και το κοινό αντιδρούν εντελώς διαφορετικά απέναντι σε κάθε μία από τις δύο βασικές κατηγορίες που διχοτομούν τα τηλεοπτικά προγράμματα. Αποδεικνύουν πως τα αντανάκλαστικά τους είναι οξυμένα όταν αναφέρονται στην *ενημέρωση*, ενώ αντιμετωπίζουν μάλλον με ένα μείγμα συγκατάβασης και αδιαφορίας τα προγράμματα *μυθοπλασίας*. Έτσι μια σοβαρή παραβίαση των κανόνων της αντικειμενικότητας που οφείλουν να διέπουν τις «Ειδήσεις», προκαλεί πρωτοσέλιδα άρθρα, δηλώσεις των κομμάτων και επερωτήσεις στη Βουλή. Οι αντιθέσεις γύρω από το χειρισμό συγκεκριμένων ειδήσεων οδηγούν στην απομάκρυνση των υπευθύνων δημοσιογράφων ή αναγκάζουν έναν υπουργό σε παραίτηση. Αντίθετα, ένα άθλιο σήριαλ, η επανάληψη των ίδιων προγραμμάτων επειδή τα αποθέματα των καναλιών εξαντλούνται, δίνουν αφορμές για κάποια μονόστηλα ή διστηλα σχόλια στις σελίδες της τηλεόρασης.

Μέσα στην ίδια προοπτική αναζητούνται και οι ρυθμίσεις που αναφέρονται στην οργάνωση και τη λειτουργία των τηλεοπτικών καναλιών. Το ύστατο επιχείρημα της κυβέρνησης είναι πως η πολιτική ευθύνη για τον τρόπο που η τηλεόραση ενημερώνει της ανήκει κατ' αποκλειστικότητα. Με βάση αυτή την αρχή —που ανεξάρτητα από τις αντιπολιτευτικές αψιμαχίες φαίνεται να τη συμμερίζονται και τα άλλα μεγάλα κόμματα, η Ν. Δημοκρατία και το ΚΚΕ— στοιχειοθετείται η αυταρχική άσκηση του ελέγχου πάνω στα τηλεοπτικά κανάλια και οικοδομείται η συναίνεση γύρω από τη λειτουργία της τηλεόρασης.

«Στην πραγματικότητα ισχύει η αρχή (που μεταφράζεται σε πολιτικές και πολιτιστικές συμπεριφορές) ότι τα *ενημερωτικά προγράμματα* έχουν *πολιτική* σημασία, ενώ τα προγράμματα *μυθοπλασίας* έχουν *πολιτιστική* σημασία —και γι' αυτό το λόγο δεν ανήκουν στην αρμοδιότητα της πολιτικής. Πράγματι, δικαιολογείται ένας βουλευτής ο οποίος —με τα δελτία των Ειδησεογραφικών Πρακτορειών ανά χείρας— παρεμβαίνει για να ασκήσει κριτική σε μια εκπομπή των Ειδήσεων που θεωρείται ψευδής ή μερική, ενώ είναι συζητήσιμη η παρέμβαση ενός βουλευτή ο οποίος —με τα έργα του Αντόρνο ανά χείρας— ασκεί κριτική σε ένα τηλεοπτικό θέμα επειδή αυτό είναι μια απολογία των αστικών ηθών» (Umberto Eco).

Με την πρόθεση να συμβάλει στο δημόσιο διάλογο γύρω από τα Μαζικά Μέσα Ενημέρωσης προσφέροντας ένα διαφορετικό σημείο οπτικής και αναδεικνύοντας θέματα που μένουν συνήθως έξω από το πεδίο της διαμάχης, το ANTI συγκρότησε αυτό το μικρό αφιέρωμα για την τηλεόραση. Η εσωτερική λογική του μπορεί να συνοψισθεί στις ακόλουθες προτάσεις που στοιχειοθετούν μια αναλυτικά επεξεργασμένη απόδειξη:

1η πρόταση: Στην Ελλάδα έχει αναπτυχθεί πλέον ένα εκτεταμένο δίκτυο διακίνησης και διάδοσης των τηλεοπτικών προγραμμάτων και έχουν εμπεδωθεί στο κοινό τα αντίστοιχα πρότυπα καταναλωτικής συμπεριφοράς. Αυτό είναι

το θέμα του άρθρου του Μ. Χαιρετάκη, *Η διεισδυση της TV και το κοινό της στην Ελλάδα*.

2η πρόταση: Τα προγράμματα που διαχέονται μέσα από αυτό το δίκτυο αποτυπώνουν την ηγεμονία που ασκείται από τις μεγάλες πολιτιστικές βιομηχανίες. Με βάση αυτή την κατάσταση και τις εξελίξεις που εισάγουν οι νέες τεχνολογίες στην τηλεοπτική επικοινωνία, το μέλλον των κρατικών καναλιών προδιαγράφεται κυριολεκτικά αβέβαιο.

Χ.Λ. Λάζος, *Προγραμματισμός και εξουσία στην ελληνική τηλεόραση*.

3η πρόταση: Η αντιφατική πολιτική της κυβέρνησης, που εξαντλείται σε διαχειριστικές ρυθμίσεις, δεν είναι μόνο ανίκανη να σχεδιάσει τη μεσοπρόθεσμη ανάπτυξη του μέσου, αλλά από τη μία πλευρά καταστρέφει τους μηχανισμούς που διασφάλιζαν τη ροή παραγωγής του εγχώριου προγράμματος, ενώ από την άλλη θέτει φραγμούς στη δημιουργία ιδιωτικών καναλιών που θα μπορούσαν —υπό προϋποθέσεις— να συμβάλουν στη βελτίωση και των εθνικών καναλιών.

Σ. Κούλογλου, *Το σύνδρομο της ιδεολογικής ντροπής*.

Το αφιέρωμα συμπληρώνει ένα αποκαλυπτικό ρεπορτάζ που συνδέει αυτά τα ζητήματα με τις τρέχουσες εξελίξεις και επισημαίνει τη σύγχυση, αλλά και τη βαθύτερη άγνοια του μέσου, που χαρακτηρίζουν τα στελέχη της κυβέρνησης.

Σχεδόν αναπόφευκτα, στον ορίζοντα αυτού του αφιερώματος προκύπτει και το θέμα της ιδιωτικής τηλεόρασης. Ανεξάρτητα από τα πολιτικά και ιδεολογικά επιχειρήματα που έχουν διατυπωθεί υπέρ ή κατά των ιδιωτικών καναλιών, θεωρούμε πως ο ρόλος τους στη συγκρότηση μιας τηλεοπτικής στρατηγικής παραμένει ένα ανοιχτό ζήτημα και αποκτά μια ιδιαίτερη βαρύτητα όταν συνδυασθεί με τις επιπτώσεις που θα προκύψουν από τη δορυφορική τηλεόραση.

Ωστόσο, το ενδιαφέρον του ANTI για τα Μαζικά Μέσα Ενημέρωσης δεν εξαντλείται εδώ. Σε τρεις βδομάδες θα κυκλοφορήσει ένα έκτακτο τεύχος με τα υλικά του Συμποσίου που διοργάνωσε το περιοδικό τον περασμένο Δεκέμβριο (14 και 15), στην Πάντειο, για τα θέματα του Τύπου. Η αντίληψη ότι τα ζητήματα της τηλεοπτικής πολιτικής συνδέονται άμεσα με το ρόλο και τη λειτουργία του Τύπου πιστεύουμε ότι αποτελεί πλέον κοινό τόπο. Η εικόνα λοιπόν θα είναι μερική και αποσπασματική όσο η κατάσταση στην τηλεόραση δεν ολοκληρώνεται από μια λεπτομερειακή και αναλυτική περιγραφή της πραγματικότητας και των εξελίξεων που σημειώνονται τα τελευταία χρόνια στο χώρο του Τύπου.

ΥΓ.: Σύμφωνα με τις ανακοινώσεις της κυβέρνησης και των κομμάτων (Τύπος 4/6) η διακομματική επιτροπή που συζητούσε το νέο σχέδιο νόμου για την τηλεόραση διέκοψε τις συνεδριάσεις της διότι γύρω από τις μορφές άσκησης του κυβερνητικού ελέγχου προέκυψαν ριζικές διαφορές. Αν αυτό το σημείο είναι το μοναδικό στο οποίο εκδηλώθηκαν οι βαθύτερες αντιθέσεις, τότε μπορούμε βέβαια να υποστηρίξουμε ότι δεν είναι μόνον η κυβέρνηση αλλά και τα κόμματα της αντιπολίτευσης που αγνοούν βασικές όψεις του μέσου.

Η ιδιωτική τηλεόραση έφθασε και στην Ελλάδα

του Ρεπόρτερ

Εδώ και ένα περίπου μήνα, ένας μεγάλος κύριος κρατώντας μια τσάντα η οποία περιέχει μία βόμβα, τριγυρνάει κάθε βράδυ, έξω από την πρωθυπουργική κατοικία στο Καστρί. Όχι, δεν πρόκειται για Λίβυο τρομοκράτη, ούτε καν για πνευματικό άνθρωπο - μέλος της 17 Νοέμβρη: πρόκειται για τον τέως υφυπουργό Τύπου κ. Δημήτρη Μαρούδα, ο οποίος δεν μπορεί να πιστέψει ότι ο αρχηγός του και πρωθυπουργός της χώρας έχει ήδη τοποθετήσει μία παραβολική κεραία και παρακολουθεί πια συστηματικά τα ξένα δορυφορικά προγράμματα.

Πράγματι, η εποχή κατά την οποία ο κ. Μαρούδας ετοίμαζε σχέδιο νόμου που θα απαγόρευε το δορυφόρο να περνάει από τον... ελληνικό εναέριο χώρο, έχει περάσει ανεπιστρεπτή ήδη σε μία σύσκεψη που έγινε πριν από ένα μήνα στο υφυπουργείο Τύπου, με τη συμμετοχή και του κ. Α. Τσοχατζόπουλου, αποφασίστηκε ότι η εισδοχή της Ελλάδας στο δορυφορικό σύστημα «είναι αναπόφευκτη» και ότι θα πρέπει να γίνουν διαπραγματεύσεις, για την ένταξη της χώρας, πιθανότατα στο σύστημα «Όλυμπος» με «τους καλύτερους δυνατούς όρους».

Η παρουσία και του υπουργού Προεδρίας, είχε ακριβώς το νόημα και της πρωθυπουργικής έγκρισης: η προηγούμενη ηγεσία του υφυπουργείου Τύπου, είχε φροντίσει ήδη από καιρό για την παραγγελία της δορυφορικής κεραίας, ώστε να μπορέσει ο ίδιος ο κ. Α. Παπανδρέου να δει και να σχηματίσει γνώμη για τη νέα αυτή τηλεόραση, που «πέφτει από τον ουρανό».

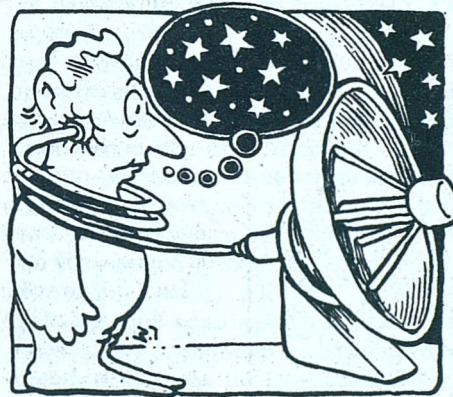
Το πρώτο ελληνικό δορυφόρο - ιδιωτικό πρόγραμμα

Εν τω μεταξύ, έχουν χαθεί ήδη δύο πολύτιμα χρόνια, με σοβαρότατες αρνητικές συνέπειες: τα σχέδια για την παραγωγή δορυφορικής κεραίας στην Ελλάδα, και συνεπώς την εξοικονόμηση πολύτιμου συναλλάγματος έχουν συναντήσει χιλιάδες εμπόδια, και βαδίζουμε εντελώς —σχεδόν— απροετοίμαστοι για τη συμμετοχή μας, εκόντες, άκοντες στο ένα ή το άλλο δορυφορικό πρόγραμμα.

Αν όμως το κράτος αδρανεύει, ορισμένοι ιδιώτες ήδη προετοιμάζονται: ένας απ' αυτούς, ο παραγωγός βίντεο-κασετών κ. Σούλης Γεωργιάδης, ετοιμάζεται

να λανσάρει από τις αρχές του Σεπτεμβρίου 1986 την πρώτη δορυφορικό - «ιδιωτική» τηλεόραση στην Ελλάδα. Ο κ. Γεωργιάδης αγόρασε ήδη σε έναν αμερικανικό δορυφορικό σταθμό, επτά ώρες προγράμματος την εβδομάδα, το οποίο σχεδιάζει να «γεμίσει» με ελληνικές ειδήσεις, ντοκιμαντέρ και ταινίες. Ο προϋπολογισμός του, ανέρχεται περίπου στα 150 εκατομμύρια δραχμές ετησίως (εκ των οποίων 700 χιλιάδες θα δίδονται εβδομαδιαίως ως «ενοίκιο» στον δορυφορικό σταθμό) τα οποία θα καλύψει με διαφημιστικά μηνύματα, απευθυνόμενα στους τηλεθεατές της Ελλάδας και της ομογένειας.

Ενδιαφέρον όμως παρουσιάζει, και η κάπως σπασμαδική αντίδραση της ΕΡΤ, όταν πληροφορήθηκε το γεγονός. Το πρώτο βήμα ήταν φυσικά η προσπάθεια συνέχισης του μονοπώλιου, αφού όπως διδάσκει και ο Λένιν τα μονοπώλια προσπαθούν να διατηρήσουν τη μονοπωλιακή τους θέση. Το σχετικό όμως ταξίδι στην Αμερική απεδείχθη άκαρπο,

αφού ο σταθμός επεμεινε να πουλήσει το πρόγραμμα στον κ. Γεωργιάδη, προτεινόμενος στην ΕΡΤ να αγοράσει και αυτή κάποιες ώρες, αν θέλει...

Η δεύτερη αντίδραση, ήταν η διατήρηση του μονοπώλιου, τουλάχιστον στις ειδήσεις. Έτσι αφού όταν δεν πάει ο Μωάμεθ στο βουνό, πάει το τελευταίο στον προφήτη, η ΕΡΤ πρότεινε στον κ. Γεωργιάδη συνεργασία, ζητώντας ούτε λίγο ούτε πολύ... να διορίζει η ίδια τον διευθυντή και τον υποδιευθυντή του «σταθμού», και «παραχωρώντας» ευγενικά στον επιχειρηματία, τη... θέση του παραγωγού. Ο τελευταίος λογικότατα και εξίσου ευγενικά αρνήθηκε την προσφορά, προσφέροντας μισή ώρα δωρεάν στην κυβέρνηση για πρόγραμμα με απο-

κλειστικό περιεχόμενο εθνικά θέματα και ζητώντας από την κυβέρνηση να πληρώνει κανονικά για όση ώρα ακόμη της χρειάζεται. Ζήτησε ακόμη να πάρει άδεια εισαγωγής ενός μηχανήματος, ώστε να στέλνει κατευθείαν από την Ελλάδα, τις εικόνες στο δορυφόρο, αλλά τα τελωνεία αρνήθηκαν. Έτσι, αν τελικά η απόφαση δεν αλλάξει μετά από μία προσφυγή του ενδιαφερόμενου στο δικαστήριο, οι εκπομπές θα στέλνονται υπό τη μορφή βίντεοκασετών στις ΗΠΑ, από όπου με αμερικανικό μηχάνημα θα μεταδίδονται στο δορυφόρο, με αποτέλεσμα την παραπέρα εκροή συναλλάγματος.

Το συμπέρασμα είναι κάτι περισσότερο από σαφές: με τη μία ή την άλλη μορφή, η ιδιωτική τηλεόραση είναι γεγονός αναπόφευκτο, και ήδη συγκροτήματα Τύπου στην Ελλάδα, —αυφάνονται εδώ τα ονόματα του κ. Λαμπράκη ο οποίος ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για την υπόθεση και του κ. Κοσκώτα— προετοιμάζονται— να εισέλθουν στην αγορά, όταν μάλιστα η επέκταση των δραστηριοτήτων του γραπτού Τύπου στα νέα μέσα ενημέρωσης, αποδείχθηκε πανευρωπαϊκώς ως ένα αποτελεσματικό μέτρο ξεπεράσματος της κρίσης του Τύπου. Το ενδιαφέρον όμως είναι, ότι περί του αναπόφευκτου του πράγματος, αρχίζει να πειθείται και η κυβέρνηση...

Η κυβέρνηση χωρίς αντίπαλο

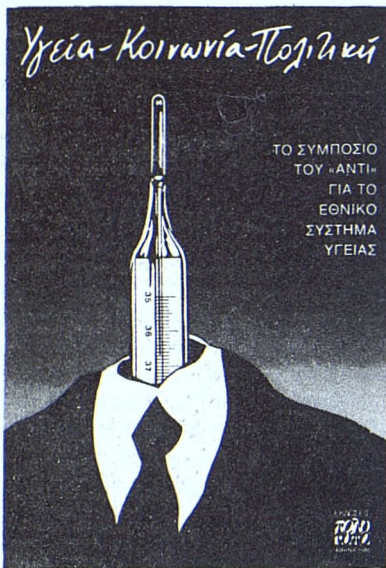
«Και αν δεν υπήρχε αυτή η πρόκληση της δορυφορικής τηλεόρασης, τότε θα μπορούσε να μιλήσει κανείς για ιδιωτικά κανάλια. Σήμερα όμως που μπορεί κανείς με μια μεγάλη κεραία να πιάσει και κάποιο άλλο κανάλι...». Τα λόγια αυτά, από τα πρακτικά της Βουλής 15-5-86 σελ. 179, ανήκουν στον υφυπουργό Προεδρίας Μ. Παπαϊωάννου και πέρασαν απαρατήρητα από όλους και μάλιστα και από τη «Νέα Δημοκρατία», της οποίας η πρόταση νόμου για την ραδιοτηλεόραση, εσυζητείτο στη Βουλή.

Η πρόταση νόμου του ανεκδιήγητου αυτού κόμματος που ονομάζεται «Νέα Δημοκρατία», αξίζει να σχολιασθεί, γιατί αποδεικνύει περίτρανα ότι η κυβέρνηση «παίζει» και στον τομέα των μέσων μαζικής ενημέρωσης, χωρίς αντίπαλο. Το νομοσχέδιο λοιπόν της αξιωματικής αντιπολίτευσης, προβλέπει το παγκοσμίως καινοφανές σχήμα μίας γενικής

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ
από τις εκδόσεις «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΥΓΕΙΑ • ΚΟΙΝΩΝΙΑ • ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Τα πρακτικά του Συμποσίου για το Εθνικό Σύστημα Υγείας που οργάνωσε τον Απρίλη του 1984 το περιοδικό «ΑΝΤΙ».

Περιλαμβάνονται οι εισηγήσεις των: Γ. Τούντα, Γ. Κριμπά, Ν. Μανιού, Ν. Φίλια, Σπ. Δοξιάδη, Γερ. Πεντόγαλου, Άγγ. Χατζάκη, Έφης Λεοντίδου, Μ. Μυλωνάκη, Στ. Καφαντάρη, Ηλ. Κούβελα, Γ. Ευδοκιμίδη, Θ. Χατζόπουλου, Άλκη Βατόπουλου, Φ. Σαλαμίνιου, Γ. Κυριόπουλου, Δ. Τριχόπουλου, Κ. Στεφανή και του υπουργού Γ. Γεννηματά.

Ο πλούσιος προβληματισμός που καταγράφεται όπως έχει αναπτυχθεί στο Συμπόσιο, ενδιαφέρει κάθε πολίτη.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

Δεινοκράτους 131,
Αθήνα 115 21 Τηλ. 72.29.237

συνέλευσης με 5 μέλη, και ενός Διοικητικού Συμβουλίου με... 35, δηλαδή πενταπλάσιου της Γενικής Συνέλευσης. Είναι δε τόσο η επιρροή που έχουν εξασκήσει οι περιφημες «λαϊκές συμμετοχές» του ΠΑΣΟΚ στην ιδεολογικά ξεμωραμένη ΝΔ, ώστε, όπως εξήγησε ο εισηγητής της, το Διοικητικό Συμβούλιο «είναι το κυριότερο όργανο, ευρυτάτης λαϊκής εκπροσωπήσεως. Ένα μόνο εκπρόσωπο στέλνει η κυβέρνηση, εννέα τα κόμματα, οι άλλοι είναι κοινωνικοί εταίροι, εκπρόσωποι λαϊκοί... Δίνουμε δηλαδή τον έλεγχο, την παρακολούθηση, τα πάντα στο λαό».

Και για να μην νομίσουμε ότι το πέρασμα των εξουσιών στο λαό, γίνεται αβασάνιστα και με προχειρότητα, ο εισηγητής της ΝΔ προσθέτει, «Προσθέτουμε στο ΔΣ και δύο ακόμη μέλη: λησμονήσαμε έναν εκπρόσωπο του Ιατρικού Συλλόγου και εκπρόσωπο των παραγωγών. Βεβαίως κατηγορηθήκαμε ότι είναι πολυμελές. Δύνασθε αν θέλετε να το περιορίσετε», (Πρακτικά Βουλής, σελ. 17).

Από τη μία πλευρά λοιπόν η ΝΔ¹, και από την άλλη το ΚΚΕ: το τελευταίο και ενώ μια σειρά από εξελίξεις φωνάζουν για το αντίθετο επιμένει να λατρεύει το στιδῆποτε κρατικό —έστω κι αν ανήκει στο κράτος της μπουρζουαζίας— μιζάνοντας πάνω στις πιο οπισθοδρομικές αντιλήψεις των εργαζόμενων («Η ιδιωτική τηλεόραση θα θέσει σε κίνδυνο τη δουλειά σας» έλεγε πρόσφατα ο εκπρόσωπος του στους εργαζόμενους της ΕΡΤ) και κατακεραυνώνοντας ότι είναι ξένο. Εκτός βέβαια κι αν είναι «σοσιαλιστικό». Γιατί τότε και η ξένη ραδιοφωνία είναι θεμιτή (ο «Ριζοσπάστης» δημοσίευε πρόσφατα τις συχνότητες του «Ράδιου Μόσχα», μετά από «εκκλήσεις των αναγνώστών του») και η δορυφορική τηλεόραση: πριν δύο χρόνια, η τακτική του ΚΚΕ να στρέφεται με πύρινα άρθρα εναντίον της οποιασδήποτε συμμετοχής στη δορυφορική, για να αλλάξει άρδην στάση όταν ο σοβιετικός δορυφόρος άρχισε να εκπέμπει προς την Ελλάδα...

Ό,τι μπορούμε από το μονοπώλιο

Με τα κόμματα λοιπόν να μην ενδιαφέρονται παρά για την «απλή αναλογική» στην τηλεόραση, αγνοώντας το ουσιαστικό και σημαντικότερο «παιδευτικό» της ρόλο και θέλοντας απλώς να τη μετατρέψουν σε «τηλεόραση όλων των κομμάτων» κανείς δεν πρόσεξε την αποστροφή του κυβερνητικού εκπροσώπου για την ιδιωτική, καθώς και την υπέρσπιση της ανάλογης πολιτικής των Γάλλων σοσιαλιστών: «Ο κύριος Μιττεράν —έλεγε ο Μ. Παπαϊωάννου, αντιπαραθέτοντας τον Γάλλο πρόεδρο στη λογική της ΝΔ— και όσες χώρες προχώρη-

σαν σε παραχώρηση ιδιωτικής τηλεόρασης, πρέπει να ξέρετε ότι δεν το έκαναν γενικά και με Προεδρικά Διατάγματα. Το έκαναν με αυστηρούς όρους και προδιαγραφές που έθεσε η εθνική τους αντιπροσωπεία» (πρ. Βουλής σελ. 98).

Θα μπορούσε βέβαια να ρωτήσει κάποιος τον υφυπουργό Προεδρίας, γιατί τέτοιοι αυστηροί κανόνες δεν θεσπίζονται και εδώ, ή γιατί η δορυφορική αποκλείει τα ιδιωτικά κανάλια, στο βαθμό που δεν υπάρχει πια «ιδεολογικό» πρόβλημα. (Απ' ό,τι καταλαβαίνουμε, τουλάχιστον η ιδιωτική ραδιοφωνία θα πρέπει να αφηθεί ελεύθερη αφού δεν υπάρχει... δορυφορική ραδιοφωνία).

Αυτό πάντως που ίσως αποκρύπτουν όλα αυτά, είναι ότι η κυβέρνηση συνειδητοποίησε έστω και καθυστερημένα το αναπόφευκτο της δορυφορικής, αλλά όχι και του τέλους του μονοπωλίου. Σχεδιάζει να μπει στη δορυφορική, ώστε να ελέγχει όσο περισσότερο τα πράγματα, κρατώντας το μονοπώλιο για τις εσωτερικές ειδήσεις και την επικαιρότητα, όσο βέβαια μπορεί.

Δεν χρειάζεται να είναι κανείς ειδικός

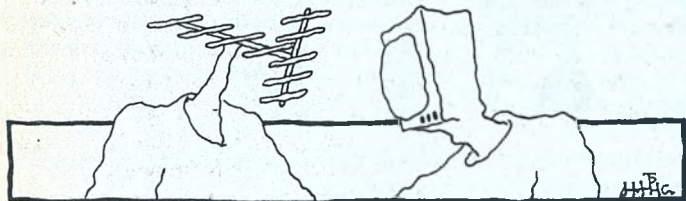

ή γνώστης της περίπτωσης του κ. Γεωργιάδη, για να στοιχηματίσει ότι και αυτή η νέα «γραμμή άμυνας», είναι μοιραίο να εγκαταλειφθεί σύντομα... □

1. Η σύγκυση και η υποκρισία της αξιωματικής αντιπολίτευσης για τα ραδιοτηλεοπτικά, αποδείχθηκε για μία ακόμη φορά, με τις καταγγελίες της για την προβολή του «Ζ» από την ΕΡΤ-1. Όχι μόνο επειδή υπέβαλλε το αίτημα της μη προβολής του, κάτι που προδίδει μια αυταρχική, «λογοκριτική» νοοτροπία, αλλά και γιατί μία παρόμοια αντίληψη αντίκειται στους κανόνες της τηλεόρασης, ως εμπορικού πια μέσου: οι όποιοι ανεγκέφαλοι θα πρέπει να πληροφορηθούν ότι το φιλμ του Κώστα Γαβρά είναι, ένα από τα 3-4 ευρωπαϊκά φιλμ που κατάφεραν από ιστορίας κινηματογράφου, να διεισδύσουν, στην αμερικανική αγορά, σπάζοντας ένα εμπορικό —και πολιτιστικό— αποκλεισμό. Για να μη μιλήσουμε για την ευαισθητοποίηση της διεθνούς κοινής γνώμης στη διάρκεια της δικτατορίας, κάτι που ασφαλώς δεν ενδιαφέρει τη «Νέα Δημοκρατία»...

Η διείσδυση της TV στην Ελλάδα και το κοινό της

του Μαν. Χαιρετάκη

Η ΔΙΕΙΣΔΥΣΗ ΤΗΣ TV: μια αναδρομή 1966-1982

Η διείσδυση της TV μπορεί να απεικονισθεί από πολλές οπτικές γωνίες· όμως σε όσα ακολουθούν, η έμφαση είναι ποσοτική.

Η διείσδυση μπορεί να απεικονισθεί με βάση:

- τις συσκευές TV ανά 1000 κατοίκους
- τον απόλυτο —κατά προσέγγιση— αριθμό συσκευών
- το ποσοστό των νοικοκυριών που έχουν τηλεόραση.

Θα χρειασθεί —αρχικά— να δούμε την εξέλιξη ενός κεντρικού μεγέθους: του αριθμού των νοικοκυριών.

Από 2.3 εκατ. νοικοκυριά το 1966, φθάσαμε σε 2.6 εκατ. νοικοκυριά το 1974 (αύξηση 1966-1974: + 14,5%) και σε 3 εκατ. νοικοκυριά το 1982 (αύξηση 1966-1982: + 31,2%, αύξηση 1974-1982: + 14,6%).

Σε σχέση δηλαδή με το 1966, ο αριθμός των νοικοκυριών έχει αυξηθεί κατά 31,2% —που μπορεί να αναλυθεί σε μια ετήσια αύξηση της τάξης του 1,7%.

Συσκευές TV ανά 1000 κατοίκους¹

Ας παρακολουθήσουμε πως εξελίχθηκε —στο ίδιο χρονικό διάστημα— το μέγεθος *συσκευές TV ανά 1000 κατοίκους*.

Το 1966 οι 2 Έλληνες στους 1000 είχαν συσκευή τηλεόρασης· ενώ το 1970, οι 35 Έλληνες στους 1000 είχαν συσκευή TV δηλαδή ένα 3,5%, που υποδηλώνει μια αύξηση της τάξης του 1650% σε σχέση με το 1966.

Το 1974, οι 136 Έλληνες στους 1000 είχαν συσκευή TV δηλαδή ένα 13,6%, που υποδηλώνει μια αύξηση της τάξης του 289% σε σχέση με το 1970, ενώ το 1982, οι 285 Έλληνες στους 1000 είχαν συσκευή TV —ένα 28,5% του συνολικού πληθυσμού.

Η αύξηση των συσκευών TV ανά 1000 κατοίκους είναι 714% για το διάστημα 1970-1982, και 110% για το διάστημα 1974-1980.

Μια συσχέτιση με τη μεταβολή του μεγέθους *τηλεοράσεις ανά 1000 κατοίκους* στις χώρες της Δυτ. Ευρώπης κατά το διάστημα 1973-1982, θα μας δείξει το ραγδαίο ρυθμό διείσδυσης της TV στην Ελλάδα (για το ίδιο διάστημα): η Ελλάδα είναι **δεύτερη** (με πρώτη την Πορτογαλία) στην αύξηση του μεγέθους TV ανά 1000 κατοίκους.

Ο αριθμός των συσκευών TV

Αρχίζοντας με 12.5 χιλ. συσκευές τηλεόρασης το 1966, το 1974 υπήρχαν 1.2 εκατομμύρια συσκευές και το 1982 οι συσκευές ανήλθαν στις 2.8 εκατ.

Αυτή την ομολογούμενα *ραγδαία* αύξηση των συσκευών τηλεόρασης μπορούμε να την κατατάξουμε χρονικά σε τρεις ζώνες ανάπτυξης:

Μέση ετήσια αύξηση αριθμού συσκευών TV

Πρώτη ζώνη ανάπτυξης (1966-1974)	+ 77,3%
Δεύτερη ζώνη ανάπτυξης (1974-1978)	+ 13,9%
Τρίτη ζώνη ανάπτυξης (1978-1982)	+ 8,1%

Η εννεαετία 1966-1974 ήταν το χρονικό διάστημα *σημαντικής* αύξησης του αριθμού των συσκευών. Ασφαλώς, σημαντική αύξηση του αριθμού των συσκευών δεν συντελέστηκε —αποκλειστικά— στη διάρκεια των ετών 1966-1974. Γιατί αν λ.χ. πάρουμε το

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. Τηλεοράσεις ανά 1000 κατοίκους

Χώρα	1973	1982	Ποσοστό %
Αυστρία	240	306	+ 27,5
Γερμανία	311	354	+ 13,8
Γαλλία	233	313	+ 34,3
Αγγλία	309	331	+ 7,1
Ολλανδία	251	305	+ 21,5
Βέλγιο	240	304	+ 26,7
Δανία	301	366	+ 21,6
Σουηδία	336	387	+ 15,2
Φινλανδία	259	348	+ 34,4
Νορβηγία	245	315	+ 28,6
Ιταλία	203	238	+ 17,2
Ισπανία	159	256	+ 61,0
Πορτογαλία	6	149	+ 2383,3
Ελλάδα	113	285	+ 152,2

χρονικό διάστημα 1970-1978, βλέπουμε ότι χαρακτηριζόταν από μια μέση ετήσια αύξηση του αριθμού των συσκευών της τάξης του 26,9% —σημαντική μέση ετήσια αύξηση, όχι όμως τόσο όση η αύξηση στο διάστημα 1966-1974.

Ποσοστό των νοικοκυριών με τηλεόραση

Η εξέλιξη των μεγεθών και σ' αυτή την περίπτωση, δεν διαφέρει από την εξέλιξη του αριθμού των συσκευών TV.

Το 1970, το 12,5% των νοικοκυριών είχε συσκευή τηλεόρασης· το 1974 το ποσοστό αυτό μετασχηματίζεται σε 46,6% για να καταλήξει σε 93,5% το 1982.

Μπορούμε να πούμε ότι το ποσοστό διείσδυσης της συσκευής TV στα νοικοκυριά πλησιάζει —σταθερά— σε επίπεδα κορεσμού, αν αναλογισθούμε ότι σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, το ποσοστό διείσδυσης της TV στα νοικοκυριά ήταν 95% το 1982.

ΤΟ ΚΟΙΝΟ ΤΗΣ TV

Οι έρευνες κοινού στην TV

Υπάρχουν δύο ειδών έρευνες κοινού για την TV:

- μια που γίνεται σε *εβδομαδιαία βάση*, από την ICAP-GALLUP, στην ευρύτερη περιοχή του λεκανοπεδίου Αττικής. Το δείγμα είναι 600 άτομα, και οι μεταβλητές που εξετάζονται είναι η ακροατικότητα των τηλεοπτικών προγραμμάτων σε σχέση με τους ε-νήλικες, τους άνδρες, τις γυναίκες και τις νοικοκυρές, καθώς και τα παιδιά (5-14 ετών), για μια σειρά ηλικιακών καταμήσεων·

- δύο που γίνονται σε *ετήσια βάση*: η *πρώτη* της A.C. NIELSEN, που εξετάζει την ακροατικότητα ενός αριθμού προγραμμάτων —συνήθως 30 ή 32— σε συνάρτηση με μια σειρά καταμήσεων ως προς το φύλο, την ηλικία, τη διαμονή (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, αστικές, ημιαστικές - αγροτικές περιοχές, καθώς και σύνολο Ελλάδος), το επίπεδο εισοδήματος, την κατοχή αυτοκινήτου κτλ. για ένα δείγμα 3.600 ατόμων. Εξετάζει επίσης και άλλες μεταβλητές σχετικές με την παρακολούθηση της τηλεόρασης (παρακολούθησαν χτες, μέση διάρκεια παρακολούθησης, τύπος προγραμμάτων που παρακολούθησαν κτλ. της ίδιας σειράς καταμήσεων).

Η *δεύτερη*, της ICAP-GALLUP, εξετάζει περίπου όσα και η έρευνα της NIELSEN για ένα δείγμα 2.000 ατόμων.

Πρέπει να σημειώσουμε ότι οι δυο αυτές ετήσιες έρευνες δεν εξετάζουν αποκλειστικά την τηλεόραση, αλλά δίνουν ανάλογες πληροφορίες και για τα άλλα μέσα (κυρίως εφημερίδες, περιοδικά και ραδιόφωνα).

Κύρια συμπεράσματα για το κοινό της TV

Ένα 17-20% των ενηλίκων στο σύνολο Ελλάδος, δεν παρακολούθησε TV χτες.

Το ποσοστό των ενηλίκων που δεν παρακολουθούν καθόλου TV μειώνεται σημαντικά από χρόνο σε χρόνο: έτσι, το 1978 ένα 11% των ενηλίκων στο σύνολο Ελλάδος δεν παρακολουθούσε

ΠΙΝΑΚΑΣ 2. Τηλεόραση
% ενηλίκων (Σύνολο Ελλάδας) που

	, Δεν παρακολούθησαν Δεν παρακολουθούν	
	χθες	καθόλου
1978	20%	11%
1979	18%	8%
1980	17%	10%
1981	16%	5%
1982	16%	5%
1983	17%	3%
1894	15%	3%
1985	18%	2%

Πηγή: NIELSEN

ΠΙΝΑΚΑΣ 3. ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ
% ενηλίκων (Σύνολο Ελλάδας) που παρακολούθησαν χθες

	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
2-3 μ.μ.	8	5	3	3	3	5	5	7
3-4	6	5	4	5	8	7	7	7
4-5	4	6	5	4	8	6	5	5
5-6	4	5	4	4	6	6	7	7
6-7	11	7	10	9	17	15	14	13
7-8	22	17	21	25	37	24	26	24
8-9	36	41	45	52	59	47	46	44
9-10	49	55	58	65	79	76	75	78
10-11	45	53	49	52	75	75	77	75
11-12	31	39	34	31	57	55	59	60
12+	—	—	—	—	—	3	13	20

Πηγή: NIELSEN

ΠΙΝΑΚΑΣ 4
Μέσοι όροι ακροαματικότητας των 32 τηλεοπτικών προγραμμάτων που περιλαμβάνει η έρευνα της NIELSEN
(Βάση: Σύνολο Ελλάδας, παρακολούθησαν χθες)

Ηλικία	Άνδρες	Γυναίκες
	19,7% (100)	27,8 (141)
15-19	21,3 (100)	25,2 (118)
20-24	14,8 (100)	22,7 (153)
25-34	20,5 (100)	25,6 (125)
35-44	20,8 (100)	23,0 (111)
45-54	19,2 (100)	21,7 (113)
55-64	21,0 (100)	20,8 (99)
Κοιν/οικ. τάξεις		
Ανώτερη	19,5 (100)	22,6 (116)
Μέση	20,2 (100)	24,4 (121)
Κατώτερη	19,6 (100)	22,6 (115)
Γεωργ. Περιοχή		
Αθήνα	19,2 (100)	23,1 (120)
Θεσ/νίκη	22,3 (100)	26,7 (120)
Αστικές	21,0 (100)	23,1 (110)
Ημιασπ/αγροτικές	19,2 (100)	22,8 (119)

Πηγή: NIELSEN 1985

καθόλου TV· το 1985 το ποσοστό αυτό είχε μειωθεί σημαντικά: 2% (Πίνακας 2).

Ενώ το ποσοστό των ενηλίκων που παρακολουθεί TV από τις 2-9 μ.μ. δεν παρουσιάζει έντονα αισθητές διαφορές διαμέσου των ετών (1978-1985) το ποσοστό των ενηλίκων που παρακολουθεί TV από τις 9 και μετά έχει διευρυνθεί σημαντικά χρόνο με το χρόνο· ειδικότερα, από το 1983 και μετά, παρουσιάζεται μια τάση για την παρακολούθηση της TV και μετά τα μεσάνυχτα. (Πίνακας 3).

Οι άνδρες παρακολουθούν γενικά λιγότερο από τις γυναίκες. Ιδιαίτερα οι άνδρες ηλικίας 20-24 ετών παρακολουθούν αρκετά λιγότερο.

Οι άνδρες που ανήκουν στη μέση κοινωνικο - οικονομική τάξη παρακολουθούν λίγο περισσότερο· το ίδιο συμβαίνει και με τους άνδρες που κατοικούν στη Θεσσαλονίκη.

Σαν σύνολο, οι γυναίκες ηλικίας μέχρι 34 ετών παρακολουθούν

περισσότερο από τις ηλικίες 35 + . Επίσης, οι γυναίκες που κατοικούν στη Θεσσαλονίκη παρακολουθούν περισσότερο TV (Πίνακας 4).

Μελλοντικές προοπτικές για τη διείσδυση της TV

Η διείσδυση της TV πλησιάζει πλέον τα επίπεδα κορεσμού· ιδιαίτερα αν δούμε τα μεγέθη που προκύπτουν από τις ετήσιες έρευνες της NIELSEN:

διείσδυση της TV στα νοικοκυριά (Σύνολο Ελλάδας)	
1980	92,0%
1981	92,0%
1982	92,6%
1983	95,1%
1984	96,3%
1985	96,3%

Υπάρχει επιπλέον μια αύξηση του ποσοστού *δεύτερης* τηλεοπτικής συσκευής στα νοικοκυριά:

νοικοκυριών με δεύτερη τηλεοπτική συσκευή (Σύνολο Ελλάδας)	
1980	6,0%
1981	7,0%
1982	8,6%
1983	13,3%

και μια συνακόλουθη ανάπτυξη του αριθμού των *έγχρωμων* συσκευών TV στα νοικοκυριά:

νοικοκυριών με έγχρωμη συσκευή TV (Σύνολο Ελλάδας)	
1980	4,0%
1981	8,0%
1982	14,0%
1983	23,0%
1984	30,0%
1985	39,0%

ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ...

Αυτή η ποικιλομορφία οδηγεί σε αυξημένη χρήση της συσκευής TV, που διοχετεύεται στην αύξηση της παρακολούθησης των τηλεοπτικών προγραμμάτων² (η αύξηση προέρχεται από την παρακολούθηση της TV και από μέλη του νοικοκυριού με χαμηλό ποσοστό χρήσης μέχρι τώρα), και στη *συμπληρωματική* χρήση της συσκευής TV, όπως λ.χ. την αύξηση της χρήσης του VIDEO και στη σύνδεση της συσκευής TV με Computer.

Συμπερασματικά, η TV μοιάζει σαν να γίνεται ένα επιπλέον μέλος του νοικοκυριού, με κύρια μονόδρομο χαρακτήρα επικοινωνίας. Η άρση του μονόδρομου χαρακτήρα της επικοινωνίας περνά μέσα από τη χρήση του VIEWDATA, ενός *Teletext* με διπλή κατεύθυνση. Όμως αυτή η προοπτική δεν εγγράφεται στο εγγύς μέλλον, τουλάχιστον για τις σημερινές δυνατότητες στην Ελλάδα.

Είναι επίσης τουλάχιστον φανερό ότι τα αυξημένα επίπεδα χρήσης της συσκευής TV οδηγούν σε μια ολοένα και μεγαλύτερη εξατομίκευση στην παρακολούθηση των τηλεοπτικών προγραμμάτων.

Η διαμόρφωση ενός «νέου» τηλεοπτικού κοινού

Πριν δούμε τις προοπτικές για τη διαμόρφωση ενός «νέου» τηλεοπτικού κοινού, θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας:

- τη διάχυση (Spillover) της τηλεοπτικής εικόνας, όπου η τηλεοπτική εικόνα ενός σταθμού μεταδίδεται πέρα από τα γεωγραφικά σύνορα της χώρας που εκπέμπει το πρόγραμμα, προς άλλες γειτονικές χώρες·
- τη ραγδαία αύξηση των νοικοκυριών που καλύπτει η *δορυφορική* TV·
- την αύξηση των τηλεοπτικών καναλιών που προσφέρουν ειδικά προγράμματα.

Στην Ελλάδα, η διάχυση δεν βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα (σε αντίθεση λ.χ. με το Βέλγιο, που καλύπτεται σε ποσοστό πάνω από 70% από τη γερμανική, τη γαλλική και την ολλανδική τηλεόραση). Αυτονόητο είναι ότι η τηλεοπτική διάχυση θα πρέπει να κινείται σε αξιόλογα επίπεδα στα βόρεια τμήματα της Ελλάδας· δεν υπάρχουν όμως διαθέσιμα σχετικά στοιχεία.

Κατά τη διάρκεια μιας έρευνας που είχε γίνει για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Κοινότητας³ διαπιστώθηκε ότι ένα 16% των ελληνικών νοικοκυριών μπορεί να παρακολουθεί ξένα τηλεοπτικά προγράμματα.

Η δορυφορική τηλεόραση (στοιχεία Απριλίου 1986) έχει φθάσει να καλύπτει το 10% του συνολικού αριθμού των νοικοκυριών στην Ευρώπη (δηλαδή 12,5% εκατ. νοικοκυριά) με μια συνεχώς αυξανόμενη τάση επέκτασης. Λ.χ. το κανάλι EUROPA υπολογίζει να καλύπτει 1 εκατ. ελληνικά νοικοκυριά κατά το 1990.

Το πρόβλημα δεν βρίσκεται όμως εκεί, αλλά στη δομή και στο περιεχόμενο των προγραμμάτων που προσφέρει (κυρίως ψυχαγωγικά, αθλητικά, μουσική). Είναι φανερό ότι ο βαθμός της εξάπλωσης της δορυφορικής TV θα είναι ανάλογος με τη γενική αποδοχή των προγραμμάτων που προσφέρει. Όπως είναι επίσης ευνόητο ότι τα προγράμματα αυτά, στο βαθμό που θέλουν να ανταποκριθούν σε μια ευρύτερη αποδοχή, θα τείνουν να ικανοποιήσουν αυτή τη μυθική πλέον οντότητα, τον **μέσο τηλεθεατή**.

Τα τηλεοπτικά κανάλια που μεταδίδουν ειδικά προγράμματα, ή καλύτερα, προγράμματα που απευθύνονται σε ένα ιδιαίτερο κοινό (λ.χ. το Children's Channel, το Ten Movie Channel, το Screen Sport κτλ.) παρουσιάζουν αυξημένη διείσδυση, αλλά όχι σε τόσο σημαντικά επίπεδα όσο η δορυφορική τηλεόραση.

Οι τάσεις αυτές, που διαγράφονται ολοένα και περισσότερο έντονα στον ορίζοντα, θέτουν τις βασικές για ένα «νέο» τηλεοπτικό κοινό, που το κύριο χαρακτηριστικό του θα είναι μια έντονη κατάτμηση (Fragmentation). Τμήματα (άλλοτε μικρότερα ή μεγαλύτερα) ενός τέτοιου κοινού θα ενδιαφέρονται:

- περισσότερο για τις σαπουνόπερες και τα άλλα προγράμματα με ψυχαγωγικό περιεχόμενο, ή
- για το α' ή β' είδος μουσικής, ή
- για αθλητικές ειδήσεις, ή
- για παιδικά προγράμματα ή
- για οικονομική ενημέρωση κτλ. — ένας τέτοιος κατάλογος δύσκολα έχει κάποιο τέλος.

Πρόκειται δηλαδή για ένα τηλεοπτικό κοινό (ή καλύτερα ένα ανομοιογενές άθροισμα τηλεοπτικών κοινών) ριζικά διαφορετικό από αυτό που γνωρίζαμε — ή τουλάχιστον διαισθανόμαστε — ότι υπήρχε μέχρι σήμερα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

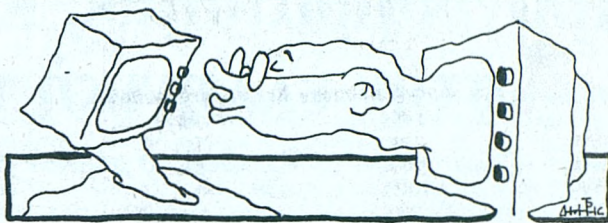
1. Λέγοντας τηλεοράσεις, εννοούμε το σύνολο των συσκευών: έγχρωμες και ασπρόμαυρες, επιτραπέζιες και φορητές.
2. Υπολογίζεται ότι ο μέσος ημερήσιος χρόνος παρακολούθησης TV στην Ελλάδα — για τους ενήλικες — είναι 3 ώρες.
3. Eurobarometer Survey of attitudes of Europeans towards transnational TV Oct. - Nov. 1982.

Η ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ ΣΤΗΝ TV: 1971-1985

Έτος	Αριθ. διαφήμ.	Μ.Ο. διαφ. ανά ημέρα εκατ. δρχ.	Διαφ. δαπάνη σε δρχ.	Συνολική διάρκεια σε ώρες	% της διαφ. στην TV σε σχέση με συνολ. δαπάνη
1971	27.620	76	217	243,3	30,8%
1972	33.957	93	342	281,7	39,7%
1973	37.634	103	516	296,8	50,8%
1974	25.819	71	518	203,8	47,5%
1975	28.712	79	663	210,9	50,8%
1976	34.301	94	900	246,0	52,9%
1977	31.279	86	1.006	217,5	43,2%
1978	37.570	103	1.467	267,1	46,4%
1979	38.093	104	1.732	269,2	46,8%
1980	42.891	117	2.156	303,0	49,7%
1981	44.258	121	3.347	313,3	49,4%
1982	30.985	85	4.968	222,1	53,0%
1983	23.547	65	5.150	154,1	47,5%
1984	24.634	67	6.400	167,2	46,4%
1985	24.184	66	7.964	163,8	48,3%

Πηγή: NIELSEN

Αριθμός νοικοκυριών, συσκευές TV, συσκευές TV ανά 1000 κατοίκους (*)

Έτος	Πληθυσμός	Αριθμός νοικοκυριών	Αριθμός συσκευών TV	Συσκευές TV ανά 1000 κατοίκους	% νοικοκυριών με TV
1966	8614	2290	12,5	2	0,5
1967	8716	2330	29,6	3	1,3
1968	8741	2370	91,0	10	3,8
1969	8773	2410	154,0	18	6,3
1970	8793	2450	305,4	35	12,5
1971	8831	2492	461,7	52	18,5
1972	8889	2535	697,8	79	27,5
1973	8929	2578	1013,3	113	39,3
1974	8962	2622	1221,8	136	46,6
1975	9047	2667	1420,1	157	53,2
1976	9167	2713	1630,7	178	60,1
1977	9308	2760	1855,5	199	67,2
1978	9430	2807	2058,4	218	73,3
1979	9548	2855	2210,9	231	77,4
1980	9643	2904	2372,4	246	81,7
1981	9729	2954	2577,7	265	87,3
1982	9847	3005	2810,1	285	93,5

(*) Όλα τα μεγέθη σε 000. Εκτός από τα έτη των απογραφών, (1971, 1981) τα μεγέθη του πληθυσμού και των νοικοκυριών είναι εκτιμήσεις. Ο αριθμός των συσκευών TV είναι από μια σχετική μελέτη του IOBE.

Ποσοστό μεταβολής %

Αριθ. συσκευών TV	Συσκευών ανά 1000 κατοίκους	% νοικοκυριών με TV	
1967/66	+ 136,8%	+ 50,0%	+ 160,0%
1968/67	+ 207,4	+ 233,3	+ 192,3
1969/68	+ 69,2	+ 80,0	+ 65,8
1970/69	+ 98,3	+ 94,4	+ 98,4
1971/70	+ 51,1	+ 48,6	+ 48,0
1972/71	+ 51,1	+ 51,9	+ 48,6
1973/72	+ 45,2	+ 43,0	+ 42,9
1974/73	+ 20,6	+ 20,4	+ 18,6
1975/74	+ 16,2	+ 15,4	+ 14,2
1976/75	+ 14,8	+ 13,4	+ 13,0
1977/76	+ 13,8	+ 11,8	+ 11,8
1978/77	+ 10,9	+ 9,5	+ 9,1
1979/78	+ 7,4	+ 6,0	+ 5,6
1980/79	+ 7,3	+ 6,5	+ 5,6
1981/80	+ 8,7	+ 7,7	+ 6,9
1982/81	+ 9,0	+ 7,5	+ 7,1

Παραθέτουμε στη συνέχεια και τις εκτιμήσεις της UNESCO. Η εικόνα που δίνεται είναι αρκετά χαμηλωμένη σε τόνο από τα στοιχεία που παραθέταμε, με βάση την ΕΣΥΕ και τον IOBE

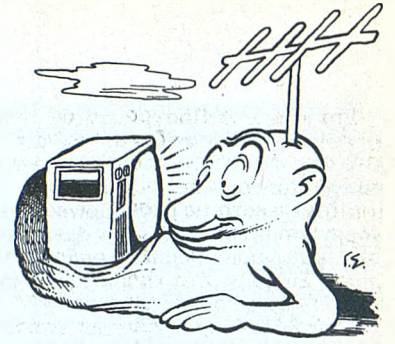
000 συσκευές TV	Συσκευές TV/1000 κατοίκους	
1966	3	0,4
1967	15	1,7
1968	40	4,6
1969	86	9,8
1970	183	20,8
1971	280	31,7
1972	520	58,7
1973	950	107,0
1974	950	106,7
1975	1140	127,7
1976	1165	130,1

Πηγή: Statistics on Radio and TV 1960-1976 UNESCO Statistical Report No 23, σελ. 55.

Προγραμματισμός και εξουσία στην ελληνική τηλεόραση

Το αβέβαιο μέλλον των κρατικών καναλιών

του Χρήστου Γ. Λάζου

Τα Μαζικά Μέσα Ενημέρωσης και οι πολιτιστικές βιομηχανίες παράγουν και διανέμουν ιδιόμορφα αγαθά. Από τη μία πλευρά είναι αγαθά και υπηρεσίες παρόμοια με αυτά που παράγουν άλλες βιομηχανίες καταναλωτικών αγαθών. Από μια άλλη πλευρά, επειδή αποτυπώνουν και διαχέουν απεικονίσεις του σύγχρονου κόσμου και πρότυπα «της καλής ζωής» —δηλαδή της κοινωνικά αποδεκτής και επιθυμητής— παίζουν έναν κεντρικό ρόλο στη διαμόρφωση της κοινωνικής συνείδησης. Αυτή ακριβώς η ιδιότυπη σχέση ανάμεσα στην οικονομική και την πολιτιστική εξουσία καθιστά το ζήτημα του ελέγχου πάνω στα ΜΜΕ και τις πολιτιστικές βιομηχανίες έναν κόμβο οξυτάτου πολιτικού ανταγωνισμού και έντονου θεωρητικού διαλόγου (Πρβλ. Graham Murdock, *Large corporations and the control of the communications industries*, στο *Culture, Society and the Media*, εκδ. Michael Gurevitch και αλ., Methuen, 1982, σελ. 118-150).

Αν η Ελεύθερη Ραδιοφωνία και τα Ιδιωτικά Τηλεοπτικά Κανάλια είναι το επίκεντρο του πολιτικού διαλόγου —που πριν μερικά χρόνια άρχισε να αναπτύσσεται και στη χώρα μας— ο θεωρητικός οριζόντιος μέσος στον οποίο αυτός ο διάλογος αποκτά ευρύτερη κοινωνική προοπτική δεν είναι άλλος από το πρόβλημα της εξουσίας: αυτής που ασκούν τα ΜΜΕ και αυτής που ασκείται πάνω στα και μέσα από τα ΜΜΕ.

Τυπικά, στην Ελλάδα αυτό το ζήτημα είναι λυμένο. Το κράτος διαθέτει το μονοπώλιο των ΜΜΕ (Ραδιόφωνο και Τηλεόραση) και μέσα από τις θεσμοποιημένες ρυθμίσεις της οργάνωσης και της λειτουργίας τους ασκεί τον αποφασιστικό έλεγχο. Με αυτή την έννοια, ο υπεύθυνος σε τελευταία ανάλυση για τα προϊόντα που εκπέμπουν τα τηλεοπτικά κανάλια και καταναλώνουν οι θεατές είναι η ίδια η κυβέρνηση. Ωστόσο, αυτή η εικόνα μόνο σε πρώτη όψη είναι πιστή στην πραγματικότητα. Μια έρευνα από εγγύτερη απόσταση επιτρέπει να καταγραφούν μερικά απλά, αλλά πραγματικά δεδομένα και να προσδιορισθούν με μεγαλύτερη ακρίβεια τα όρια άσκησης αλλά και ο τύπος της κρατικής εξουσίας.

Το αντικείμενο που εξετάζω εδώ είναι συγκεκριμένο και ως ένα βαθμό κοινότοπο: είναι το πρόγραμμα μιας εβδομάδας στις ΕΡΤ-1 και ΕΡΤ-2. Το ζητούμενο είναι οι βασικοί παράμετροι που το προσδιορίζουν και η μέθοδος προσέγγισης είναι κυρίως ποσοτική (η μέθοδος που χρησιμοποιώ όπως και η κεντρική ιδέα του κειμένου ανήκουν στον Raymond Williams, βλ. *Communications*, 3η έκδοση, 1976, Penguin, σελ. 192 και *Television, Technology and Cultural Form*, 4η έκδοση, 1979, Fontana, σελ. 160). Επιχειρώ να προσδιορίσω τα ακόλουθα μεγέθη:

- τις κατηγορίες εκπομπών στις οποίες είναι δυνατόν να ταξινομηθεί το πρόγραμμα και το χρόνο που αφιερώνεται σε κάθε κατηγορία
- τα μοντέλα προγράμματος και τις αντιλήψεις για το ρόλο της τηλεόρασης όπως διαγράφονται μέσα από αυτά
- τον τρόπο με τον οποίο παράγονται αυτά τα προγράμματα
- το δίπολο θεαματικότητα / διαφήμιση ως κυρίαρχη συνιστώσα του προγραμματισμού. Το ζητούμενο εδώ είναι να προσδιορισθεί σε ποιο μέτρο οι διευθύνοντες την τηλεόραση θεωρούν αναγκαίο να αυξήσουν τη θεαματικότητα ή να συλλάβουν συγκεκριμένες ομάδες του κοινού με σκοπό να αυξήσουν τη διαφημιστική αξία του χρόνου που προηγείται ή έπειτα της συγκεκριμένης εκπομπής.

Ο στόχος αυτού του κειμένου —που δεν αποτελεί παρά την αρχική φάση μιας έρευνας που μένει να γίνει— είναι να επισημάνει μερικά ποσοτικά κυρίως δεδομένα και από αυτή τη σκοπιά να συμβάλει στη διατύπωση μιας πιο συγκεκριμένης υπόθεσης εργασίας.

Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Προφανώς, κάθε ταξινόμηση παρουσιάζει ιδιαίτερα προβλήματα. Και από αυτόν τον κανόνα δεν ξεφεύγει αυτή που παρουσιάζω εδώ. Παρότι, σε γενικές γραμμές, οι κατηγορίες που εμφανίζονται στους Πίνακες I και II είναι μάλλον αυτονόητες, ως προς την υπαγωγή ορισμένων εκπομπών στις αντίστοιχες κατηγορίες απαιτούνται αρκετές διευκρινίσεις. Διαφορετικά, ολόκληρη η συλλογιστική αυτής της έρευνας κινδυνεύει να θεωρηθεί εντελώς α-

στήρικτη. Έχοντας συνείδηση αυτού του κινδύνου, περιορίζομαι στις εντελώς απαραίτητες διευκρινίσεις.

A. Ως προς το δείγμα

Χρησιμοποιώ ως δείγμα την εβδομάδα 15-21 Μαρτίου 1986. Οι λόγοι είναι μάλλον τυχαίοι και σχετίζονται με την προσωπική μου δυνατότητα να παρακολουθήσω το σύνολο σχεδόν του προγράμματος αυτής της εβδομάδας. Μια πιθανή ένσταση ως προς την αντιπροσωπευτικότητα του —δεδομένου ότι αυτή η εβδομάδα συμπεριλαμβάνει την Καθαρή Δευτέρα και αρκετές ειδικές ενημερωτικές εκπομπές αφιερωμένες στον Ελευθέριο Βενιζέλο— δεν νομίζω ότι ευσταθεί. Επιδίωξη μου ήταν να καταγράψω ένα συγκεκριμένο, πραγματικό πρόγραμμα, σε μία ορισμένη χρονική στιγμή και να χρησιμοποιήσω τα αποτελέσματά της έρευνας ως θεμελιωμένες ενδείξεις για τη διατύπωση μιας ακριβέστερης υπόθεσης εργασίας. Γι' αυτό το λόγο και δεν επεχείρησα να υπολογίσω κάποιους μέσους όρους, όπως και δεν συνυπολόγισα εκπομπές που μεταδίδονται είτε χωρίς αυστηρό προγραμματισμό, είτε κάθε δύο ή τέσσερις εβδομάδες. Προτίμησα την ακριβή καταγραφή διότι εντέλει θεωρώ ότι αποδίδει μερικές αξιοσημείωτες όψεις του πραγματικού προγραμματισμού που κινδυνεύουν να αλλοιωθούν όταν η διαχρονική ανάλυση αυτών των μεγεθών δεν έχει το απαιτούμενο εύρος και την απαραίτητη ακρίβεια.

B. Ως προς τον υπολογισμό του χρόνου

Οι χρόνοι σημειώνονται σε πρώτα λεπτά για να διευκολύνονται οι αριθμητικές πράξεις και ως προς τις διάρκειες που σημειώνω σίγουρα έχουν γίνει κάποια οριακά λάθη. Ας σημειωθεί πως δεν υπάρχουν δημοσιευμένα στατιστικά στοιχεία για τις λεπτομέρειες του προγράμματος και πως είναι πρακτικά δύσκολο να πραγματοποιηθούν ακριβείς χρονομετρήσεις ταυτόχρονα και στα δύο κανάλια. Έτσι στις περισσότερες εκπομπές η διάρκεια έχει υπολογισθεί με βάση τους χρόνους που αναγράφονται στο περιοδικό «Ραδιοτηλεόραση» (τεύχος 839, 15-21 Μαρτίου). Δεν μέτρησα την εσωτερική διαφήμιση κάθε καναλιού. Ο αριθμός των διαφημιστικών μηνυμάτων που αναφέρω είναι από τα στοιχεία της ICAP (*Έρευνα Θεαματικότητας των Τηλεοπτικών Προγραμμάτων*, Αθήνα - Πειραιάς 15-21 Μαρτίου 1986), ενώ υπολόγισα ως μέσο όρο για τη διάρκεια κάθε μηνύματος τα 30 δευτερόλεπτα.

Επιπλέον, στο συνολικό πρόγραμμα της ΕΡΤ-1 δεν υπολόγισα την πρωινή μετάδοση της εκπομπής «Α-ΜΠΕ-ΜΠΑ-ΜΠΛΟΜ» που προορίζεται για παιδιά προσχολικής ηλικίας και αναμεταδίδεται —η ίδια— το απόγευμα. Συμπεριέλαβα μόνο την απογευματινή αναμετάδοση. Ο λόγος ήταν πως αυτή η διπλή μέτρηση του ίδιου προγράμματος θα αλλοίωνε ουσιαστικά την εικόνα των παιδικών προγραμμάτων χωρίς αυτό να ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Οι μετρήσεις θεαματικότητας, γι' αυτή την πρωινή εκπομπή, δίνουν την εντύπωση ότι σχεδόν κανένα παιδί δεν τη βλέπει.

Γ. Ως προς την ταξινόμηση των εκπομπών

Με την ελπίδα ότι οι κατηγορίες που χρησιμοποιώ είναι αρκετά διαφανείς περιορίζω τις διευκρινίσεις σ' εκείνες τις εκπομπές που θα ήταν δυνατόν να ταξινομηθούν και διαφορετικά. Έτσι, τις εκπομπές με δημοτικά τραγούδια, στον Πίνακα I, τις ταξινομώ στην κατηγορία «Ενημερωτικές / Λαογραφικές», μαζί με εκπομπές που έχουν το χαρακτήρα λαογραφικού ντοκιμαντέρ. Οι λόγοι που εξηγούν αυτή την επιλογή είναι δύο: πρώτα, το γεγονός ότι κατά πάγια πρακτική και των δύο καναλιών προγραμματίζονται συστηματικά και χωρίς καμία εξαίρεση στη «ζώνη» των ενημερωτικών εκπομπών χαμηλής ακροατικότητας μαζί με τις ενημερωτικές εκπομπές των Υπουργείων. Έπειτα, ως προς τη μορφή τους αποτελούν εξαιρετικά άτεχνα προϊόντα που παρουσιάζουν συνήθως κάποια δημοτική ορχήστρα ντυμένη με «παραδοσιακές» στολές και ένα σύλλογο που το χορευτικό του τμήμα εκτελεί χορούς διαφόρων περιοχών. Το πρόγραμμα, αν έχει κάποιο αμφισβητήσιμο ενδιαφέρον, αυτό είναι μάλλον «ψευδολαογραφικό» παρά μουσικό ή ψυχαγωγικό.

Στην κατηγορία «Τέχνες - Μουσική» συμπεριλαμβάνονται οι εκπομπές σοβαρής μουσικής και οι ενημερωτικές εκπομπές για το Θέατρο και τις Τέχνες.

Στα «Παιδικά Προγράμματα», στην υποκατηγορία «Άλλα ψυχαγωγικά», υπολογίζονται τα κατ' εξοχήν παιδικά σήριαλ της EPT-2 και διακρίνονται από την κατηγορία των σήριαλ για όλη την οικογένεια τα οποία συχνά έχουν ήρωες εφήβους και προγραμματίζονται κατά τις μεσημβρινές ώρες της Κυριακής (είναι η κατηγορία family serial κατά την αμερικάνικη ορολογία). Αυτή η τελευταία κατηγορία συμπεριλαμβάνεται στις «εκπομπές Μυθοπλασίας / Σήριαλ». Στα «Επιμορφωτικά» των Παιδικών Προγραμμάτων ο κύριος όγκος για την EPT-1 αποτελείται από το «Α-ΜΠΕ-ΜΠΑ-ΜΠΛΟΜ» που δύσκολα μπορεί να θεωρηθεί επιμορφωτικό πρόγραμμα, ιδιαίτερα αν συγκριθεί με το πασίγνωστο «Σουσάμι» (Sesame Street) που μεταδίδεται από την EPT-2. Είναι μάλλον προφανές πως ταξινομώντας τα στην υποκατηγορία «Επιμορφωτικά» για την EPT-1 επεδίωξα να αποδώσω περισσότερο την πρόθεση του καναλιού παρά το χαρακτήρα του «Α-ΜΠΕ-ΜΠΑ-ΜΠΛΟΜ».

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η υποκατηγορία «Βαριετέ».

Πίνακας I δείγμα 15-21 Μαρτίου 1986

	EPT-1	EPT-2
A. Ειδήσεις	470	595
Δελτία Ειδήσεων	470	505
Συζητήσεις Δημοσίων Θεμάτων	—	90
B. Ενημερωτικές Εκπομπές	475	500
Λαογραφικές	175	200
Ενημερωτικές/Εκπομπές Υπουργείων	85	85
Ντοκιμαντέρ	215	215
Γ. Εκπαίδευση	670	—
Εκπαιδευτική τηλεόραση	630	—
Επιμόρφωση Ενηλίκων	40	—
Δ. Τέχνες - Μουσική	110	120
E. Παιδικά Προγράμματα	505	550
Κινούμενα Σχέδια - Κούκλες	290	220
Άλλα Ψυχαγωγικά	60	240
Επιμορφωτικά	150	90
Z. Εκπομπές Μυθοπλασίας	560	490
Θεατρικά Έργα	85	—
Σειρές	35	40
Σήριαλ	440	450
H. Κινηματογραφικές Ταινίες	655	605
Θ. Ψυχαγωγικές Εκπομπές	555	460
Μουσικά Προγράμματα	220	310
Βαριετέ	165	120
Παιχνίδια - Κουίζ	80	30
Καφενείο	90	—
I. Εκπομπές Λόγου	60	90
K. Αθλητικά Προγράμματα	465	310
Λ. Θρησκευτικές Εκπομπές	30	—
M. Διαφημίσεις	126	76
Αριθμός Μηνυμάτων	252	152
ΣΥΝΟΛΟ	4681	3796

Για την EPT-1 συμπεριέλαβα δύο εκπομπές, το πρόγραμμα του «Μπενι Χιλ» και το «Τσίρκο», που είναι εβδομαδιαίες και ανήκουν ευθέως σε αυτό το είδος, και μια έκτακτη εκπομπή που προβλήθηκε με τον τίτλο «Μη χαθούμε Κύριε Καρνάβαλε». Παρότι η EPT-1 την παρουσίασε σαν ενημερωτική / ντοκιμαντέρ, διαπιστώνει κανείς εξετάζοντάς την προσεκτικά, πως ανήκει μάλλον στο κλασικό είδος της επιθεώρησης (σ' αυτό συμβάλλουν και οι συντελεστές της παραγωγής, Γ. Λαζαρίδης, Γ. Κατσαρός, και Γ. Φλερύ). Στην EPT-2, η ίδια υποκατηγορία φιλοξενεί αρκετές εκπομπές όπως «Η Πανταχουπαρούσα», τα «Σκετς», ο «Μπομπ Λόγγουντ». Μια αξιοσημείωτη διαφορά ανάμεσα στα δύο κανάλια είναι πως στο «Βαριετέ» —εάν αφαιρεθεί ο χρόνος της έκτακτης εκπομπής «Μη χαθούμε Κύριε Καρνάβαλε»— η EPT-2 αφιερώνει σχεδόν διπλάσιο χρόνο από την EPT-1.

Ύστερα από αυτές τις διευκρινίσεις, ας δούμε αναλυτικά τον Πίνακα I.

Ανάμεσα στα δύο κανάλια —που ως προς τον προγραμματισμό διέπονται από την ίδια βασική αντίληψη— οι διαφορές εντοπίζον-

ται κυρίως στις κατηγορίες A, B, Γ, Z-σήριαλ, H, και Θ-Μουσικά Προγράμματα και Βαριετέ. Αν εξαιρεθεί η Εκπαιδευτική Τηλεόραση, οι αποκλίσεις που εμφανίζονται είναι πραγματικά ενδιαφέρουσες.

● Η EPT-2 αφιερώνει 125 λεπτά περισσότερο χρόνο για «Ειδήσεις» και σε πρώτη όψη φαίνεται να φιλοξενεί έναν πολύ μεγαλύτερο αριθμό κυβερνητικών ανακοινώσεων.

● Η EPT-2 επίσης προγραμματίζει περισσότερες εκπομπές με θέμα την «πολιτιστική παράδοση» του λαού μας, χωρίς αυτό να σημαίνει πως αποδίδει πραγματικά κάποια ιδιαίτερη σημασία σ' αυτό το ζήτημα. Το συμπέρασμα είναι μάλλον πως αποτυπώνεται εδώ το γεγονός ότι πάνω της ασκείται εντονότερα ο κυβερνητικός έλεγχος. Αυτή η διαπίστωση αν συνδυασθεί με τις διαφορές που εμφανίζονται στις υπόλοιπες κατηγορίες (H και Θ), νομιμοποιεί την άποψη πως η EPT-2 απηχεί καλύτερα την κυρίαρχη κυβερνητική αντίληψη για το ρόλο του μέσου: ενημέρωση για το έργο της κυβέρνησης, λαϊκισμός, ψευδώνυμη αναφορά στην παράδοση και ψυχαγωγία.

Αυτές οι ενδεικτικές διαφορές αποκτούν ευρύτερη σημασία όταν υπολογισθεί η κατανομή του χρόνου στις τρεις μεγάλες ενότητες στις οποίες χωρίζεται το πρόγραμμα: (i) ειδήσεις / ενημέρωση, (ii) εκπαίδευση / επιμόρφωση / πολιτισμός και (iii) ψυχαγωγία. Ο χρόνος που αφιερώνεται από κάθε κανάλι σ' αυτές τις ενότητες παρουσιάζει την ακόλουθη εικόνα (βλ. Πίνακα Ia).

Πίνακας Ia
Συγκριτικά ποσοστά κατά ενότητες εκπομπών

	EPT-1		EPT-2	
I. Ειδήσεις/Ενημέρωση	945	20,19%	1095	28,85%
II. Εκπαίδευση/Επιμόρφ./Πολιτισμός	955	20,40%	210	5,53%
III. Ψυχαγωγία	2276	48,62%	1941	51,13%
IV. Παιδικά Προγράμματα	505	10,79%	550	14,49%
II: Γ + Δ + Z1 + I + Λ	III: Z2 + Z3 + H + Θ + K + M			

Όπως φαίνεται αμέσως, η EPT-1 προσεγγίζει πολύ περισσότερο το μοντέλο προγράμματος που αντιστοιχεί σε ένα κρατικό κανάλι, ενώ για την EPT-2 θα μπορούσε να υποστηριχθεί κανείς ότι στο εσωτερικό της συνυπάρχουν δύο τύποι προγράμματος, ένας έντονα κρατικός κι ένας έντονα εμπορικός που κυριολεκτικά τη διχοτομούν.

Ωστόσο, αν στην εικόνα που αποτυπώνουν οι Πίνακες I και Ia συνυπολογισθεί η θεαματικότητα των επιμέρους εκπομπών, τότε οι διαπιστώσεις που προκύπτουν από την εξέταση των δύο πινάκων αποκτούν μια εντονότερη χροιά. Και τούτο διότι και στα δύο κανάλια, οι εκπαιδευτικές, οι επιμορφωτικές και ο μεγαλύτερος όγκος των ενημερωτικών εκπομπών προγραμματίζονται συστηματικά στη ζώνη χαμηλής θεαματικότητας ανάμεσα στις ώρες 14-19 μ.μ. Σ' αυτή τη ζώνη, σύμφωνα με τα στοιχεία της Nielsen η θεαματικότητα κυμαίνεται μεταξύ 5 και 13%. (Πρβλ. Μ. Χαιρετάκη, *Η Διδασκαλία της TV και το κοινό της στην Ελλάδα*). Σύμφωνα με την ICAP (εβδομάδα 15-21 Μαρτίου 1986) καμία εκπομπή αυτής της κατηγορίας δεν ξεπέρασε το 10%, παρότι τρεις από τις επτά ημέρες της εβδομάδας αυτής ήταν αργίες. Αντιστοίχως, η Εκπαιδευτική Τηλεόραση δεν ξεπέραν το 3%. Αλλά σε αυτά τα σημεία θα επανέλθω αφού προηγουμένως εξετάσουμε πιο αναλυτικά τα μοντέλα προγράμματος που ήδη διαγράφονται με αρκετή καθαρότητα.

Η ΣΥΝΥΠΑΡΞΗ ΔΥΟ ΜΟΝΤΕΛΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Ανάμεσα στο νομικό και οικονομικό καθεστώς που διέπει την οργάνωση και τη λειτουργία ενός τηλεοπτικού καναλιού και στη δομή του συγκεκριμένου προγράμματος, που εκπέμπει είναι δυνατόν να αποκατασταθεί μια σαφής σχέση επαγωγής: εάν δηλαδή το κανάλι είναι κρατικό στο εσωτερικό του κυριαρχούν οι εκπομπές που έχουν ως στόχο την αντικειμενική ενημέρωση των πολιτών και την ανάπτυξη του πολιτιστικού επιπέδου του λαού. Αυτή η δομή του προγράμματος αποτυπώνει τις αντίστοιχες συνταγματικές ή νομικές επιταγές με τις οποίες προσδιορίζεται η αποστολή του καναλιού. Παρόμοιες διατυπώσεις περιέχονται στο Σύνταγμα του 1975 (άρθρο 15) και στους νόμους 230/1975 και 1228/1982 (Πρβλ. Π.Δ. Δαγτόγλου, *Ραδιοτηλεόραση και Σύνταγμα*, Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 1976, 2η έκδοση, σελ. 187, και Ν. Αλιβιζάτος, *Το νομικό καθεστώς της Ραδιοτηλεόρασης*, στα Πρακτικά του Α' Πανελληνίου Συνεδρίου Ραδιοτηλεόρασης, σελ. 195-198).

Αντίθετα, στα ιδιωτικά κανάλια κυριαρχούν οι ψυχαγωγικές εκπομπές. Αυτή είναι η λογική συνέπεια του γεγονότος ότι τα κανάλια αυτά είναι κερδοσκοπικές επιχειρήσεις στις οποίες αναγνωρίζεται το δικαίωμα —μέσα στα πλαίσια των κανόνων που διέπουν τη λειτουργία τους— να επιδιώξουν τη μεγιστοποίηση του κέρ-

δους μέσω ψυχαγωγικών προγραμμάτων που θα αυξήσουν τη θεαματικότητα του καναλιού. Κοντολογία, το κρατικό κανάλι αποτελεί δημόσια υπηρεσία, ενώ το ιδιωτικό οικονομική επιχείρηση.

Προφανώς δεν συζητώ εδώ το πολυσυζητημένο και εντελώς κοινότοπο θέμα της θεαματικότητας των κρατικών καναλιών. Ανάμεσα σε άλλους λόγους, ο κύριος είναι πως θεωρώ αυτό το θέμα εντελώς απρόσφορο για μια σοβαρή προσέγγιση του ζητήματος. Το περίφημο επιχείρημα των διευθυντών των καναλιών ότι «... είναι στο κοινό και όχι στα Μέσα που θεμελιώνεται η εξουσία...» εύκολα αποδεικνύεται κυκλικό. Μια εμπειρική ποσοτική προσέγγιση, έστω και μόνο των δύο ΕΡΤ, παρέχει επαρκείς ενδείξεις πως η πραγματικότητα είναι πολύ πιο σύνθετη. Κι αυτές ακριβώς τις ενδείξεις προσφέρουν οι Πίνακες II και III.

Όμως πριν περάσουμε στην ερμηνεία τους, οφείλονται μερικές διευκρινίσεις. Και πριν από όλα πρέπει να υπογραμμίσω ένα σημείο το οποίο ενδέχεται να παραπλανήσει τον αναγνώστη. Τα συγκριτικά ποσοστά που εμφανίζονται στους Πίνακες II και III μόνον καταχρηστικά μπορούν να αποκληθούν συγκριτικά. Και τούτο διότι απεικονίζουν πραγματικότητες που απέχουν χρονικά μεταξύ τους 13 ακριβώς χρόνια. Τα ποσοστά δηλαδή κατά κατηγορία εκπομπών για τους ξένους σταθμούς που εμφανίζονται στον πίνακα II αντιπροσωπεύουν την εβδομάδα 3-9 Μαρτίου 1973 (βλ. R. Williams, *Television...* σελ. 83-84). Τίθεται κατά συνέπεια το ζήτημα αν είναι δυνατόν να συσχετισθούν αυτά τα δεδομένα, ιδιαίτερα αν πάρει κανείς υπόψη ότι οπωσδήποτε θα έχουν αλλάξει προς την κατεύθυνση της αύξησης του ποσοστού του προγράμματος τύπου Β (βλ. Πίνακα III). Από αυτή τη σκοπιά, απλώς τα παραθέτω γιατί διευκολύνουν στη διατύπωση της υπόθεσης γύρω από τους τύπους προγράμματος, και προφανώς δεν θεωρώ νόμιμη τη χρήση τους για την εξαγωγή συμπερασμάτων.

	EPT-1	EPT-2	BBC1	BBC2	ITV	KQED	CH.7
Ειδήσεις	10,04	15,67	24,5	12,0	13,0	22,5	14,0
Ενημερωτικές Εκπ.	10,15	13,17	6,5	20,0	6,3	6,0	0,5
Εκπαίδευση	14,32	—	23,0	29,5	12,5	26,0	2,0
Τέχνες-Μουσική-Εκπ.							
Λόγου	3,63	5,53	1,0	2,5	—	5,0	—
Παιδικά προγράμματα	10,79	14,49	11,5	6,5	8,0	27,0	4,0
Θεατρικά έργα	1,82	—	4,5	4,5	3,1	—	—
Σειρές-Σήριαλ	10,15	12,91	7,0	4,0	16,6	5,0	17,0
Κινηματογραφικές Ταινίες	13,99	15,94	6,5	11,0	12,0	5,5	18,0
Ψυχαγωγικές Εκπομπές	11,86	12,12	7,5	7,5	9,5	—	24,5
Αθλητικά Προγράμ.	9,93	8,17	6,0	1,5	6,2	2,0	4,5
Θρησκευτικά Προγράμματα	0,64	—	1,0	—	0,6	—	0,5
Διαφημίσεις	2,69	2,00	—	—	10,7	—	14,0
Εξωτερική Διαφήμιση	*	*	1,0	1,0	1,5	1,0	1,0

Στον πίνακα II παρουσιάζονται τα ποσοστά κάθε κατηγορίας εκπομπών ως προς το συνολικό χρόνο μετάδοσης του σταθμού. Υπενθυμίζω —για τα ελληνικά κανάλια— τις διευκρινίσεις του προηγούμενου κεφαλαίου για τον Πίνακα I που αποτελεί τη βάση και του Πίνακα II. Εκτός από τα ελληνικά κανάλια, τα υπόλοιπα είναι δύο αγγλικά κρατικά (BBC 1 και BBC 2) ένα κρατικό αμερικανικό (KQED του Σαν Φρανσίσκο) και δύο εμπορικά (η αγγλική ITV και το CH.7 του Σαν Φρανσίσκο).

Ανάμεσα στις δύο ΕΡΤ παρατηρείται αρχικά μια σημαντική ποσοτική διαφορά, η οποία ανιχνεύεται σε πολλές κατηγορίες προγραμμάτων.

(i) Η ΕΡΤ-2 αφιερώνει ένα αισθητά υψηλότερο ποσοστό του συνολικού της προγράμματος στις «Ειδήσεις» και τις «Ενημερωτικές Εκπομπές» —περίπου 8,66%— και προσεγγίζει τα υψηλά ποσοστά των ξένων κρατικών καναλιών BBC1 31%, BBC2 32% και KQED 28,5%.

(ii) Η ΕΡΤ-2 αφιερώνει επίσης ένα υψηλότερο ποσοστό —σε σύγκριση με την ΕΡΤ-1 στα παιδικά προγράμματα. Όπως φαίνεται από τον Πίνακα II αυτή η κατηγορία είναι ένα από τα κριτήρια για τον προσδιορισμό του τύπου προγράμματος.

(iii) Αντίθετα από ότι θεωρητικά θα περίμενε κανείς ύστερα από τις προηγούμενες παρατηρήσεις (i) και (ii), η ΕΡΤ-2 αφιερώνει επίσης υψηλότερα ποσοστά και σε τρεις κατηγορίες εκπομπών που προσιδιάζουν περισσότερο σε ένα εμπορικό κανάλι: στα σήριαλ, τις κινηματογραφικές ταινίες και τις ψυχαγωγικές εκπομπές. Αν συνυπολογίσει κανείς ότι το ποσοστό της ΕΡΤ-2 που αφιερώνεται στα Αθλητικά αποτελείται κυρίως από τακτικές εβδομαδιαίες εκπομπές, ενώ η ΕΡΤ-1 την εβδομάδα 15-21 Μαρτίου φιλοξένησε

—πράγμα που ωστόσο κάνει αρκετά συχνά— δύο έκτακτες αθλητικές συναντήσεις, διαπιστώνει πως οι τέσσερις αυτές κατηγορίες προγραμμάτων τονίζουν μάλλον τον εμπορικό χαρακτήρα της ΕΡΤ-2.

(iv) Η συνδυασμένη ανάγνωση των Πινάκων Ia και II θεμελιώνει την άποψη πως πραγματικά στο εσωτερικό της ΕΡΤ-2 κυριολεκτικά συγκρατούν δύο διαφορετικά μοντέλα προγράμματος: ένα κρατικό κι ένα εμπορικό.

Ήδη είναι πλέον προφανές πως η διάκριση δύο κύριων τύπων προγραμματισμού —ακολουθώντας τον R.W. Williams (*Television...* σελ. 84) τους ονομάζω Τύπο Α (Δημόσια Υπηρεσία) και Τύπο Β (εμπορικό) —είναι πλέον νόμιμη. Τα συγκριτικά ποσοστά των δύο αυτών τύπων προγράμματος απεικονίζει ο Πίνακας III.

	EPT-1	EPT-2	BBC-1	BBC-2	ITV	KQED	CH7
Τύπος Α	50,74	48,87	71	75	42,9	86	20,5
Τύπος Β	36,00	40,96	21	22,5	38,1	10,5	59,5

Τύπος Α: Ειδήσεις + Ενημερωτικές Εκπομπές + Εκπαίδευση + Τέχνες - Μουσική + Εκπομπές Λόγου + Παιδικά Προγράμματα + Θεατρικά Έργα.
Τύπος Β: Σειρές - Σήριαλ + Κινηματογραφικές Ταινίες + Ψυχαγωγικά Προγράμματα.

Από τη σύγκριση προκύπτει καθαρά η διάκριση ανάμεσα στους δύο τύπους προγράμματος. Παράλληλα η σύγκριση με τα ξένα κρατικά και εμπορικά κανάλια μας παρέχει σαφείς ενδείξεις περί της ελληνικής ιδιομορφίας. Ωστόσο η διαφορετική φυσιολογία της ΕΡΤ-1 δεν προκύπτει μόνο από τα ποσοτικά μεγέθη. Το ψυχαγωγικό της πρόγραμμα Τύπου Β, παρότι είναι σχετικά υψηλό και σε πρώτη όψη συγκρίσιμο με αυτό της ΕΡΤ-2, δεν αναιρεί το συμπέρασμα πως η ΕΡΤ-1 προσεγγίζει μάλλον στον Τύπο Α. Και τούτο διότι η ποιότητα των προγραμμάτων διαφέρει. Έτσι στην ΕΡΤ-1 πολλές ψυχαγωγικές εκπομπές είναι συνήθως «κλασικού» τύπου και μπορούν να θεωρηθούν, από μία σκοπιά, μέρος της πολιτιστικής αποστολής του καναλιού. Παρότι αυτή η διαφορά δεν πρέπει να υπερτιμηθεί, είναι ωστόσο αξιοσημείωτη. Έτσι την εβδομάδα 15-21 Μαρτίου η ΕΡΤ-1 είχε δύο κύρια σήριαλ: τη «Ζωή του Βέρντι», παραγωγή της RAI και την «Ευλογημένη κάθοδος στην Κόλαση του Δρ. Φαούστους» συγγραφικής παραγωγής σε σκηνοθεσία του Μίκλος Γιάντσο. Δύο σήριαλ για όλη την οικογένεια (family), αυστριακής και ιταλικής παραγωγής αντίστοιχα, και δύο αμερικανικά. Την ίδια εβδομάδα η ΕΡΤ-2 είχε προγραμματίσει το Bleak House του Ντίκενς, παραγωγή BBC και τέσσερα σήριαλ αμερικανικής παραγωγής (δύο σαπουνόπερες και δύο αστυνομικά). Αντίστοιχες διαφορές, πολύ λιγότερο έντονες ωστόσο, παρατηρούνται και στην επιλογή των ελληνικών και ξένων ταινιών. Πέρα από την εκπομπή «Κινηματογραφική Λέσχη» της ΕΡΤ-1 και οι υπόλοιπες ταινίες είναι συνήθως επιλεγμένες με αυστηρότερα κριτήρια. Με όμοιο τρόπο, μπορεί να επισημάνει κανείς διαφορές στο σύνολο σχεδόν των εκπομπών των δύο ΕΡΤ.

Αν δεχθούμε τη διάκριση ανάμεσα σε τρία «επίπεδα» κουλτούρας —υψηλή, μέση, κατώτερη (Πρβλ. Umberto Eco, *Apocalittici e integrati*, Bompiani, 1964³, σελ. 29-64) —τότε το πρόγραμμα τύπου Β (αλλά και το συνολικό πρόγραμμα) της ΕΡΤ-1 θα έπρεπε σχηματικά να τοποθετηθεί στην κατηγορία μέση / υψηλή, ενώ αντίστοιχα η ΕΡΤ 2 στην κατηγορία μέση / κατώτερη.

Με βάση, λοιπόν, τις διαφορές που εμφανίζονται και στις τρεις βασικές παραμέτρους —ποσοτικά μεγέθη—, τύπος και ποιότητα των προγραμμάτων, προέλευση— φαίνεται πως η ΕΡΤ-1 προσεγγίζει περισσότερο προς την εικόνα της Δημόσιας Υπηρεσίας, ενώ η ΕΡΤ-2 προδίδει και τον εντονότερο έλεγχο που ασκείται από την κυβέρνηση αλλά και τον έντονα μαζικό, λαϊκό και εμπορικό χαρακτήρα της.

ΟΙ ΟΥΡΑΝΟΙ ΕΙΝΑΙ ΔΙΚΟΙ ΜΑΣ

Ωστόσο, αυτές οι παρατηρήσεις γύρω από τους τύπους προγράμματος δεν εξαντλούν το ερώτημα που έθεσα στην αρχή αυτού του κειμένου. Αντίθετα, από την ανάλυση του προγράμματος που προηγείται, συσσωρεύονται οι ενδείξεις που οδηγούν στο συμπέρασμα πως το νομικό καθεστώς που διέπει τη λειτουργία των καναλιών μπορεί να συνυπάρχει με ή απλώς να συγκαλύπτει την πραγματική ηγεμονία που ασκείται μέσα από άλλους ουσιαστικούς καταναγκασμούς. Σ' αυτή την κατεύθυνση, λοιπόν, θα εξετάσω δύο ακόμα ποσοτικά μεγέθη: τα ποσοστά εγχώριου και εισαγόμενου προγράμματος και το δίπολο θεαματικότητα / διαφήμιση.

Αν κανείς ξεκινήσει από την εύλογη παρατήρηση ότι μια μικρή χώρα δεν μπορεί παρά να εισάγει ένα μεγάλο μέρος των τηλεοπτικών προγραμμάτων που καταναλώνει, εύκολα μπορεί να παρα-

πλανηθεί από τις ανακοινώσεις των διευθυντών των καναλιών. Όταν υπολογισθεί το σύνολο του προγράμματος, τότε τα ποσοστά εγχώριου και εισαγόμενου προγράμματος δεν εμφανίζονται σε πρώτη όψη καταστροφικά: για την EPT-1 κυμαίνονται γύρω από την αναλογία 60% ελληνικό και 40% ξένο πρόγραμμα και για την EPT-2 είναι περίπου 54% και 46% αντιστοίχως. Με μια μικρή λαθροχειρία, οι υπεύθυνοι της EPT-1 ανακοίνωσαν πριν λίγους μήνες ότι θα επιδιώξουν να επιτύχουν την ακόλουθη αναλογία: 80% ελληνόφωνο πρόγραμμα και 20% ξένο.

Αν, όμως, υπολογίσει κανείς τα αντίστοιχα ποσοστά σε ειδικές κατηγορίες εκπομπών, σ' εκείνες που συγκεντρώνουν την υψηλή θεαματικότητα και προγραμματίζονται στην ομώνυμη ζώνη, τότε η εικόνα αντιστρέφεται. Όπως φαίνεται στον Πίνακα IV η κυριαρχία του ξένου προγράμματος σ' αυτές τις τέσσερις κατηγορίες εκπομπών είναι συντριπτική. Αν, επιπλέον, συνυπολογίσει κανείς ότι τα ποσοστά του ελληνικού προγράμματος θα βελτιωθούν για την EPT-1 από τον επόμενο χειμώνα —χωρίς βέβαια να ανατρέψουν αυτή την εικόνα — συμπεραίνει πως η λαβή της κυβέρνησης διόλου δεν εμποδίζει την κυριαρχία των εταιρειών παραγωγής προγραμμάτων πάνω στην EPT-2, αλλά και στην EPT-1 (βλ. Πίνακα IV).

Πίνακας IV
Ποσοστά ελληνικού και ξένου προγράμματος σε ειδικές κατηγορίες εκπομπών

	EPT-1		EPT-2	
	Ελληνικό	Ξένο	Ελληνικό	Ξένο
Παιδικά Προγράμματα	42,57	57,43	32,73	67,27
Σήριαλ	17,05	82,95	12,24	87,76
Κινηματογραφικές Ταινίες	25,50	74,50	29,75	70,25
Ψυχαγωγικές Εκπομπές	68,47	31,53	56,52	43,48

Όταν στη συνέχεια υπολογισθεί —γι' αυτές τις κατηγορίες— το ποσοστό του εγχώριου προγράμματος που παράγεται από το ίδιο το κανάλι και το ποσοστό του προγράμματος που παράγουν οι εγχώριοι βιοτέχνες, τότε η κατάσταση γίνεται ακόμα πιο καθαρή. Τα ίδια τα κανάλια σπάνια καταφέρνουν να παράγουν περισσότερο από το 1/3 του εγχώριου προγράμματος. Όλη η υπόστασή τους λοιπόν εξαρτάται άμεσα από την πολιτική αγορών ξένου προγράμματος, ενώ η πολυδιαφημιζόμενη πολιτική αναθέσεων —ακόμα κι όταν γίνεται με αξιοκρατικά κριτήρια και με όρους συνέχειας— μόνον ένα δευτερεύοντα ρόλο μπορεί να καλύψει.

Προκύπτει ως εκ τούτου ένα μείζον ερώτημα: τι τύπου είναι ο έλεγχος και η εξουσία που ασκείται από το κράτος και την κυβέρνηση στα δύο κανάλια; Αν χρησιμοποιήσουμε δύο διακρινόμενα και ιεραρχημένα επίπεδα ελέγχου και άσκησης της εξουσίας, αυτό που αναφέρεται στη γενική στρατηγική και την μεσομακροπρόθεσμη πολιτική ενός θεσμού (αυτό το επίπεδο που στην αγγλοσαξωνική ορολογία ονομάζεται allocative control) και αυτό που αναφέρεται στον επιχειρησιακό λειτουργικό έλεγχο (operational control) (βλ. Gr. Murdock, στο ίδιο, σελ. 122-123), διαπιστώνουμε πως στην Ελλάδα το πρώτο επίπεδο μάλλον απουσιάζει. Κοντολογίς, από το 1975 ως σήμερα, δεν έχει παρθεί καμία απόφαση ούτε έχει χαραχθεί κάποια σοβαρή στρατηγική η οποία θα είχε ως στόχο τη συγκρότηση κρατικών ή ιδιωτικών φορέων παραγωγής τηλεοπτικών προγραμμάτων και τη συνακόλουθη αλλαγή της δομής του προγράμματος που ανέλυσα. Αντίθετα, όλες οι ρυθμίσεις αλλά και οι συγκεκριμένες καθημερινές πρακτικές εξαντλούνται στα ομολογουμένως στενά περιθώρια του επιχειρησιακού ελέγχου, με ένα πρόσθετο αρνητικό δεδομένο: τη σύγχυση των δύο διοικητικών επιπέδων —του κυβερνητικού και της διεύθυνσης των καναλιών. Το κρίσιμο αποτέλεσμα αυτής της πραγματικότητας είναι από τη μία πλευρά να επιτείνει την ασάφεια, τις αντιφάσεις αλλά και τη σχετική ατυπία του προγράμματος κάθε καναλιού, και από την άλλη να επιτρέπει ή ακόμα και να ενισχύει την εξάρτησή τους από τις μεγάλες πολιτιστικές βιομηχανίες. Με κάποια δόση ειρωνείας, θα έλεγε κανείς πως η κυβέρνηση διοικεί τον τομέα «Ειδήσεις / Ενημέρωση» και παραδίδει στις δύο EPT το υπόλοιπο πρόγραμμα. (Μια ενδιαφέρουσα περιγραφή αυτής της καθημερινότητας που δεν άλλαξε ριζικά μετά το 1981, δίνει το βιβλίο του Ρ. Μανθούλη, *Το Κράτος της Τηλεόρασης*, Θεμέλιο, 1981, σελ. 333).

Αυτή η απουσία στρατηγικής και η συνακόλουθα περιορισμένη εξουσία του Κράτους θα οδηγήσει στο άμεσο μέλλον σε ακόμα πιο έντονες σχέσεις εξάρτησης.

Το καλοκαίρι του 1987 θα τεθεί σε τροχιά ο δορυφόρος OLYMPUS ο οποίος, σύμφωνα με το σχέδιο, θα έχει δυνατότητα αυτόματης μεταγλώττισης των προγραμμάτων που θα εκπέμπει (βλ. Βήμα, 11/5/86). Σύμφωνα με εκτιμήσεις αναμένεται ότι το

1990 περίπου 1 έως 1,5 εκατομμύριο νοικοκυρια στην Ελλάδα θα διαθέτουν κεραιές δορυφορικής λήψης. Προβλέπεται επίσης ότι έως το 1990 η ζήτηση προγραμμάτων θα αυξηθεί έως τις 500.000 περίπου ώρες, ενώ η Ευρώπη θα πρέπει να παράγει πρόγραμμα για 125.000 ώρες περίπου. Με βάση τα σημερινά δεδομένα και τους ρυθμούς της κρατικής ή της τηλεοπτικής μηχανής το μέλλον της ελληνικής τηλεόρασης διαγράφεται μάλλον ζοφερό. Οι κίνδυνοι για την ταχύτατη συρρίκνωση της θεαματικότητας και τον ενδεχόμενο μαρασμό των δύο καναλιών δεν απορρέουν μόνο από τη δορυφορική τηλεόραση και τα προγράμματα που θα εκπέμπει. Συναρτάται άμεσα με το ρόλο που παίζει σήμερα η διαφήμιση στη δομή των τηλεοπτικών προγραμμάτων και στους προϋπολογισμούς των καναλιών.

Για το 1985, τα στοιχεία που δίνει η Nielsen είναι αποκαλυπτικά: 24.184 μηνύματα συνολικά (μέσος όρος 66 κάθε μέρα), συνολική διάρκεια 163,8 ωρών, 'με όγκο διαφημιστικής δαπάνης που φθάνει τα 8 δισεκατομμύρια (7.964 εκατομμύρια). Σύμφωνα με τα ίδια στοιχεία αυτές οι διαφημίσεις στην τηλεόραση αποτελούν το 48,3% της συνολικής διαφημιστικής δαπάνης. Για την EPT-1 τα έσοδα από διαφημίσεις ανέρχονται στο 20% του συνολικού της προϋπολογισμού. Τα έσοδα από διαφημίσεις της EPT-2 δεν συνυπολογίζονται στα έσοδα του καναλιού που χρηματοδοτείται από τον Δημόσιο Προϋπολογισμό.

Αν τώρα ταξινομήσουμε τις 30 εκπομπές που συγκεντρώνουν τα μεγαλύτερα ποσοστά θεαματικότητας, η εικόνα είναι η ακόλουθη (βλ. Πίνακα Va).

Πίνακας Va
Τα 30 πρώτα προγράμματα κατά κατηγορίες εκπομπών 15-21 Μαρτίου 1986

	Ελληνικό	Ξένο
Κινηματογραφικές Ταινίες	4	4
Σήριαλ	2	3 (αμερικανικά)
Ειδήσεις	6 (EPT-1)	
Αθλητικά	1	2
Ψυχαγωγικά	4	1
Παιδικά		2
Εκπομπές Λόγου	1	

ICAP

Με εξαίρεση την εκπομπή «Μετά το γάμο» — ελληνική σειρά που παρουσιάζει μέσα από ένα δραματοποιημένο εικοσάλεπτο επεισόδιο προβλήματα σύγχρονων ζευγαριών και μετά ακολουθεί μια σαραντάλεπτη συζήτηση — και τις «ειδήσεις», φαίνεται πως το ελληνικό ψυχαγωγικό πρόγραμμα αντέχει αρκετά καλά στην πίεση του ξένου. Όμως αυτή η εικόνα διαφοροποιείται αισθητά αν υπολογίσουμε τα διαφημιστικά μηνύματα που συνοδεύουν αυτές τις εκπομπές (βλ. Πίνακα Vb).

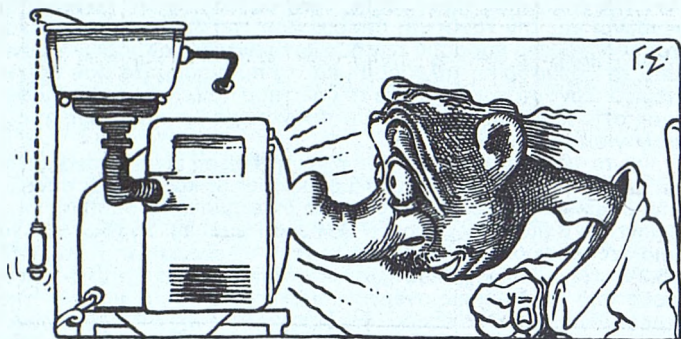
Πίνακας Vb
Διαφημιστικά μηνύματα κατά κατηγορίες εκπομπών

	Ελληνικό	Ξένο
Κινηματογραφικές Ταινίες	47	53
Σήριαλ	58	17*
Ειδήσεις	13*	
Αθλητικά	6	31
Ψυχαγωγικά	9	10
Παιδικά		
Εκπομπές Λόγου	10	

ICAP

Αν πάρουμε υπόψη ότι τα 17 μηνύματα δεν αποτελούν το σύνολο των διαφημίσεων που συνοδεύουν τα ξένα σήριαλ των δύο καναλιών, και ότι τα 13 μηνύματα των Ειδήσεων της Τετάρτης, 19 Μαρτίου πρέπει μάλλον να αποδωθούν στα 31 που συνοδεύουν τον ποδοσφαιρικό αγώνα Γιουβέντους-Μπαρτσελόνα που ακολουθούσε (τα υπόλοιπα Δελτία δεν έχουν διαφημίσεις), τότε αποδεικνύεται πως ήδη υπάρχει μια τάση που θα γίνει σαφέστερη με τη δορυφορική Τηλεόραση. Διότι είναι μάλλον λογικό να προβλέψει κανείς ότι τα κανάλια του OLYMPUS θα αγοράζουν τα εμπορικά σήριαλ, θα τα μεταγλωττίζουν και θα τα συνοδεύουν με διαφημίσεις που θα έχουν πανευρωπαϊκό ακροατήριο. Τα επόμενα χρόνια θα δείξουν σε ποιο μέτρο θα επαληθευτούν αυτές οι προβλέψεις. Από τώρα όμως είναι προφανές ότι η πολιτική προγράμματος που στηρίζεται στις αγορές εκπομπών δεν μπορεί παρά να καταρρεύσει. Τι απομένει; Μάλλον το κενό! Διότι αν πάρει κανείς υπόψη του τη σημερινή δομή και τις διαδικασίες παραγωγής του προγράμματος, τις νέες τεχνολογίες, τις ισχυρότατες βιομηχανίες τηλεοπτικών προγραμμάτων και τις νέες μεθόδους οργάνωσης της αγοράς και προώθησης των προϊόντων, δύσκολα μπορεί να διακρίνει εκείνο το κομμάτι που θα διεκδικήσει η ελληνική τηλεοπτική βιοτεχνία στο νέο διεθνή καταμερισμό της εργασίας. □

Το σύνδρομο της «ιδεολογικής ντροπής»

Η Ελλάδα θα πρέπει να απαντήσει στην πρόκληση, για τη διαφύλαξη και της εθνικής κουλτούρας και του οικονομικού μέλλοντος. Αλλιώς και η δορυφορική θα επιβληθεί με τα ξένα της προγράμματα, και η χώρα θα υποδουλωθεί οικονομικώς:

Ένα από τα κυριότερα εμπόδια, στην άσκηση της κυβερνητικής πολιτικής από το ΠΑΣΟΚ, όλα τα τελευταία χρόνια, ήταν χωρίς αμφιβολία η ιδεολογική «ντροπαλότητα» που παρατηρείται στις τάξεις των στελεχών του. Το φαινόμενο δηλαδή της εμμονής σε κάποιες θέσεις, έστω κι αν αποδεικνύονται ξεπερασμένες ή και λαθεμένες από την πραγματικότητα, επειδή μία τολμηρή και ουσιαστική αλλαγή, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ιδεολογική προδοσία κάποιων υποτιθέεται αρχών του κινήματος. Η ραδιοτηλεόραση, είναι μια τρανταχτή περίπτωση του περιέργου αυτού συνδρόμου «της ντροπής».

Τουλάχιστον τα στελέχη, που ασχολούνται με τα μέσα ενημέρωσης, έχουν πειστεί ότι η ιδιωτική τηλεόραση, είναι αναπόφευκτη, και ορισμένα ότι είναι και αναγκαία, για δύο λόγους: πρώτα γιατί η ποιότητα των κρατικών καναλιών, μπορεί να βελτιωθεί όχι πια μέσα από την κρατική προστασία, αλλά από τον ανταγωνισμό και δεύτερον, επειδή αυτός είναι ο μοναδικός τρόπος για την αποσυμφόρηση του πλεονάζοντος προσωπικού, που «γονατίζει» οικονομικά τις δύο ΕΡΤ. Παρ' όλα αυτά, το νομοσχέδιο για τη ραδιοτηλεόραση που υποτιθέεται ότι θα ψηφισθεί μέσα στο καλοκαίρι, κάνει τα ακριβώς αντίθετα: υλοποιεί τον «ενιαίο φορέα», επειδή στη δεκαετία του '70 η αριστερά είχε πιστέψει ότι η ενιαιοποίηση των δύο τεράτων σε ένα υπερ-τέρας θα έλυνε δια μαγείας τα προβλήματά τους. Και επιπλέον, αντί να εισαγάγει την ιδιωτική ραδιοτηλεόραση, ώστε να διοχετευθεί το πλεονάζον προσωπικό —του οποίου η απόλυση θα προκαλούσε σοβαρότατο πρόβλημα— διοχετεύει στην «Αυριανή», τη λίστα των «αργόμισθων» δημοσιογράφων της ΕΡΤ-1.

Παραγωγές: απ' το κακό στο χειρότερο...

Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία, ότι μεταξύ των 179 δημοσιογράφων της υπηρεσίας ενημέρωσης του πρώτου καναλιού, υπάρχουν και αρκετοί, που έχουν να δουν το κτίριο της Αγ. Παρασκευής πολύ πιο πριν από το 1981, όπως υπάρχουν και μερικοί που δουλεύουν, τους οποίους η «Αυριανή» έβαλε με το γνωστό της τρόπο στο ίδιο τσουβάλι. Όπως και δεν υπάρχει αμφιβολία, ότι η δυάδα των Μαρούδα - Κωστόπουλου αντί μετά την αλλαγή να υιοθετήσει αξιολογικά κριτήρια, ξεκαθαρίζοντας την κατάσταση, θεώρησε σωστό να τοποθετήσει και τους δικούς της πλεονάζοντες —αργόμισθους ή μη— εξαγοράζοντας και τις δύο κατηγορίες, με αντάλλαγμα την παντελή έλλειψη ελευθερίας έκφρασης στα ραδιοτηλεοπτικά μέσα και εξασφαλίζοντας κατάλληλες σιωπές και στο γραπτό Τύπο. Γιατί πραγματικά η παρουσία στελεχών της ΕΣΗΕΑ μέχρι και του κατά τα άλλα συμπαθούς υπεύθυνου Τύπου της «Νέας Δημοκρατίας» στη λίστα των αργόμισθων της «Αυριανής», είναι το αντίτιμο της συνενοχής και της σιωπής.

Φτάνουμε λοιπόν εδώ, στο δεύτερο παράγοντα της θλιβερής κατάντιας της ελληνικής ραδιοτηλεόρασης: την έλλειψη ελευθερίας έκφρασης και δημιουργίας, όχι πια μόνο στις πολιτικές — ενημερωτικές εκπομπές, αλλά και στις καθαρά ψυχαγωγικές, αυτές που συνιστούν άλλωστε το κύριο μέρος της τηλεοπτικής λειτουργίας. Η έλλειψη φαντασίας, η κυριαρχία των μετριοτήτων, η ευθυνοφοβία των υπευθύνων και ο αγοραϊός λαϊκισμός ως κυρίαρχη κουλτούρα, έχουν οδηγήσει σε μία σαφέστατη ποιοτική υποβάθμιση των προγραμμάτων και σε ένα παραμερισμό των ελάχιστων καλών εκπομπών: τι άλλο δείχνει η μετατροπή του δεκαπενθήμερου «Παρασκήνιου» σε μηνιαίο, όταν παρόμοιες εκπομπές θα έπρεπε να αποτελούν τον πιλότο για μία σχολή ποιοτικών τηλεοπτικών παραγωγών; Τι εκπομπές θα «πουλήσουμε» εμείς στο εξωτερικό, ή στη δορυφορική τηλεόραση στην οποία θα συμμετέχουμε;

Αν η κυβέρνηση επιδιώκει μία ποιοτική αναβάθμιση της ραδιοτηλεόρασης, θα πρέπει να έρθει σε κάποιες ρήξεις με την υπάρχουσα κατάσταση. Για να προχωρήσει όμως, θα πρέπει να εξασφαλίσει ορισμένες συμμαχίες μεταξύ των δημοσιογράφων και των εργαζόμενων στα Μέσα —αυτών δηλαδή που θέλουν να κάνουν καλά τη δουλειά τους— και μία συναίνεση των κομμάτων. Ο ποιοτικός εκουγχρονισμός των ΕΡΤ, είναι άμεσα συνδεδεμένος με τον εκδημοκρατισμό τους:

● Το 1983, σε μία σύσκεψη με την παρουσία της Μ. Μερκούρη, του Γ. Παπανδρέου, του τότε διευθυντή της ΕΡΤ-1 Γ. Ρωμαίου και εκπροσώπου του υφυπουργείου Νέας Γενιάς, αποφασίζονταν η δημιουργία στούντιο παραγωγών της ΕΡΤ-1, με εξασφαλισμένο ένα δάνειο ύψους δύο δις δραχμών από την ΕΤΒΑ και ένα χώρο 1000 στρεμμάτων από τη Νέα Γενιά. Η απομάκρυνση του Γ. Ρωμαίου από τη διεύθυνση του πρώτου καναλιού και όσα —για πολιτικούς λόγους— επακολούθησαν, ακύρωσαν την όλη προσπάθεια, που θα καθιστούσε πραγματικότητα τις ελληνικές τηλεοπτικές παραγωγές και επιβεβαιώθηκαν οι φόβοι των δημοσιογράφων και εργαζόμενων.

Έτσι στην πραγματικότητα, η κατάσταση στον τομέα των παραγωγών, έχει γίνει χειρότερη απ' ό,τι πριν το 1981: οι γενικά χαμηλής ποιότητας ιδιώτες παραγωγοί, χτυπήθηκαν - συλλήβδην ως μιάσματα— ορισμένοι πέρασαν κυριολεκτικά στην παρανομία, αδυνατώντας να εκπληρώσουν τις οικονομικές υποχρεώσεις που είχαν αναλάβει— αλλά τη θέση τους αντί, για ανώτερα ποιοτικά προγράμματα κατέλαβε το κενό. Αποτέλεσμα: η ΕΡΤ-2 να κηρύσσει σήμερα πτώχευση μειώνοντας ακόμη περισσότερο το πρόγραμμά της, όταν σε λίγο οι εικόνες από τον ουρανό θα πέφτουν όλο το 24ωρο, και η ΕΡΤ-1 να μην ξέρει την περασμένη Δευτέρα ποιο θεατρικό έργο θα προβάλει την ίδια μέρα επειδή —λέει— το αρχείο των θεατρικών έργων

**Κατάσταση και λειτουργία ηλεκτρονικών Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας στην Ευρώπη (από επίσημες πηγές 1986)
Παλιά και νέα ηλεκτρονικά μέσα μαζικής επικοινωνίας στην Ευρώπη**

	Ου. Γερμ.	Μεγ. Βρετ.	Γαλλία	Ιταλία	Ισπανία	Ολλανδία	Λουξεμβούργο	Βέλγιο	Πόρτογαλία	Αυστρία	Ελβετία	Σουηδία	Φινλανδία	Νορβηγία	ΕΛΛΑΔΑ
Έλεγχος κρατικών ηλεκτρονικών μέσων από:	Βουλές (κρατίδων)	Κυβέρνηση	Κυβέρνηση	Βουλή	Βουλή	Κυβέρνηση και κυρίως κοινοτικές ομάδες	Ακουσία κρατικής τηλεόρασης	Βουλές (πριερελακές)	Κυβέρνηση	Ευρύτερη και νωνία	Ευρύτερη και νωνία	Κυβέρνηση	Βουλή	Κυβέρνηση και δευτερευόντως Βουλή	Κυβέρνηση
Εισεορά καταναλωτών	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι
Ιδιωτική ραδιοφωνία	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι (αλλά λήψη ξένης)	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι
Εθνική ιδιωτική τηλεόραση από:	1984	1954	1984	1976	1986	1985 (όμως μέσω κοινοτικών ομάδων από την αρχή)	Πάντα	Πάντα (μέσω Λουξεμβ.)	Όχι	Ναι	Ναι	1986	Αρχές δεκαετίας 1970	Ναι	Όχι
Καλωδιακή τηλεόραση	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι (επιτρέπεται αλλά άχρηστη)	Όχι (υπό μελέτη)	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι
Συσκευοτή ή/και λήψη δορυφορικής τηλεόρασης	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι
Τελετέξτ	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι
Βιντεοτέξτ	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι

Πηγή: Euromedia Research Group, *Electronic Media Politics in Western Europe: A Handbook of National Systems*. Campus Verlag, 1986. Ο πίνακας αυτός ετοιμάστηκε από τον Παναγιώτη Ηλία Δημητρά, που είναι το ελληνικό μέλος της Euromedia Research Group και έχει γράψει, σε συνεργασία με την Τέσσα Δουλκέρη, το κεφάλαιο για την Ελλάδα.

ήταν την... Κυριακή κλειστό! Και την ίδια στιγμή λόγω του σύνδρομου της ιδεολογικής ντροπής, να κριτικάρονται οι «ρεπόρτερς» της ΕΡΤ-2, επειδή αποφάσισαν να χρηματοδοτήσουν την διαφορετικά καταδικασμένη εκπομπή τους, διαφημιζοντας (ω, της αμαρτίας) κρατικές επιχειρήσεις!

Όλα αυτά υποτίθεται ότι διαπράττονται, για τη διασφάλιση της εθνικής μας κουλτούρας από τη ξένη πολιτιστική επέμβαση, και δεύτερον για τη διαφύλαξη του εθνικού ραδιοτηλεοπτικού φορέα από το ιδιωτικό κεφάλαιο. Τα σχετικά στοιχεία που παρατίθενται σε άλλες σελίδες του περιοδικού, αποδεικνύουν ότι τα ξένα προγράμματα καταλαμβάνουν τη μερίδα του λέοντος, σε σύγκριση με τα αντίστοιχα ελληνικά σε ένα ποσοστό που πλησιάζει το 1 (ελληνικό), 3 (ξένο). Προς τι λοιπόν όλη αυτή η δημαγωγία;

Μια νέα βιομηχανία

Όσο για τη διαφύλαξη του εθνικού φορέα από την ιδιωτικοποίηση, χωρίς αμφιβολία, η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ κάνει ό,τι μπορεί να τον παραδώσει ακριβώς στο ιδιωτικό κεφάλαιο, κι εδώ το γαλλικό παράδειγμα είναι χαρακτηριστικό: ό,τι οι Γάλλοι Σοσιαλιστές είχαν καταφέρει να μετατρέψουν σε θεσμό—όπως η ανεξαρτησία των καναλιών από τις κυβερνητικές παρεμβάσεις— αυτό ακριβώς δυσκολεύεται σήμερα να «ξηλώσει» η δεξιά, παρά τις απειλές που ήδη ξεστομίζει, εναντίον των δημοσιογράφων. Αντίθετα, επειδή ακριβώς οι ιδιωτικές—περιορισμένης εμβέλειας— τηλεοράσεις που άφησε καθυστερημένα ελεύθερες η γαλλική κυβέρνηση δεν είχαν εδραιωθεί, η κυβέρνηση Σιράκ αποφάσισε την ιδιωτικοποίηση του πρώτου κρατικού καναλιού. Ποιος στην Ελλάδα θα αντισταθεί στην α-

νάλογη ιδιωτικοποίηση από την ελληνική δεξιά της ΕΡΤ-2, όταν η τελευταία σε λίγο καιρό θα κηρύσσει κυριολεκτικά πτώχευση;

Πρόβλημα ελληνικού προγράμματος πραγματικά υπάρχει, όπως βέβαια υπάρχει και θέμα επακριβούς προσδιορισμού των πλαισίων λειτουργίας της ιδιωτικής τηλεόρασης στην Ελλάδα, καθώς και σοβαρότατης συζήτησης για το τι τομείς θα πρέπει να καλύψει. Για να γίνει όμως μια σοβαρή συζήτηση, απαιτείται πρώτα απ' όλα να ξεπεραστούν οι «ιδεολογικές ντροπές» και τα προβλήματα να τεθούν στις πραγματικές τους διαστάσεις.

Σε όλες τις χώρες της Ευρώπης (όπως φαίνεται και από τον πίνακα που παραθέτουμε) σοσιαλιστές και μη προχώρησαν στην κατοχύρωση της ελεύθερης ραδιοφωνίας και της ιδιωτικής τηλεόρασης. Δεν πρόκειται φυσικά για καμιά ιδεολογική προδοσία, αλλά για τη συνειδητοποίηση του ρόλου των μέσων μαζικής ενημέρωσης ως προϊόντων ελεύθερης δημιουργίας και μιας νέας βιομηχανίας, που βρίσκεται στα πρώτα της βήματα. Χάθηκε η ευκαιρία να δημιουργηθούν ορισμένα ισχυρά εργοστάσια παραγωγής συσκευών TV και βίντεο, με τα γνωστά αποτελέσματα που περιγράφονται σε άλλο άρθρο. Χάνεται η ευκαιρία της παραγωγής, έστω και ελληνικής κεραίας για την δορυφορική. Και σε δύο ή τρία χρόνια, σχεδιάζεται σε παγκόσμιο επίπεδο η αντικατάσταση όλων των σημερινών—εγχρόμων και μη— συσκευών τηλεόρασης, από άλλες με απόδοση εικόνας μπροστά στην οποία αυτή που δίνουν οι υπάρχουσες τηλεοράσεις μοιάζει με μουντζούρα. Θα αντιμετωπιστούν όλα αυτά ή θα παραμείνουμε με τον ενιαίο μας φορέα, εθνικώς και ιδεολογικώς ντροπιασμένοι;

Κ.Σ.

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΤΟΥΡΚΙΑ
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΗ ΣΕ ΔΙΛΗΜΜΑΤΑ

Οι απόπειρες «εκδημοκρατισμού» δεν ελέγχονται

της Αμαλίας Βαν Χεντ

—Τελείωσε η ποινή μου, θα αποφυλακισθώ, αλλά εδώ και τρεις βδομάδες δεν μπορώ να βγω. Άντε! Κάντε λίγο πιο πέρα, να ανοίξει δρόμος να περάσω...

Ήταν λοιπόν σκέτη προκατάληψη; Περιμένα να βρω τη γνωστή, σχεδόν οικεία εικόνα, των πέντε τελευταίων χρόνων της στρατοκρατούμενης Πόλης, με τους φαντάρους να προβάλλουν επιδεικτικά τα όπλα τους —ένδειξη της ισχύος και του φόβου τους— εικόνα που δεν υπάρχει πια. Στους δρόμους και στα πλοία του Βοσπόρου συναντάς παλιούς φίλους, λίγο πιο γερασμένους, περισσότερο κυρτωμένους με βαθουλωμένα μάτια αλλά έξω απ' τις φυλακές και τα κρατητήρια. Στο «Atatürk Bulvarı», τον κεντρικότερο δρόμο της Άγκυρας όπου στεγάζονται οι περισσότερες πρεσβείες και τα κτίρια της τουρκικής τηλεόρασης —μέχρι πρόσφατα άνδρου του στρατού— περιοδεύουν μόνο αστυνομικοί της ευφημιστικά ονομαζόμενης «κοινωνικής αστυνομίας», κοινώς MAT. Τι συμβαίνει λοιπόν; Πρόκειται μήπως για το περίφημο εκδημοκρατισμό, του καθεστώτος, που τόσο διατυμπανίζουν οι ευρωπαίοι - σύμμαχοι και μη;

Στο χορό των ανταλλαγμάτων

«Ουσιαστικά βήματα εκδημοκρατισμού στην Τουρκία» διαπίστωσαν στη εαρινή συνάντηση του Συμβουλίου της Ευρώπης τα περισσότερα κράτη - μέλη του και δέχτηκαν να αναθέσουν στην Άγκυρα την αντιπροεδρία με προοπτική ν' αναλάβει το φθινόπωρο και την

προεδρία. Τέσσερις μήνες πριν, είχε προηγηθεί ο «φιλικός διακανονισμός» μεταξύ της Άγκυρας και των πέντε ευρωπαϊκών χωρών (Γαλλία, Ολλανδία, Σουηδία, Δανία και Νορβηγία), που είχαν προσφύγει το 1982 στο Συμβούλιο Ευρώπης εναντίον της Τουρκίας για τη συνεχή καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των πολιτικών ελευθεριών. Τα κίνητρα της ξαφνικής βιασύνης των Ευρωπαίων να συμπεριλάβουν το τουρκικό καθεστώς στο κύκλωμα των «δημοκρατικών χωρών» αποκάλυψε λίγο αργότερα η διεθνής οργάνωση CEDRI. Σύμφωνα με αυτήν, ο «φιλικός διακανονισμός» επιβλήθηκε στις κυβερνήσεις αυτές από οικονομικούς παράγοντες τον περασμένο Νοέμβρη στο Παρίσι, όπου είχαν συνέλθει σε μια μυστική συνάντηση όλοι οι ενδιαφερόμενοι —με συμμετοχή και της Τουρκίας. Σημαντικό ρόλο στη συνδιαλλαγή πρέπει να έπαιξε ένας «Γερμανός νομικός που ξεκίνησε την πολιτική του καριέρα στο Στρασβούργο σαν εμπειρογνώμονας στα θέματα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αναδείχτηκε τελευταία σε νομικό σύμβουλο της Διεθνούς Τράπεζας» (Bulletin Cedri, 10 Φεβρουαρίου '86). Στο κλίμα της συνδιαλλαγής και του συμβιβασμού ξεχάστηκε το μέχρι τότε κύριο αίτημα των πέντε χωρών για γενική αμνηστία όλων των πολιτικών κρατουμένων.

Και η Άγκυρα από την πλευρά της ανταποκρίθηκε στις «διευκολύνσεις» της Ευρώπης —οι κανόνες του παζαριού ενός «εκδημοκρατισμού» τηρήθηκαν πιστά: είχαν ήδη αρχίσει οι σταδιακές αποφυλακίσεις των συνδικαλιστών της DISK, με τελευταία την αποφυλάκιση του προέδρου της, Abdullah Basturk τον περασμένο Οκτώβρη. Αλλά έγινε και αλλαγή του κατηγορητηρίου: οι 1477 συνδικαλιστές δεν δικάζονται πια σύμφωνα με το άρθρο 146 «βίαιη ανατροπή του καθεστώτος και επιβολή μιας κοινωνικής τάξης εναντίον των άλλων», που προβλέπει τη θανατική ποινή. Το καθεστώς αρκείται σήμερα στα άρθρα 141/142 «συμμετοχή σε κομμουνιστική οργάνωση και διάδοση κομμουνιστικής προπαγάνδας».

Ο «φιλικός διακανονισμός» επέδρασε, για να αφεθούν ελεύθερα και τα 6 από 23 μέλη της «Επιτροπής Ειρήνης», που κρατούνταν ακόμη στις φυλακές. Η δικη - παρωδία εναντίον των γνωστών αυτών Τούρκων διανοουμένων χρησιμοποιήθηκε στο εσωτερικό σαν κύριο φόβητρο για εκείνους τους πνευματικούς ανθρώπους, που τυχόν θα αντιτάσσονταν στη θέληση του στρατηγού Εβρέν. Και στο εξωτερικό σαν «χαρτί συνδιαλλαγής».

Τέλος, στα μέσα του Μάρτη η Βουλή της Άγκυρας ψήφισε το γνωστό σαν

Αραιή η συγκέντρωση για την είσοδο του Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ από το Τοπκαπί· αλλά με την επιτήρηση της αστυνομίας. Διακρίνεται και το σφάγιο...

«νόμο εκτέλεσης», σύμφωνα με τον οποίο η ποινή των κατηγορουμένων μειώνεται κατά 18 μέρες για κάθε μήνα. Οι φυλακές της Τουρκίας άρχισαν να αδειάζουν: 30.000 περίπου κρατούμενοι μπορούν να κάνουν χρήση αυτού του νόμου και να αποφυλακιστούν. Για να προστεθούν στη μάζα όλων εκείνων που δεν είναι πια φυλακισμένοι αλλά ούτε ελεύθεροι.

Φασισμός

Αν και πραγματοποιήθηκε η άρση του στρατιωτικού νόμου στις περισσότερες επαρχίες της Τουρκίας —ισχύει μόνο σε 9 (κατά το πλείστον στις νοτιοανατολικές, κουρδικές περιοχές) από τις συνολικά 67— οι δικές της DISK και της «Επιτροπής Ειρήνης» διεκπεραιώνονται όπως και προηγούμενα στο στρατόνα του Metris και οι δικαστές είναι πάντοτε στρατιωτικοί. Η τύχη των κατηγορουμένων εξαρτάται απόλυτα από την καλή θέληση ή μη, των αρχών - στρατιωτικών και τώρα και των αστυνομικών. Με την παραμικρή αλλαγή της κατάστασης μπορούν να φυλακιστούν πάλι: κρατική αυθαιρεσία επικυρωμένη με χίλιους και ένα νόμους.

Χιλιάδες άτομα προκειται να σταλούν στην εξορία. Είναι το «μεγαλύτερο κύμα εξοριών στην ιστορία της Τουρκικής Δημοκρατίας» έγραφε στις 13 του Απριλίου το τουρκικό περιοδικό «Nokta». Μέσα σ' αυτούς συγκαταλέγονται οι συνδικαλιστές της DISK τα μέλη της «Επιτροπής ειρήνης» και οι «ενεργητούμενοι» από το «νόμο εκτέλεσης». Οι τελευταίοι κουβαλούν στον τόπο της εξορίας τους την παλιά τους ταυτότητα πάνω στην οποία προστέθηκε διακριτικά ένα νέο στοιχείο: μια μικρή τρυπούλα στη δεξιά πλευρά —η εξελιγμένη μορφή του γνωστού στην Ελλάδα «πιστοποιητικού φρονημάτων».

250.000 άτομα δεν μπορούν να ταξιδέψουν στο εξωτερικό, έγραφε στις 14 του Μάη η δεξιά εφημερίδα «Hürriyet», γιατί

Τα ηλεκτροσόκ δίνουν και παίρνουν στην Τουρκία. Στο σκίτσο που δημοσιεύει το GIR-GIR, ο βασανιστής μονολογεί: «Στην οργή! Ξέχασα τον κατηγορούμενο στην πρίζα!».

τους αφαιρέθηκε το διαβατήριο. Ο εφιάλτης της κοινωνίας των 2/3, που περιέγραψε ο γερμανός Πέτερ Γκλोटς στο βιβλίο του «Μανιφέστο για μια νέα ευρωπαϊκή αριστερά» εφαρμόζεται προφανώς πιστά στη σημερινή Τουρκία. Το 1/3 απλώς δεν λαμβάνεται υπόψη. Ο εκδημοκρατισμός, ισχύει μόνο για τους άλλους.

Ο πρόεδρος νιώθει μοναξιά

Αν και ο φόβος μιας πιθανής νέας επέμβασης του στρατού σε περίπτωση που κινδυνεύσει πράγματι η σημερινή εξουσία λειτουργεί ακόμη σαν το αντανάκλαστικό του Παύλωφ, παρότι ο «εκδημοκρατισμός» περιορίστηκε στα προκαθορισμένα στενά όρια ενός στρατιωτικού - αστυνομικού κράτους (τον περασμένο Ιούνιο) ψηφίστηκε ο «νόμος για την αστυνομία» που μεταφέρει σχεδόν ακέραια τις απεριόριστες αρμοδιότητες του στρατού στην αστυνομία) και αν και τα συνδικαλιστικά δικαιώματα είναι ανύπαρκτα, το καθεστώς της Άγκυρας δείχνει να χάνει συνεχώς την πρωτοβουλία των κινήσεων. Το «παιχνίδι της δημοκρατίας» μετατρέπεται για την εξουσία σε μπουμεραγκ.

Ο πρόεδρος της Τουρκικής Δημοκρα-

τίας, πρώην στρατηγός Κέναν Εβρέν, έπαψε να είναι ο αδιαφιλονίκητος «ισχυρός άνδρας» της χώρας. Εναντίον του καταφέρονται Τύπος και πολιτικοί. Έτσι, όταν ο βουλευτής Cüneyt Canver υποστήριξε στη Σμύρνη, ότι «ο Πρόεδρος κάθε φορά που ανοίγει το στόμα του καταπατεί το Σύνταγμα. Καλύτερα να μην το ανοίγει καθόλου» η Günyaydin το έκανε πρωτοσέλιδο άρθρο της (28 του Απριλίου).

Το ξάφνιασμα της ελευθερίας του λόγου ύστερα από έξι χρόνια αυστηρότητας λογοκρισίας οδήγησε άμεσα στην αμφισβήτηση της νομιμότητας του στρατού σαν «κύριου παράγοντα πολιτικών εξελίξεων» καθώς και των μέσων που εφαρμόζει για να διατηρήσει την «εσωτερική τάξη».

Ξαφνικά τα «βασανιστήρια», θέμα ταμπού μέχρι πρόσφατα για μεγάλο τμήμα του πληθυσμού, έσπασε όταν το περασμένο φθινόπωρο το περιοδικό «Nokta» δημοσίευσε μια έρευνα για τις κακοποιήσεις των αντιφρονούντων στη διάρκεια της προηγούμενης στρατιωτικής χούντας (1971). Σ' εκείνο το σκάνδαλο ήταν αναμεμιγμένοι και στρατιωτικοί που παίζουν ακόμη σημαντικό ρόλο.

Κατά ανορθόδοξο τρόπο η βόμβα βέβαια έπεσε τη στιγμή που οι Ευρωπαίοι ανακάλυπταν τα «ουσιαστικά βήματα εκδημοκρατισμού» στην Τουρκία. Αρχές αυτού του χρόνου το ίδιο περιοδικό έφερε στην επικαιρότητα μια συνέντευξη με το βασανιστή Caner, ο οποίος βεβαίωσε αποκάλυπτα ότι τα συστηματικά βασανιστήρια συνεχίζονται αμείωτα στα κρατητήρια. Και υπόσκαπτε έτσι ακόμη περισσότερο την αξιοπιστία του προέδρου που συνεχίζει να επιμένει στον ισχυρισμό, πως οι «ιστορίες για δήθεν βασανιστήρια είναι μόνο προπαγάνδα των τρομοκρατών». Και που τον τελευταίο καιρό νιώθει μοναξιά: «Δεν παρέμεινε κανείς άλλος υποστηρικτής του

...Από τη φωτογραφία, πήδησε στην καυστική γελοιογραφία που δημοσιεύτηκε στο FIRT. Η σύζυγος του Ντεμιρέλ φαίνεται να του λέει: «Καλά, στα διάφορα μέρη που πηγαίνεις Σουλείμάν, τελοςπάντων! Αλλά τουλάχιστον όταν πας στην τουαλέτα μην κάνεις θυσίες. Λερώνονται τα χαλιά!».

Σκίτσο στο GIR-GIR: «Στη συγκέντρωση του κόμματος «Ορθός Δρόμος» πουλήθηκε το καπέλο του Ντεμιρέλ σε πλειστηριασμό. Τώρα έχουν σειρά τα ρούχα και τα παπούτσια του...». Και οι καπιταλιστές λένε μεταξύ τους: «Εμείς είχαμε αγοράσει τον ίδιο... Γιατί να πληρώσουμε τώρα για το καπέλο του;».

Συντάγματος εκτός από μένα» δήλωνε στις 14 του Απριλίου στην βορειοανατολική πόλη Rize. «Θα το υπερασπίσω όμως όσο είμαι Πρόεδρος». Το Σύνταγμα -οικοδόμημα του Εβρέν, διατυπωμένο κατά τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται η στρατιωτική πειθαρχία της τουρκικής κοινωνίας, επιβλήθηκε το '82 όταν ο τότε στρατηγός ήταν ακόμη ισχυρός. Σήμερα, παλιοί και νέοι πολιτικοί ζητούν την κατάρτιση νέου Συντάγματος.

Υστερα από τη συνέντευξη με το βασιανιστή και αφ' ότου το περιοδικό «Νοκία» δεν καταδιώχθηκε με τα γνωστά μέσα — κλεισιμο— δεξιές και αριστερές εφημερίδες και περιοδικά ανασκάνουν καθημερινώς καινούργιες υποθέσεις κατάφορης καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αποκαλύπτουν αυθαιρέτες δολοφονίες από το στρατό και την αστυνομία, τις μαζικές, βίαιες εκποτίσεις εκατοντάδων χωρικών στις κουρδικές περιοχές και την πρωτόγνωρη —σε τέτοια έκταση— για την Τουρκία διαφθορά των αρχών. Καταγγέλλουν επώλυμα τώρα πια, υπαξιοματικούς, αξιωματικούς και διοικητές των Σωμάτων Ασφαλείας. Το σύμβολο του στρατού σαν «υπερασπιστή των αρχών της τουρκικής κοινωνίας» βάλλεται ανελέητα.

Η αλλαγή της πολιτικής ισορροπίας

Το «Σοσιαλδημοκρατικό Λαϊκιστικό Κόμμα» (SHP) αναδείχθηκε σε σημαντικό παράγοντα των πολιτικών εξελίξεων της κοινωνικής κατακραυγής. Μέσα σ' ένα χρόνο κατόρθωσε να ενώσει σε συμπαγή κίνημα παλιούς ριζοσπάστες —εκφράζονται κύρια απ' το μαχητικό βουλευτή Cüneyt Canver, την αριστερή διανοήση που εμπιστεύεται τον Πρόεδρο του Κόμματος Erdal İnönü και τους σοσιαλδημοκράτες και λαϊκιστές που συσπειρώθηκαν γύρω απ' τον οικονομολόγο Aydın Güven Gürkan. Ήδη σήμερα το SHP θεωρείται σαν ο βέβαιος νικητής των επόμενων βουλευτικών εκλογών (1988). Η δύναμή του ανέρχεται σύμφωνα με τα τελευταία γκάλοπ σε 42%— το κυβερνών «Κόμμα της Μητέρας Πατρι-

δας» μόλις και πλησιάζει το 31%.

Και όμως ο πρωθυπουργός δείχνει να φοβάται μόνο τη διηρημένη σε μικρά κόμματα αντιπολίτευση από τα δεξιά. Γι' αυτό επιθυμούσε για την Τουρκία δύο-όμοιοι κόμματα —στα δεξιά, το δικό του «Κόμμα της Μητέρας Πατρίδας», αριστερά το SHP. Δεν ξεκαθάρισε στις δηλώσεις του ποιο θα 'πρεπε να 'ναι το μισό.

Τέλος του Μάρτη η τουρκική Βουλή ψήφισε ένα τερατούργημα: τον «εκλογικό νόμο για τα κόμματα» —το όραμα του Οζάλ γινόταν πραγματικότητα. Σύμφωνα μ' αυτόν τα νέα κόμματα μπορούν να συμμετέχουν στις εκλογές μόνο αν διαθέτουν σε τουλάχιστον 45 επαρχίες τοπικές οργανώσεις. Και θα περάσουν το κατώφλι της Βουλής μόνο αν συγκεντρώσουν πάνω από το 17% των ψήφων. Πράγμα που σημαίνει —τουλάχιστον θεωρητικά— ότι «η πλειοψηφία (60%) του λαού θα μπορούσε να μην εκπροσωπηθεί στη Βουλή αν το εκλογικό σώμα αποφάσιζε να δώσει σε τέσσερα κόμματα από 15%» (Gürkan). Πράγμα που σημαίνει επίσης πως οι πολιτικοί θα 'πρεπε να διαθέσουν για την ίδρυση ενός νέου κόμματος περισσότερο από ένα δις τουρκικές λίρες όπως λογάρισε η Milliyet.

Η αγοροπωλησία συνειδήσεων

Η ισχύς των χρημάτων ήταν πάντα η αδυναμία του Τουργκούτ Οζάλ και το παζάρι η πιο φημισμένη ικανότητά του. Τις γνώσεις του στις αγοροπωλησίες εκμεταλλεύτηκε ο πρωθυπουργός όταν στα μέσα του Μάη άρχισε να μοιράζει στους 93 ανεξάρτητους βουλευτές βαλιτσάκια γεμάτα χαρτονομίσματα (σύμφωνα με τον τουρκικό Τύπο περιείχε καθένα από αυτά ενάμιση εκατ. λίρες). Και αύξησε τη δύναμη της κοινοβουλευτικής του ομάδας από 206 σε 227.

Δεν κατόρθωσε όμως να αποφύγει την επιστροφή του σκληρότερου αντιπάλου του Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ, στη Βουλή της Άγκυρας. Είχε και αυτός χρήματα. Το κόμμα του, «Κόμμα του Ορθού Δρόμου» (DYP) αριθμεί σήμερα 21 βουλευτές.

Και έτσι συνεχίζεται ο συναρπαστικός αγώνας της τουρκικής Δεξιάς με αμφίβολα αποτελέσματα. Ο Ντεμιρέλ βέβαια διαθέτει περισσότερα ατού από τον αντιπάλό του: γιατί ο πρώην πρωθυπουργός σε αντίθεση με τον σημερινό είναι πράγματι πολιτικός, ικανός να προσελκύσει το πλήθος χρησιμοποιώντας όλα τα σύμβολα, που συγκινούν ακόμα. Στις 30 του Απριλίου συνειδητά διάλεξε να μπει στην Κωνσταντινούπολη από το Τορκαρί. Μερικές εκατοντάδες χρόνια (1453) πριν, τα οθωμανικά στρατεύματα γλίστρησαν απ' το ίδιο μονοπάτι για να κατακτήσουν τη βυζαντινή πρωτεύουσα.

Η λήξη του αγώνα όμως εξαρτάται περισσότερο από «οικονομικές αποφάσεις»: η Τουρκία δεν αντέχει άλλο τη συνεχή επιδότηση των εξαγωγών και πρέπει μετά το 1988 να τις σταματήσει. Αυτό συνέστησαν διεθνείς οικονομικοί οργανισμοί στον Τουργκούτ Οζάλ. Το κάθε δολάριο που κερδίζεται απ' τις εξαγωγές κοστίζει στη χώρα —λόγω των επιδοτήσεων— πάνω από 1.000 τουρκικές λίρες. Η επίσημη τιμή του αμερικανικού νομίσματος όμως κυμαίνεται γύρω στις 660 λίρες.

Η τύχη του Οζάλ κρέμεται από την ι-

«Μπράβο... Μπαλώσαμε τις παλιές τρύπες. Μπορούμε τώρα να τον σφολήσουμε». Σκίτσο στο GIR-GIR για τη δημοσιότητα που δόθηκε σε συγκέντρωση 2.000 ατόμων που υποδέχτηκαν τον Ντεμιρέλ.

κανότητά του να αντιταχθεί —και θα 'ταν η πρώτη φορά στην πολιτική του καριέρα— στις διεθνείς συνταγές αλλά και από την τελική απόφαση των Τούρκων μεγαλοαστών ποιο από τα κόμματα της Δεξιάς θα στηρίξουν.

Το σήμα κινδύνου έκρουσε πρώτος ο Αλπασλάν Τουρκές, αρχηγός του πρώην φασιστικού κόμματος MHP: μ' αυτόν τον εκλογικό νόμο το κυβερνών κόμμα θα μπορούσε να μην συμπεριληφθεί στις δύο πρώτες θέσεις και ν' αναγκαστεί να καλύψει... το υπόλοιπο μισό. Θα 'ταν παρόμοιο σαν την έκπληξη των εκλογών του '58 στην τότε «εκδημοκρατισμένη» Ελλάδα. □

Σιωπή και αντιφασιστική συνείδηση

του Ρόλφ Πόλε

«Στην Αυστρία η αναθεώρηση όλων των αξιών άρχισε με το γεγονός, ότι οι δημοσιογράφοι δεν κυνηγάνε πια τα σκάνδαλα, αλλά αντίθετα μια σωρεία σκανδάλων προσπαθεί να αποσπάσει την προσοχή τους. Κάθε σκάνδαλο επιδιώκει να μπει στην εφημερίδα πριν ξεπεραστεί από ένα άλλο». Έτσι περιγράφει ο Αυστριακός Μίχαελ Σάρανγκ την πατρίδα του, που με την «υπόθεση Βαλντχάιμ» μπήκε στην πρώτη σελίδα των εφημερίδων.

Με τα ίδια λόγια θα μπορούσε ένας Γερμανός να περιγράψει καταστάσεις στη Δυτική ή Ανατολική Γερμανία, ένας Έλληνας καταστάσεις στην Ελλάδα, ο κοσμοπολίτης τις καταστάσεις στο διεθνή χώρο.

Όμως αυτό το τοιτάτο του Σάρανγκ ταιριάζει ιδιαίτερα στη διεθνή και εθνική αντιμετώπιση της υπόθεσης Βαλντχάιμ. Έτσι λίγες μέρες πριν τις εκλογές στην Αυστρία αξίζει να δούμε ορισμένες ακόμη πληροφορίες πέρα από τις μέχρι τώρα δημοσιεύσεις¹.

Κανείς δεν έχει αρχεία;

Στην Αθήνα μετά το 1945 υπήρχε ένα «Γραφείο δίωξης εγκληματιών πολέμου» με επικεφαλής τον τότε εισαγγελέα του Αρείου Πάγου Δ. Κιουσόπουλο, που αργότερα του ανατέθηκε από τον Παύλο και η πρωθυπουργία. Το γραφείο αυτό συγκεντρώνει στοιχεία και συνέταξε έκθεση για 1200 Γερμανούς που υπηρέτησαν στην Ελλάδα την περίοδο της Κατοχής. Σίγουρα και για τον Βαλντχάιμ, που επί χρόνια ήταν από τους διευθύνοντες αξιωματικούς της μυστικής υπηρεσίας στο Γενικό Επιτελείο, όχι μόνο για την Ελλάδα αλλά και για όλα τα Βαλκάνια: 1γ-03 του τμήματος στρατού Ε της Βέρμαχτ. Που κατέληξαν αυτοί οι φάκελοι; Αγνοούνται. Ακριβώς εκεί όπου οι «σωστοί Βαλντχάιμ» έχουν απωθήσει το φασιστικό τους παρελθόν. Ο Πρόεδρος του Κεντρικού Συμβουλίου των Εβραίων στην Ελλάδα Ιωσήφ Λέβινγκερ ίσως γνωρίζει κάτι παραπάνω. Όχι βέβαια για τη δράση του Βαλντχάιμ στην Ελλάδα. Γι' αυτήν μέχρι πριν λίγο «δεν είχε ιδέα». Δήλωσε όμως σχετικά: «η δεξιά κατέστρεψε τα αρχεία». Ποιος, τότε, πού;

Δεν αποκλείεται βέβαια οι πολυπληθείς συνεργάτες των Ναζί που ήρθαν στην εξουσία να κατέστρεψαν ό,τι βρέθηκε μπροστά τους, που είχε σχέση με το δικό τους παρελθόν, όπως και άλλων. Δεν αποκλείεται επίσης στη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου να χάθηκαν τμήματα των αρχείων που αφορούσαν τη φασιστική κατοχή.

Παρόλα αυτά είναι απίθανο ειδικά για τον Βαλντχάιμ να μην έμεινε τίποτα στην κυριολεξία που θα μπορούσε να δώσει περισσότερο φως στις δραστηριότητές του στην Ελλάδα. Πού πήγαν π.χ. τα αντίγραφα που σίγουρα θα είχε κάνει η CIA —μόνο αυτή;— πριν καταστραφούν τα αρχεία; Και γιατί σιωπά η σημερινή ελληνική κυβέρνηση τόσο επίμονα σχετικά με τον φερόμενο σαν υπεύθυνο μαζικών δολοφονιών κυρίως στην Ελλάδα;

Η σιωπή συνεχίζεται...

Δύο πρόσφατες συναντήσεις δείχνουν και

την κυρίαρχη φιλοσοφία με την οποία αντιμετωπίζει η ελληνική κυβέρνηση την «υπόθεση Βαλντχάιμ». Πριν δέκα μέρες περίπου στη συνάντηση Κ. Παπούλια - Λ. Γκρατς (υπουργού Εξωτερικών της Αυστρίας) το θέμα δεν τοποθετήθηκε καθόλου από τον Έλληνα υπουργό Εξωτερικών. Απ' ό,τι όμως έγινε γνωστό ο κ. Γκρατς, στο περιθώριο ιδιωτικής συνομιλίας του με τον κ. Παπούλια, τον ενημέρωσε για 2-3 λεπτά για την κατάσταση που επικρατεί στην Αυστρία μετά τις αποκάλυψεις. Στις 24-26 Μαρτίου είχε προηγηθεί μία άλλη συνάντηση. Είχε έρθει στην Ελλάδα, ως φιλοξενούμενος του υπουργού Εσωτερικών της Αυστρίας Κ. Μπλέχα, ο ο οποίος, σύμφωνα με ορισμένες πληροφορίες, όταν ήρθε εδώ ζήτησε να πληροφορηθεί αν υπάρχουν στοιχεία για τη δράση Βαλντχάιμ στην Ελλάδα και αν προτίθεται η κυβέρνηση να τα δημοσιοποιήσει. Τίποτα δεν έγινε γνωστό. Όμως δεν υπήρξε καμία διαφοροποίηση από τον Μάρτιο ως το Μάιο που να άλλαξε την κυρίαρχη θέση ότι το θέμα Βαλντχάιμ αποτελεί «εσωτερική υπόθεση της Αυστρίας». Και η σιωπή συνεχίζεται...

Δραστηριότητες του Βαλντχάιμ

Εάν εφαρμόζανε κατά των διαφόρων «Βαλντχάιμ» του τότε, το ίδιο «δικαίωμα» που εφάρμοσαν εκείνοι κατά των λαών της Ευρώπης, ειδικά στα Βαλκάνια, τότε ο Βαλντχάιμ δεν θα 'ταν μόνο ένας «φερόμενος σαν υπεύθυνος για μαζικές δολοφονίες». Στους ναζί έφτανε απλώς η συγγένεια σαν απόδειξη ενόχης για συμμετοχή σε «συμμορία», αδιάφορο αν ήταν παιδιά ή γέροι.

Εάν εφαρμόζονταν κατά των σημερινών «Βαλντχάιμ» —των αυτοαποκαλούμενων πολέμιων της διεθνούς τρομοκρατίας— το ίδιο «δικαίωμα» που εφαρμόζουν αυτοί κατά της λεγόμενης «διεθνούς τρομοκρατίας», ο Βαλντχάιμ θα ήταν προ πολλού νεκρός ή καταδικασμένος ισόβια ως υπεύθυνος μαζικών δολοφονιών, εφόσον σύμφωνα πάντα μ' αυτό το «δικαίωμα» που ισχύει από την εποχή του ναζισμού μέχρι και σήμερα όλα τα μέλη μιας «συμμορίας», όπως οι πολιτικές «τρομοκρατικές ομάδες», ευθύνονται συνολικά με τις πράξεις της, ακόμα και αν δεν συμμετείχαν σ' αυτές. Όσον αφορά τώρα τον Βαλντχάιμ ο ίδιος αναγκάστηκε να παραδεχθεί πως συνυπόγραφε τις αναφορές για τις σφαγές στην Ελλάδα και τη Γιουγκοσλαβία².

Η συμμετοχή του σαν αξιωματικού πληροφοριών στην επιλογή αυτών που προορίζονταν για το απόσπασμα ή τους θαλάμους αερίων ήταν κατά πολύ μεγαλύτερη από των απλών στρατιωτών που έπρεπε να εκτελέσουν τις διαταγές.

Σύμφωνα με έγγραφα που είδαν το φως της δημοσιότητας ο Βαλντχάιμ έδινε συμβουλές για την αντιμετώπιση των Ελλήνων ανταρτών. Έκανε αναλύσεις και εισηγήσεις για τις γερμανικές επιχειρήσεις. Για τη χρησιμοποίηση «κλούβας» με ομήρους προστά από γερμανικές αμαξοστοιχίες —το έγγραφο δεν αναφέρει τον εισηγητή— την καταναγκαστική εργασία και το σχέδιο «επιχείρηση βίπερ» που περιελάμβανε εκκαθαριστικές επιχειρή-

σεις εναντίον Ελλήνων ανταρτών. Σ' όλες τις αντίστοιχες συσκέψεις ο Βαλντχάιμ έπαιρνε μέρος³.

Η επιτροπή του ΟΗΕ —σύμφωνα με δημοσιεύματα στον ξένο Τύπο— για τα εγκλήματα πολέμου στις 19-2-1948 κατέταξε τον Βαλντχάιμ στην κατηγορία Α των εγκληματιών πολέμου, στην ίδια σειρά όπως τον Άιχμαν, τον Μπάρμπι (τον «σφαγέα της Λυών») και τον Μένγκελε, τον «γιατρό» του Άουσβιτς.

Η Γιουγκοσλαβική επιτροπή εγκληματιών πολέμου είχε πεισθεί για σφαγές σε 20 χωριά της Γιουγκοσλαβίας (αριθμ. φακέλου F-25572. Παραδόθηκε στις 19-12-1947 στον ΟΗΕ).

Το ποια ήταν η κοινή «πολιτική» της Δύσης απέναντι στους εγκληματίες πολέμου φαίνεται από τις ίδιες τις δηλώσεις του αμερικανού Allen Ryan. Πρόεδρος στην Επιτροπή για τη δίωξη των ναζί στο αμερικανικό υπουργείο Δικαιοσύνης από το 1979-1983 λέει ότι σήμερα ζουν στις ΗΠΑ τουλάχιστον ακόμα 10.000 εγκληματίες πολέμου.

Εμφανίζονται έτσι οι ΗΠΑ μετά το 1945 ότι ήταν μία από τις κύριες χώρες που κατέφυγαν οι πρώην ναζί.

Όμως γι' αυτή την «πολιτική» της Δύσης που τη δεκαετία του '30, χρησιμοποιώντας τη σιωνιστική ιδεολογία για τους Εβραίους σαν «περίουσιο» λαό, τους έστειλε σαν αποικιοκράτες αραβικών λαών στην Παλαιστίνη ένα παράδειγμα σύγκρισης με το παρελθόν είναι χρήσιμο και διδακτικό. Τη δεκαετία του '30 ο R. Heydrich ήταν ειδικός απεσταλμένος των ναζί στην τότε ακόμα βρετανική αποικία Παλαιστίνη. Αυτός εκτελέστηκε από την τσεχοσλοβακική αντίσταση και οι ναζί σαν αντίποινα έκαναν τη σφαγή του Λίντιτσε. Τότε η Βιέννη ήταν τουλάχιστον μέχρι το '38 το κέντρο διακίνησης των Εβραίων μεταναστών από τη Γερμανία. Στο διεθνή Τύπο πολλά γράφθηκαν για τη διακίνηση και σήμερα Εβραίων μεταναστών από την ΕΣΣΔ, πάλι με κέντρο τη Βιέννη προς τη Μ. Ανατολή.

Δεν είναι τυχαίο ότι η καριέρα του Κούρτ Βαλντχάιμ όσον αφορά την αμερικανοευρωπαϊκή πολιτική στη Μ. Ανατολή εμφανίζει μια αδιατάρακτη συνέχεια από τη δεκαετία του '30 μέχρι τη δεκαετία του '70 σαν Γ.Γ. του ΟΗΕ και σαν μεσολαβητή στη Μ. Ανατολή.

Μία συμβολική χειρονομία

Πιθανόν ο Βαλντχάιμ να εκλεγεί την Κυριακή στην Προεδρία της Αυστρίας. Υπάρχουν όμως και άλλες ενδείξεις. Ένας άνδρας χαστούκισε τον Βαλντχάιμ σε μια προεκλογική εκδήλωση. Το 1968 η Μπεάτε Κλάρφφελντ, μια δυτικογερμανίδα αντιφασίστρια, χαστούκισε τον καγκελάριο -ναζί Κίζινγκερ. Μ' αυτό το γεγονός έγινε γνωστή. Πλήρωσε μεν γι' αυτό το χαστούκι με ένα χρόνο φυλάκιση, αλλά ένα χρόνο μετά ο καγκελάριος -ναζί είχε φύγει και είχε γίνει καγκελάριος ο Βίλντ Μπραντ.

Η Μπεάτε Κλάρφφελντ δήλωσε τώρα τη συμμετοχή της στην τελευταία φάση του προεκλογικού αγώνα στην Αυστρία. Θα δούμε, έτσι και συμβολικά, τη συνεισφορά της Ελλάδας, χώρας όπου ο Βαλντχάιμ «οργιάσει» κατά το μεγαλύτερο διάστημα την εποχή των Ναζί; Μια τέτοια συνεισφορά εκτός από συμβολική, αν είχε και ουσιαστικό περιεχόμενο, δεν θα ήταν τίποτα άλλο παρά συνεισφορά στον αγώνα των λαών για την καταπολέμηση της πραγματικής διεθνούς τρομοκρατίας: του φασισμού. □

1. «Αντί, «Ελευθεροτυπία», «Βήμα», «Σχολιαστής».
2. «Ελευθεροτυπία» 16-5-86.
3. Αναλυτικά στην «Ελευθεροτυπία» 30-5-86.

Φιλελεύθερες διακηρύξεις, βάνουση πραγματικότητα

του Πλουτή Σέρβα

Ο κώδικας του χρώματος

Το απαρτχάιντ στηρίζεται στην ταξινόμηση του πληθυσμού σε ξεχωριστές φυλετικές κατηγορίες. Αυτές καθορίζουν πού μπορεί κανείς να κατοικήσει, πόσο θα πληρωθεί και, μέχρι πρόσφατα, με ποιον μπορεί να κάνει έρωτα.

Φυλετικές κατηγορίες		Ποσοστό του συνολικού πληθυσμού
Μαύροι	24.103.458	73,8%
Έγχρωμοι μιγάδες	2.830.301	8,7%
Ινδοί	890.292	2,7%
Λευκοί	4.818.679	14,8%

Αναχωρώντας από την Πρετόρια, ύστερα από δύο μήνες παραμονή μου εκεί ιδιωτικά, είχε ήδη αρχίσει μία μεγάλη καμπάνια από μέρους του κυβερνητικού αλλά και εν μέρει του αντιπολιτευτικού Τύπου της Νότιας Αφρικής, που είχε ως στόχο της τη γνωστοποίηση όσο και προώθηση μιας μεγαλόστομης διακήρυξης του Προέδρου Πήτερ Μπόθα, σύμφωνα με την οποία οι «μαύροι πολίτες» θα έπαυαν πλέον να χρησιμοποιούν το «πάσο» και θα μπορούσαν να διακινούνται ελεύθερα σε όλη την επικράτεια.

Για παράδειγμα αναφέρω την εφημερίδα της αντιπολίτευσης «Pretoria News», η οποία στο κύριο άρθρο της στις 24 Απριλίου '86 άρχιζε ως εξής:

«Χτες ήταν μια μέρα που η Νότια Αφρική περίμενε από καιρό. Η πρώτη μέρα της πραγματικής μεταρρύθμισης. Η κατάργηση του ελέγχου μετακίνησης και της διακριτικής καταπίεσης είναι η πιο απτή και

αποτελεσματική ανακούφιση, αφότου ο Πήτερ Μπόθα υποσχέθηκε το 1979 την αλλαγή. Είναι περισσότερο σημαντική από τη συμβολική πράξη της κατάργησης των εμποδίων όσον αφορά τις επιμειξίες στις προσωπικές σχέσεις και το γάμο».

Ήδη από την προηγούμενη μέρα, σχεδόν όλες οι εφημερίδες, πλαισιώνοντας ολοσέλιδα το «διάγγελμα της ιστορικής μέρας», χρησιμοποιούσαν αποσπάσματα και υπογράμιζαν τα πλέον «μνημειώδη» σημεία της ομιλίας του Προέδρου, όπως διατυπώθηκαν στη σχετική κοινοβουλευτική «συζήτηση». Εντυπωσιακός, πράγματι, ήταν ο τρόπος με τον οποίο ο Πήτερ Μπόθα άρχισε την εισήγησή του, λέγοντας:

«Αν το απαρτχάιντ ήταν αποκλειστικά ένα προκάλυμμα του αποικιοκρατικού πατερναλισμού, τότε ήταν από την αρχή λανθασμένο (...) Έχουμε πλέον ξεπεράσει τις αναχρονιστικές ιδέες του πατερναλισμού, του απαρτχάιντ». Και συμπάι-

ρευε: «Το διάταγμα το σχετικό με το διαχωρισμό των περιοχών ως προς τις φυλετικές ομάδες δεν είναι μια «ιερή αγελάδα». Δεν μπορεί να ευνοεί τη διατήρηση νόμων, μόνο και μόνο για τη συντήρησή τους. Επιβάλλεται η αλλαγή!».

Είναι φανερό ότι ο Πήτερ Μπόθα και οι συνεργάτες του ενήργησαν κάτω από το κράτος των συνεχιζόμενων εσωτερικών και εξωτερικών πιέσεων. Όμως, αποδείχθηκε ότι ενήργησαν «αλόγιστα» ως προς τα δικά τους συμφέροντα. Θα πρέπει να είχαν θεωρήσει ότι ένα ισχυρό μέτρο θα κινούσε τη διαδικασία της εξομάλυνσης. Μία έγερση, δηλαδή, που θα οδηγούσε προς αποφασιστικές μετακινήσεις στην κατεύθυνση που αυτοί θεωρούσαν αποδεκτή. Η έγερση, πράγματι, προκλήθηκε, προς αντίθετη όμως κατεύθυνση από αυτήν που η κυβέρνηση ανέμενε.

Πρώτοι αντέδρασαν οι σκληροί ακροδεξιόι, που είχαν γαλουχηθεί από τους μα-

Δέν είναι υπέροχο να βλέπεις
τά παιδιά να παίζουν με το
αγοράκι της Ζοφερίνας;

Σου δίνει εχτίδες για
το βέγγον της χώρας

Ναι
αλήθεια

Εντάξει! Και τώρα να
παίξουμε τη μπαλά, τον μπα-
τπά και τον υπτιρέτι.

RPR/ANNE

στούς της «ιερής αγελάδας», όπως ακριβώς και η κυβερνητική παράταξη. Το κατηγορώ τους για την «παρασπονδία» ήταν βίαιο και ανόητο. Οι ακροδεξιοί εμφανίστηκαν με άγριες διαθέσεις, στις συγκεντρώσεις που οργανώθηκαν από τους κυβερνητικούς, με σκοπό την ανάλυση και τον προπανανδισμό του προεδρικού διαγέλματος. Μπροστά στα μάτια της αστυνομίας κατέβασαν, δυναμικά, τους ομιλητές από το βήμα, μετατρέποντάς τες σε δικές τους συγκεντρώσεις. Ανέβηκαν, δηλαδή, στο βήμα και εκφώνησαν πύρινους λόγους προς τους παρευρισκόμενους και χειροκροτήθηκαν θερμά. Μετέδωσαν συνθήματα που κυριάρχησαν, όπως αυτά: «Κάτω ο Πρόεδρος που ανοίγει το δρόμο στους μαύρους» — «Θάνατος στους μαύρους που θα τολμήσουν να περάσουν από τους συνοικισμούς των λευκών» — «Σε κανέναν μαύρο δεν θα επιτραπεί να μολύνει τη λευκή ατμόσφαιρά μας» κτλ.

Οι ακροδεξιοί δεν κατανόησαν τον Πρόεδρο Μπόθα. Πήραν το διάγγελμα τοις μετρητοίς και δεν αντελήφθησαν ότι ο Πρόεδρος έκανε έναν ελιγμό για να αντιμετωπίσει όλες τις πλευρές, που του ασκούσαν πιέσεις. Ότι, δηλαδή, ουσιαστικά ήθελε να ικανοποιήσει τους κύκλους που τον ενδιέφεραν οικονομικά και πολιτικά — τις ΗΠΑ και τη Βρετανία — πραγματοποιώντας ένα διάγγελμα για το θεαθείναι, χωρίς καθόλου να σκοπεύει να προχωρήσει ουσιαστικά στο ζήτημα, που είναι οι προϋποθέσεις κατάργησης του apartheid. Το μέτρο της κατάργησης του «πάσο» που εξήγγειλε, έδειχνε προς τα έξω ένα πνεύμα μετριότητας και υποχωρητικότητας, ενώ την ίδια στιγμή διατηρούσε όλα τα μέσα για την παρεμπόδιση της διακίνησης, δημιουργώντας νέες καταστάσεις αποτροπής της.

Απόδειξη της εμμονής του κυβερνώντος κόμματος στη διατήρηση του apartheid είναι το γεγονός ότι μόλις δύο μέρες μετά την εξαγγελία του «ιστορικού διαγγέλματος» ο Μπόθα αποφάσισε να χτίσει 6 νέες μαύρες πόλεις. Η «Pretoria News» έγραφε στις 26 Απριλίου:

«Η κατάργηση του «πάσο» μετακίνησης "Influx Control" έχει γαλβανίσει τα κυβερνητικά σχέδια για την οικοδόμηση 6 νέων "μαύρων πόλεων", με πληθυσμό, η κάθε μία, ένα και πλέον εκατομμύριο κατοίκων». (...).

Θα δοθεί προτεραιότητα στο σχεδιασμό, μιας και οι ήδη πυκνοκατοικημένες περιοχές των μαύρων πλημμυρίζουν από χιλιάδες εργάτες που αναζητούν εργασία. Ο πρόεδρος του γραφείου ανάπτυξης της Δυτικής Ραντ κ. Τζον Νοέτζε έχει

επισημάνει ότι ο πληθυσμός των μαύρων πόλεων της Νότιας Αφρικής θα διπλασιαστεί ως το τέλος του αιώνα (...). Οι πάχουσες επαρχιακές πόλεις θα βοηθήσουν με την ίδρυση νέων βιομηχανιών και οι 6 νέες πόλεις θα δημιουργηθούν με σκοπό να απορροφήσουν τα 7 εκατομμύρια μαύρων που προβλέπεται ότι θα αυξήσουν τον πληθυσμό των αστικών περιοχών τα επόμενα 14 χρόνια. Ο κ. Νοέτζε υποστηρίζει όταν θα οικοδομηθούν οι νέες μητροπολιτικές περιοχές, θα δημιουργηθούν ευκαιρίες δουλειάς για το λαό και έτσι δεν θα υπάρξει ανάγκη να συγκεντρώνονται στις υπάρχουσες πόλεις».

Γίνεται φανερό ότι κάθε προσπάθεια αρχίζει από την «ιερή αγελάδα» του apartheid, που από την αρχή στάθηκε και εξακολουθεί να συντηρεί τον άξονα της λειτουργίας του ρατσιστικού καθεστώτος. Αυτή είναι η κυρίαρχη ιδεολογία τόσο του κυβερνώντος Εθνικού Κόμματος όσο και όλων των ακροδεξιών. Ιδεολογία την οποία αποδέχονται και όλοι, σχεδόν, οι μεταγενέστεροι μεταναστάτες (που ανάμεσα τους συγκαταλέγονται και εκατοί, χιλιάδες περίπου, Έλληνες και Κύπριοι απόδημοι) που μετά την πρώτη αποταμίευση θεώρησαν ότι τα εκατομμύρια των γηγενών είναι «πολίτες» της χειρίστης υπόσταθμης, ζώα βρωμιάς και ανυποληψίας, χρήσιμα για δουλειά μόνο στα ορυχεία και τα μαγειρεία με αμοιβή που να μην ξεπερνά τα όρια επιβίωσης. Ως σήμερα, μπροστά στο επιβλητικό μνημείο του Κρούγκελ στην Πρετόρια εξακολουθεί να δεσπόζει η πινακίδα που με μεγάλα γράμματα προειδοποιεί:

«Ανοιχτό όλες τις μέρες για τους λευκούς, εκτός της Πέμπτης που είναι προορισμένη μόνο για τους μαύρους». Τα αποχωρητήρια στα πάρκα καθαρίζονται από τους μαύρους, ενώ οι ίδιοι δεν μπορούν να τα χρησιμοποιήσουν. Θα πρέπει να πηγαίνουν μόνο σε όσα έχουν την επιγραφή «για μαύρους». Το ίδιο ισχύει και για τις εκκλησίες των λευκών, που ενώ τις καθαρίζουν οι μαύροι δεν δικαιούνται να γονατίσουν και να προσευχηθούν στον ίδιο θεό και τους κοινούς αγίους, πράξη η οποία αν πραγματοποιηθεί συνιστά ποινικό αδίκημα.

Το διάγγελμα του Πήτερ Μπόθα έφερε σε δύσκολη θέση την Ουάσιγκτον. Κατάλαβε από τις αντιδράσεις που προκάλεσε ότι δεν ήταν δυνατόν, παρά τη μεγαλοστομία του, να το ικανοποιήσει. Γι' αυτό το λόγο κατέφυγε σε μία στάση επαμφοτερίζουσα: το καλωσόρισε και ταυτόχρο-

ΑΝΙΣΟΤΗΤΑ από το λίκνο ως τον τάφο

Η διαφορά ανάμεσα στην ποιότητα ζωής του μαύρου και του λευκού πληθυσμού μπορεί να μετρηθεί σ' όλους τους τομείς από την υγεία των παιδιών ως το πραγματικό εισόδημα. Ακόμα και αν ανακληθούν οι ρατσιστικοί νόμοι δεν πρόκειται να ξεριζωθεί αυτή η δομική ανισότητα. Συγκρίνατε αυτά τα μεγέθη με τα μεγέθη που εμφανίζονται στην προηγούμενη σελίδα.

ΠΑΙΔΙΚΗ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑ

Θάνατοι στον πρώτο χρόνο της ηλικίας σε 1.000 γεννήσεις του έτους 1983

Μαύροι 80

Έγχρωμοι 59.2

Ινδοί 20.07

Λευκοί 13.4

ΚΑΤΟΙΚΙΑ

Ελλείψεις στη στέγαση

Μαύροι 420.000

Έγχρωμοι 43.000

Ινδοί 18.000

Λευκοί 2.000

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Κρατικές δαπάνες σε ραντ ανά κάτοικο

Μαύροι 234.45

Έγχρωμοι 589.11

Ινδοί 1088.0

Λευκοί 1.654.0

Αναλογία μαθητών ανά δάσκαλο

Μαύροι 407.7/1

Έγχρωμοι 28.0/1

Ινδοί 23.0/1

Λευκοί 18.9/1

ΥΓΕΙΑ

Κατανομή ασθενειών (στοιχεία 1983)

	Μαύροι	Έγχρ.	Ινδοί	Λευκοί
Χολέρα	6.557	8	230	9
Λέπρα	120	1	0	3
Ιλαρά	11.734	1.435	20	1.275
Πολυομυελίτης	87	4	0	0
Τραχώματα	567	1	0	0
Φυματίωση	42.470	10.957	402	680
Τύφου	4.994	67	21	43
Λοιμώδ. ηπατίτ.	644	399	52	732

Νοσοκόμες ανά 1.000 κατοίκους (Ελάχιστο όριο Διεθνούς Οργάνωσης Υγείας: 9)

Μαύροι	Έγχρωμοι	Ινδοί	Λευκοί
1.5	1.8	1.4	6

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Μέσο μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα (σε ραντ, στοιχεία 1984)

Μαύροι 273

Έγχρωμοι 624

Ινδοί 1.072

Λευκοί 1.834

Ποσοστά επαγγελματιών κατά φυλετικές ομάδες (στοιχεία 1983)

	Μαύροι	Έγχρ.	Ινδοί	Λευκοί
Ανώτ. στελέχη	1.6	1.8	2.0	94.6
Υπάλληλοι	17.3	10.4	7.7	64.6
Ορυχεία	190.6	1.3	0.1	8.0
Υπηρεσίες	68.1	10.9	2.1	18.9
Εργάτες	88.1	11.1	0.7	0.1

ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ

Κατανομή % προϋπολογισμού συντάξεων (έτος 1984-85)

Μαύροι 23.5

Έγχρωμοι 17.9

Ινδοί 3.8

Λευκοί 54.7

να πιστοποιούσε ότι «δεν είναι αρκετό». Ο εκπρόσωπος του State Department δήλωσε: «Η κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών, σε πολλές συναντήσεις με τους Αφρικανούς επισήμους αλλά και με δημόσιες δηλώσεις της, καλούσε για μία γρήγορη εφαρμογή της αλλαγής». Ωστόσο, δεν διευκρίνισε τι θα πρέπει να περιλαμβάνει αυτή η αλλαγή. Εξυπακούεται ότι η Ουάσιγκτον έχει σοβαρούς λόγους να φοβάται την κατάργηση του απαρτχάιντ στη Νότια Αφρική. Στην κατάργηση του ελλοχεύει ο κίνδυνος της ανατροπής της εξουσίας των λευκών. Ας μην ξεχνάμε ότι το απαρτχάιντ σε συνδυασμό με το «διαίρει και βασίλευε» υπήρξαν πάντοτε τα προσφιλέστερα όπλα του ιμπεριαλισμού. Από τη γέννηση του βορειοαμερικανικού κράτους η ηγεσία του είχε φροντίσει να το εφαρμόσει. Πράγμα που διατηρήθηκε ως την ημέρα που κάτω από τη σημαία του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ (1929-1968) αναγκάστηκε να καταργήσει τις φυλετικές διακρίσεις. Έκτοτε ο Λευκός Οίκος χρησιμοποιεί άλλα μέτρα και το είδος των «αλλαγών» εκείνων προς τις οποίες τρέπει το καθεστώς της Πρετόριας. Θα πρέπει επίσης, να σημειώσουμε ότι η Ουάσιγκτον διευκολύνθηκε για την κατάργηση του απαρτχάιντ στην περιοχή της, λόγω της πληθυσμιακής υπεροχής των λευκών. Αντίθετα, στη Νότια Αφρική παρά την ισχύ του οικονομικού - ιμπεριαλιστικού υπόβαθρου, η πληθυσμιακή υπεροχή των μαύρων εντεινέει το αδιέξοδο τόσο για τους ντόπιους καπιταλιστές όσο και για τους ξένους επενδυτές.

Παρατηρούμε ότι το απαρτχάιντ, παρά τον αναχρονιστικό του χαρακτήρα, έχει καταστεί η μόνη ιστορική πραγματικότητα ικανή να διασφαλίσει το καθεστώς εκμετάλλευσης στην πιο πλούσια χώρα της αφρικανικής ηπείρου: πλούσια σε φυσικούς πόρους αλλά και εξαιτίας των ξένων επενδύσεων. Είναι μια πραγματικότητα που την αφετηρία της πρέπει να την αναζητήσει κανείς από τον 17ο αιώνα, την εποχή που οι πρώτοι Ευρωπαίοι μετανάστες αποβιβάστηκαν στο ακρωτήριο της Καλής Ελπίδας, αλλά και να παρακολουθήσει την πορεία της ως τις μέρες μας, γενιές πολλές μεταναστών Άγγλων, Ολλανδών, Ισπανών, Πορτογάλων κτλ., που γαλουχήθηκαν με το όνειρο αυτό της «καλής ελπίδας».

Η Βρετανική Αυτοκρατορία, σε όλη τη διάρκεια της κυριαρχίας της στις περιοχές της Νότιας Αφρικής, καλλιέργησε ακόμη περισσότερο το απαρτχάιντ και το παρέδωσε στους ρατσιστές στρατηγούς Μπόθα, Σματς, Χέρτσογκ που ανέλαβαν να συνεχίσουν το έργο της πάλας ποτέ αυτοκρατορίας και να εδραιώσουν ένα ισχυρό καθεστώς κυριαρχίας της μειοψηφίας των λευκών.

Έκτοτε, εβδομήντα και πλέον χρόνια έχουν περάσει και το απαρτχάιντ παραμένει σε ισχύ, παρά τις διακηρύξεις της Κοινωνίας των Εθνών και του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, παρά τις αντιδράσεις της διεθνούς κοινής γνώμης· το απαρτχάιντ καθιερώθηκε ως σύμβολο πίστωσης, ως «ιερή αγελάδα» που θρέφεται μέσα στα λειβάδια της κολασμένης ληστείας εκατομμυρίων μαύρων πληθείων για να μεγεθύνει τους ξένους και ντόπιους, μεγάλους και μικρούς, σφετεριστές λευκούς.

Ένα νέο «έθνος» προέκυψε από την πολυεθνία των ποικίλων τυχοδιωκτών, δημιουργημένο άνομα και προκλητικά σε αντίθεση με τις σύγχρονες αντιλήψεις και

ΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΜΑΥΡΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

Η μάνα μου

Η μάνα μου ποτέ
στην κοιλιά της δε μ' έπιασε
γιατί είχαν τη ζέστα της μήτρας της
για να σπρώχνουν τις καρδιές τους
στο μίσος.

Η μάνα μου ποτέ δε με θήλασε
γιατί την ξεράναν
και γίναν τα βυζιά της άδειες σακούλες.

Η μάνα μου ποτέ δε μ' αγκάλιασε
γιατί την κρατούσαν στα στήθια τους
τα παιδιά τους ν' αναρέφει.

Η μάνα μου είναι
μια δούλα Βουσανά
ένα κορίτσι απ' το Καφίρ
μια θείτσα ΚοεΛί
που τον ιδρώτα της φορά
περιδέραιο στο λαιμό της
και στους αστραγάλους της γύρω
αλυσίδες.

Με την τιμή κουρελιασμένη
η μάνα μου λευτερώθηκε
απ' τα οικογενειακά κειμήλια
της καταπίεσης.

Αυτές τις μέρες η μάνα μου
τη στολή αρματώνεται
όσον κουράστηκαν να υπηρετούν
τους θεούς του κακού.

Η μάνα μου τώρα το θάνατο ντύνεται.

Κρις Βαν Γουίκ

τις διεθνείς διατάξεις. Αυτό το «έθνος» εφάρμοξε τη δική του γλώσσα —μίγμα ολλανδικής, γερμανικής, πορτογαλικής και αγγλικής— και αγωνίστηκε —ανεπιτυχώς— να την επιβάλει. Οικοδόμησε πόλεις - μεγαθήρια και άνοιξε τις πόρτες στο πλήθος των πολυεθνικών εμποροβιομηχανικών επιχειρήσεων. Δημιούργησε τη δική του απάνθρωπη κουλτούρα, αποκλειστικά θεμελιωμένη στο ρατσισμό, και υπέταξε την παιδεία του στους νόμους μιας πανθάλας «φιλοσοφίας». Ανέπτυξε τη δική του διανοήση και τα στρώματα των επιστημόνων, όπου θεωρείται παραδεκτό οι λευκοί γιατροί να συνεργάζονται με τους μαύρους πάνω από το προσκέφαλο των ασθενών, χρησιμοποιώντας από κοινού όλα τα φώτα και τα μέσα της σύγχρονης ιατρικής επιστήμης, αλλά θεωρείται εγκλημα που τιμωρείται αυστηρά από τους νόμους, αυτοί οι συνεργαζόμενοι γιατροί να συναγελάζονται έξω από τους νοσοκομειακούς θαλάμους, να συσκέπτονται, να συντρώνουν ή να διαβιούν σε γειτονικά διαμερίσματα και να ψυχαγωγούνται σε κοινούς τόπους. Η κυβερνώσα τάξη των λευκών έκανε τον Χίτλερ και τους απογόνους του να χωριούν μπροστά στην «εξέλιξη» της βρωμερής ναζιστικής ιδεολογίας και συμπεριφοράς.

Ο Πήτερ Μπόθα, πάνω στην αμηχανία του, πραγματοποίησε το ανόητο διάγγελμα του για την κατάργηση του «πάσο» διακίνησης· πράξη που ουσιαστικά εξυπηρέτούσε τη συντήρηση αυτής της απάνθρωπης κοινωνίας. Θα μπορούσε καλύτερα να σωπάσει. Γιατί αν ήταν σε θέση να πραγματοποιήσει κάποια τολμηρή πράξη θα προχωρούσε στην πραγματοποίηση της υπόσχεσης που πολλές φορές είχε δώσει, έστω και με μασημένα λόγια, να ανοίξει την πόρτα της φυλακής στον ήδη 23 χρόνια δεσμώτη Νέλσον Μαντέλα και να

του πει: «χωρίς όρους είσαι ελεύθερος. Δεν χρειάζομαστε καμία δήλωσή σου ότι καταδικάζεις τη βία». Γιατί η βία δεν προκαλείται ούτε από τον Μαντέλα ούτε από κανέναν άλλο ηγέτη των μαύρων. Η βία υπάρχει μόνο στην εγκληματική «φιλοσοφία» του απαρτχάιντ και εξαιτίας του προκύπτει η βία ενάντια στη βία. Μόνο η κατάργηση του απαρτχάιντ θα μπορούσε να θέσει τέρμα σ' αυτό τον κύκλο της βίας.

Όμως ο Πήτερ Μπόθα δεν θα μπορούσε να προχωρήσει στην κατάργηση του απαρτχάιντ όσο κι αν το κόμμα του εξακολουθεί να πιστεύει στη σοφία και τη σωφροσύνη του. Κι αυτό γιατί παραμένει ο φύλακας άγγελος του Κεφαλαίου που δεν θα δίσταζε να αντικρύσει το ολοκαύτωμα της Νότιας Αφρικής παρά να δει την επικράτηση του δημοκρατικού συνθήματος «έναν άνθρωπος, μία ψήφος». Προς την ίδια κατεύθυνση ωθεί και η στάση των ΗΠΑ και της Μεγάλης Βρετανίας, οι οποίοι γνωρίζουν ότι η διατήρηση του απαρτχάιντ είναι η μόνη διασφάλιση των οικονομικών τους συμφερόντων. Ο αμερικανοβρετανικός πατερναλισμός είναι που επέτρεψε στον Πήτερ Μπόθα να επεκτείνει τον παραλογισμό του με την τιμωρία των μαύρων αντιστασιακών για την κατάργηση του «πάσο». Η συστρίψωση των μαύρων οδήγησε τον Μπόθα σε ενέργειες βίαιες, χωρίς τη σύμφωνη γνώμη των πατρώνων του. Επιτέθηκε στη Μποτσουάνα, τη Ζάμπια και τη Ζιμπάμπουε, βομβαρδίζοντας τα στρατηγεία του Εθνικοαπελευθερωτικού Μετώπου και διακυβεύοντας τα στρατηγικά συμφέροντα των πατρώνων του.

Αυτή η ιταμή πρόκληση δεν μπορούσε παρά να αναγκάσει την Ουάσιγκτον να επιδείξει οργή· υποκριτική οργή. Έτσι, αμέσως μετά τη νοτιοαφρικανική επιδρομή σε γειτονικές χώρες η κυβέρνηση των ΗΠΑ διέταξε την απέλαση του στρατιωτικού επιτετραμμένου της Νότιας Αφρικής από την Ουάσιγκτον, διότι σύμφωνα με το επίσημο αμερικανικό ανακοινωθέν... «Οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν μπορούν να... ανεχθούν την περιφρόνηση προς την εδαφική κυριαρχία των γειτόνων της Νότιας Αφρικής». Το ότι η αμερικανική οργή δεν ήταν παρά μία φενάκη αποδείχθηκε την ίδια μέρα, στις 24 Μαΐου, όπου οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Βρετανία πρόβαλαν νετό στο σχέδιο απόφασης του Συμβουλίου Ασφαλείας το οποίο προέβλεπε «υποχρεωτικές επιλεκτικές κυρώσεις στη Νότια Αφρική για τη σειρά των επιθέσεων που πραγματοποίησε στην Μποτσουάνα, τη Ζάμπια και την Ζιμπάμπουε», ενώ η δεξιά γαλλική κυβέρνηση περιορίστηκε σε ψήφο αποχής.

Θα ήταν, όμως, λάθος να παραμείνει η εντύπωση ότι στο «βασίλειο των λευκών» της Νότιας Αφρικής όλα βαίνουν σύμφωνα με τις υπαγορεύσεις των προασπιστών της «ιστορικής» ανάγκης του απαρτχάιντ. Υπάρχει και μια άλλη ιστορική ανάγκη. Είναι πρωτίστως αυτή που εκφράζεται με τον δυναμισμό των μαύρων ακατάβλητων αγωνιστών και που σ' αυτούς συμπαρατίστανται όχι μόνο οι διεθνείς δημοκρατικές δυνάμεις, αλλά και εκείνοι οι λευκοί νοτιοαφρικάνοι, που επιμένουν να μην συμβιβαστούν με την απανθρωπιά. Ένα ζήτημα για το οποίο θα χρειαστεί να επανέλθουμε.

● Τα στατιστικά στοιχεία από το περιοδικό «New Internationalist».

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ

Καλοκαίρι 1986

Φερνάντο Κορτές: Η κατάκτηση του Μεξικού

Τι ήταν ο Κορτές; Άνθρωπος της Αναγέννησης που διψούσε για το νέο, για γνώσεις, αναζητήσεις, ανακαλύψεις; Άνθρωπος ατρόμητος, ριψοκίνδυνος, ευπροσήγορος για τους συντρόφους του, όπως μας τον περιγράφανε οι φίλοι του; Η ελεεινός τυχοδιώκτης, ψευδολόγος τέρας, στασιαστής, καταχραστής του δημοσίου, δολοφόνος της γυναίκας του, εξολοθρευτής εκατομμυρίων ινδιάνων και ξεβεβηλωτής ενός λαμπρού πολιτισμού, όπως τον κατηγορούν οι εχθροί του;

Βασίλη Χατζηβασίλη: Σχέσεις Ελλάδιτών και Κυπρίων. Μύθοι και Πραγματικότητα

Μια εξαιρετικά ενδιαφέρουσα, συστηματική και αποκαλυπτική έρευνα στην οποία συμμετέχουν χίλιοι κύπριοι και χίλιοι ελλαδίτες. Σε μια περίοδο που το κυπριακό μπαίνει στην πιο κρίσιμη καμπή του η έρευνα αυτή βοηθάει στο να γνωρίσουμε από τα μέσα και ουσιαστικά το όλο πρόβλημα.

Λευτέρη Κ. Ψαρρά: Ο ελληνοϊταλικός πόλεμος 1940-1941

Άμεση μαρτυρία για τα συγκλονιστικά γεγονότα του ελληνοϊταλικού πολέμου. Μια κατάθεση καθημερινής εμπειρίας για την στρατιωτική ζωή στα θουά της Ηπείρου, για τις μεγάλες και μικρές στιγμές που έζησε ο Έλληνας φαντάρος από την ηρωική αντίσταση και την νίκη, μέχρι την συνθηκολόγηση και την αποθωρόρηση.

Μιχάλη Μοδινού: Μύθοι της ανάπτυξης στους τροπικούς. Οικογεωγραφία.

Ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον βιβλίο όπου η ιστορική, η ανθρωπολογική, η οικονομική και η γεωγραφική διάσταση συμπλέκονται για να δώσουν την οικολογική προβληματική, να περιγράψουν δηλαδή τις φυσικές καταστροφές, την σινοση στις μεγαλοκτόλεις, την εξαθλίωση των μαζών, τους λιμούς, την ερημοποίηση, την καταστροφή του τροπικού δάσους. Το αποτέλεσμα μοιάζει συχνά με ταξιδιωτικό χρονικό, με προσωπικό ημερολόγιο, με λογοτέχνημα ή με μαρτυρία.

Μιχάλη Χαλαραμπίδη: Πώς μπορεί να κυβερνά η αριστερά

Ένα βιβλίο για την αριστερά σήμερα, που προσπαθεί να βίξει με νέους πολιτικούς άρους μια σειρά από τα μεγάλα προβλήματα που απασχολούν όλους μας. Σε μια περίοδο που τα επιχειρήματα φαίνεται να έχουν εξαντληθεί, το βιβλίο αυτό θέτει το ζήτημα του κοινωνικού και πολιτικού επαναπροσδιορισμού, αντιμετωπίζοντας κριτικά τους κυρίαρχους μύθους, τα στερεότυπα και τις συμπάσεις που γαλούχησαν την μεταπολιτευτική αριστερά.

Μαυρομηχάλη 39, τηλ. 3601956, 3610445, Αθήνα 10 680.

Έκδόσεις Στιγμή

ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 91-93, ΑΘΗΝΑ 114 73

τηλ. 36.44.064

Κυκλοφορεί σε λίγες μέρες

Ναπολέον Λαπαδιώτης

Η ΖΩΗ ΜΟΥ

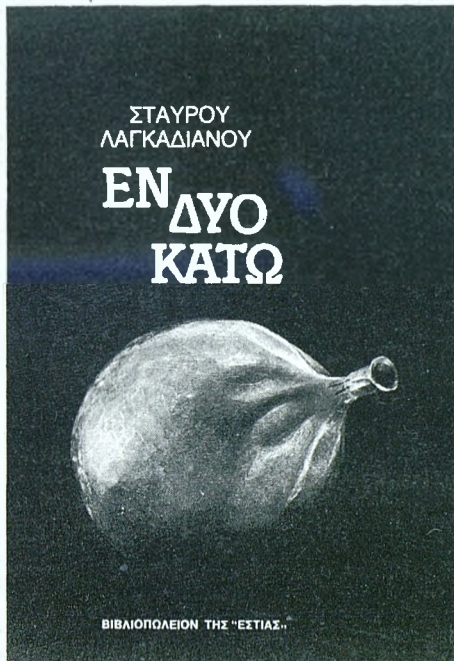
Άπόπειρα συνοπτικής αυτοβιογραφίας

Πρόλογος - σχόλια - σημειώσεις

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΚΩΣΤΑΣ

Κ
Υ
Κ
Σ
Λ
Σ
Ε
Β
'
Ε
Κ
Δ
Ο
Σ
Η
Ο
Ρ
Ε
Ι

«...Πήδηξα απ' το ΡΕΟ και καθώς ήμουν ασυνήθιστος στο ύψος έσκασα στο δάπεδο, τα πόδια μου λύγισαν και σωριάστηκα κάτω. Το ίδιο κι ο Μύρωνας με τα μικρά μαύρα καταϊδρωμένα απ' το φόβο του μάτια, το ίδιο κι ο γιατρός, σωριάστηκε κι αυτός, 30 χρονών, 2 μέτρα ψηλά το ΡΕΟ, που ν' αντέξει! Σκληρό το έδαφος σου πατρίδα! Κι η νοτάδα έλαψε να φέρνει μόχες σαπισμένων φυκιών, στεκάμενων νερών και πεθαμένων ψαριών από τον υγρό τάφο της λίμνης

ΜΑΡΣΕΛ ΑΙΜΕ

Ο δρόμος χωρίς όνομα

Οι άνθρωποι που μένουν στο Δρόμο χωρίς όνομα είναι φτωχοί μεροκαματιάρηδες που ζουν μια άθλια, στερημένη ζωή. Στο σπίτι του Μεούλ, δυο φορές δολοφόνου, έρχεται να κρυφτεί ο Σεργκεμουάν, καταζητούμενος κι αυτός. Μαζί του φέρνει και την πανέμορφη κόρη του. Η παρουσία της βυθίζει το Δρόμο σε έκσταση: όλος ο κόσμος θα ερωτευθεί αυτή την Ομορφιά που στα μάτια της φτωχολογιάς αποκτά μια σχεδόν υπερβατική διάσταση. Τρεις άντρες θα τη διεκδικήσουν με πείσμα... Κι από δω και πέρα τα πράγματα θα οδηγηθούν μοιραία προς την καταστροφή, μέσα από μια γοργή και απροσδόκητη πλοκή όπου ο Αιμέ κατάφερε να κρατήσει σε θαυμαστή ισορροπία το γέλιο και το δάκρυ, μ' αυτή την ιδιαίτερη δεξιοτεχνία που τη συναντάμε μόνο στους μεγάλους κωμικούς του Βωβού.

Το βιβλίο θ' αφήσει μαγεμένo και τον πιο δύσκολο αναγνώστη.

Με το Δρόμο χωρίς όνομα, ο Μαρσέλ Αιμέ κέρδισε το Λαϊκό Βραβείο.

ΑΣΤΑΡΤΗ

ΣΟΛΩΝΟΣ 121 - ΤΗΛ. 3606 597

Que viva Mexico!

Από την προηγούμενη Τετάρτη 28 Μαΐου, η χώρα μπήκε στον αστερισμό της Μπάλας. Το σύνθημα δόθηκε από την υπουργό Πολιτισμού Μελίνα Μερκούρη που απένειμε, μαζί με δεκάδες φιλιά, το Κύπελλο στον Παναθηναϊκό. Ακολούθησε αυτή η σύντομη περίοδος αγωνίας και εκνευρισμού, αυτή η αίσθηση της φορτισμένης με ένταση αναμονής, κι έπειτα το λυτρωτικό σφύριγμα του διαιτητή, το εναρκτήριο λάκτισμα του Μουντιάλ, άνοιξαν μια περίοδο πρώιμων διακοπών, μια παρένθεση ευφορίας πλημμυρισμένη από το ποδοσφαιρικό θέαμα.

Ήδη κάποιοι θα υποπεύονται πως ο ανώνυμος αρθρογράφος της στήλης είναι ορκισμένος εχθρός του ποδοσφαίρου. Πως είχε περάσει μια δύσκολη παιδική ηλικία, πως φορούσε γυαλιά από μικρός, πως ήταν πάντα αδέξιος, πως ποτέ δεν κατόρθωσε να γίνει δεκτός στο τσικό της γειτονιάς του, πως άλλοτε έσπαγε τα γυαλιά του κι άλλοτε με μια φαρμακερή βολίδα κατέβαζε τη βιτρίνα του φαρμακείου προκαλώντας την άφιξη του «100» και την πρόωρη διακοπή του αγώνα. Όποιοι έκαναν αυτές τις σκέψεις έχουν δικιο! Μια δύσκολη παιδική ηλικία κρύβεται πάντα πίσω από την αντιπάθεια για το ποδόσφαιρο και την κλίση προς τις ορθολογικές αναλύσεις.

Ωστόσο το Μουντιάλ ήρθε σε καλή στιγμή. Η ΕΡΤ-1 είχε σχεδόν εξαντλήσει τα αποθέματά της σε έτοιμο πρόγραμμα και σε επαναλήψεις και παρακολουθούσε με δέος τον αριθμό των διαφημιστικών μηνυμάτων να οριζοντιώνεται σε μάλλον χαμηλά επίπεδα. Ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας διαπίστωνε πως ένα εξάμηνο λιτότητας δεν βελτίωσε τα βασικά οικονομικά μεγέθη κι ότι η έξοδος από τη στενωπό (δηλαδή από το λούκι) δεν φαίνεται στον ορίζοντα. Οι εργαζόμενοι άρχισαν να νιώθουν πως η ΑΤΑ των 600 δραχμών δύσκολα καλύπτει τις αυξήσεις και διαισθανόνταν ότι οι διακοπές του λαού κινδυνεύουν να μετατραπούν σε Σαββατοκύριακα με σκηνή στην παραλία του Μαραθώνα. Η επιτροπή των υπουργών που ασχολείται με τις προβληματικές κατέληξε ύστερα από πέντε χρόνια στην «ορθή» λύση: να απολυεί έναν στους έξι εργαζόμενους. Κι ο πρωθυπουργός μπορεί πλέον να παρακολουθεί ανενόχλητος τα δελτία ειδήσεων όλων των καναλιών που συλλαμβάνει η δορυφορική κεραία του Καστριού ελπίζοντας πως και «η φίλη Τουρκία» θα πάψει να προκαλεί μες στο κατακαλόκαιρο και θα παρακολουθεί με τους ίδιους ρυθμούς τις τροχιές της μπάλας στο Μεξικό. Τέρμα στο νέφος του Τσερνομπίλ και στο πέζο νέφος της Αθήνας, τηλεοράσεις στο μπαλκόνι, μπίρες, πίτσες και σουβλάκια, κοντολογίς η απόλαυση της απραξίας.

Βέβαια, από αυτή την ποδοσφαιρική γιορτή κάποιοι αποκλείονται, κι αυτοί δεν είναι άλλοι από εκείνα τα κοινωνικά στρώματα που παραμερίζονται στον ανεπτυγμένο, ύστερο, καπιταλισμό: οι γέροι δηλαδή, οι γυναίκες και τα παιδιά. Κι ένα μικρό μέρος των αδιόρθωτων διανοούμενων. Για έξι εβδομάδες, όλοι αυτοί θα μπορούν να δραπετεύσουν από την αυστηρή περιφρούρηση των ποδοσφαιρόφιλων. Το Μουντιάλ, λοιπόν, είναι μια ευκαιρία για να σεργιανίσουν στην πόλη. Αν δεν κινδύνευαν από τους αστυνομικούς του στρατηγού Δροσογιάννη θα ήταν ίσως η κατάλληλη στιγμή για να δοκιμάσουν το απεριτίφ στα μπαρ των «αμαρτωλών» Εξαρχείων, να βρουν αμέσως τραπέζι στις ταβέρνες της παραλίας, να καθίσουν σε καλές θέσεις στα θέατρα και τους κινηματογράφους κι ίσως να απολαύσουν το φεγγάρι στους λόφους του Στρέφη, του Λυκαβητού και του Φιλοπάππου.

Σημειωματάριο ειδήσεων

● Σύμφωνα. Οι καιροί είναι δύσκολοι. Ραδιενέργεια και καυσάερια, πληθωρισμός και ανεργία, πολιτικά και προσωπικά αδιέξοδα... αλλά μη χάνουμε και το χιούμορ μας! Τώρα είναι που μας χρειάζεται περισσότερο παρά ποτέ.

Για όσους επιθυμούν να συνδυάσουν το τερπνόν μετά του ωφελήμου, μια βόλτα στην αίθουσα τέχνης «Συλλογή» θα ήταν ό,τι πρέπει. Από τις 5 Ιουνίου μέχρι το τέλος του μηνός θα κρατήσει η έκθεση «Αφιέρωμα στην ελληνική γελοιογραφία». Τριάντα επτά Έλληνες γελοιογράφοι παίρνουν μέρος. Ανάμεσά τους βρίσκονται και δυο καλοί συνεργάτες του «Αντί»: *Ο Γιώργος Σερράκης* και *ο Δημήτρης Χαντζόπουλος*.

● Πολύ αξιόλογες οι μονιμες εκθέσεις που έχουν οργανωθεί για να τιμήσουν τα 10 χρόνια λειτουργίας της Εθνικής Πινακοθήκης και Μουσείου Αλεξάνδρου Σούτζου. Έτσι, από 27 Μαΐου παρουσιάζονται στις αίθουσές της και σύμφωνα με τις ώρες λειτουργίας του Μουσείου οι εκθέσεις:
α) Γλυπτά ελληνών δημιουργών του 19ου και του πρώτου μισού του 20ου αιώνα με έργα των καλλιτεχνών *Χαλεπά, Βρούτου, Δρόση, Κ. Δημητριάδη, Θωμόπουλου, Τόμπρου, Παππά*, κ.ά.

β) Έκθεση ελληνών ζωγράφων από τον 19ο στον 20ό αιώνα, με έργα των *Πανταζή, Ξυδιά, Βικάτου, Μαλέα, Παπαλουκά, Ν. Λύτρα*.

γ) Έκθεση ζωγραφικής και γλυπτικής του *Νίκου Χατζηκυριάκου - Γκίκα* με έργα που δώρησε ο καλλιτέχνης στην Εθνική Πινακοθήκη.

δ) Έκθεση σχεδίων *Νικολάου Γύζη* - *Μνήμη Μαρινού Καλλιγά*.

● Και ας συνεχίσουμε με μια ακόμη έκθεση: στην γκαλερί

«Υδροχόος» εκθέτει η *Ελένη Μύντακα*. Η έκθεση θα διαρκέσει μέχρι τις 13 Ιουνίου.

● Σε μια άλλη αίθουσα τέχνης, το *Πολυπλάνο*, ο *Αλέκος Φασιανός* θα εκθέσει από τις 6 έως τις 14 Ιουνίου χαρακτηριστικά λιθογραφίες και χαλκογραφίες που φιλοτέχνησε ο καλλιτέχνης για έξι λευκώματα: την *Παρόδο* του Γ. Ρίτσου, την *Αργώ* ή *Πλους αεροστάτου* του Α. Εμπερικού, το *Όταν σας μιλώ*

Ο ΣΝΟΜΠΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΞΕΝΟΜΑΝΙΑΣ

Η διαφημιστική καταχώρηση αναδημοσιεύεται από τη «Βήμα» της Κυριακής 25.5.86 και την «Καθημερινή» της Κυριακής 1.6.86.

Όχι παίζουμε! Μετά τις δεσποινες της νυν εξουσίας, αναζητήθηκαν και εκείνες της πρώην.

Très jolie et comme il faut αναλογία: 35% ξένες λέξεις. Μετρείστε, please! Σε σύνολο 46 λέξεων αφαιρούμε τους 5 αριθμούς κι έχουμε 14 ξένες λέξεις και 27 ελληνικές.

Με τις υγείες σας!

Ο GEORGES σας περιμένει στο Μικρό «Πύργο Ομορφιάς» στην Κηφισιά

Κλείστε το Rendez-vous σας στα τηλ. 8016943, 8016939

- Κομμοττήριο Κυριών και privé Tea Room «TRIANON GEORGES»
- Κομμοττήριο Ανδρών στο «BAR SALON HOMMES GEORGES»
- Αισθητική προσώπου και σώματος - μπουρλουέι GEORGES

Κασσαδέτη 19, Κηφισιά 8016943, 8016939

του Μ. Σαχτούρη, το *Καφενείο το Βυζάντιο* του Κώστα Ταχτσή, την *Πανωραία* του Δ. Άναλι, τη *Σαπφώ* σε απόδοση Σ. Κακίση.

● Και μια ειδήση για τους ταξιδιωτικούς τύπους. Η *Ελληνική Μορφωτική Εκδρομική Λέσχη* (ΕΜΕΛ), Μαυροκορδάτου 7, τηλ. 36.03.686 (7-9 μ.μ.) και 75.10.502 (2-3 μ.μ.), διοργανώνει 10ήμερη εκδρομή από 18/7 μέχρι και 27/7/86 στα ελληνόφωνα χωριά της Καλαβρίας (κάτω Ιταλία) - Σικελία - Πομπηία και Ρώμη μέσω Πρίντεζι. Δηλώστε εγκαίρως συμμετοχή.

● Μια άλλη, πιο κοντινή, μορφωτική εκδρομή μπορείτε να κάνετε επίσης στη *Ζάκυνθο*. Στις 6-7-8 Ιουνίου (Παρασκευή - Σάββατο - Κυριακή) θα γίνει στο νησί του Ιονίου το **1ο Πανελλήνιο Οικολογικό Τριήμερο**, μερικοί από τους εισηγητές: René Dumont, εκπρόσωπος του γαλλικού οικολογικού κινήματος, Ουντίνε Φον Μπλόντιντς, ευρωβουλευτίνα των γερμανών *Πράσινων*, Κάρλο Κουσίλιο, πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Συνομοσπονδίας Αντικυνηγετικών Οργανώσεων, καθηγητής του πανεπιστημίου της Ρώμης, Γκύντερ Πήτερ, πρόεδρος της Παγκόσμιας Ένωσης για την προστασία των ζώων.

Οργανωτές: Συντονιστική Επιτροπή Προστασίας Περιβάλλοντος του νομού Ζακύνθου, Ζακυνθινή Οικολογική Κίνηση, κ.ά.

● Την Τρίτη 20 Μαΐου κυκλοφόρησε το πρώτο φύλλο της *Σχεδιάς*, μιας δεκαπενθήμερης έκδοσης καλών προθέσεων. Από το κύριο άρθρο της νέας εφημερίδας σημειώνουμε: «... Μια Σχεδιά ετοιμάσαμε και μ' αυτή ανοιγόμαστε στο πέλαγο... Μας ενδιαφέρει τι γίνεται στον τόπο μας, τι γίνεται στην Ευρώπη, στον κόσμο ολόκληρο...». Τους ευχόμαστε το πρώτο φύλλο, το δοκιμαστικό, να το ακολουθήσουν εκατοντάδες.

● Βέβαια φτάνουν στα γραφεία

μας και αθηναϊκά περιοδικά, και μάλιστα με μεγαλύτερη συχνότητα, όπως το δεκαπενθήμερο *Διαβάζω*. Στο τεύχος 144, που είναι αφιερωμένο στη *Γλωσσολογία*, διαβάσαμε μια ενδιαφέρουσα συνέντευξη με τον *Χρήστο Γιανναρά*, καθηγητή της φιλοσοφίας στην Πάντειο. Το επόμενο *Διαβάζω*, (145) θα περιέχει, όπως πληροφορούμαστε, αφιέρωμα στον *Ουμπέρτο Έκο*.

● Μικρό δείγμα περιεχομένων από την πλούσια ύλη του περιοδικού *Το Δέντρο*, (διπλό τεύχος 21-22): Νίκου Μπακόλα, *Αντιγόνη* (απόσπασμα μυθιστορήματος), Κώστα Στεργιόπουλου, *Ο Βιζυηνός και το διήγημα* (μελέτη), Μάρως Δούκα, *Ένα μικρό κείμενο* (πεζογράφημα) και συνέντευξη με τη συγγραφέα, Victor Ιβανovic, τα διηγήματα του Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες (δοκίμιο), Κων/νου Π. Ρωμανού, *Ο αισθητικός ανθρωπισμός του Σικελιανού στον πρόλογο του «Λυρικού Βίου»*. Επίσης, θα βρείτε κείμενα ελλήνων και ξένων λογοτεχνών, τις μόνιμες στήλες του *Δέντρου*, καθώς και σχόλια για την πνευματική επικαιρότητα.

● Στην *Οττάβα*, στο Δημαρχείο της καναδικής πρωτεύουσας, έγινε το Μάιο αφιέρωμα στη σύγχρονη ελληνική ποίηση από το αγγλόφωνο περιοδικό λογοτεχνίας *ARC*. Όπως πληροφορούμαστε, παρουσιάστηκαν ποιήματα των Εμπειρικού, Ελύτη, Ρίτσου, Κάλα, Σαχτούρη, Αλεξάνδρου, Αναγνωστάκη, Λεοντάρη, Εγγονόπουλου, Κακναβάτου, Βακαλό, κ.ά.

Την επιμέλεια των μεταφράσεων είχε η ποιήτρια Margaret Leedis, η οποία μετέφρασε και ποιήματα νεότερων ποιητών (Πατίλν, Κοντού, Γουλιάμου, Πούλιου, Παπαγεωργίου, Χατζηδάκι, Στεριάδη, Μπεκατώρου) καθώς και ένα κείμενο του Αλ. Ζήρα.

Οι μεταφράσεις δημοσιεύτηκαν στο περιοδικό.

● Με το τέλος της —σχολικής— χρονιάς το νηπιαγωγείο «*Αστεράκι*» οργανώνει γιορτή στο λόφο του Στρέφη την ερχόμενη Τρίτη το απόγευμα. Η πιτσιρικάρια θα παίξει τους «*Όρνιθες*» του Αριστοφάνη. Μικροί και μεγάλοι, σκαρφαλώστε στο λόφο —άνευ φόβου...»

● Και μια ειδήση για όσους αγαπούν τις νυχτερινές εκπομπές. Κάθε Παρασκευή στις μία μετά τα μεσάνυχτα, και για μια ολόκληρη ώρα, συντροφιά με τον *Διονύση Σαββόπουλο*, που διαλέγει μουσική για σας. Από το Β' πρόγραμμα. Καλή σας ακρόαση.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΩΝ

Παρά την υπερκατανάλωση κρασιού, τη σπατάλη σε μάσκες, κορδέλες και καραμέλες, παρά τα τούμπανα και το τραπέζωμα του συνεργείου της ΕΡΤ, οι αποκριάτικες γιορτές στο Γαλαξίδι άφησαν περυσσευμα ώστε να ενισχυθεί και ο τοπικός Τύπος με μια καταχώρηση: η Επιτροπή Εκδηλώσεων Γαλαξιδίου δεν κινδυνεύει να ενταχθεί στις προβληματικές. Για να τονώσουμε το ηθικό του κ. Σημίτη αναδημοσιεύουμε από τα «Γαλαξιδιώτικα Νέα» αυτόν τον αισιόδοξο ισολογισμό κι ελπίζουμε του χρόνου να είμαστε κι εμείς προσκεκλημένοι. Η εγκράτεια μας είναι γνωστή κι έτσι ο ισολογισμός θα βγει ξανά με κέρδη.

Στη φωτογραφία σκηνή από τα «αλευρώματα» στο καρναβάλι του Γαλαξιδίου.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΣΟΔΩΝ-ΕΞΟΔΩΝ ΤΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΑΠΟΚΡΙΑΣ 1986

ΕΣΟΔΑ	ΕΣΟΔΑ
1. Πολιτιστικός Σύλλογος δρχ. 70.000	1. Τούμπανα (Σάββατο - Κυριακή - Δευτέρα) δρχ. 41.000
2. Κοινότητα δρχ. 37.458	2. Μάσκες, κορδέλες, καραμέλες, μπαλόνια, σφυρίχτρες, ράκανα κ.λπ. δρχ. 39.579
3. Φιλοδοσική δρχ. 20.000	3. Κρασιά (4 βαρέλια), αλεύρια δρχ. 37.458
4. Σύνδεσμος Γαλαξιδιωτών δρχ. 10.000	4. Λαμαρίνες (ισοκρ. Φιγούρες) δρχ. 9.500
5. Σ.Π.Α.Γ. δρχ. 10.000	5. Χαρτικά - πλαστικά είδη 7.135
6. Συνταξιοχού Ν.Α.Τ. δρχ. 8.000	6. Χρώματα και συναφή είδη 5.063
	7. Βενζίνη για τα αυτοκίνητα που κινήθηκαν για τις Αποκριάτικες εκδηλώσεις δρχ. 4.000
	8. Τηλεφωνικά τέλη δρχ. 2.930
	9. Τραπέζι Συνεργείου ΕΡΤ δρχ. 2.000
	10. Φωτογραφίες δρχ. 3.000
	Δρχ. 155.458
	Υπόλοιπο για το Ταμείο της Επιτροπής δρχ. 3.793
	Δρχ. 155.458

Το παραπάνω υπόλοιπο (Δρχ. 3.793) μετά τη σύμφωνη απόφαση όλων των φορέων που συνέβαλαν οικονομικά στις εκδηλώσεις, θα παραμείνει στο Ταμείο της επιτροπής για μελλοντικές εκδηλώσεις (αριθ. βιβλιοθήκης Τ.Τ. 8700745).

Ευχαριστούμε όσους ενεργά συμμετείχαν και όλους τους κατοίκους του Γαλαξιδίου για την προετοιμασία και την εκτέλεση των εκδηλώσεων της Αποκριάς.

ΚΑΙ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ
Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Το υπόλοιπο μιεθθηκε κατά Δρχ. 1.500 για τα έξοδα δημοσίευσης στην εφημερίδα «ΤΟ ΓΑΛΑΞΙΔΙ». (Τελικό υπόλοιπο Δρχ. 2.293).

Για βιβλία και λουλούδια

Άνοιξε χτες Πέμπτη και θα παραμείνει ανοικτή μέχρι τις 16 Ιουνίου έκθεση βιβλίου στο Άλσος της Κηφισιάς. Αυτή η έκθεση βέβαια δεν χρειάζεται να προπαγανδιστεί. Το κοινό —όχι μόνον οι βιβλιόφιλοι— την αγκαλιάζει κάθε φορά με το ενδιαφέρον και την αγάπη του. Γι' αυτό και κάθε χρόνο την επισκέπτονται περισσότεροι και αγοράζουν περισσότερα βιβλία. Η έκθεση βιβλίου στην Κηφισιά είναι πλέον μια καλοκαιρινή συνήθεια, ένας ζωντανός θεσμός. Στη φετινή διοργάνωση συμμετέχει στο περίπτερο 22-23 και το ANTI. Γυρνώντας από την Κηφισιά, μαζί με τα λουλούδια θυμηθείτε και τα βιβλία. Όσοι αγοράζουν βιβλία ποτέ δεν ξεχνούν τα λουλούδια.

ΣΤΙΣ ΚΑΝΝΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ ΑΠΟ ΕΝΑ ΦΕΣΤΙΒΑΛ

ΚΑΝΝΕΣ: ΣΙΩΠΗΛΕΣ ΠΑΡΟΥΣΙΕΣ

του Θρασύβουλου Γιάτσιου

«Κάννες, μια λέξη μαγική στη θύμησή μου...». Κάπως έτσι, ποιητικά αρχίζει τον χαιρετισμό του ο Γάλλος υπουργός Πολιτισμού και Επικοινωνιών Φρανσουά Λεοτάρ στο 39ο Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου. Μόνο που η μαγεία κάθε άλλο παρά χαρακτηριστικό της φιάστας είναι και οι όποιες απόπειρες ενσωμάτωσης της αποτυγχάνουν στην πορεία της σκηνοθεσίας. Παρά ταύτα, οι Γάλλοι έχουν αποδείξει την ικανότητά τους να δημιουργούν παραμύθια και μνημεία, ελκύνοντας παράλληλα ένα διεθνές κοινό που είναι κάθε φορά έτοιμο να κατακλύσει τους χώρους έκθεσης και να θαυμάσει. Επιδεικτική μουσική, τουαλέτες, σμόκιν και τιμητική φρουρά περιμέναν κάθε απόγευμα τους επίσημους καλεσμένους αλλά και το κοινό που με κάποιο τρόπο κατόρθωνε ν' αποσπαστεί κάποια πρόσκληση για την προβολή, στήνοντας έτσι το σκηνικό χλιδής που θα μετέτρεπε, έστω και για λίγες στιγμές, σε αστέρα τον καθένα που αγέρωχος θα περνούσε την πασαρέλα. Έτσι οι Κάννες παραμένουν το όνειρο του πλήθους των θνητών που κατακλύζουν την πόλη τις ημέρες αργίας, έτσι για μια ματιά στα είδωλα που παρελαύνουν με όλες τις τιμές κατευθυνόμενα στο Παλαί ντε Φεστιβάλ, το ανάκτορο του κινηματογράφου.

Εικοσιπέντε ταινίες μεγάλου μήκους προβλήθηκαν στο επίσημο πρόγραμμα που τις υπέγραψαν ονόματα όπως Ρόμαν Πολάνσκι (Οι Πειρατές), Κάρλος Σάουρα (Μαγικός Έρωτας), Γούντυ Άλεν (Η Χάννα και οι Αδερφές της), Ρόμπερτ Άλτμαν (Τρελός για Έρωτα), Μάρκο Φερέρι (Σ' Αγαπώ), Κλώντ Λελοός (Ένας άνδρας και μια γυναίκα:

ΤΑ ΒΡΑΒΕΙΑ

— **Χρυσός Φοίνικας** στην ταινία «Ιεραποστολή» του Ρόλαντ Τζοφ (Αγγλία).
— **Μέγα Ειδικό Βραβείο της Κριτικής Επιτροπής** καθώς και **Ειδικό Βραβείο Καλλιτεχνικής Επίτευξης** στην ταινία «Θυσία» του Αντρέι Ταρκόφσκι (Σουηδία).
— **Βραβείο Σκηνοθεσίας** στον Μάρτιν Σκορτσέζε για την ταινία του «Αργά τη Νύχτα» (ΗΠΑ).
— **Βραβείο Καλύτερης Ανδρικής Ερμηνείας** μοιράστηκαν οι Μισέλ Μπλάν και Μπομπ Χόσχινς για τις ταινίες «Επίσημο Ένδυμα» (Γαλλία) και «Μόνα Λίζα» (Αγγλία), αντίστοιχα.
— **Βραβείο Καλύτερης Γυναικείας Ερμηνείας** μοιράστηκαν οι Μπάρμπαρα Σούκοβα και Φερνάντα Τόρες για τις ταινίες Ρόζα Λούξεμπουργκ (Δυτική Γερμανία) και «Μίλα μου γι' Αγάπη» (Βραζιλία), αντίστοιχα.
— **Ειδικό Βραβείο** στον Αλαίν Καβαλιέ για την ταινία του «Τερέζα» (Γαλλία).
— **Χρυσή Κάμερα**, που δίνεται σε σκηνοθέτη για την πρώτη του ταινία μεγάλου μήκους, πήρε η Κλερ ντε Βερ για την ταινία «Μαύρο και Άσπρο» (Γαλλία).

Είκοσι χρόνια μετά, Ναγκίσα Οσίμα (Μαξ, Αγάπη μου), Αντρέ Τεσινέ (Τόπος Εγκλήματος), Μάρτιν Σκορτσέζε (Αργά τη νύχτα), Στήβεν Σπίλμπεργκ (Χρώμα Πορφυρό), Μαργαρίτα φον Τρότα (Ρόζα Λούξεμπουργκ), Φράνκο Τζεφιρέλι (Οθέλλος) αλλά και οι Τζιμ Τζάρμους (Down by Law) και Αντρέι Ταρκόφσκι (Θυσία). Παράλληλα, το «Δεκαπενθήμερο των Σκηνοθετών» παρουσίασε μια ντουζίνα πρωτόπαικτες ταινίες από λιγότερο γνωστούς δημιουργούς. Μεταξύ αυτών η νέα έκδοση της ταινίας «Η χρυσή δεκαετία του '80» της Σαν-

τάλ Άκερμαν και η τελευταία δουλειά του Μάρκο Βελλόκιο «Ο διάβολος στο κορμί» που απορρίφθηκε για το διαγωνισμό εξαιτίας μιας προκλητικής ερωτικής σκηνής. Στις «προοπτικές του γαλλικού σινεμά», που συνήθως παρουσιάζονται πρωτόλειες δουλειές Γάλλων σκηνοθετών και που συγκεντρώνουν το ενδιαφέρον για το ποιες θα είναι οι μέλλουσες ελπίδες του γαλλικού κινηματογράφου, οι εντυπώσεις κάθε άλλο παρά αισιόδοξες ήταν. Και η «εβδομάδα των κριτικών», που συγκεντρώνει όπως πάντα ταινίες απ' όλο τον κόσμο επιλεγμένες από την Ένωση των Γάλλων Κριτικών Κινηματογράφου, κυμάνθηκε σε μέτρια επίπεδα με μία ή δύο εξαιρέσεις.

ΘΥΣΙΑ (Αντρέι Ταρκόφσκι)

«Ήθελα να δείξω πως κάποιος μπορεί να επανασυνδεθεί με τη ζωή αποκτώντας εκ νέου επαφή με τον εαυτό του, ανακαλύπτοντας μια πνευματική πηγή. Και για να αποκτήσει αυτού του είδους την ηθική αυτονομία, όπου παύει να υπολογίζει μόνο τις υλικές αξίες, όπου ξεφεύγει από το να είναι αντικείμενο πειραματισμού στα χέρια της κοινωνίας, ένας τρόπος —μεταξύ άλλων— είναι η ικανότητα να προσφέρει τον εαυτό του για τη θυσία» (Α.Τ.).

Ο Ταρκόφσκι γιος του ποιητή Αρσέντι Ταρκόφσκι πριν αρχίσει να κάνει ταινίες είχε σπουδάσει μουσική, γλυπτική, ζωγραφική ενώ είχε πάρει μαθήματα αραβικών και γεωλογίας. Το παιχνίδι της αφηρημένης έκφρασης, ή σωστότερα η ένταξη ενός προηγούμενου τρόπου σκέψης σ' ένα διαφορετικό μέσο, είναι ένα από τα κύρια σημεία που διέγραψαν την πορεία του στον κινηματο-

γράφο. Εξάλλου η ταινία του αυτή έχει λιγότερο να κάνει με τα εθνογραφικά στοιχεία που πολλοί του αποδίδουν, ενώ εμπνέεται από την κλασική λογοτεχνία και κατά κύριο λόγο από τον Ντοστογιέφσκι αλλά και τους Γκογκολ και Σαίξπηρ. Παρότι όλες οι μέχρι τώρα δουλειές του ήταν η κάθε μία ξεχωριστά και ένα γεγονός για τον κινηματογράφο, σ' αυτή την τελευταία, ο Ταρκόφσκι ξεπερνάει τον εαυτό του. Ενώ η ταινία παρουσιάζει καθημερινές ανθρώπινες καταστάσεις, ξεφεύγει από τα στενά όρια του αντικειμένου της για να καταλήξει σε μια μεταφυσική έρευνα της σχέσης του δημιουργού με τη ζωή και το θάνατο.

«Η ταινία μου δεν είναι άλλο από μια ποιητική παραβολή. Είναι η ιστορία κάποιου που θυσιάζεται για κάποιον άλλο, κάποιου που αντιλαμβάνεται πως για να σωθεί πρέπει να ξεχάσει τον εαυτό του, όσο κι αν αυτή η πράξη στον κόσμο που ζούμε χαρακτηρίζεται σαν παραλογισμός. Είναι μια ταινία ενάντια στις γενικά αποδεκτές αντιλήψεις του σήμερα» (Α.Τ.).

DOWN BY LAW (Τζιμ Τζάρμους)

Ο Τζιμ Τζάρμους που πριν δύο χρόνια είχε κερδίσει τη Χρυσή Κάμερα με την ταινία του «Πέρα από τον Παράδεισο— στο «δεκαπενθήμερο των σκηνοθετών» εφανήθηκε, στον επίσημο διαγωνισμό αυτή τη φορά, με τη νέα του δουλειά Down by Law. Μια δουλειά που παίζει στον ίδιο χώρο τόνο την μπαλάντα της σιωπής, που ερεθίζει τα αισθητήρια της κινηματογραφικής αντίληψης με «ασημέντες» εικόνες μιας άλλης πραγματικότητας.

Τρεις νέοι, ένας ντισκ-τζόκει, ένας Ιταλός μετανάστης και ένας προαγωγός καταλήγουν στη φυλακή, ο καθένας για διαφορετικούς λόγους. Αυτή η ετερόκλητη ομάδα θα συνυπάρξει για ένα διάστημα, μέχρι να διαλυθεί λίγο καιρό μετά την απόδρασή της. Άλλη μια περιπλάνηση στις γνωστές - άγνωστες περιοχές του Νότου των Ηνωμένων Πολιτειών, χωρίς όμως τα στοιχεία της τουριστικής αναζήτησης του Βέντερς. Ο Τζάρμους είναι Αμερικανός που ψάχνει την ταυτότητά του —ποιος έχει, ίσως καν να μην την έχει— στο χώρο του. Στο χώρο που είναι δικός του αλλά που δεν του ανήκει. Στο χώρο που δεν επενέβη ποτέ, αλλά που τον περιβάλλει. Δεν αναρωτιέται τι συμβαίνει και γιατί, απλά περιγράφει με το χαρακτηριστικό προσωπικό του χιούμορ που συχνά αγγίζει τα όρια του μαύρου. Όχι, δεν είναι απαισιόδοξος, ούτε όμως το αντίθετο. Στήνει κενά και απομένει στο θεατή να επέμβει να εμπλουτίσει την ιστορία με τα δικά του στοιχεία.

Είναι μια ταινία για τον κινηματογράφο έτσι όπως τον αντιλαμβάνεται ο δημιουργός του.

Μια ταινία για τη σύνθεση και αλληλοδιαδοχή εικόνων, για την εξέλιξη τους. Μια ταινία που δεν φιλοδοξεί πέρα από αυτή την ίδια την ύπαρξή της, τη δημιουργία της...

ΟΙ ΑΛΛΕΣ ΤΑΙΝΙΕΣ

Η «Τερέζα» του Γάλλου Αλέν Καβαλιέ αναφέρεται στη ζωή της ομώνυμης αγίας. Βιογραφία αρκετά πολύπλοκη και σκανδαλώδης για τα δεδομένα της εποχής, αναπαρίσταται με τον πιο προσηγμένο και λιτό τρόπο. Ο Καβαλιέ, αποφεύγοντας επιμελώς τη στείρα δραματοποίηση, ασχολείται με μια επιλογή γεγονότων σημαντικών για τη ζωή της αγίας που παράλληλα όμως σκιαγραφούν το ιδιαίτερο της προσωπικότητάς της. Η αισθητική προσέγγιση είναι απλή όσο και πολύπλοκη. Λείπουν εντελώς τα στοιχεία του διάκοσμου στο σύνολο της εικόνας ενώ το ενδιαφέρον συγκεντρώνεται αποκλειστικά στους χαρακτήρες. Το φρέσκο και οι επιβλητικοί χώροι της εποχής αντικαθίστανται με λευκές επίπεδες επιφάνειες και το οπτικό ενδιαφέρον τονίζεται από τον φωτισμό και τη σύνθεση της ει-

«Αργά τη Νύχτα» του Μάρτιν Σκορτσέζε.

κόνας. Η ταινία κινείται ανάμεσα στη σουρεαλιστική απόδοσή της και το μουσικισμό που έτσι κι αλλιώς αποπνέει ο χαρακτήρας της ηρωίδας, ενώ σ' αυτό συμβάλλει σημαντικά η αξιέπαινη προσπάθεια της πρωταγωνίστριας Κατερίνα Μουσέ.

Με μια υπερβολή που φανερά στιγματίζει το αδιέξοδο της πόλης που ζει, επανήλθε ο Σκορτσέζε με το «Αργά τη Νύχτα». Τόπος η Νέα Υόρκη, και η ιστορία κινείται γύρω από το δράμα που ξαφνικά ξεσπάει στη ζωή του κατά τ' άλλα φιλήσυχου ήρωα. Μια σειρά από ανέλπιστα γεγονότα τον εμπλέκουν σε μια ιστορία την οποία ο ίδιος αδυνατεί να ελέγξει

Φερνάντα Τόρες. Βραβείο καλύτερης γυναικείας ερμηνείας στην ταινία «Μίλα μου γι' αγάπη».

ή ακόμα και να προβάλλει τη στοιχειώδη αντίσταση. Είναι η περιγραφή της ψυχολογίας του απόλυτου θύματος, του θύματος που παρακολουθεί την εξέλιξη των πραγμάτων με μια σαδομαζοχιστική ευφορία, που αρνείται να επέμβει...

Ο Φερέρι, που όπως λέει ήθελε να κάνει μια ταινία για το κοινό, γι' αυτούς που πηγαίνουν στον κινηματογράφο και δεν καταλαβαίνουν πολλά πολλά, κατέληξε σε μια έξυπνη κωμωδία με τίτλο «Σ' Αγαπώ». Ο πρωταγωνιστής συνδέεται μ' ένα μπρελόκ - φετιχ που στο οποίο σφύριγμα του του απαντά «σ' αγαπώ». Τα πάντα κινούνται γύρω απ' αυτό, ενώ οι αρσενικοί στην αίθουσα ανατριχιάζουν (υποτίθεται) από τα υπονοούμενα της ταινίας.

Και ο Σπίλμπεργκ, με τη σειρά του, επέδραμε μ' ένα άλλο Ε.Τ. Αυτή όμως τη φορά μοιάζει σαν να ήθελε να 'ναι πιο σοβαρό, μιας και πραγματεύεται τη μοίρα των μαύρων γυναικών του Νότου στις αρχές του αιώνα. Το «Χρώμα Πορφυρό» βασισμένο στο μπεστ - σέλερ της Αλίς Γουώκερ δεν είναι παρά κάποιο μελόδραμα μέσα σ' όλα, με πολλά δάκρυα και κάποιο σασπένς.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΤΩΝ ΣΚΗΝΟΘΕΤΩΝ

Η πιο σημαντική παράλληλη εκδήλωση του φεστιβάλ, το Δε-

καπενθήμερο των Σκηνοθετών, συμπλήρωσε φέτος 18 χρόνια παρουσίας στις Κάννες. Παρά τον εναλλακτικό ρόλο του στις μεγάλες εμπορικές παραγωγές του επίσημου προγράμματος, τουλάχιστον υπό τη διεύθυνση του Πιέρ Χένρυ Ντελώ, δεν είχε κατορθώσει να παρουσιάσει σημαντικές δουλειές, με ορισμένες πάντα εξαιρέσεις.

Πάντα εκκινεί στα γενικά παραδεκτά όρια χωρίς να παίρνει τα ρίσκα να δείξει ταινίες αυτού που λέμε «νέου κινηματογράφου». Εξάλλου ήταν φανερό το φλερτ του διοργανωτή του με το επίσημο μέρος του φεστιβάλ, ενώ ακούγονταν ψιθύροι πως επο-

φθαλμιούσε τη διεύθυνση του τελευταίου. Τα πράγματα όμως μοιάζουν πως έφτασαν σε κάποιο τέλος μιας και η όποια αψιμαχία με τον Τζιλ Τζάκομπ —διευθυντή του επίσημου— έληξε εις βάρος του πρώτου. Αυτό το γεγονός, μαζί με την πρόσφατη απόφαση της δημόσιας της πόλης να καταδικάσει την αίθουσα στην οποία στεγάζεται το «Δεκαπενθήμερο» αντικαθιστώντας την με κάποιο Ιντερκοντινένταλ, εξώθησαν τον Ντελώ, και την Ένωση των Γάλλων Κινηματογραφιστών —υπεύθυνη για τη διοργάνωση— να αναστείλουν τη λειτουργία της εκδήλωσης, τουλάχιστον προς το παρόν.

Στο «Δεκαπενθήμερο» αυτή τη χρονιά παίχτηκαν αρκετές ενδιαφέρουσες ταινίες. Όλες οι δουλειές που παρουσιάστηκαν δεν είχαν προηγουμένως προβληθεί σε κανένα από τα άλλα μεγάλα φεστιβάλ και γενικά η επιλογή είχε ξεπεράσει κατά πολύ τη μετριότητα των προηγούμενων χρόνων. Ταινίες όπως η «Πτώση της Αμερικάνικης Αυτοκρατορίας» του Γαλλοκαναδου Ντένις Άρκαντ, «Αργότερα...» του Ιάπωνα Γιοσιμίτσου Μορίτα γνωστού από την ταινία του «Οικογενειακό Παιχνίδι» ή η τελευταία δουλειά του Άγγλου Άλεξ Κοξ «Σιντ και Νάνσυ» είχαν τη θετική ανταπόκριση κοινού και κριτικών.

«Ο Διάβολος στου Κορμι» του

Μάρκο Μελόκιο παρόλο το θόρυβο που έκανε πριν την προβολή της δεν κατορθώσε να παραμείνει το θέμα συζήτησης και μετά απ' αυτήν. Είναι μια ταινία συγκρατημένη και δεν προχωρεί στην απογείωση που αρμόζει στο θέμα της. Ένα θέμα —ο έρωτας— που με τη σειρά του ο Μελόκιο κατεβάζει σταθερά στα γήινα και απλά το παρακολουθεί. Το παρακολουθεί σε απόσταση και το καταγράφει. Στην πορεία ανακαλύπτει τις άλλες του διαστάσεις τις οποίες προσπαθεί ν' αποκρυπτογραφήσει, να σχηματοποιήσει συχνά με πνεύμα εξοντωτικά ερευνητικό.

ΟΙ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΙ

Ξεχωριστή ήταν η παρουσία των Αμερικάνων ανεξάρτητων κινηματογραφιστών. Δύο ταινίες στο «δεκαπενθήμερο των σκηνοθετών» («Θα το Έχει» του Σπικ Λη και «Εργαζόμενη κορίτσια» της Λίζι Μπόρντεν), μία στην «εβδομάδα των κριτικών» («Υποβασία» της Σάρα Ντράιβερ) και μία στο διανωισμό («Down by Law» του Τζιμ Τζάρμους). Σε μια συνέντευξη Τύπου που δόθηκε με αφορμή αυτή τη συγκεντρωμένη παρουσία στις Κάννες, οι κινηματογραφιστές αναφέρθηκαν στην κατάκτησή τους να κάνουν ταινίες χωρίς επεμβάσεις, στο συλλογικό χαρακτήρα της δουλειάς τους και την άπλετη ελευθερία στις επιλογές του σχετιομορφού. Οι ταινίες είναι σχετικά μικρού προϋπολογισμού και χωρίς μεγάλες δυσκολίες κατορθώνουν να προβληθούν στις αίθουσες. Παραμένει όμως το ερώτημα κατά πόσον προχωρούν και αναβαθμίζουν το μέσο του κινηματογράφου. Διότι, τουλάχιστον με τη μέχρι τώρα επαφή μας με το είδος, δεν έχει υπάρξει κάτι ριζοσπαστικό προς αυτή την κατεύθυνση. Οι ταινίες τους σε γενικές γραμμές περιγράφουν ή κριτικάρουν καταστάσεις, άπιστες για διάφορους λόγους από τον αμερικάνικο κινηματογράφο, αλλά πέρα απ' αυτό; Σημαντικό πάντως παραμένει το γεγονός της συνεχώς αυξανόμενης παρουσίας τους στις εκδηλώσεις του είδους και η αναγνώριση της προσπάθειάς.

Σε γενικές γραμμές το φετινό φεστιβάλ των Καννών συγκέντρωσε αρκετές σημαντικές δουλειές. Δουλειές όμως που στην πλειοψηφία τους υπογράφονται από παλαιούς και εν πολλοίς καταξιωμένους σκηνοθέτες. Αυτό που παραμένει αβέβαιο είναι το μέλλον. Οι σημαντικοί καλλιτέχνες σιγά σιγά εκλείπουν (ο Ταρκόφσκι είναι ήδη σοβαρά άρρωστος ενώ ο Αντονιόνι έχει ήδη αποσυρθεί για λόγους υγείας και αυτός, το ίδιο και ο Κασσαβέτης) ενώ οι νέοι αξιόλογοι σκηνοθέτες δεν έχουν βρει διεξόδους και οι εμφανίσεις τους είναι πάντα περιορισμένες. □

Ο κινηματογράφος του Αύριο, εικόνες τριών διαστάσεων

Μπορεί ποτέ η απουσία να πάρει τις διαστάσεις και τον όγκο της ζωντανής παρουσίας; Μπορεί. Μπορεί ποτέ η κινηματογραφική ταινία να ξεκολλήσει από το πανί και να ξεχυθεί ανάμεσα στους θεατές; Μπορεί. Μπορεί στ' αλήθεια κάποτε, αντί να βλέπω τον Τζακ Νικολσον μέσα στο τηλεοπτικό οθόνη, να τον έχω σαν φωτεινό όραμα άυλο μεν, αλλά τρισδιάστατο και «ολοζώντανο», μέσα στο δωμάτιό μου; Πολύ σύντομα! Να πως:

Καταγράφοντας την αλληλεπίδραση δύο ακτίνων λέιζερ, το ολόγραμμα εμφανίζει τα αντικείμενα σε τρεις διαστάσεις: «Ολοζώντανες» φωτεινές παρουσίες που καθώς προβάλλονται και κινούνται μέσα στο χώρο, δημιουργούν μια αδιάψευστη (ψευδ)αίσθηση, πως έχουν υπόσταση πραγματική.

Με ολόγραμμα δουλεύουν ήδη κάμποσοι τομείς της βιομηχανίας και της ιατρικής, μιλάμε όμως πάντα για εικόνες μεμωμένες, σταθερές.

Πρώτοι και μοναδικοί στον κόσμο κινηματογραφιστές που κατασκεύασαν (πέρσι) ένα «holofilm», η Claudine Elzykman και ο Guy Fihman. Ένα ζευγάρι φιλοσόφων, που εργάζονται σαν ερευνητές στο LEAL (Πειραματικό εργαστήριο κινηματογραφικών τεχνών), και διδάσκουν σινεμά, και τεχνική του βίντεο, στο γαλλικό πανεπιστήμιο Paris-VIII.

Προβάλλοντας 24 ολογράμματα το δευτερόλεπτο, έφεραν σε δύσκολη θέση τον Πολάνσκι που έσπευσε πρώτος να τους επισκεφθεί και να τους ζητήσει βοήθεια να φτιάξει «έτσι» την επόμενη ταινία του, λέγοντάς του, πως «η κινηματογραφική αντίληψη, δεν έχει να κάνει τίποτα με την «ολοφιλική».

Κι ωστόσο, η Claudine και ο Guy, επιχορηγούμενοι από το γαλλικό υπουργείο Πολιτισμού, Έρευνας και Τεχνολογίας, Τηλεπικοινωνιών και διάφορα εθνικά ερευνητικά κέντρα, προσπαθούν ακριβώς να επανεφεύρουν το σινεμά, συνδυάζοντας αρχαϊκές διαδικασίες, με τεχνολογίες αιχμής.

«Μετά από πέντε αιώνες επίπεδων εικόνων μονόφθαλμης όρασης, είναι καιρός να περάσουμε στην τρίτη διάσταση, επει-

Στη φωτογραφία, τα πουλιά μοιάζουν ακίνητα και επίπεδα. Ωστόσο, μόλις πέσει επάνω τους λέιζερ, φτερουγίζουν, έχουν όγκο και προβάλλονται μέσα στο δωμάτιο σαν ολοζώντανα πολύχρωμα πλάσματα.

δη αυτός είναι κι ο μόνος τρόπος να διασωθεί ο κινηματογράφος από την τηλεοπτική — και βιντεοαντίληψη, μου δήλωσαν όταν πήγα σπίτι τους και καθώς ετοιμάζαν τον καφέ...

Είχα πρωτοδιαβάσει τα ονόματά τους στο πρωτοχρονιάτικο αφιέρωμα του «Νουβέλ Ομπσερβατέρ», σ' ένα άρθρο με τις «10 νέες τεχνολογίες που θ' αλλάξουν τη ζωή του πλανήτη». Αργότερα, τους ξανα συνάντησα σε σχετικά αφιερώματα του περιοδικού «Actuel» και της «Μοντ».

Τηλεφωνώντας τους λοιπόν για μια συνέντευξη, σκεφτόμουν πως «μπα... θα πουν ότι είναι υπεραπασχολημένοι, όπως μου πε κι ο Σιράκ».

Δεν ήταν όμως έτσι. Οι άνθρωποι δέχτηκαν αμέσως, κι άρχισαν να μου εξηγούν το τι κάνουν, λες και μπορούσα να τα καταλάβω όλα. Και ναι μεν, το ότι ο Descartes εφεύρε το «ζουμ» ή το ότι και τα πιο τρελά όνειρα μπορούν να πραγματοποιηθούν το κατάλαβα. Τα τεχνικά όμως...

Συνέντευξη της Claudine Elzykman και του Guy Fihman στην Άννυ Βιτσέντζου

ΕΡ.: Να σας ομολογήσω από την αρχή, πως δεν έχω ιδέα από λέιζερ κτλ. Έχοντας δε όμως ολόγραμμα στο ομώνυμο μουσείο εδώ, ήρθα να σας συναντήσω έτσι από περιέργεια, γι' αυτόν τον «κινηματογράφο του αύριο» όπως έγραψε ο Τύπος...

CLAUDINE: Να πούμε λοιπόν κατ' αρχήν, πως δεν πρόκειται για ανάγλυφο, ή στερεοσκοπικό θέαμα με γυαλιά, — τεχνικές που στηρίζονται στην παραδοσιακή φωτογραφία—, αλλά για κάτι τελείως άλλο. Στην στερεοσκοπική εικόνα (με γυαλιά κόκκινα και πράσινα ή πολαριζέ) ένα σημείο της εικόνας αντιστοιχεί σ' ένα σημείο του φωτογραφημένου αντικειμένου. Με το ολογράφημα, κάθε σημείο του αντικειμένου, είναι σε όλα τα σημεία της εικόνας. Αν σπάσει κανείς ένα ολογράφημα, βλέπει το σύνολο του αντικειμένου στο κάθε κομμάτι.

Ένα ολογράφημα δεν είναι μια εικόνα τριών διαστάσεων. Πρόκειται μάλλον για ένα ρυθμιστή φωτός. Ο δίσκος ή η μαγνή-

τοφωνημένη ταινία μετατρέπει μια εστία φωτός (όπως το λέιζερ που χρησιμοποιούμε για να αποδώσουμε το ολόγραμμα) και έτσι παρουσιάζεται ένα άλλο φως το οποίο δεν είναι άλλο από αυτό που αντανάκλασε το αντικείμενο τη στιγμή της λήψης. Ένα ολόγραμμα δεν είναι λοιπόν μια εικόνα, ούτε ένα αντικείμενο, ούτε μια «ζωντανεμένη» σκηνή, αλλά φως, αυτό το ίδιο το φως που αντανάκλα το αντικείμενο ή η σκηνή.

Στον ολογραφικό κινηματογράφο, η σκηνή, το θέαμα, τα άτομα, έχουν όγκο. Κι ο θεατής έχει την εντύπωση πως βρίσκεται μέσα στα διαδραματιζόμενα.

GUY: Και κάτι άλλο. Οι φωτογράφοι, οι κινηματογραφιστές φτιάχνουν εικόνες μ' ένα μάτι, για ένα μάτι. Χρησιμοποιούν ένα φακό, για μια κοινωνία που ζει μεν στην εποχή της άνθισης των οπτικοακουστικών μέσων, αποτελείται ωστόσο από μονόφθαλμους... Με την ολογραφία τι γίνεται;

Βγαίνουμε οριστικά από μια αντίληψη περί οπτικής που χρονολογείται από την Αναγέννηση, κι από την οποία δεν έχει απομακρυνθεί ούτε η φωτογραφία, ούτε το σινεμά, ούτε το βίντεο. Επειδή η αντίληψη είναι ήδη εγγεγραμμένη μέσα στην κάμερα. Μπορεί λοιπόν να πει κανείς, ότι ο ολογραφικός κινηματογράφος συμβάλλει σε μια πολιτιστική «μετατόπιση» πολύ έντονη.

ΕΡ.: Ποιος εφεύρε αυτή τη νέα τεχνική;

GUY: Ο Dennis Gabor — Νόμπελ Φυσικής το 1971— στην Αγγλία, το 1948. Τότε όμως δεν υπήρχε λέιζερ, οπότε η ανακάλυψή του, έμεινε ανεξάρτητη. Από το 1960, που χρησιμοποιείται ευρύτερα το λέιζερ, η ολογραφία αναπτύσσεται παράλληλα, πάντα όμως, ανάλογα με τον τύπο του λέιζερ.

ΕΡ.: Και ποιος κατασκεύασε τις μηχανές λήψης και προβολής;

CLAUDINE: Εμείς.

EP.: Δεν υπήρχαν πριν;

CLAUDINE: (γελάει). Δεν υπήρχε τίποτα. Ανακαλύπτουμε το σινεμά holographique μαζί με τα «εργαλεία» που χρειάζονται για να κατασκευαστεί. Το φίλμ, την «ολοκάμερα», το εμφανιστήριο, το σύστημα προβολής, όλα εμείς τα κατασκευάσαμε — και κατασκευάζουμε εννοείται. Όλη την αλυσίδα. Για να μη σας πω περί μοντάζ, τρόπο λήψης κτλ.

(Στο σημείο αυτό μου δείχνουν το τραπέζι του μοντάζ: Μια λάμπα, που ανάβοντας βγάζει μια γραμμή κόκκινο φως. Δεν καταλαβαίνω τίποτα).

EP.: Το φίλμ είναι κανονικό;

CLAUDINE: Καταφέραμε να κατασκευάσουμε σε 126m.m. Πράγμα που σημαίνει πως μπορεί κανείς να βλέπει με δύο μάτια, ενώ πρέπει να κλείνει το ένα για να δει ολογράμματα σε 35 ή 70m.m.

EP.: Η «ολοκάμερα» έχει λέιζερ μέσα;

GUY: Ναι. Φωτίζει και γράφει ταυτόχρονα.

EP.: Και είναι δύσκολο να φιλμάρει κανείς σε 3 διαστάσεις;

CLAUDINE: Για να καταγραφεί χρειάζεται

σκοτεινή αίθουσα υποθέτω... Ή μήπως ούτε καν αυτό;

CLAUDINE: Θα μπει κάπου, ή θα βρεθεί κάπου, θα καθήσει, μπορεί όμως και να μην καθήσει...

EP.: Λίγο πιο συγκεκριμένα;

GUY: Ο θεατής μπαίνει, ας πούμε, σε κάποια αίθουσα, χωρίς όμως να ξέρει πού ακριβώς θα διαδραματισθεί και πώς το θέαμα. Ο ηθοποιός θα μπει κι αυτός στην αίθουσα, και μπορεί να κάτσει στα γόνατά σας!. Κι ύστερα... Το τραπέζι, ή το τηλεφωνο, δεν θα 'ναι στη σκηνή. Θα βρίσκονται στην αίθουσα ανάμεσα στους θεατές. Τα σύννεφα θα 'ναι πάνω ή πίσω από το κεφάλι σας... Ίσως χρειαστεί να συμμετέχετε στο θέαμα. Σε συνεργασία με τους ηθοποιούς. Όχι τους ζωντανούς βεβαίως, αλλά τις «αιωρούμενες» παρουσίες τους.

Και βέβαια, ο σκηνοθέτης θα ξέρει επίσης, πως οι θεατές δεν θα βρίσκονται καρφωμένοι σε κάποια καρέκλα, οπότε και θα τοποθετηθεί ανάλογα. Όπως βλέπετε, κάθε φάση, θέτει και νέα προβλήματα.

EP.: Μπορεί κανείς να κάνει μια κινηματογραφική λήψη και να τη μεταφέρει

κανονικές... πολυθρόνες που γράφουν επάνω «σκηνοθέτης»;

CLAUDINE: Όχι μόνο δεν υπάρχει καρέκλα, αλλά καμία από τις κλασικές κινηματογραφικές αναφορές. Εμείς δεν βρισκόμαστε πίσω από την κάμερα και δεν υπάρχει ούτε καθάρισμα, ούτε εστίαση, ούτε διάφραγμα τίποτα. Υπάρχει όμως κάτι ακόμα χειρότερο: Οι εικόνες - φαντάσματα: Επειδή με την «ολοκάμερα» συλλαμβάνονται τα πάντα. Ακόμα κι αυτό που δεν θέλεις. Το πεδίο καθορίζεται από τη δύναμη του λέιζερ και την υφή, το υλικό των αντικειμένων.

EP.: Κι ο φωτισμός; Αυτή η «ολοκάμερα» που φωτίζει και γράφει ταυτόχρονα, θα καταφέρει ποτέ τις φωτοσκιάσεις του Ουέλλες;

CLAUDINE: Θα καταφέρει χρώματα πιο ζωντανά από τα πραγματικά. Μια άλλη αισθητική! Τα πάντα είναι θέμα τεχνικής. Κι είναι αλήθεια πως στο θέμα του φωτισμού συναντάμε αυτή τη στιγμή και το δυσκολότερο πρόβλημα. Πρέπει να λαξευτεί το φως. Να μην συντρίβει τα αντικείμενα. Να φτάνει διαφορετικά στο κάθε σημείο, ανάλογα με το ύψος και την ένταση που εμείς θέλουμε. Δεν βρήκαμε όμως ακόμα εύπλαστο λέιζερ...

GUY: Ελάτε να δείτε το πρώτο μας φιλμάκι!

Πάω στο διπλανό δωμάτιο. Βλέπω μηχανήματα «απερίγραπτα», κι ύστερα, μια γιγάντια σιδερένια ντουλάπα, μ' ένα γυάλινο παραθυράκι.

Κολάω τα μάτια μου στο παραθυράκι, το φως στο δωμάτιο σβήνει, και πίσω από το παραθυράκι, διαχέεται μεταλλικό πράσινο φως: Ένα δωμάτιο, μια κουρτίνα που κινείται, τυλίγεται γύρω από ένα σώμα, δημιουργεί μια μούμια που χορεύει στο χώρο, και ξετυλίγει σιγά σιγά την κουρτίνα, για να εμφανιστεί μια γυμνή κοπέλα, που καταλήγει να ξανατυλιχτεί, και να καταλήξει πάλι σε κουρτίνα.

Η αίσθηση; Σα να παρακολουθείς μ' ανοιχτά μάτια ένα όνειρο!

Η γυναίκα είχε όγκο, και κάποια στιγμή όταν έσκυψε κοντά στο παραθυράκι, έκανα ασυνείδητα προς τα πίσω, κι ο Guy με την Claudine γέλασαν, λέγοντας, πως όλοι οι θεατές έχουν την ίδια αντίδραση: ένα είδος σοκ-φόβου κι έκπληξης.

Κατάφερα ωστόσο να θυμηθώ, πως το πρώτο αυτό «ολογραφικό πλάνο» του κόσμου έχει τίτλο «Un nu» που διαβάζεται κι ανάποδα, όπως «ανάποδα» μπορεί να ξετυλιχτεί και η μομπόνα, και κόστισε το φίλμ, η κάμερα, και η συσκευή προβολής 800.000FF ποσό που παρέιχαν τα υπουργεία Πολιτισμού Έρευνας, Παιδείας και Τηλεπικοινωνιών.

Η ταινία «Un nu» διαρκεί 5 λεπτά, γυρίστηκε με λέιζερ YAG και προβάλλεται (όχι σε... μεταλλική ντουλάπα) αλλά σε Visu-lazer τριών διαστάσεων.

λείψερ που να είναι ταυτόχρονα ισχυρό και γρήγορο. Ισχυρό για να «παγιδεύει» το βάθος του πεδίου, και να φιλμάρει ένα μεγάλο όγκο. Και να 'χει ταχύ ρυθμό, τουλάχιστον 24 εικόνες το δευτερόλεπτο, ώστε να αναπαράγει τη ρευστότητα της κίνησης.

Όμως τα σύγχρονα λέιψερ, είναι ή τισχυρά ή γρήγορα. Όχι και τα δύο. Γυρίζουμε λοιπόν σ' όλο τον κόσμο για να βρούμε στα διάφορα εργαστήρια αυτό που μας κάνει, και βεβαίως αυτοσχεδιάζουμε.

EP.: Ανάλογα δηλαδή με το πρόβλημα που εμφανίζεται σε κάθε φάση, εσείς επινοείτε τη λύση του.

GUY: Ακριβώς. Και μάλιστα, σύμφωνα με τις φάσεις που ακολούθησε κάποτε η φωτογραφία μέχρι να γίνει ο κινηματογράφος. Επειδή όπως είπαμε, κανένα από τα υπάρχοντα σύγχρονα μηχανήματα βίντεο ή κινηματογράφου δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν. Ούτε καν και οι αίθουσες προβολής!

EP.: Ας αρχίσουμε από το τέλος λοιπόν: Ο θεατής που θα δει την «ολο-ταινία» σας θα μπει κανονικά και θα καθήσει σε κάποια

σε ολογράφημα;

CLAUDINE: Μπορεί, αλλά μόνο μεμονωμένες εικόνες. Επειδή η λήψη γίνεται γύρω γύρω. Μπορείτε λοιπόν να φανταστείτε ένα γύρισμα, όπου τα πάντα, και το κάθε τι ξεχωριστά, κινούνται πάνω σε περιστρεφόμενα πλατώ, ή το να τρέχει η κάμερα γύρω γύρω από το κάθε τι, περιγράφοντας την κάθε λεπτομέρεια του χώρου; Αδύνατον.

Ο ολογραφικός κινηματογράφος είναι μια «άλλη» αντίληψη, μια «άλλη» τεχνική.

EP.: Ο Κόπολα μες στο στούντιο, δεν θα τα κατάφερνε;

CLAUDINE: Όχι. Γιατί θα βλέπαμε μόνο την οριζόντια παράλαξη κι όχι την κάθετη. Κι ύστερα, στο «ολο-φίλμ» βλέπεις το ανάγλυφο που σχηματίζει το πουλόβερ, τους πόρους του δέρματος...

EP.: Θυμάμαι τη «Σάρκα» του Ουώρχολ. Ανέπνεε επίσης!

CLAUDINE: Μα ήταν επίπεδο αυτό που βλέπατε. Δυσδιάστατο. Δεν είχε όγκο. Κι ύστερα ήταν μακριά σας. Κολλημένο στην οθόνη!

EP.: Κι ένα γύρισμα πώς είναι; Έχετε

ΒΙΒΛΙΟ

Επιμέλεια:
Χριστίνα Ντουνιά

Αμφισβήτηση

Με προσθήκες σε δύο κείμενα του 1977 και ένα τρίτο κείμενο, πρόσφατο αυτό, ο συγγραφέας παρουσιάζει στο επιμελημένο αυτό δοκίμιο τα στάδια από τα οποία πέρασε η «αμφισβήτηση» του κατά την τελευταία δεκαετία. Ταυτόχρονα, θέτει σε δοκιμασία την αντοχή της έννοιας, που το 1977 την πραγματεύτηκε σαν «(αυτο)αμφισβήτηση (μου) της παραδοσιακής πολιτείας από αίσθημα αντικειμενικής ιστορικής ενοχής», και σήμερα τη χειρίζεται ως εργαλείο κοινωνικής και πολιτικής κριτικής απέναντι σε φαινόμενα, στάσεις και συμπεριφορές που συγκροτούν, την Ελλάδα ως «ένστολη κοινωνία». Όπως και στα δοκίμια του 1977, έτσι και τώρα, ίσως μάλιστα σε μεγαλύτερο βαθμό, η έννοια της αμφισβήτησης έχει τις ιστορικές της αναφορές, τις ιδεολογικές συντεταγμένες της και τις πολιτολογικές της εφαρμογές: στην τελέσφορη διασταύρωση που επιχειρεί ο Δ. Τσάτσος ανάμεσα στα τρία αυτά πεδία, οφείλεται όχι μόνο η αισθητική του γραπτού του, αλλά και η αναλυτική του σαφήνεια καθώς και η πολιτική εμβέλεια του, αυτή που ορίζει, ανάμεσα στ' άλλα ότι, σήμερα, η αμφισβήτηση έχει μεν νομιμοποιηθεί αλλά και θεωρείται «ύποπτη»...

ΔΗΜΗΤΡΗ ΤΣΑΤΣΟΥ, Αμφισβήτηση, Εκδ. Κείμενα, 1986, σελ. 48.

Στρατός και Πολιτική Εξουσία

Μια ενδιαφέρουσα μεθοδολογική και θεωρητική απόπειρα εφαρμογής του μακρο - πολιτικού / μακρο - κοινωνιολογικού προτύπου του στρουκτουραλιστικού μαρξισμού στη μελέτη της μεταπολεμικής κοινωνικής και πολιτικής δομής εξουσίας στην Ελλάδα. Η μελέτη του συγγραφέα, που αποτελεί περαιτέρω επεξεργασία της διδακτορικής διατριβής του (1981), κινείται σε τρεις άξονες, που αποτελούν και το γνωστικό αντικείμενό της: τον εκσυγχρονισμό, τη σχέση ανέχειας - τομής και τη νομιμοποίηση της εξουσίας. Κεντρικό ζήτημα της έρευνας αποτελεί η αναζήτηση των διαδικασιών παραγωγής και αναπαραγωγής εστιών πολιτικής κρίσης, από το 1949 μέχρι και τη μεταπολιτευτική περίοδο, οι οποίες ανάγονται στις εσωτερικές, δομικές αντιθέσεις των εκάστοτε εκσυγχρονιστικών πειραμάτων και στις συναρτήσεις αυτών των αντιθέσεων με τη διαδικασία νομιμοποίησης. Πέρα από την πρωτοτυπία της μελέτης σημειώνουμε και το γεγονός ότι είναι και μια συστηματοποιημένη απόπειρα μακροθεωρητικής εξέτασης της κοινωνίας και της εξουσίας στην Ελλάδα που περιοδολογείται σε τρεις φάσεις: από το τέλος του εμφυλίου μέχρι το 1967, από το 1967 μέχρι το 1974 και από το 1974 και μετά.

ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ, Στρατός και πολιτική εξουσία, Η δομή της εξουσίας στη μετεμφυλιακή Ελλάδα, Εκδ. Εξάντας, 1985.

Εξαρτημένη ανάπτυξη. Η ελληνική περίπτωση

Η μελέτη αυτή έχει ως κεντρικό θέμα τη διαδικασία εξαρτημένης ανάπτυξης όπως εμφανίζεται στη μεταπολεμική Ελλάδα (1950-1980). Παρά τον οικονομικό χαρακτήρα της ανάλυσης, ο συγγραφέας τονίζει ότι πρόθεσή του είναι να συσχετίσει το φαινόμενο της οικονομικής εξάρτησης με το γενικότερο πρόβλημα της αυτονομίας της κοινωνίας και των κοινωνικών ατόμων, τον αυτο-καθορισμό. Η πρόθεση αυτή γίνεται ιδιαίτερα φανερή στο κεφ. Α, όπου ορίζεται η γενική έννοια της εξάρτησης ως ένα καθολικό κοινωνικό φαινόμενο που χαρακτηρίζει κάθε ιεραρχικά οργανωμένη κοινωνία, καπιταλιστική ή σοσιαλιστική». Από την ίδια αντι - εξουσιαστική σκοπιά, ο συγγραφέας κάνει κριτική τόσο της αστικής θεωρίας υπανάπτυξης όσο και της αντίστοιχης Μαρξιστικής. Συνεπώς στην αναλυτική σκοπιά του βιβλίου, ο συγγραφέας, θεωρεί την όξυνση που παρουσιάζει τελευταία η μόνη κρίση της ελληνικής οικονομίας ως άμεσο αποτέλεσμα του θεσμικού πλαισίου και τονίζει ότι η εναλλακτική λύση πρέπει να αναζητηθεί πέρα από το θεσμικό πλαίσιο της καπιταλιστικής εξάρτησης και αυτής του υπαρκτού σοσιαλισμού, σε μια νέα μορφή κοινωνικής, οικονομικής, οικολογικής και δημοκρατικής οργάνωσης.

ΤΑΚΗ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ, Εξαρτημένη ανάπτυξη. Η ελληνική περίπτωση. Εκδ. Εξάντας, 1985, σελ. 332.

ΔΟΚΙΜΙΟ / ΜΕΛΕΤΗ ΕΡΕΥΝΑ

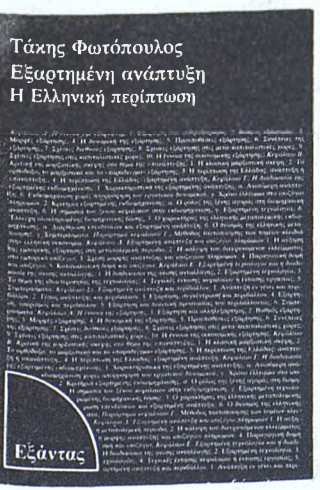
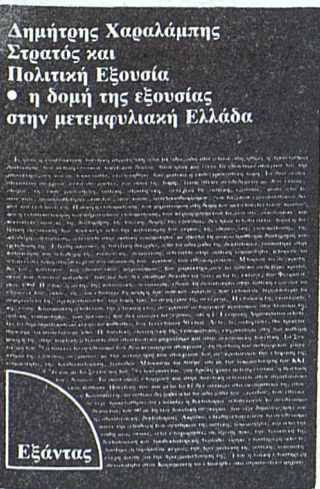
Ξ. Α. ΚΟΚΟΛΗ
Θερμοπύλες και Πάρθεν
Ένα πλην και ένα συν στην ποίηση του Καβάφη
Εκδ. University Studio Press, Θεσσαλονίκη 1985, σελ. 76.

Το βιβλίο περιλαμβάνει δύο μελετήματα, που έχουν πρωτοδημοσιευτεί σε φιλολογικά περιοδικά. Αντικείμενό τους τα ποιήματα του Καβάφη *Θερμοπύλες* και *Πάρθεν*. Δύο ποιήματα διαφορετικά ως προς το ύψος και τη γλώσσα, που τα διακρίνει εξάλλου και μια μεγάλη χρονική απόσταση, αφού το πρώτο ανήκει στα «πρώιμα» έργα ενώ το δεύτερο στην ώριμη περίοδο, του ποιητή. Ο μελετητής, εφαρμόζοντας τη φορμαλιστική μέθοδο, ειδικότερα στις *Θερμοπύλες*, επιστημαίνει τα σημεία, που κατά την άποψή του, αποδυναμώνουν τη λειτουργική συνοχή του ποιήματος. Στο *Πάρθεν* τον φέρει τον υπότιτλο «Γλωσσική ασυμβατότητα, ποιητική τεχνική και πολιτική ερμηνεία», ενδιαφέρον ιδιαίτερο παρουσιάζει η ανίχνευση στοιχείων της παραδοσης του δημοτικού τραγουδιού, που κατ' εξαίρεση εντοπίζονται στο ανέκδοτο — από τον ίδιο τον ποιητή — καθαφικό αυτό ποίημα καθώς και η σύνδεσή του με την «πραγματική καταστροφή» του ελληνισμού της Μικρασίας και του Πόντου.

ΣΩΤΗΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
Λεξικό όρων Σημαντικής 4
Εκδ. Καστανιώτη, 1986, σελ. 361
Στον τέταρτο τόμο του «Λεξικού όρων», περιέχονται οι όροι της σημαντικής, ενός επιστημονικού τομέα, που παρόλη την πρόσφατη εμφάνισή του αναπτύσσεται ραγδαία. Έτσι, συμπληρώνονται εδώ, όσα οι προηγούμενοι τόμοι εξέταζαν από την πλευρά της μορφής και λειτουργίας στη σφαίρα των συμβολικών συστημάτων. Επίσης, αναλύει τις τρεις βασικές αξίες, διαμέσου των οποίων εξετάζονται οι σημασίες, δηλαδή την ψυχολογική, τη λογικομαθηματική και τη γλωσσολογική, καθώς και τις μεταξύ τους σχέσεις.

Το χρονικό της συνταγματικής, πολιτικής κρίσης
Δίκαιο και πολιτική
Επιμέλεια: Γιώργος Αναστασιάδης
Εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1985

Ένας τρόπος - υπόδειγμα μελέτης της κρίσης που ξεκίνησε με την απόφαση της Κ.Ε. του Π.Α.ΣΟΚ στις 9 Μαρτίου 1985 για την μη υποστήριξη της υποψηφιότητας του Κ. Καραμανλή. Η περίοδος που εξετάζεται φτάνει μέχρι τις εκλογές της 2ας Ιουνίου, και περιλαμβάνει την ανθεώρηση του Συντάγματος, την ψήφο Α-

λευρά, την «ομοιομορφία» εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας, τη διάλυση της Βουλής και την πρόταση μομφής κατά του προέδρου της. Οι δηλώσεις των κομμάτων και της κυβέρνησης που παρατίθενται, τα πρακτικά της Βουλής, η σημαντικότερη αρθρογραφία των ημερών, κάνουν την έκδοση σημαντικό βοήθημα και πηγή αναφοράς.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

Η ζωή μου

Εκδ. Γαλελή, Αθήνα, 1985

Ένα από τα σημαντικότερα πρόσωπα της σύγχρονης ελληνικής πολιτικής ιστορίας, διηγείται την ζωή του στη δημοσιογράφο Νινέτα Κοντράρου - Ρασιά. Από το 1902 μέχρι το 1985, στις σελίδες του βιβλίου, σκιαγραφείται ολοκληρωμένη η πολυτάραχη περίοδος, με το γνωστό ιδιόμορφο προσωπικό τρόπο του ομιλούντος: μια εμμονή σε πολιτικά γεγονότα εξαιρετικά αμφιλεγόμενα, αλλά και ένα σπάνιο πολιτικό ήθος, άγνωστο στους περισσότερους πολιτικούς μας. Ένα βιβλίο που εκτός από την παρουσίαση χρειάζεται και ανάλυση, για όσα γίνονται αλλά και για όσα υπονοούνται...

ROBERT FLACELIÈRE

Ο έρωτας στην αρχαία Ελλάδα

Μτφ. Ανδρέα Καραντώνη

Εκδ. Δημ. Παπαδήμα, 1986, σελ. 338.

Αρχίζοντας από την «εναρκτήρια φωνή» της Παγκόσμιας Ποίησης, τον Όμηρο, ο Γάλλος ακαδημαϊκός, προχωρεί στην εξέταση της έννοιας του Έρωτα, όπως αυτός εμφανίζεται στην αρχαία ελληνική μυθολογία και στον Ησίοδο, στους αρχαίους Έλληνες δραματουργούς, στον Ηρόδοτο, στους πλατωνικούς, στους στωικούς και κυνικούς φιλοσόφους και γενικότερα στην αρχαία ελληνική κοινωνία. Στο σύγγραμμα, που πλαισιώνεται με εικόνες εκθεμάτων των σημαντικότερων Μουσείων του κόσμου, προτίθεται και η μελέτη του μεταφραστή Ανδρέα Καραντώνη για τον «Έρωτα στη νεοελληνική ποίηση».

Ο ΕΦΗΒΟΣ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Δύο συμπόσια

Επιμέλεια: Ανθή Δοξιάδη - Τριπ και Εύη Ζαχαροπούλου.

Εκδ. Εστία, 1985, σελ. 450

Τα πρακτικά δύο συμποσίων με θέμα «Ο έφηβος και η οικογένεια» που οργανώθηκαν στην Αθήνα από την Ελληνική Εταιρεία Ψυχικής Υγιεινής και Νευροψυχιατρικής του Παιδιού και το Διεθνές Κέντρο Έρευνας για το Παιδί και την οικογένεια, αποτελούν την ύλη του βιβλίου αυτού. Στον τόμο δημοσιεύονται οι εισηγήσεις των: Π. Χαρτοκόλλη, Μαρίας Νασιάκου, Όλγας Πανοπούλου - Μαράτου, Θ. Τσαβάρα, Ε. Ασλανίδη, Ευθυμίας Δουβλέτα - Χιμπς, Γ. Τσιάντη, Καλλιόπης Χαρτοτόλλη, Μ. Γιωσαφάτ,

Λοίς Μέρφυ, Χ. Τατάκη, Π. Σακελαρόπουλου και Δ. Κυριαζή, Άννας Ποταμιάνου, Ν. Καζαμία.

Επίσης στο βιβλίο περιλαμβάνονται οι εργασίες πέντε εργαστηρίων με κλινικές περιπτώσεις.

ERIC LAURENT

Ο ψύλλος και οι γίγαντες

Εκδ. «Ροές», Αθήνα 1986

Στη σειρά των εκδόσεων με τον τίτλο «το βιβλίο του μήνα», παρουσιάστηκε πριν από λίγο καιρό ένα βιβλίο, που θα μπορούσε να είναι και το «βιβλίο της χρονιάς», ή τουλάχιστον αυτή ήταν η απήχηση που γνώρισε στη Γαλλία, πατρίδα του συγγραφέα. Ο τελευταίος, δημοσιογράφος του γαλλικού ραδιοφώνου διηγείται το έπος της ηλεκτρονικής: από τους πρώτους τεράστιους σε όγκο, δαπανηρούς και ανελαστικούς υπολογιστές που θα χρησιμοποιηθούν για την αποκρυπτογράφηση των μηνυμάτων του εχθρού στο Β' παγκόσμιο πόλεμο, μέχρι τους σημερινούς πανίσχυρους μικρό και μεγαλυπολογιστές. Κι ανάμεσα σ' αυτά τα δύο στάδια, ο κρυφός πόλεμος των εταιριών και των υπερδυνάμεων για τον έλεγχο της επανάστασης που αλλάζει ριζικά τον πολιτισμό. Ένα συναρπαστικό — και στο παρεχόμενο, και στη μορφή του — έργο.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ / ΠΟΙΗΣΗ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ

Προσωπική σημειολογία

Εκδ. Κέδρος, 1985, σελ. 103

«Ο κόσμος είν' εδώ κι εδώ τα πέτρα. / Κάποιος μου είπε σ' ένα καφενείο: τύχη / που μ' έφεραν εδώ και στρέφομαι / περί τον άξονά μου, λίγο πιο κει το χάος / μαύρα στόματα και δόγματα και ονόματα / των αφαιρέσεων μας: ο κόσμος των ειδών / ο κόσμος των υπόπτων και η γλώσσα / που ζητά το ποιήμα της πριν πεθάνει». Ο κόσμος, σελ. 18.

ΝΙΚΟΥ ΚΑΡΟΥΖΟΥ

Συντήρηση ανελκυστήρων

Εκδ. Καστανιώτη, 1986, σελ. 88

«Περπάτησα σήμερα νιώθοντας κούρος. / Είχα κάτι λέξεις τις απόδωξα σ' άχρηστα / χωρίς ιστορία / Περπάτησα και χτες αλλά σήμερα είν' άλλο. / Κι ωστόσο αρχαιότερο περπάτημα —όχι! / Ποτέ μου δεν έζησα. / Τι γίνεται εδώ; Ποιος χειρίζεται ζόρικα την οφθαλμαπάτη; / Στράφι τα ηρακλείτεια στράφι η επιστήμη. / Συντάσσω δοκίμιο; / Μα όμως αισθάνομαι το άδειο μου κεφάλι / χειροβόλο από ηλιαχτίδες. / Ανάληψη της διάνοιας με κοχλαστό λιπούρι».

Το απόλυτο σε διόγκωση, σελ. 47.

ΠΑΟΛΑΣ

Σαλτάρισμα

Εκδ. Σιγαρέτα, Αθήνα 1985, σελ. 37

«Είμαστε βλαστάρια της πόλης με τα καλώδια / και μας βασανίζει το ερωτικό παιχνίδι / που χορεύαμε

παιδιά. / Τώρα γυροφέρνουμε πέρα στα όνειρα / με θολωμένα μυαλά / ακούγοντας τις δικές μας μουσικές / —μουσικές που δεν χορεύονται— / κι η καρδιά / να ψαχουλεύει την ψευδαισθήση / Τα δάχτυλα τα βουτάμε στο μυαλό / προσπαθώντας να ξεριζώσουμε τις αναμνήσεις / μα δεν μπορούμε / μας ακολουθούν σαν ασφαλίδες / οι όμορφες αναμνήσεις / που έγιναν πληγές / γιατί δεν μπορούμε να τις ξαναζήσουμε». («Πληγές» σ. 34).

ΘΑΝΑΣΗ ΚΩΣΤΑΒΑΡΑ

Ιστορήματα

Εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 1985, σελ. 59

«V. Αυτοί που χάθηκαν κάτω απ τα ξένα χώματα / αυτοί που πήγαν μακριά, πέρα απ' την καταχνιά, / αυτοί βυθίστηκαν βαθιά στα πιο βαθιά σκοτάδια. / Αυτοί που σήκωσαν τ' ασήκωτα λιθάρια στον ύπνο τους. / Τώρα τα παλικάρια καπνίζουν ξένα τσιγάρα με αρωματισμένα χαρμάνια. / Τώρα τα νέα παιδιά λύνουν τα μακριά μαλλιά τους ν' ανεμίζουν καλπάζοντας. / ... / Τα τρυφερά παλικαράκια τα συνομήλικα.» («Ιστορία» σ. 15).

Τα τρυφερά παλικαράκια τα συνομήλικα.» («Ιστορία» σ. 15).

BIBLIA ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ΔΗΜΗΤΡΗ ΤΣΙΤΑ

Μέσα και πάνω από το ανακάτεμα.

Σκέψεις: πάνω στις θέσεις της Κ.Ε. του ΚΚΕ Εσωτερικού και τη μετεξέλιξή του, στο νέο μεγάλο κόμμα της ανανεωτικής αριστεράς. Αθήνα 1986, σελ. 87.

ΝΙΚΟΥ ΔΟΜΕΝΙΚΟΥ

Πριν απ' την κραυγή «Πυρ»

Εκδ. Ο.δ.ε.Β., Αθήνα 1986, σελ. 95.

ΝΙΚΟΥ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Πέμπτη εποχή (ποίηση)

Εκδ. Οι εκδόσεις των Φίλων, Αθήνα 1986, σελ. 58.

ΒΑΣΙΛΗ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ

Με το χέρι της καρδιάς (ποίηση)

Αθήνα 1985, σελ. 93

ΛΑΜΠΡΟΥ ΑΣΤΕΡΗ

Horror Vacui (ποίηση)

Αθήνα 1986, σελ. 95.

ΜΗΤΣΟΥ ΗΛ. ΚΑΡΑΝΤΖΑ

Ημερολόγιο, όσο σώθηκε

Αθήνα 1985, σελ. 127

ΝΙΚΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

Μεσόγειος και... κάτι πεζο-δρομος (ποιήματα)

Θεσσαλονίκη 1985, σελ. 80.

ΑΓΓΕΛΟΥ ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ερωδιά (ποίηση)

Εκδ. Ερουρέμ, Αθήνα 1986, σελ. 42.

ΛΕΩΝΙΔΑ Α. ΜΠΙΛΑΗ

Ζήτημα τύχης (διηγήματα)

Εκδ. Ειρήνη, Αθήνα 1986, σελ. 72.

Λ Ε Υ Κ Ω Μ Α Τ Α

ΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ

Ο Τρίτος Δρόμος

Η πρώτη περίοδος της «Αλλαγής» και του «Τρίτου Δρόμου» προς το σοσιαλισμό κατά την ελληνική εκδοχή, από τον Γιάννη Ιωάννου.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΑΪΤΖΗΣ

Τσιγγανική Ορχήστρα

Ο Γιάννης Καλαϊτζής εικονογραφεί το σύνολο από τις καθημερινές πιέσεις ενός ανθρώπου που ζει και κινείται στη μεταπολιτευτική Αθήνα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΑΙΝ - ΜΑΡΤΕΝ

Λαμπράκηδες

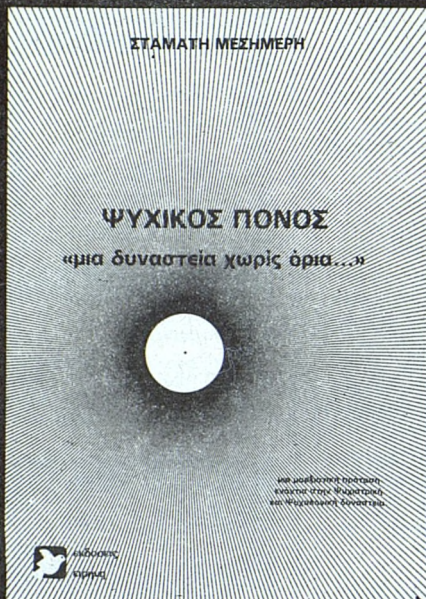
Ιστορία μιας γενιάς

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

εκδοσεις ειρηνη

ασκληπιου 36 - αθηνα - τηλ.: 36.39.259

διατίθεται από την «Σύγχρονη Εποχή»

μια μαρξιστική πρόταση
ενάντια στην Ψυχιατρική
και Ψυχολογική δυναστεία

μόλις
κυκλοφόρησε

Πήρες σήμερα τον ΜΙΚΡΟ ΗΡΩΑ;

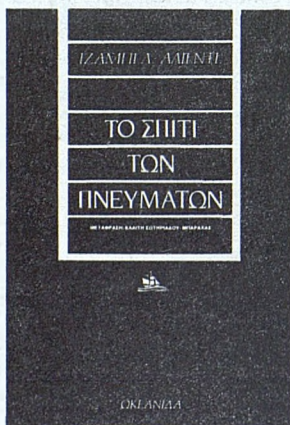
ΠΡΟΣΦΟΡΑ:

Αναπαραγωγές

8 ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ ΕΞΩΦΥΛΛΑ

της πρώτης έκδοσης

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Ένα μυθιστόρημα απ' αυτά που κανένας δε γράφει πια σήμερα: με πλοκή που καθλώνει και συναρπαστικούς ήρωες, που η ζωή τους ξετυλίγεται σε τρεις γενιές συγκρούσεων και συμφιλίωσης. Ένα μυθιστόρημα που αξίζει να διαβαστεί για την αριστοτεχνική δομή του και τη δύναμη του λόγου του.

El País

Ιζαμπέλ Αλιέντε: μια γυναίκα που εκτινάχτηκε στην πρώτη γραμμή των Λατινοαμερικανών συγγραφέων. Το μυθιστόρημα αυτό είναι «μεγάλη» λογοτεχνία.

Stern

Μ' αυτό το εντυπωσιακό μυθιστόρημα η Ιζαμπέλ Αλιέντε μπαίνει, πρώτη γυναίκα αυτή, στη μέχρι τώρα αποκλειστικά ανδρική λίσσα των Λατινοαμερικανών συγγραφέων, με την έννοια ότι αντιμετωπίζει στην ίδια κλίμακα μ' εκείνους το βασανισμένο πατριαρχικό κόσμο της παραδοσιακής ισπανικής κοινωνίας... «Το σπίτι των πνευμάτων» είναι ένα μυθιστόρημα ειρήνης και συμφιλίωσης, έστω κι αν μιλάει για αιματοβαμμένα, τραγικά γεγονότα... Με τη γενναϊόδωρη και γεμάτη ανθρωπιά ευαισθησία του αποτελεί μοναδικό άθλο, καθώς είναι ταυτόχρονα προσωπική μαρτυρία και ενδεχόμενα αλληγορία του παρελθόντος, του παρόντος και του μέλλοντος της Λατινικής Αμερικής.

The New York Times Book Review

ΙΖΑΜΠΕΛ ΑΛΙΕΝΤΕ

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΩΝ ΠΝΕΥΜΑΤΩΝ

ΟΚΕΑΝΙΑ

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΥΠΟΥ...

● Με αφορμή τις καμπάνιες του Τύπου για τη ραδιενέργεια, ο δημοσιογράφος Σεραφείμ Κοτρώτσος, μας γράφει:

Αγαπητό ANTI,

Επανέρχομαι στο θέμα που είχα θίξει και άλλοτε πρώτον γιατί υπάρχουν πράγματα που πρέπει να ξαναπω, ειδικά μετά την πρόσφατη υστερία κιτρινισμού λόγω Τσερνομπίλ και γιατί δεύτερον δεν θέλω να διατηρώ την ανωνυμία μου σαν προπέρασμα καννού σε ό,τι λέω. Η έλλειψη του ονόματος στο πρώτο γράμμα (αν και υπήρχε στον φάκελο) οφείλεται μόνο σε αμέλεια.

Το 1979 σε ένα διεθνές δημοσιογραφικό συμπόσιο που διοργάνωσε το BBC στο Λονδίνο, μια ελληνίδα δημοσιογράφος; και εκδότρια είπε τα εξής σπουδαία κατά την ομιλία της:

«Και η ψεύτικη είδηση, είναι είδηση! Τη δημοσιεύω πρώτος και τη διαψεύδω πρώτος και έτσι έχω δύο αποκλειστικές ειδήσεις».

Η παραπάνω ρήση της ελληνίδας εκδότριας θα ήταν ένα απλό «ευφυσόλημα» αν δεν είχε στον τόπο μας μια άνευ προηγουμένου εφαρμογή, εφαρμογή που έχει αναγάγει την ψεύδη είδηση σε επιστήμη και σε εθνικό μας σπορ.

Τα πρόσφατα γεγονότα στον Τύπο που ακολούθησαν το πυρηνικό ατύχημα του Τσερνομπίλ, επιβεβαίωσαν την αλήθεια των λόγων της κυρίας Μπερλίνας (αφού για την Ελένη Βλάχου πρόκειται).

Το ατύχημα στη Σοβιετική Ένωση ήταν αναμφίβολα το πιθόσοβαρο πυρηνικό ατύχημα στον κόσμο μας από ανακαλύψεως πυρηνικής ενέργειας και ήταν καθήκον όλων μας (των δημοσιογράφων ακόμα περισσότερο) να καυτηριάσουμε τα αποτελέσματα και τους κινδύνους από

την ολοένα αυξανόμενη χρήση της ατομικής ενέργειας.

Αντ' αυτού όμως τι έγινε; Ακολούθησε σκόπιμα από την πλειοψηφία του Τύπου η οδός της παραπληροφόρησης με αποτέλεσμα οι Έλληνες πανικόβλητοι να αγοράζουν οικογενειακούς τάφους και πυρηνικά καταφύγια (ας μου συγχωρεθεί η υπερβολή, την επόμενη φορά ίσως να γίνει και αυτό).

Για ακόμα μια φορά ο ελληνικός Τύπος λειτουργώντας αντιδεδοντολογικά, έβαλε μπροστά τη μηχανή παραγωγής ψευδών ειδήσεων, άλλος για να στιγματήσει την «κομμουνιστική ραδιενέργεια», λες και ο θάνατος έχει χρώμα και άλλοι για να καλύψουν την αδιαφορία των Σοβιετικών που δεν ανακίνησαν το γεγονός παρά μόνο όταν το ανακάλυψαν οι Σουηδοί.

Οι πηχναίοι τίτλοι των εφημερίδων μας, ξέχασαν μονομιάς την έκθεση Χαλικιά και τον ανασχηματισμό της κυβέρνησης και επιδόθηκαν για δέκα μέρες στο γνωστό σπορ του κιτρινισμού στο οποίο τεινουμε να γίνουμε παγκόσμιοι πρωταθλητές.

Ο κοσμάκης μην ξέροντας ποιον να πιστέψει και αφού οι κυβερνητικές ανακοινώσεις ήταν εξίσου κίτρινες και συγκεχυμένες, έτρεξε να προμηθευτεί τα απαραίτητα περιμένοντας καρτερικά την «Δευτέρα Παρουσία».

Αυτές τις μέρες λοιπόν για ακόμα μια φορά φάνηκε ότι η σαπίλα του κυκλώματος του Τύπου δεν σηκώνει γιατριά. Πώς μπορούν πλέον να πιστέψουμε τα λόγια εκείνων που ισχυρίζονται ότι αγωνίζονται για την αλήθεια και το λαό και με την πρώτη ευκαιρία κοιτάζουν πώς θα αυξήσουν το τιράζ των εφημερίδων τους;

Βλέπεις ο τρόμος πουλάει...

Τώρα πολλοί με όλα αυτά που λέω, ίσως με θεωρήσουν τελείως αρνητικό και με ρωτήσουν: «Καλά όλα αυτά που λες μα εσύ τι προτείνεις;».

Δίκαιη η ερώτησή τους και μέσα στο πνεύμα του δημοκρατικού διαλόγου που ζητάει μαζί με την άρνηση και μια ανάλογη θέση - πρόταση, αλλά θα τους απογοητεύσω γιατί είμαι και εγώ απογοητευμένος.

Όσα βλέπω καθημερινά μέσα στο δημοσιογραφικό κύκλωμα με καθιστούν απαισιόδοξο για το μέλλον.

Τα αρτηριοσκληρωτικά γεροντάκια που πίσω από τα γραφεία των αρχισυντακτών θαρρούν ότι κυβερνούν τις συνειδήσεις μας (και διάβωλε, συχνά το καταφέρνουν).

Και ο κόσμος τόσο ευκολόπιστος και ευκολοδιαμόρφωτος...

Τι να ελπίζω;

Ίσως οι νέοι που θα μπουν στο επάγγελμα κάτι να αλλάξουν.

Όπως πώς; Αφού έχουν ήδη γαλουχηθεί για την ανάγκη της σκοπιμότητας και του συμφέροντος. Αφού και εμείς του πολεμάμε για να αλλάξουμε τα κακώς κείμενα μπορεί αύριο κουρασμένοι να «τα πιάσουμε» και να «καθήσουμε στα αυγά μας».

Ο δημοσιογράφος στην Ελλάδα έχει γίνει ένας ντήλερ ψευδών ειδήσεων αναγκασμένος να υποστεί τις σκοπιμότητες και τις κατευθύνσεις που του επιβάλλει το έντυπο που τον πληρώνει. Οι λιγότερες εξαιρέσεις υγιούς δημοσιογραφίας στη χώρα μας ανήκουν σε ρομαντικούς, μοναχικούς αριστέρες που έχοντας δημιουργήσει κάποιο όνομα τους επιτρέπεται κάποιο «παραστράτημα» και σε αριστερά περιόδικα — όπως και το ANTI — τα οποία αποτελούν και τη μοναδική όαση στην έρημο της δημοσιογραφικής αναξιοπιστίας.

Τελειώνω προτείνοντας στο περιοδικό σας κάποια κινητοποίηση για το ταλαιπωρο θέμα του Τύπου και στη Θεσσαλονίκη, όπως αυτή της Καβάλας που αναφέρατε στη σελ. 8 του τεύχους 316 ή ακόμα και μια έρευνα εντός του περιοδικού.

Φιλικά

Σεραφείμ Κοτρώτσος

Δημοσιογράφος

Θεσσαλονίκη

ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΙΑΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

● «Τίποτε δεν είναι πιο θλιβερό από μια άδεια πλατεία, τίποτε δεν είναι πιο προκλητικό από μια πλατεία γεμάτη MAT». Μ' αυτό τον τίτλο πήραμε το παρακάτω κείμενο που το υπογράφουν τέσσερις γυναικείες οργανώσεις:

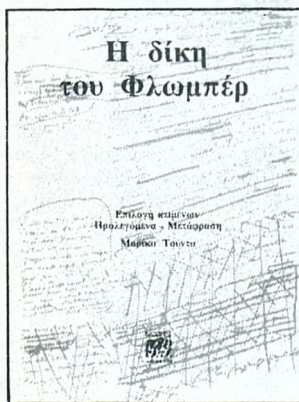
Στις 18/5 επιχειρήσαμε ως φεμινίστριες μια συμβολική παρέμβαση στο δημόσιο χώρο, οργανώνοντας μια συζήτηση με θέμα «Γυναίκα και Χώρος» στην πλατεία Εξαρχείων. Η συζήτηση επρόκειτο να συνεχισθεί στις 22/5, αλλά διεκόπη βίαια από τα MAT και κατέληξε σε μαζικές συλλήψεις.

Πρόθεσή μας ήταν να παρέμβουμε σ' έναν συγκεκριμένο δημόσιο χώρο που, όντας το κέντρο μιας ολόενα επεκτεινόμενης πόλης καθώς και παραδοσιακή φοιτητική γειτονιά, αποτελεί χώρο βαθύτατα πολιτικό, χώρο κοινωνικής αμφισβήτησης και διακίνησης ιδεών, χώρο κοινωνικά πολύμορφο και ιδιάμορφο που, μέσα σε μια ασφυκτική «περιρρέουσα ατμόσφαιρα», επιτρέπει την έστω και στοιχειώδη έκφραση των ιδιαιτεροτήτων κάποιων ομάδων ή ατόμων.

Πιστεύουμε ότι ο χώρος αυτός αστυνομεύεται, κατατρομοκρατείται και «αναβαθμίζεται» όχι ως κέντρο συνάντησης «πρεζονιών», «κλεφτρονιών», εμπόρων ναρκωτικών, βομβιστών ή εξάλλων ροπαλοφόρων (είδη που εξάλλου ενδημούν και σε άλλες πλατείες) αλλά ως χώρος πολιτικός, τέτοιος όπως πιο πάνω τον περιγράφουμε.

Εδώ θα θέλαμε να δηλώσουμε, την πολιτική μας διαφοροποίηση ως προς τη χρήση που έχουν επιφύλαξει στον συγκεκριμένο χώρο οι διάφορες ομάδες που κατά καιρούς τον ιδιοποιούνται και των οποίων η πολιτική πρακτική περιορίζεται ως επί το πλείστον σε μια αλόγιστη και, κατ' ουσίαν, απολίτικη αντιπαράθεση με την αστυνομία. Θεωρούμε ότι η πρακτική αυτή καταδεικνύει απλά και μόνον έναν πολιτικό ενουνοχισμό, έναν υποβιβασμό της πολιτικής σ' ένα ατέλειωτο και, δυστυχώς, αιματηρό παιχνίδι ανάμεσα σε «κλέφτες κι αστυνόμους» και, ακόμη χειρότερα, την αποδοχή των όρων του παιχνιδιού του εχθρού (εν προκειμένω, της αστυνομίας που δημιουργήσε αυτήν την κατάσταση στα Εξάρχεια).

Η παρέμβασή μας είχε επίσης σαν σκοπό, να καταδείξει το ρόλο της αστυνομοκρατίας στην περιο-

Η δίκη του Φλωμπέρ
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΜΑΡΙΚΑ ΤΟΥΝΤΑ

Η παραπομπή και η δίκη του Γκουστάβ Φλωμπέρ για το μυθιστόρημα του «Κυρία Μποβαρύ»

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131,
τηλ. 72.29.237

ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΑ:

Ελληνικά Νησιά —
Νησιώτες Λογοτέχνες

BIBLIA
Ελληνική και
Εξωτερική
φιλοσοφία
πολιτική
ψυχολογία
παιδικά
κινηματογράφος
θεατρο
ζενογλωσσία
τεχνες
Υκναβουρες
λιθογραφίες
μεταφράσεις
μυθισέες

πλακα • βυρωνος 9 • τηλ. 32.22.394

η νέα ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

ΤΣΕΡΝΟΜΠΙΛ:
ΟΤΙ ΣΑΣ ΚΡΥΒΟΥΝ ΟΙ ΕΙΔΙΚΟΙ

Αφιέρωμα με κείμενα των:
Κίμωνα Χατζημπήρου,
Ηλία Ευθυμιόπουλου,
Πάνου Πλαγιανάκου,
Δημήτρη Παπαϊωάννου,
Θανάση Βαλαβανίδη και
Γιώργου Ράλλη

Στις υπόλοιπες σελίδες θα βρείτε:

- **Γιώργου Κατσαδωράκη:** Πρέσπες, ένας Δρυμός που υπάρχει μόνο στα χαρτιά.
- **Τριαντάφυλλου Αδαμακόπουλου:** Παρνασσός, πέντε δρόμοι και μια αλλαγή πορείας.
- **Δημήτρη Κωστόπουλου:** Ζάκυνθος, ο πόλεμος της χελώνας.
- **Γιώργου Σταματόπουλου:** Νομικά βιβλία για το περιβάλλον.
- **Μάρθας Απαλοπούλου:** Πρακτική οικολογία.

Πληροφορίες-συνδρομές: Νέα Οικολογία, Μαυρομαχάλη 39, Αθήνα, 106 80, τηλ. 3619837.

χη. Διότι στις 22/5 κατέστη σαφές ότι ΜΕΑ, ΜΑΤ και «αγανακτισμένοι πολίτες» δεν κτύπησαν τους υποτιθέμενους «εχθρούς» τους (πρεζβία, κλεφτρόνια, εμπόρους ναρκωτικών κτλ.) αλλά κάποιες γυναίκες που νόμιμα και ειρηνικά διεκδικούσαν το δικαίωμα να κάνουν μια δημόσια συζήτηση σ' έναν δημόσιο χώρο.

Ως φεμινίστριες πιστεύουμε ότι η έννοια «δημόσιος χώρος» είναι βαθύτερα πολιτική. Τον διεκδικούμε —και θα τον διεκδικούμε— όχι όμως όπως οι εγκάθετες «αγανακτισμένες πολιτίσσες», όχι σαν χώρο ιδιωτικό, όχι σαν προέκταση του άβατου της κουζίνας μας ή της κρεβατοκάμαράς μας. Τον διεκδικούμε για να σπάσουμε την απομόνωσή μας στους χώρους που μας προορίζονται και μας επιτρέπουν και που έχουν να κάνουν είτε με το ρόλο της μητέρας είτε με το ρόλο της εργαζόμενης —ή μη— καταναλώτριας. Τον διεκδικούμε για να ανατρέψουμε τον σεξιστικό μας αποκλεισμό από την πόλη και τη λειτουργία της. Για να αυτονομηθούμε και να δημιουργήσουμε τα στέκια μας (σπίτια γυναικών, βιβλιοπωλεία, καφενεία, κοινόβια). Για να δημιουργήσουμε τους όρους εκείνους που θα μας επιτρέπουν να αντιπαρατεθούμε στη σεξιστική βία απ' όπου κι αν προέρχεται. Τον διεκδικούμε επειδή είμαστε ριζικά αντίθετες σε «αναπλάσεις» χώρων που στοχεύουν στον εξωραϊσμό των κοινωνικών αντιθέσεων, στον εξωστραχισμό των ιδιαιτεροτήτων και των μειονοτήτων, στην εδραίωση του κοινωνικού καθωσπρεπισμού, στην ομογενοποίηση συμπεριφορών και ιδεολογιών, στην ισχυροποίηση του κοινωνικού προτύπου της οικογένειας και των φυλετικών ρόλων.

Οι γυναίκες δεν είναι περιθώριο. Είναι το μισό του πλανήτη που πάτε να καταστρέψετε των πόλεων που πάτε να απανθρωποποιήσετε των συνοικιών που πάτε να κάνετε γκέτο.

30/5/86

Επίτι Γυναικών Αθήνας
Αυτόνομη Κίνηση Γυναικών
Σπίτι Γυναικών Κουκακίου
Βιβλιοπωλείο Γυναικών

ΥΓ. Επειδή, απ' ό,τι προκύπτει από δηλώσεις του υπουργού κ. Δροσογιάννη, οι άνδρες των ΜΑΤ οι οποίοι μας κτύπησαν, μας έβρισαν και, τελικώς, μας συνέλαβαν έκαναν «αστυνομική επιχείρηση» εναντίον των ναρκωτικών, των τραβεστί, των εκδιδομένων γυναικών (και γενικώς, εναντίον των πάντων πλην ημών) θα θέλαμε να επισημάνουμε ότι θα ήταν ίσως καιρός να αναρωτηθεί για την αποτελεσματικότητα των οργάνων του. Κατά τα άλλα, εξακολουθούμε να ρωτάμε ποια θα είναι η τύχη —και η χρησιμότητα— των «ειδικών φακέλων» που μας άνοιξε η Ασφάλεια Αττικής.

Η «ΣΥΝΑΥΤΟΥΡΓΙΑ»

• «Συναυτοργία» θεωρεί ο αναγνώστης μας, το διάλογο ΠΑΣΟΚ - Αριστεράς:

Αγαπητό ΑΝΤΙ,

Παρακολουθώντας αυτές τις μέρες, με μεγάλη προσοχή όλη αυτή τη φιλοσογία, για την «επαπειλούμενη» συνεργασία που ζητήθηκε από τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ, με τις άλλες πολιτικές δυνάμεις, και κύρια, ίσως, απ' τις

αριστερές, έρχεται συνεχώς στη σκέψη μου ο λάκος με τα φιδιά. Κι αυτό γιατί:

α) Αυτή η συνεργασία ζητήθηκε ακριβώς λίγες μέρες μετά το άνοιγμα του Γκορμπατσώφ, προς τα Σοσιαλδημοκρατικά κόμματα της Δύσης (κυρίως).

β) Αυτή η συνεργασία ζητείται ενόψει των δημοτικών εκλογών του ερχόμενου Οκτώβρη.

γ) Το κόμμα που κυβερνά, θέλει να δείξει κάποιο αριστερό προσώπειο, μετά τα απαράδεκτα οικονομικά μέτρα.

δ) Αυτή η συνεργασία ζητείται λόγω της προβλεπόμενης (ή διαβλεπόμενης) αποσάρθρωσης της κοινωνικής βάσης του κυβερνώντος κόμματος.

Και αναρωτιέμαι αν αυτό το άνοιγμα δεν είναι πολιτικός ελιγμός για την αποδυνάμωση των αριστερών (ή αριστεροφανών) δυνάμεων που δρουν μέσα ή έξω από το κόμμα που κυβερνά, και μάλιστα της αριστεράς των ελίτ και των σαλονιών (σικ.!).

Χαρίς να θέλω να παραβλέψω την αναγκαιότητα μιας τέτοιας συνεργασίας, και μάλιστα σ' αυτούς τους χαλεπούς καιρούς, νομίζω μια τέτοια συνεργασία, όπως ζητείται είναι αδύνατη. Το ΠΑΣΟΚ, δεν ζητά συνεργασία, ζητά συναυτοργία. Με δεδομένη την επιμονή, στην πολιτική του, σ' όλα τα επιμερούς ζητήματα, το μόνο που ζητά είναι συνεννόηση στα μέτρα του. Άσχετα όμως με την όποια απόφαση της αριστεράς, το γεγονός ότι αυτός ο χώρος μαστιγείται απ' τον γνωστό πλέον δογματισμό, την εγωιστική καρεκλοκρατία την ιδεολογική ακαμψία του μαρξιστικού οικονομισμού, και κυρίως την αδυναμία παρακολούθησης των σύγχρονων ρευμάτων, με κάνει να πιστεύω ότι οι αριστερές δυνάμεις, είναι και θα παραμείνουν ο ουραγός της κάθε σοσιαλιστικής πολιτικής, άσχετα με το ποιος θέλει να ονομάζεται σοσιαλιστής, κάθε φορά.

Ιδιαίτερα τώρα που χάσαμε πλέον το τραίνο της οικονομικής ανάκαμψης (κι όχι μόνο) και ο τρίτος δρόμος έμεινε πλέον στη σφαίρα της ουτοπίας, να χλευάζει τις όποιες προσπάθειες, είναι επιτακτική η ανάγκη για την Αριστερά, να αρχίσει επιτέλους έναν πραγματικό διάλογο με τους σκεπτόμενους πολίτες αυτής της χώρας. Όλα τ' άλλα, για αλλαγή του ονόματος του συγκεκριμένου κόμματος, των διαδικασιών που θα γίνει αυτό, του φορέα που θα προκύψει και τα λοιπά, εφόσον οι άνθρωποι που θέλουν σε πείσμα των καιρών, να καθορίζουν την όποια αριστερή πολιτική ή τις διαδικασίες που συντελούνται μέσα στον αριστερό χώρο, παραμένουν οι ίδιοι, γίνονται εκ του πονηρού. Το παράδειγμα της συνεργασίας της δογματικής αριστεράς της Γαλλίας, με το Σοσιαλιστικό Κόμμα του Μιττεράν, και η συνακόλουθη πτώση της

στο 10%, ας μας γίνει χρήσιμο μάθημα. Οποσδήποτε όμως, δεν αρκεί να κάνει κάποιος μόνο κριτική, αλλά να έχει και συγκεκριμένες προτάσεις. Πολύ φοβούμαι, ότι δεν είναι δυνατόν να γίνουν συγκεκριμένες προτάσεις, γιατί, δυστυχώς, δεν θα υπάρξουν ποτέ, οι άνθρωποι που θα τις υλοποιήσουν, όσο οι οικονομικές σχέσεις στηρίζονται πάνω στη μισθωτή εργασία, αλλά και όσο η κοινωνία μας στηρίζεται, σε τόσο μεγάλο ποσοστό, πάνω στην καταπίεση του μισού πληθυσμού της γης, τις γυναίκες. Ψάχνοντας λοιπόν ν' ανακαλύψουμε τις κρυμμένες λεπτομέρειες μας διαφεύγει η ουσία. Η αριστερά στην Ελλάδα μα και σ' ολόκληρο τον κόσμο, δεν έχει λόγο ούτε για το ένα, ούτε για το άλλο. Δεν μπορεί λοιπόν να μας πείσει πως είναι ο φορέας της αλλαγής.

Ευχαριστώ
Σπύρος Θεοδώρου

Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΕΙ ΠΑΝΤΟΥ ΛΕΠΤΟΜΕΡΩΣ

● *Επανερχεται ο αναγνώστης μας Γ. Μούκας συνεχίζοντας σε γράμμα του που δημοσιεύθηκε στο τχ. 315. Με λεπτομέρειες διευκρινίζει τα όσα είχε γράψει. Για όποιους λοιπόν κατάλαβαν, κατάλαβαν...*

Αγαπητό ANTI, επειδή δεν θα 'θελα η «ιστορία» μου να «πάει παντού», γι' αυτό νομίζω ότι πρέπει ν' αποκαλυφθεί η πραγματική ταυτότητα του «θρυλικού» Θεοδώρη Χατζηβλάκου...

Η μυθική πολιτεία που ανέφερα στο προηγούμενο γράμμα μου δεν είναι άλλη από τη Σάμο. Ό-

σο για το «μέγα Στρατηλάτη»... πρόκειται για το νυν «Υποθεός» της 79 ΑΔΤΕ, Σχη (ΠΒ) Δελβλάκου Βασίλη.

Τώρα λοιπόν, που βάλανε στην μπάντα τη φαντασία και την αλληγορία, ας πάρουμε τα πράγματα απ' την αρχή... Ας μιλήσουμε με περισσότερες λεπτομέρειες...

Όταν έφτασα στη Σάμο, ως στρατιώτης, «ηγεμόνευε» ο σκληρός «Θεός» Λάμπρος Χλαπάτσος. Τον Χλαπάτση τον γνώρισα ένα υγρό πρωινό στην αλάνα του 212 ΤΕ, όπου παραταχθήκαμε εμείς οι καινούργιοι, που μόλις είχαμε έρθει απ' τα «Κέντρα». Το 212 ΤΕ ήταν τότε ακόμη σε πρωτόγονη κατάσταση και ήταν εύκολο ν' αντιληφθείς με την πρώτη ματιά τη νοσηρή ατμόσφαιρα που επικρατούσε εκεί. Οι «παλιοί» τριγύριζαν σαν εξαθλιωμένοι τρόφιμοι ψυχιατρείου...

Όταν πέραγα ΛΥΒ, μια μέρα μας επισκέφτηκε ο Λαμπρούκος... και, φουσκωτός σαν καεκτικό γαλόπουλο, μας μίλησε με φλογερό πάθος για την εντύπωση που του είχαν προκαλέσει οι «παραδειγματικοί» στρατιώτες του ΝΑΤΟ στη Δ. Γερμανία: στο τέλος, μάλιστα, του ξέφυγε και η ακόλουθη (αλησμόνητη, όντως!) «κορώννα»: «Για να γίνετε υπαξιωματικοί ρε, πρέπει να 'στε άντρες! Όταν γυρίζετε στις Μονάδες, θα δούμε αν έχετε αρχίδα!... Υπόψη ότι ο Λάμπρος «ηγήθηκε» ορισμένων περιεργων επιχειρήσεων «αρετής» στο νησί...

Αργότερα, πήρα μετάθεση για το ΛΣ, κι έτσι υπηρέτησα το υπόλοιπο της θητείας μου στο Στρατηγείο, που βρίσκεται στην πρω-

τεύουσα της Σάμου, το Βαθύ. Εκείνο τον καιρό ένας νέος «θεός» είχε καταφέρει, μέσα σε λίγο χρονικό διάστημα, να «μαγέψει» τους πάντες... Ήταν ο «δημοκράτης» και «προσηνής» Παναγιώτης Τεσκούρης, άνθρωπος με ταλέντο διπλωμάτη και φιλοσοφίζον «ύφος»...

Φευ! Αν και μας έβαζε να στέλνουμε απαντώντας τις διαταγές στις Μονάδες για αυστηρή τήρηση του προγράμματος, για απαγόρευση απασχολήσεως των στρατιωτών τις ώρες που έπρεπε να αναπαύονται, παρόλα αυτά, δυο βήματα από το Επιτελείο, στο 212 ΤΕ του αν/χη Πορτοκαλέα, όλοι «δούλευαν» ωσεί είλωτες (αποψιλώσεις, χτισίματα...), απ' το πρωί ως το βράδυ, ακόμη και τις αργίες! Τα Σαββατόβραδα ή τ' απογεύματα των Κυριακών όσοι δεν τύχαινε να 'ναι εξοδούχοι, μαρτυρούσαν... Βέβαια, ο Πορτοκαλέας φρόντιζε να «βουλώνει» έντεχνα το στόμα όσων δυσανασχετούσαν δίνοντας «γενναίες» άδειες...

Επί Τεσκούρη το 2ο ΕΓ «παρakoλουθούσε» εκ του σύνεγγυς τις «ανατρεπτικές» ταινίες που πρόβαλε η Κινηματογραφική Λέσχη Σάμου. Ο... «θεός» μας ζητούσε να πληροφορηθεί αν η άλφα ή βήτα ταινία είχε ή δεν είχε «κομμουνιστικό» περιεχόμενο... Πάντως, οι ΟΑΣίτες διέθεταν έναν πολύ αξιόπιστο «πληροφοριοδότη» (χα!), κάποιον τραβεστί... ονόματι Ζιζί!

Όταν έφυγε για το ΓΕΣ ο Τεσκούρης, «έπεσε» πολύ κλάμα από τους κάθε είδους «ευνοούμενους» του... Ο καλός «πατερούλης» μάς άφηνε στους πέντε δρόμους...

Πέρσι, τέτοιες μέρες, «κατέ-

πλευσε» στο Βαθύ ο «πολύς» κ. Δελβλάκου. Ο νέος «Υποθεός» (όπως λέμε «υποθετο»...) με τον «προβληματικό αν/χη» Ι. Λαλακάκο αντάμα σχεδίασαν κι έβαλαν σ' εφαρμογή ένα κεραυνοβόλο σχέδιο «σωφρονισμού» των γραφείων του Επιτελείου. Οι γραφιάδες έπρεπε οποσδήποτε να δηλώσουν «υποταγή» στον καινούργιο «αφέντη» τους, και να εκκλιπαρήσουν το έλεός του... Βολές, λοιπόν, κάθε δυο βδομάδες, επιθεωρήσεις κάθε δυο και τρεις, άκομπες «προσπαθειες ψαρώματος», ξεγυρισμένες «καμπάνες» σε απειθαρχα «κωλοφάνταρα», κτλ. κτλ.

Ο φρέσκο... «θεός» Εμμανουήλ Καπελάκης δεν φαινόταν ν' ανησυχεί ιδιαίτερα με τα παραπάνω. Αντίθετα! Φρόντιζε κι εκείνος να ικανοποιεί τα «βίτσια» του... Στο δρόμο που πήγαινε να επιθεωρήσει κάποιο Τάγμα, σταμάταγε τ' αυτοκίνητο, φόραγε το μαγιό του και βούταγε στη θάλασσα! Άλλες φορές, πάλι, μάζευε βολβούς και χόρτα του βουνού ή γευόταν πορτοκάλια και λεμόνια απ' τα περιβόλια! Θα μου πείτε, «καλά όλα τούτα είν' ανθρώπινα», έλα όμως που από ένα σημείο κι ύστερα είναι πλέον δυσδιάκριτα τα όρια ανάμεσα στην κωμωδία και την τραγωδία...

Χαρακτηριστικά αναφέρω τι έγινε πέρσι το καλοκαίρι, τη μέρα που επρόκειτο να γίνει η συγκέντρωση του ΠΑΣΟΚ στο Βαθύ: Ο «θεός» μας, αφού βόλταρε νωρίς τ' απόγευμα στο λιμάνι τρώγοντας ένα παγωτό κυπελάκι (!), μπούκαρε στο Στρατηγείο σεκλετισμένος (:), βρήκε πως του 'φταιγε ο ΑΜίτης, τον άλλαξε, τοποθέτησε στρατονόμο στη θέ-

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

μόλις κυκλοφόρησε

D. Anzieu / Φρ. Καραπάνου / J. Gillibert

A. Green / Ν. Νικολαΐδης / Α. Ποταμιάνου

ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ

D. Anzieu / Φρ. Καραπάνου / J. Gillibert
A. Green / Ν. Νικολαΐδης / Α. Ποταμιάνου

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΙΡΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ

Μια σειρά κειμένων που εξετάζουν τις πολλαπλές όψεις του οιδιπόδειου προβληματισμού σε σχέση με τους μύθους του Οιδίποδα, του Θησέα, του Προμηθέα ή της προσωπικότητας της Κασσάνδρας, αντιμετωπίζοντας από ψυχαναλυτική άποψη τα πιο γενικά προβλήματα της λειτουργίας του μύθου, της γραφής και της γλώσσας.

ση του, «ταμπουρώθηκε» στο γραφείο του κι άρχισε να... οριεται! Τα 'βαζε με τον εποπτεύοντα... «Άγιο» και διάταξε... «να μην εξέλθει κανείς μέχρι νεωτέρας» (η συγκέντρωση ήταν για τις 8 το βράδυ)... Ζήτησε τον οδηγό επιφυλακής, χωρίς συγκεκριμένο λόγο, «κουβάλησε» άρον άρον ένα γιατρό (!) απ' το ΤΥΕΘ... κι έτετρα παλαβά!

Μετά τις εκλογές, ο «θεός» τιμώρησε δύο φαντάρους, τον ένα με έξι μέρες «φυλακή», γιατί «πύρε μέρος» (στεκόταν στην πλατεία Πυθαγόρα...) στη συγκέντρωση του ΚΚΕ (διαδόθηκε, μάλιστα, ότι τον «κάρφωσε» η... ΚΥΠ!) και τον άλλο με 15 μέρες, γιατί «διάβαζε» Ριζοσπάστη...

Νομίζω πως μ' όλα όσα ανέφερα θα σχηματίσατε ήδη μια κάποια γνώμη για το «ποιον» των αξ/κών της Ταξιαρχίας... Είναι αλήθεια, φυσικά, ότι η Σάμος, μια εποχή, συγκέντρωσε αρκετές υψηλές «προσωπικότητες» του στρατιωτικού μας «Πάνθεου»..., όπως π.χ. το συνονόματο και συγγενή του «αδελφού» Στέλιου, τ/χη (Π2) Στυλιανό Παττακό του 239 ΤΕ, ή τον Τ/χη Αναστασίου, το 239 ΤΕ επίσης... Ο Αναστασίου, όπως είναι γνωστό ήταν εκείνος που διοικούσε τις δυνάμεις του στρατού στο χώρο του Πολυτεχνείου, το Νοέμβρη του '73...

Αγαπητό ANTI,

Θυμάμαι τα δειλινά του χειμώνα, τότε που φύλαγα σκοπιά... Το στερέωμα γινότανε κόκκινο, ύστερα αργά αργά σκούρινε, ώσπου πνιγόταν στη νύχτα... Αισθανόμουν τη ζωή να μ' εγκαταλείπει... Φυλακισμένος στην άκρη της γης...

Θυμάμαι τη νύχτα εκείνη που φύγαμε απ' την Κόρινθο... Έβρεχε βουβά, μονότονα... εμείς σέρναμε τους σάκους στους άδειους δρόμους σαν τους κλέφτες, ακολουθώντας τις σιδηροδρομικές γραμμές μέχρι να φτάσουμε στο σταθμό του τραίνου...

Θυμάμαι τα ΛΥΒ... Τρέχαμε μπουλούκι, γυρνώντας απ' το Ηραίο στο στρατόπεδο, κοντά στο Μοναστήρι τ' Άη-Γιάννη... Ο «εκπαιδευτής» μάς έδινε το σύνθημα: «Πουτάνα, κόκα-κόλα! Εσύ φταις για όλα! Φωνάχτε ρε! Δεν έχετε πνοή;... Είμαστε σκληροί και πειθαρχικοί, γι' αυτό θα γίνουμ' έφεδροι υπαξιωματικοί!».

Η θάλασσα στραφτάλιζε... Όλα είχαν τελειώσει... Έτσι πίστευα! Κι όμως! Κάτι είχε πεθάνει, αθόρυβα, απλά, χωρίς να το καταλάβω...

Γιώργος Μούκας
Οικονομολόγος

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΕΝΟΣ ΑΓΩΝΙΣΤΗ

● Με γράμμα του στο «ANTI» (τχ. 314) ο αγωνιστής της Εθνικής Αντίστασης, Γιάννης Σουραβλής, περιέγραφε τις περιπέτειές του και την εγκατάλειψή του από το κράτος. Φαίνεται πως το γράμμα εκείνο είχε σημαντική απήχηση. Σήμερα για την περίπτωση του, μας γράφει ο καπετάνιος Νικηφόρος (Δημ. Ν. Δημητρίου) και κάνει έκκληση μέσω του περιοδικού στον πρωθυπουργό, και τους υπουργούς κ. Κουτσόγιωργα, Τσοβόλα, Γιαννόπουλο και την κ. Ρ. Κακλαμανάκη.

Ακολουθεί η επιστολή του Νικηφόρου:

Κύριε Διευθυντά,

Αναφέρομαι στο θέμα του πρωτοπόρου αγωνιστή της Εθνικής Αντίστασης Γιάννη Σουραβλή, από την Αγόριανη του Παρνασσού, που μένει χωρίς καμιά ασφαλιστική κάλυψη και μετά την αναγνώριση της Εθνικής Αντίστασης. Για την περίπτωση του, το περιοδικό σας δημοσίευσε τον τελευταίο καιρό σχετική επιστολή, που από όσο ξέρω προκάλεσε ευρεία εντύπωση (ακόμα και από το Σικάγο μου τηλεφώνησαν, μια παρέα αγωνιστές, που είχαν συναντηθεί στο σπίτι ενός από την παρέα και διάβασαν την επιστολή).

Δίνω και την εξήγηση για την παρέμβασή μου στο θέμα: Αναμφισβή-

τητα ο πατριωτικός ενθουσιασμός ήταν το κίνητρο που έκαμε τον τελειόφοιτο του Γυμνασίου Γιάννη Σουραβλή, να έχει την τιμή να είναι ο πρώτος αντάρτης του ΕΛΑΣ στον Παρνασσό και από τους πρώτους είκοσι αντάρτες όλης της Ελλάδας. Όμως θεωρώ ότι ο υποφαινόμενος έχω το χρέος να θυμίσω και να υπογραμμίσω ότι η Πολιτεία έχει καθήκον να προσέξει την περίπτωση Σουραβλή. Διότι, ως μόνιμος αξιωματικός, μιλώντας στο όνομα της Πατρίδας, συντέλεσα στην αυτοστράτευση του Σουραβλή στο πατριωτικό χρέος. Νομίζω ότι αποτελεί συνολικό χρέος των πολιτών και των αρμοδίων της χώρας, να συντελούν στο να διατηρείται ενεργός αυτού του είδους η σχέση, η οποία, στην περίπτωση του Σουραβλή και του υποφαινόμενου, έδωσε το αποτέλεσμα που έδωσε.

Η έκκλησή μου λοιπόν είναι η εξής: θα είναι πράξη επιβαλλόμενης δικαιοσύνης να δοθεί στον αγωνιστή Γιάννη Σουραβλή το περιθώριο να χρησιμοποιήσει τις ημέρες της αντιστασιακής του δράσης, καλυμμένες ασφαλιστικά από το κράτος, για να συμπληρώσει τα 4.050 ένησημα που του χρειάζονται για να πάρει τη βασική σύνταξη του ΙΚΑ. Δεν είναι δίκαιο, το δικαίωμα που έδωσε ο νόμος 1543/85 σε μέγα πλήθος αγωνιστών, να συμπληρώσουν το χρόνο που τους λείπει από τα 10.500 ένησημα και να παίρνουν τη μέγιστη σύνταξη, να το αρνείται στο Σουραβλή, ο οποίος υπερέχει αντιστασιακά από όλους, αλλά οι διαγωμοί του μετά τη Βάρκιζα δεν του επέτρεψαν να έχει ένησημα παραπάνω από 2.500 στο χωριό όπου ζούσε. Είναι άδικο η περίπτωση του Σουραβλή να κριθεί με βάση το ν. 1358/83, που ορίζει ότι και ο Σουραβλής έπρεπε να έχει 3.600 ένησημα, για να λειτουργήσει και υπέρ αυτού ο ν. 1543/85, οπότε το κράτος θα του κάλυπτε μόνο 450 από τις 1450 ημέρες της αντιστασιακής του δράσης. Γιατί αυτή η διαφορά μεταχειρίσεως;

Συμβαίνει όμως στην περίπτωση του Σουραβλή και μεγαλύτερη ακόμα αδικία. Του την υπέδειξε ένας άγνωστός του επιστολογράφος, από τους δεκάδες Έλληνες, που διάβασαν την επιστολή του στον Τύπο, συγκινήθηκαν και του έγραψαν (ακόμα και του γράφουν), για να του εκφράσουν τη συμπάθειά τους: Ο ν. 1276/82, που τροποποίησε τις διατάξεις του Ν.Δ. 172/1974, για την υλική αποκατάσταση των αντιστασιακών αγωνιστών, δεν θέτει τον περιορισμό των 3.600 ετήσιμων. Γιατί αυτή η δυσμένεια (αντισυνταγματική σημειωτέον, νομίζω) σε βάρος των αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης, που στη συγκεκριμένη περίπτωση αφήνει, έναν πρωτοπόρο και κορυφαίο σε δράση αντάρτη, χωρίς καμιά προστασία και ασφαλιστική κάλυψη;

Χρειάζεται τάχα να προσθέσω ότι τις περιπτώσεις των αγωνιστών σαν τον Σουραβλή η ιστορία τις επισημαίνει και τις ξεχωρίζει;

Παρακαλώ λοιπόν άλλη μια φορά τους αρμοδίους να αντιμετωπίσουν την περίπτωση του πρωτοπόρου και από τους κορυφαίους σε δράση αντάρτη Γιάννη Σουραβλή, που ξεκίνησε την ένοπλη δράση του κατά των κατακτητών από τον Απρίλιο του 1942, σε ηλικία 19 χρονών και έγινε διμοιρίτης του ΕΛΑΣ, παίρνοντας μέρος σε πάνω από 30 μάχες, μεταξύ αυτών και στο Γοργοπόταμο.

Διατελώ με τιμή
Δ.Ν. Δημητρίου

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

- Υπεύθυνος, σύμφωνα με το νόμο: ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ Δεινοκράτους 131 115 21 Αθήνα
- Υπεύθυνος τυπογραφείου: ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Σπαρτάκου 9, Καλλιθέα
- Δημοσίες σχέσεις Διαφημίσεις: ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ
- Μοντάζ: ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτосτοιχειοθεσία: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ Δεινοκράτους 131 Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ Δεινοκράτους 131 Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση: «Εκδοτικά επιχειρήσεις» Ν. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ Α.Ε. Πειραιώς 52, Μοσχάτο Τηλ. 48.12.558 - 48.22.779

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικό

Εξάμ. 850 δρχ. - Ετήσια 1.700
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 6.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικό

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: δολ. 13
ετήσια: δολ. 26
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: δολ. 15
ετήσια: δολ. 30

- Εμβάσματα, επιταγές: ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ Δημοχάρους 60 115 21 ΑΘΗΝΑ
- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 100
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 150

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας: Περιοδικό «ANTI» Δημοχάρους 60 τηλ.: 72.32.713 - 72.32.819
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο Μ. Κοτζιά και Σια Ο.Ε. Τιμισκή 78, τηλ. 279.720 546 22 Θεσσαλονίκη

σωστά γερμανικά από καταξιωμένο επιτελείο καθηγητών

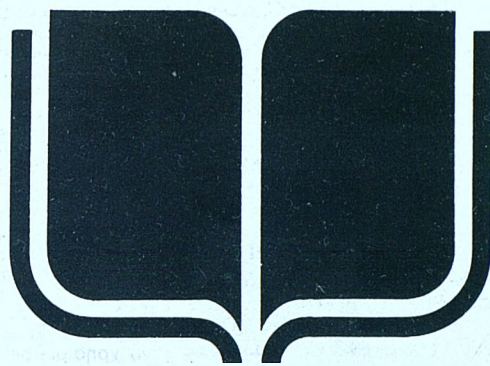
Το ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
FRANK - ΓΚΡΙΤΖΑΛΗ - ΛΙΜΠΕΡΜΑΙΣΤΕΡ - ΜΑΝΩΛΑ Ε.Π.Ε.
με τους καταξιωμένους Γερμανούς και Έλληνες Φιλολόγους καθηγητές προετοιμάζει υπεύθυνα σε όλες τις βαθμίδες τους μαθητές για τις ακόλουθες εξετάσεις του ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ GOETHE.

- GRUNDSTUFE ● MITTELSTUFE
- OBERSTUFE ● VORBEREITUNGSKURS
KLEINES UND GROSSES SPRACHDIPLOM.

ΕΓΓΡΑΦΕΣ:

Από 24 - 30 Ιουνίου και από 1 Σεπτεμβρίου

ΣΟΛΩΝΟΣ 136 ΤΗΛ.: 3640078-79 - 3628646

ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

-
- Γεωργικές σπουδές • Αγροτικές εφαρμογές
 - Αγροτική οικονομία • Αγροτική πολιτική
 - Οικολογία • Λαϊκός πολιτισμός
-

ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 23 ΤΗΛ. 3637432

ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

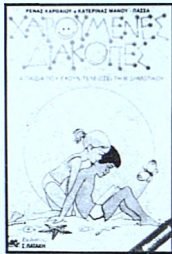

Χαρίστε στα παιδιά σας βιβλία για τις διακοπές

«Χαρούμενες διακοπές»

6 βιβλία, ένα για κάθε τάξη του δημοτικού: από τη Ρένα Καρθαίου και την Κ. Μάνου-Πασά (και Θ. Δήμο για το βιβλίο της ΣΤ'). Με παιχνίδια, σαυρόλεξα και όμορφες ιστορίες το παιδί περνάει ευχάριστα και δημιουργικά το καλοκαίρι του επαναλαμβάνοντας τις γνώσεις του χειμώνα.

Βιβλία με πολύχρωμη εικονογράφηση

Ελένη Βαλαβάνη, Στη λαϊκή! Στη λαϊκή! / Στ' Αλογάκια! Στ' Αλογάκια! / Μύθοι Αισώπου.
 Λότη Πέτροβις-Ανδρουτσοπούλου, Παραμύθια από την Αφρική / Τρεις φορές κι έναν καιρό σ' έναν πλανήτη μακρινό.
 Αργυρώ Κοκορέλη, Το παραμύθι της Λίζας που έγινε μαμά.
 Ασηπιγιόρτσεν-Μόε, Η ιστορία ενός καλοψημένου τηγανόψωμου.
 Παραμύθια των αδελφών Γκριμμ, Η Χιονάτη, Ο Κοντοδακτυλάκης.

Βιβλία με αυτοκόλλητα

Ι. Ασημακόπουλου - Τ. Μοσχοβίτη
 ΧΡΩΜΑΤΑ 1 ΑΡΙΘΜΟΙ 1
 ΧΡΩΜΑΤΑ 2 ΑΡΙΘΜΟΙ 2
 ΣΧΗΜΑΤΑ 1 ΓΡΑΜΜΑΤΑ 1
 ΣΧΗΜΑΤΑ 2 ΓΡΑΜΜΑΤΑ 2

Σύγχρονη λογοτεχνία για παιδιά και για νέους

Συλλογή Σπουριγτάκια
για παιδιά 5-10 ετών

Τζέιμς Κρους, Μελισσούλα, Σούλα, Φροσούλα.
 Ντιμίτερ Ινκίοφ, Η κούκλα που ήθελε ν' αποκτήσει ένα μωρό / Ο μικρός κυνηγός / Η Μυρτώ και ο λήσταρχος Καραμπούμ / Ιστορίες μιας αυτόματης γιαγιάς.

Συλλογή χελιδόνια
για παιδιά 9-12 ετών.

Καλλιόπη Σφαέλλου, Για τον Πατέρα Τζιάνι Ροντάρι, Ο πλανήτης των χριστουγεννιάτικων δέντρων
 Ρενέ Γκιγιό, Ο Κύριος των ελεφάντων
 Έρικ Κρίστνερ, Ο Αντώνης και η Κουκιδίτσα
 Ζακλίν Χελντ, Ο γάτος του Κοντοπαρεούλη

Συλλογή Περιστερία,
για παιδιά και εφήβους

Μισέλ Τουρνιέ, Ο Παρασκευάς ή η πρωτόγονη ζωή
 Μαρία Γκριπε, Λόελλα, η κόρη του Μπαμπά Μπέρτα
 Ρομπέρ Εσκαρπί, Οι δημοσιογραφικές επιτυχίες του Ρουλταμπός / Οι διακοπές του Ρουλταμπός
 Γ. Γρηγοριάδου-Σουρέλη, Παιχνίδι χωρίς κανόνες
 Λότη Πέτροβις-Ανδρουτσοπούλου, Ο μικρός αδερφός / Στο τσιμεντένιο δάσος

Εκτός συλλογής

Λότη Πέτροβις-Ανδρουτσοπούλου, Ιστορίες που κανένας δεν ξέρει

Βιβλιοθήκη «Τα Κουνελάκια»

Συλλογή: «Διαβάζουμε και χρωματίζουμε»

Σειρά: Ιστορίες και Ζωγραφική, Χρωμάτισμα, Χαρτοκοπτική

Για παιδιά προσχολικής ηλικίας και πρώτων τάξεων του δημοτικού.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ

Σύγχρονα βιβλία

με σεβασμό στην υπεύθυνη γνώση

ΝΙΚΗΤΑΡΑ 3, 10678 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ. 36.38.362